TRACTATUS DE NECESSITATE ET MODO MINISTRANDI SACRAMENTA...

Jean Chapeuville

Digitized by Google

Collegij Conuictoru Socij de IESV ad S. Barbaram Vienna A°. 1681

TRACTATUS DE NECESSITATE ET MODO MINISTRANDI SACRAMENTA TEMPORE PESTIS;

In quo ducentæ & duodecim ea de re Quæſtiones breviter & dilucidè reſolvuntur.

Paſtoribus cæteriſque animarum Curatoribus non modò utilis, ſed & perneceſſarius.

Authore

R. D. JOANNE CHAPEAVILLE,

Archidiacono, Canonico, & Vicario Leodienſi, &c.

NUNC RECUSUS

SALISBURGI,

Apud JOANNEM BAPTIST. MAYR,

Typogr. Aulico-Acad. 1680.

Digitized by Google

CELSISSIMO

AC

REVERENDISSIMO

PRINCIPI,

AC DOMINO, DOMINO

MAXIMILIANO

GANDOLPHO,

Ex Sac. Rom. Imp. Comitibus

DE KHÜENBURG,

ARCHIEPISCOPO

SALISBVRGENSI,

S. SEDIS APOSTOLICÆ

LEGATO,

GERMANIÆ

PRIMATI, &c. &c.

Principi ac Domino, Domino ſuo Clementiſſimo.

Digitized by Google

Celſiſſime ac Reverendiſſime
PRINCEPS,
Domine, Domine Clementiſſime.

ANte quindecim luſtra, & ſi quid ultra excurrit, libellus Leodij in publicam lucem emiſſus eſt, qui ſerpente per inferiorem Germaniam diræ contagionis lue animarum morbo luctuoſis illis temporibus mederetur. Deſideratus â multis in primo ortûs ſui principio, omnium ferè vota fruſtratus eſt, ſive quod Patriæ limen nunquam egreſſus ſit, ſive quod injuriâ temporum, conſueto bonis litteris malo publico uſui ſit ereptus. Eum ego ab interitu vindicatum ſtatui *ſub Clemen-*

Digitized by Google

mentiſſimæ Celſitudinis Tuæ auſpicijs novo prælo ſubjicere, ut pereuntibus paſſim acerbo fato mortalibus eſſet ſolatio; iiſque quibus Dominici gregis cura incumbit, inter periculoſæ pietatis officia emolumento. Sed ab hoc me conſilio pænè avertit communis Patriæ noſtræ felicitas, quæ dum alia paſſim loca funeſti morbi flagrant incendio, ab omni labe immunis intactum jactat & indomitum verticem. Timebam quippe ne infauſtus bubo viderer vicinæ cladis præſagia canere, contra cujus incurſum neceſſe foret de tam operoſa medicina providere. His cogitationibus anxium in piam fiduciam erexit *Clementiſſimæ Celſitudinis Tuæ pluſquam paterna Sollicitudo,*

citudo, quâ omnia circumquáque armantur in venenatæ luis exitiũ. Quot enim non ad incolumitatem erecta præſidia? quàm validæ non ad inclytæ tantùm urbis hujus portas, ſed ad totius Patriæ noſtræ confinia, & quàm arctæ cuſtodiæ? quàm ſevera in prohibendis advenis ſollérsque induſtria? quàm firma contra penuriam ac famem inteſtinos eóque deterrimos hoſtes munimenta. Patere igitur *Clementiſſime Princeps*, me hunc qualemcunque pij Authoris laborem ad Tuos pedes deponere, qui licet â meo atramento ſplendorem non hauſerit, pretium tamen habebit; quod *Tuo Celſiſſimo conſecratus ſit Nomini*, quódque eâ die denuò in lucem prodierit, quæ

auſpi-

Digitized by Google

auſpicatiſſimæ Tuæ in Sacrum Archiepiſcopatûs culmen Electioni eſt Anniverſaria. Faxint Superi ut â *Tua immortali virtute immortalis reddatur noſtra felicitas,* & ſicut Orbi non poteſt occidere, ita *non deſinat Patriam noſtram méq; Servorum infimum Clementiſſimis benignitatis ſuæ radijs illuſtrare.*

Clementiſſimæ Celſitudinis Tuæ

Servorum infimus

Joann. Bàpt. Mayr.

Approbationes.

HAs paſtoralium Quæſtionum de Baptiſmo, Pœnitentia, Euchariſtia, Extrema unctione, & Matrimonio Deciſiones, ut methodo, perſpicuitate, eruditione atque utilitate admodùm commendabiles, ita & prælo idoneas cenſeo 3. Aug. 1609. Lovanij.

Guilhelmus Fabricius
Apoſtolicus librorum cenſor.

PRælo dignum judico, & inprimis neceſſitatis ac peſtis tempore Paſtoribus valdè utilem, hunc Reverendi Eximij & Doctiſſimi Domini Joannes Capeaville, Canonici ac Vicarij Leodienſis, de neceſſitate & modo adminiſtrandi Sacramenta tempore peſtis tractatum. 10. Calend. Decemb. Anno 1610. Coloniæ.

Tilmanus Vosmerus
ordinarius in diœceſi Colonienſi librorum Cenſor.

FAcultas Reverendiſſimi Metropolitici Conſiſtorij Salisburgenſis.

Reimprimatur. Salisburgi 14. Junij 1680.

JOANNES CHAPEAVILLE Lectori S.

SVperioribus annis & præſertim luctuoſo illo 1579. *graſſante per patriam Leodienſem peſtilentia, cùm miſerandam ſimul ac horrendam non corporum modò, ſed & animarum ſtragem conſpexiſſem; plurimos videlicet ex improviſo, veluti repentino quodam turbidæ tempeſtatis impetu, teterrima peſtis contagione deiici, ex his alios in trivijs, & alibi paſſim ſemianimes jacere: nonnullos lymphatorum inſtar, vi morbi per compita diſcurrere, pleroſq; omnes, omni humano auxilio, ſolatioq; deſtitui, quodque his pernitioſiùs eſt, perplures paſtoribus deſtitutos, absq; ſacramentorum præſidio, non ſine magno ſalulutis æternæ diſcrimine, ex hoc ſæculo migrare; mihi ſæpius in mentem venit, operæ me pretium facturum, ſi quemadmodum probi corporum medici, epidemiæ cauſis, dirisque illius effectibus in tempore perquiſitis, remedia ſimul, quibus cor-*

porum

porum incolumitati conſulant, ſtudioſè conquirunt, & ea absq; invidia Reipublicæ communicant: Ita ego, cognitis jam tunc periculis, in quæ fideles animæ, ob neglecta tunc temporis, aut perperam, nulliterve diſpenſata ſacramenta incurrere ſolent, pharmaca quædam ſpiritualia, hoc eſt, Neceſſitatem & modum miniſtrandi tunc ſacramenta, expenderem, ac difficultatum, quæ circa eorundem adminiſtrationem, eo tempore exoriri, moverive ſolent, reſolutiones ex ſacris Scripturis, œcumenicis Concilijs, Patribus, doctoribúsque ſcholaſticis depromptas, in unam quaſi arcam medicam, certa diſpoſitione coacervarem, ac opus habentibus communes facerem: quo miniſtri prævia illius lectione paratiores, cautiorésque redditi ſuo tempore, pro conſcientiæ ſuæ exoneratione, & minore animarum damno, peſte infectis ſacramenta diſpenſare poſſent. Hujus propoſiti mei memoriam dum eadem contagio non rarò per diverſas partes recurrens refricâſſet, & parochi plurium ea de re quæſtionum reſolutionem à me peterent; ſuffu-

ratis

ratis à negotijs publicis aliquot lucubrā- tiunculis charitas quibus memoriæ ergo quædam de hiſce rebus annotâram revi- di, abjectíſque ijs, quæ deſiderari poſſe videbantur, opuſculum hoc collegi, mi- nutum quidem illud, ſed parochis non parum utile ac commodum: ſiquidem cùm difficultates, quæ in ſacramentis mi- niſtrandis eo tempore moveri ſolent, ex duobus hiſce naſcantur capitibus, vide- licet: Poſsintne miniſtri aliquibus ex cau- ſis ab officio tunc excuſari, vel novis ſa- lutem ritibus & modis, minùs contagio- ni obnoxijs, ſacramenta conferre. V- trúmque caput quâ potui diligentiâ diſ- cuſſi, rationéſque undecúnque quæſitas, quæ miniſtros excuſare poſſe viderentur, juſtæne vel injuſtæ ſint, examinavi, & novos inuſitatóſque adminiſtrandi mo- dos, quos plerique paſtores juſtò timidio- res adinvenerunt, tolerarine illi & pro- bari poſſint, vel non poſſint, pro exilitate ingenij ſtudiosè inquiſivi, ubique in hoc intentus, ut horum ſacrorum myſterio- rum diſpenſatores, hoc periculoſo tem- poris articulo, nec juſtò timidiores, nec

quàm

quàm neceſſe ſit audentiores reddantur; ſed medio itinere gradientes, non levibus de cauſis officium intermittant, ne iram DEI in ſe provocent, & nimia ſua ſecuritate, animas occidant, cum plures in illo extremo agone animas perire, certum ſit, quæ ſacramentali gratia adiutæ, cœleſtis gloriæ fuiſſent participes; non etiam nimiùm liberales, officium ſine neceſſitate interponant, ne temerè, aut certè magno Reipublicæ detrimento, in tanta ſui ipſorum neceſſitate, corporalis vitæ periculum adeant.

Tractabunt alij grandiores materias, quibus ingenij laudem, & doctrinæ eloquentiæq; admirationem conſequentur: mihi perfectò ſummam pertractâſſe, amplißimámque mercedem conſequutus videbor, ſi minimus parochorum, vel uni peſte laboranti, hac mea qualicúnque induſtria adiutus, opem attulerit ſalutarem. Quanquam nec ſim neſcius, mercedem ex Apoſt. ſententia laborantibus reddendam, non ſecundùm fructum, ſed ſecundùm laborem.

vale.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramenta tempore Peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum Sacramenta ſint miniſtranda tempore Peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRo fundamento dicendorum in hac & ſequentibus quæſtionibus, ponimus (*a*) primo, ſacramenta eſſe veluti quædam *medicamenta, quibus Samaritanus Dominus noſter* (b) *peccati Originalis & Actualis vulnera ſanat, eſſe quoque inſtrumenta gratiæ,*

A per

(a) *Luc.* 10. (b) *Magiſter ſent. li.* 4. *diſt.* 1. *litt. T.*

cilium (a) Tridentinum videtur confirmare, cum dicit, *contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, non ſolùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, ut volunt noſtri hæretici, verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adiutus viam ſibi ad juſtitiam parat.* Et paulò inferius, cùm de eadem attritione ſeu contritione imperfecta loquens dicit, *eam, quamvis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamem ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere.* Et quamvis Concilium hoc loco id ſacramento pœnitentiæ tantùm attribuat; eandem tamen virtutem tribuendam eſſe & reliquis ſacramentis. Doctores ſupra

(a) *Seſſ.* 14. *can.* 4.

pra citati concorditer aſſerũt, quia niſi id concedatur, nunquam accideret, ut hujuſmodi ſacramenta reipſa conferrent gratiam non habenti, quod pugnat cum ſententia eorum locorum ſcripturæ, in quibus virtus illorum ſacramentorum continetur. Quæ doctrina diligenter parochis notanda & obſervanda, tum quia illuſtrat mirum in modum virtutem ſacramentorum, quorum illi miniſtri ſunt, tum quia fidelibus ſibi ſubjectis magno eſt ſolatio; fateri ſiquidem debemus, non ſolùm ægritudine preſſos, ſed & majorem plebis partem loco contritionis ſolùm attritionem concipere, qua etiam accedente voto ſacramenti nunquam eos juſtificaret, atque ita in æternum perirent; niſi applicato actualiter aliquo ſacramento, virtute cujus gratiam juſtificantem reciperent, qua, ſi ſtatim ex hac migrent, in æternum ſalvantur.

Sextò, diligenter quoque à paſtori-

Approbationes.

HAs paſtoralium Quæſtionum de Baptiſmo, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema unctione, & Matrimonio Deciſiones, ut methodo, perſpicuitate, eruditione atque utilitate admodùm commendabiles, ita & prælo idoneas cenſeo 3. Aug. 1609. Lovanij.

Guilhelmus Fabricius
Apoſtolicus librorum cenſor.

PRælo dignum judico, & inprimis neceſſitatis ac peſtis tempore Paſtoribus valdè utilem, hunc Reverendi Eximij & Doctiſſimi Domini Joannes Capeaville, Canonici ac Vicarij Leodienſis, de neceſſitate & modo adminiſtrandi Sacramenta tempore peſtis tractatum. 10. Calend. Decemb. Anno 1610. Coloniæ.

Tilmanus Vosmerus
ordinarius in diœceſi Colonienſi librorum Cenſor.

FAcultas Reverendiſſimi Metropolitici Conſiſtorij Salisburgenſis.

Reimprimatur. Salisburgi
14. Junij 1680.

Joannes Chapeaville Lectori S.

SUperioribus annis & præſertim luctuoſo illo 1579. graſſante per patriam Leodienſem peſtilentia, cùm miſerandam ſimul ac horrendam non corporum modò, ſed & animarum ſtragem conſpexiſſem; plurimos videlicet ex improviſo, veluti repentino quodam turbidæ tempeſtatis impetu, teterrima peſtis contagione dejici, ex his alios in trivijs, & alibi paſſim ſemianimes jacere: nonnullos lymphatorum inſtar, vi morbi per compita diſcurrere, pleroſq; omnes, omni humano auxilio, ſolatioq; deſtitui, quodque his pernitioſiùs eſt, perplures paſtoribus deſtitutos, abſq; ſacramentorum præſidio, non ſine magno ſalulutis æternæ diſcrimine, ex hoc ſæculo migrare; mihi ſæpius in mentem venit, operæ me pretium facturum, ſi quemadmodum probi corporum medici, epidemiæ cauſis, diriſque illius effectibus in tempore perquiſitis, remedia ſimul, quibus corporum

porum

porum incolumitati conſulant, ſtudioſè conquirunt, & ea abſq; invidia Reipublicæ communicant: Ita ego, cognitis jam tunc periculis, in quæ fideles animæ, ob neglecta tunc temporis, aut perperam, nulliterve diſpenſata ſacramenta incurrere ſolent, pharmaca quædam ſpiritualia, hoc eſt, Neceſſitatem & modum miniſtrandi tunc ſacramenta, expenderem, ac difficultatum, quæ circa eorundem adminiſtrationem, eo tempore exoriri, moverive ſolent, reſolutiones ex ſacris Scripturis, œcumenicis Concilijs, Patribus, doctoribúsque ſcholaſticis depromptas, in unam quaſi arcam medicam, certa diſpoſitione coacervarem, ac opus habentibus communes facerem: quo miniſtri prævia illius lectione paratiores, cautioréſque redditi ſuo tempore, pro conſcientiæ ſuæ exoneratione, & minore animarum damno, peſte infectis ſacramenta diſpenſare poſſent. Hujus propoſiti mei memoriam dum eadem contagio non rarò per diverſas partes recurrens refricâſſet, & parochi plurium ea de re quæſtionum reſolutionem à me peterent; ſuffu-

ratis

ratis à negotijs publicis aliquot lucubrâtiunculis charitas quibus memoriæ ergo quædam de híſce rebus annotâram revidi, abjectísque ijs, quæ deſiderari poſſe videbantur, opuſculum hoc collegi, minutum quidem illud, ſed parochis non parum utile ac commodum: ſiquidem cùm difficultates, quæ in ſacramentis miniſtrandis eo tempore moveri ſolent, ex duobus híſce naſcantur capitibus, videlicet: Poſsíntne miniſtri aliquibus ex cauſis ab officio tunc excuſari, vel novis ſalutem ritibus & modis, minùs contagioni obnoxijs, ſacramenta conferre. Utrúmque caput quâ potui diligentiâ diſcuſſi, rationéſque undecúnque quæſitas, quæ miniſtros excuſare poſſe viderentur, juſtænè vel injuſtæ ſint, examinavi, & novos inuſitatóſque adminiſtrandi modos, quos plerique paſtores juſtò timidiores adinvenerunt, tolerarine illi & probari poſſint, vel non poſſint, pro exilitate ingenij ſtudiosè inquiſivi, ubique in hoc intentus, ut horum ſacrorum myſteriorum diſpenſatores, hoc periculoſo temporis articulo, nec juſtò timidiores, nec

quàm

quàm neceſſe ſit audentiores reddantur; ſed medio itinere gradientes, non levibus de cauſis officium intermittant, ne iram DEI in ſe provocent, & nimia ſua ſecuritate, animas occidant, cum plures in illo extremo agone animas perire, certum ſit, quæ ſacramentali gratia adiutæ, cœleſtis gloriæ fuiſſent participes; non etiam nimiùm liberales, officium ſine neceſſitate interponant, ne temerè, aut certè magno Reipublicæ detrimento, in tanta ſui ipſorum neceſſitate, corporalis vitæ periculum adeant.

Tractabunt alij grandiores materias, quibus ingenij laudem, & doctrinæ eloquentiæq́; admirationem conſequentur: mihi perfectò ſummam pertractâſſe, ampliſſimámque mercedem conſequutus videbor, ſi minimus parochorum, vel uni peſte laboranti, hac mea qualicúnque induſtria adiutus, opem attulerit ſalutarem. Quanquam nec ſim neſcius, mercedem ex Apoſt. ſententia laborantibus reddendam, non ſecundùm fructum, ſed ſecundùm laborem.

vale.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramenta tempore Peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum Sacramenta ſint miniſtranda tempore Peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRo fundamento dicendorum in hac & ſequentibus quæſtionibus, ponimus (*a*) primo, ſacramenta eſſe veluti quædam *medicamenta*, *quibus Samaritanus Dominus noſter* (b) *peccati Originalis & Actualis vulnera ſanat*, *eſſe quoque inſtrumenta gratiæ*,

 per

(a) *Luc.* 10. (b) *Magiſter ſent. li.* 4. *diſt.* 1. *litt. T.*

per (a) *quæ omnis vera juſtitia vel augetur, vel amiſſa recuperatur.*

Secundò, in Sacramentorum adminiſtratione quædam pertinere ad illorum ſubſtantiam; ut ſunt, materia, forma, & debita eorum applicatio, ſine quibus nullo caſu occurrente perfici poſſunt: quædam eſſe veluti illorum accidentia, ut ſunt ritus & cæremoniæ ab Eccleſia inſtitutæ, cum quibus etſi ordinariè pro majori illorum reverentia miniſtrari debeant, ſine illis tamen in neceſſitate ſubſiſtere poſſunt, quæ notiora ſunt quàm ut probatione egeant.

Tertiò, (b) *hanc poteſtatem perpetuo in Eccleſia Dei fuiſſe, ut in ſacramentorum diſpenſatione, ſalva eorum ſubſtantia ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſpicientium utilitati ſeu ipſorum ſacramentorum venerationi, pro rerum, locorum & temporum varietate magis expedire judicaret.* Quartò,

(a) *Conc. Trid. ſeſſ. 7. de ſac. in proëm. & can. 4.* (b) *Concil. Trid. ſeſſ. 21. de comunione ſub utraque ſpecie,*

Quarto, dici (a) *anathema illi qui dixerit receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos aut contemni, aut ſine peccato à miniſtris pro libitu omitti, aut in novos per quemcunque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe.*

Ex quibus infertur primò, ad ſummos Pontifices pertinere conſtituere ritus & cęremonias Sacramentorum quæ univerſalem Eccleſiam afficiant, ad Epiſcopos, quæ ſuam tantùm diœceſim, inferiores verò Eccleſiarum Paſtores, nihil circa ritus huiuſmodi poſſe ſine ſummi Pontificis vel Epiſcopi auctoritate.

Quintò, certum eſſe, quod communiter Doctores Scholaſtici aiunt. *Sacramenta ex attritis facere contritos*, hoc eſt, conferre gratiam iuſtificantem, etiam illis, qui tantùm imperfectam habent contritionem, ſi voluntatem peccandi deponant. Quod Con-

(a) *Seſſ. 7. can.* 13.

cilium (a) Tridentinum videtur confirmare, cum dicit, *contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat, cum ſpe veniæ, non ſolùm non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, ut volunt noſtri hæretici, verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adiutus viam ſibi ad juſtitiam parat.* Et paulò inferius, cùm de eadem attritione ſeu contritione imperfecta loquens dicit, *eam, quamvis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam diſponere.* Et quamvis Concilium hoc loco id ſacramento pœnitentiæ tantùm attribuat; eandem tamen virtutem tribuendam eſſe & reliquis ſacramentis. Doctores ſupra

(a) *Seſſ. 14. can. 4.*

pra citati concorditer aſſerũt, quia niſi id concedatur, nunquam accideret, ut hujuſmodi ſacramenta reipſa conferrent gratiam non habenti, quod pugnat cum ſententia eorum locorum ſcripturæ, in quibus virtus illorum ſacramentorum continetur. Quæ doctrina diligenter parochis notanda & obſervanda, tum quia illuſtrat mirum in modum virtutem ſacramentorum, quorum illi miniſtri ſunt, tum quia fidelibus ſibi ſubjectis magno eſt ſolatio; fateri ſiquidem debemus, non ſolùm ægritudine preſſos, ſed & majorem plebis partem loco contritionis ſolùm attritionem concipere, qua etiam accedente voto ſacramenti nunquam eos juſtificaret, atque ita in æternum perirent; niſi applicato actualiter aliquo ſacramento, virtute cujus gratiam juſtificantem reciperent, qua, ſi ſtatim ex hac migrent, in æternum ſalvantur.

Sextò, diligenter quoque à paſtori-

bus notandum, quod (*a*) quoties exoritur dubium probabile de aliqua re neceſſaria ad ſacramenti alicuius administrationem, puta, de materia, vel forma, utrum ſit certa vel incerta, vel de ſuſcipiente, an ſit benè diſpoſitus, vel non, vel de miniſtrante, an habeat, vel non habeat ſufficientem poteſtatem, ſacramentum debere miniſtrari ſub conditione, vel expreſſa, vel tacita: Expreſſa, ſi dubium ſit publicum, ad ſedandum per illam ſcandalum. Tacita, ſive ſubintellecta, ſi dubium ſit occultum quia hac ratione ſubvenitur periculo probabili animarum, ne fideles ſacramento priventur, per quod de attritis fiant contriti, iuxta regulam ſtatim dictam, & nullum eſt periculum irreverentiæ vel iterationis ſacramẽti, quia cõditio appoſita vel concepta illud excludit. Neq; obſtat ſi plures rationes ſint contra miniſtrationẽ ſacramenti, puta, baptiſmi, ut ſi dubitetur

(a) *arg. c. 2. extra de baptiſ. & D. Leonis exempla ad ruſtic.*

tetur an quis ſit baptizatus, ſint tamen probabiles, quòd non ſit, quamvis pauciores, ille nihilominus debet baptizari ſub conditione. Similiter ſi dubitetur, an quis ſit diſpoſitus ad recipiendam abſolutionem ſacramentalem, Euchariſtiam, Extremam Unctionem, & ſint plures rationes & veriſimiliores quòd non ſit diſpoſitus, ſint tamen aliquæ probabiles quòd ſit diſpoſitus, debet miniſtrari ſacramentum, (*a*) *quia in dubijs ſequenda eſt opinio quæ favet animæ.*

Confirmatur, quia licet Dd. dubitent, an valeat baptiſmus in ſolo pede vel manu, & teneant tanquam veroſimilius non valere, ſaltem quando puer non eſt omninò natus, & multi, etiamſi ſit omninò natus, nihilominus omnes docent in articulo mortis dandum eſſe tale baptiſma in ſolo pede vel manu, ſi aliud fieri non poteſt, ergo idem dicendum erit & in miniſtratione a-

 lio-

(a) *Ex Iaſone l.* 1. *c. de ſumma Trinit. num.* 56.

liorum ſacramentorum. Confirmatur 2. (*a*) quia neceſſitas & periculum alicuius gravis damni & maximè damnationis æternę, faciunt ſententiam practicè probabilem, quæ alias vix eſſet probabilis, ut patet ex uſu Eccleſiæ dantis ſacramenta in articulo mortis minore examine, quàm daret ſi talis neceſſitas non urgeret, ut quando datur Extrema Unctio ei, qui confoſſus fuit gladio ab aliquo, cum quo proximè rixabatur. Quæ omnia conformia ſunt (*b*) ſacris canonibus & Pontificum decretis, quæ diligentiſſimè commendant adminiſtrationem ſacramentorum in articulo mortis, ne Paſtores fiant rei animarum.

Septimò, peſtem ſeu epidemiam oriri aliquando ex ſpeciali Dei ordina-
tio-

(a) *Sot. relect. de tegend. ſecret. memb. 3. q. 2. concl. 3.* (b) *Si presbyter. & ca. agnovimus, & c. presbyter de conſec. diſt. 2. & ca. Majores de baptiſmo, & cap Quod in te. de pœnit. & c. alma mater, de Excom. l. 6.*

tione ad peccatorum punitionem & juſtorum probationem: Aliquando ex cauſis naturalibus, ut corruptione aëris & ſimilibus; ordinariè ex utroque, ut ex Patribus & Scripturis ante nos Gabriel (*a*) Biel annotavit.

Octavò, juxta medicorum ſententiam & experientiam, peſtem natura ſua morbum eſſe læthalem, contagioſum, & malignitate ſua omnes alios ſuperantem, brevi admodum tempore quos corripit enecantem. Hinc appellatur nomine latino *peſtis* à paſcendo, quia (*b*) (inquiunt) veluti efferatus rabie draco, aut fera venenata civitates populosque depaſcit: Et (*c*) *morbus* nomine generico, propter excellentiam, quia reliquas omnes ægritudines vi & magnitudine ſua longè ſuperat, (*d*) vel quia graſſante peſte omnia morborum genera in illum u-

 num

(a) *Serm. Dom. poſt Pentec. q. de fuga peſtis.* (b) *Joannes Chaiſne l. 1. de peſte recognita & debellata, cap. 2.* (c) *Març. Ficinus in Epid. Antid.*

num converti ſolent, ut plerumq; nulla præter peſtem ægritudo appareat: Vocatur etiam (*a*) *epidemia* græco vocabulo, quia plurimos eodem tempore, eadem in provincia, civitate, & pago, corripere ſolet: Et *contagio*, quòd unus ab alio peſtem concipiat; quam conditionem egregiè expreſſit Lucretius de admiranda Athenarum peſte loquens:

Idque vel in primis cumulabat funere funus.
Quippe enim nullo ceſſabant tempore apiſci.
Ex alijs alios avidi contagia morbi.

Et eſt triplex contagionis genus (quod etiam parochos ſcire non parum intereſt:) utrum vocant *per contactum*, à quo nomen contagionis ori inis habet, ut ſi quis contingat peſte infectum facilè peſtem concipit, ſicut ſi pomum çorruptum alia contingat, illa ſtatim cor-

(a) *Thucidid. lib. 2. hiſtor. de peſte Athenienſ.* (b) *Amb. Cal. vocab. Epidemici. Vide Thucid. lib. 2. hiſt.*

corrumpuntur. Alterum *per fomitem*, ut ſi quis contingat veſtes, lintea, induſia, pelles, plumas, pilos, ſtramina, libros, chartas, & his ſimilia peſte infectorum, in quibus ſcilicet ipſa infectio, tanquam in fomite, longiſſimo quandoque tempore fovetur, peſte facile corripietur. Tertium vocant *ad diſtans*, ut ſi quis hauriat aërem peſtiferum à diſtantiſſimis ſubinde locis provenientem. Quod Athenienſes experti fuerunt, ut (*a*) Euagr. & (*b*) Thucid. teſtantur, & Lucretius hoc carmine.

Nam penitus veniens Ægypti è finibus ortus,
Aëra permenſus multum campóſque natantes.
Incubuit tandem populo Pandionis, omnes
Inde catervatim morbo mortique dabantur.

Demum appellatur *venenum* (c) *aconitale*, ſic dictum græcè, quòd mortem ac-

(a) *Lib.* 4 *hiſt. c.* 28. (b) *ſupra.* (c) *Joannes du Chaiſ. ſup.*

acceleret, & brevi admodum tempore hominem ex hac vita eripiat, quod medicus (*a*) quidam graphicè hiſce verbis deſcripſit: *Hoc malum miſerabile mortalibus ita evenit ſubitò, ut plurimum ſine febre inter domeſticas ac forenſes actiones, vel publica negotia decem horarum ſpatio, quidam viginti, ſine urina pulſusq́; venarum certo ſigno, in via, in publicis officijs, ex inſperato rapiantur, ita miſeram humanæ ſuperbiæ ambitionem oſtendit ſæva pernicies, ut homo interdum lætus, jucundus, ſecurius, levi temporis momento ſtatim cadat.* Et quidam (*b*) alius. *Videas* (inquit) *non rarò ſyderatorum inſtar concidere de repente eos, qui peſte correpti ſunt, cum alioquin his neq; puls⁹ exitialis, nec urina, nec vix ulla adverſæ valetudinis ſigna appareant ſanique videantur, ac ſtatim loquentes & incedentes, tanquam fulmine icti pereunt,* quod à me, addit, *ſæpiſſimè per peſtilentis aëris conſtitutiones obſervatum fuiſſe, ea præ-*

(a) *Alex. Benedict. de febre peſtil. c.* 3.
(b) *Valer. in locis commun.*

præſertim, quæ ſub annum 1534. *in Galliæ Narbonenſis parte graſſata eſt, teſtari ipſe poſſum.* Poſtremò ponimus Doctores (*a*) Canoniſtas & noſtros (*b*) Scholaſticos veriſſimè aſſerere, omnes peſte infectos eſſe in articulo mortis, in quo frequenter, & ut plurimum ſolet mors accidere. Et confirmatur, quia ijdem Doctores longè minoribus morbis affectos in illo articulo eſſe aſſerunt, ut læthargo, ſquinantia, dolore laterum, morbo puncticulari laborantes, item parturientes, ſi ſint difficilioris partus, vel ſint primò parturientes, & ſimiles. Neque diſtinguimus in hoc tractatu inter articulum mortis & periculum, ut (*c*) quidam faciunt, dicentes, tunc quempiam eſſe in articulo mor-

(a) *Panor. poſt Hoſt. in c. paſtoralis,* §. 1. *n.* 5. *de off. or.* (b) *Gabr. in* 4. *diſt.* 15. *q* 1. *a.* 3. *Sylu verb. Interdictum,* 1. *q.* 7. *Nau. c.* 2. *num.* 3. (c) *Sotus in* 4. *diſt.* 18. *q* 4 *a.* 4. *verſ. Quæris autem. Valent. in* 4. *diſt.* 7. *q.* 10. §. *Primò cum pœn.*

mortis, quando mors proximè inſtat & moraliter eſt certa & ferè ineuitabilis. In periculo autem, quando eſt probabile dubium, & frequenter in tali caſu ſolet mors accidere, quia quo ad effectus ſacramentorū per quemcunque ſacerdotem in abſentia proprij miniſtrandorum, & abſolutionis ab omnibus cenſuris & peccatis aliiſque ſimilibus (de quibus loqui intendimus) jura non diſtinguunt. Et probatur ex (*a*) capite, *Si quis ſuadente diabolo*: & (*b*) capit. *Non dubium*, ubi poſita utrobique reſervatione excommunicationis, quod in priori nominatur periculum mortis, idem in poſteriori per articulum mortis exprimitur. Et dicto capitulo, *eos* (c) *qui*, nunc periculum nunc articulus mortis appellatur. Et ſuadet idipſum optima ratio, quia morale periculum perinde æſtimari debet, & in malis ita caveri, ac ipſe eventus: propterea enim dictum eſt,

(a) *c.* 17 *q.* 4. (b) *de ſen. excom.* (c) *de ſent. excom. in* 6.

eſt, *Qui amat periculum peribit in illo.* Deinde quia etſi in quibuſdam diſtingui poſſit periculum mortis ab articulo; tamen in caſu peſtis, in quo nunc verſamur, moraliter loquendo, non poſſunt diſtingui, cum omnes peſte infecti in eo ſunt ſtatu (ſicut loquitur (*a*) Illuſtr. Borromæus) ut timendum ſit, ne vel ad punctum temporis mortem obeant: Et Gabriel (*b*) Biel abſolutè & ſimpliciter aſſerit, illos omnes eſſe in articulo mortis, & extrema neceſſitate. His ita poſitis quæſtio eſt, an ſint miniſtranda ſacramenta tempore peſtis?

Reſponſio.

NOn tantùm tempore ſalubri, ſed & maximè peſtilentiali miniſtranda ſunt ſacramenta. Probatur primò, uſu & conſuetudine univerſalis Eccleſiæ, quæ ſemper ſolicita valde fuit, ut ſacramentorum miniſtri caverent, ne quem ſua negligentia ex hac vita ſine ſa-

(a) *de cur. peſt. c. 26. num.* 3. (b) *Supra.*

ſacramentis migrare permitteret, prout plurimis, iisque graviſſimis Concilijs (*a*) oſtendi poteſt. Probatur 2. authoritate (*b*) Scholaſticorum, qui omnes docent præcepta, quibus ſacerdotes obligantur fidelibus miniſtrare ſacramenta, maximè obligare in articulo mortis. Tandem probatur ratione: Parvuli peſte infecti, vel de ea ſuſpecti, puta, quia nuper ſunt ex matre peſte infecta geniti niſi ſtatim baptizentur, æternæ damnationis periculo exponuntur, & adulti peccato mortali obnoxij, niſi quantocius ſacramentis Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, extremæ Unctionis muniantur, plerùmque in eadem ſpirituali neceſſitate, & damnationis

(a) *Nicon. cap.* 13. *Tolet.* 11. *cap.* 15. *Agathen c.* 11. *Aranſ. c.* 13. *Arelat cap.* 12. *Aurel. c.* 24. (b) *Richard. in* 4. *diſtinct* 12. *ar.* 6 *q.* 1. *Duran. diſt.* 9. *q.* 2. *art.* 2 *Gab. q.* 7. *Sotus diſtinct.* 12. *q.* 1. *art.* 11. & *alij.*

onis periculo verſantur, ut in progreſſu de ſingulis ſacramentis oſtendemus.

Dices: In hujuſmodi articulo ſufficit converti ad DEum per virtutem pœnitentiæ: ſic enim apud Ezech. legimus: *Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die converſus fuerit*: ſufficit ergo converſio ad DEum per contritionem abſque ſacramentis.

℟ Contritionem eo caſu admodum eſſe difficilem, & fideles exponi magno ſalutis æternæ periculo, ſi cum hoc ſolo remedio relinquantur, ut paſſim docent Patres, ac præſertim D. (*a*) Greg. Euſeb. (*b*) Emiſſen. & Joannes Climachus. Neque obſtat ſi dicas, contritionem non eſſe difficilem cum divina gratia, quæ præſtò adeſt homini, ſi per ipſum non ſtet, quia ſufficit illam difficilem eſſe ex parte hominis, cùm debeat includere puram dilectionem Dei ſuper omnia, & augeatur graſſante peſte

(a) *Homil.* 39. *in evangel. & lib.* 24. *moral. c.* 17. *&* 18. (b) *Homil.* 1. *ad monach. c de gradu.* 7.

ſte contritionis difficultas, tum propter corporum debilitatem, quæ multum diſtrahit animum à ſpiritualibus, præſertim in hominibus vulgaribus, qui communiter parum ſunt in illis exercitati, tum propter divini judicij terrorem, quo tunc potius homo movetur, quàm amore: tum denique proter periculum tentationum, vel nimiæ triſtitiæ vel deſperationis, qua facilè poſſent abſorberi, ſi à paſtoribus, parentibus & amicis ſuis deſerantur.
Confirmatur, quia etſi fieri poſſit, quòd hic vel ille veram contritionem peccatorum conceperit, neque (ut apparet) reali ſacramentorum perceptione ad ſalutem conſequendam egeat: non poteſt tamen negari, quin multò plures ſint, qui ſolam attritionem conceperint, quæ ſine ſacramento realiter ſuſcepto illis ad juſtitiam & ſalutem prodeſſe non poteſt, ut initio diximus.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

Quinam teneantur ſacramenta miniſtrare tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DUplex eſt genus obligationis, juſtitiæ, & charitatis: Juſtitiæ, illorum eſt, qui ex officio & veluti mercede conducti ad aliquod munus obeundum ſe obſtrinxerunt, ut ſunt, qui in publicis officijs & magiſtratibus ſe populo & Reip. ſervituros ſpoponderunt. Charitatis illorum, qui gratis abſque ulla mercede, ſola proximi miſeria & neceſſitate impulſi propter Deum, illi neceſſaria ſubminiſtrant: quærimus inprimis de illis, qui ex debito juſtitiæ, poſtea de alijs, qui ex ſola charitate tenentur, quæſituri.

Reſponſio.

PAſtores tam ſuperiores quàm inferiores, tenentur ex debito juſtitiæ quiſque pro gradu ſuo, ſacramenta tempore peſtis, populo ſibi ſubdito mini-

niſtrare: quia tam hi, quàm illi, ratione dignitatis & officij tenentur procurare ſalutem animarum ſibi commiſſarum, quod fit maximè prædicatione verbi Dei & ſacramentorum miniſtratione, idque toties, quoties neceſſitas ſpiritualis gregis hoc requirit: ad hoc enim decimas, oblationes, & alios Eccleſiaſticos redditus, velut mercedem recipiunt. Sed tempore graſſantis peſtis, cùm mors ſingulis imminet, neceſſitas ſpiritualis maximè poſtulat, ut omnes muniantur ſacramentis, ſiquidem tunc ſibi meritò quiſque timere debet, ne illius contagione, ex improviſo corripiatur, ut & morbus violentiſſimus eſt, ne illo ipſo die vel hora ex hac vita imparatus eripiatur. Et confirmatur; quia aliàs populus totus deſtitueretur miniſtris, qui ſacramenta ad ſalutem neceſſaria, vel maximè utilia miniſtrarent, quod eſt abſurdum, & contra omnem Catholicæ Eccleſiæ diſciplinam.

Dixi (*quemque pro ſuo gradu teneri*) quia

quia ſuperiores puta, Epiſcopi, tenentur ratione dignitatis Epiſcopalis miniſtrare Sacramentum Confirmationis & Ordinis, idque per ſe proximè & immediatè: Inferiores verò, ut Parochi, tenentur miniſtrare reliqua ſacramenta, quibus deficientibus tenerentur ipſi Epiſcopi & alij ſuperiores, etiam ex debito juſtitiæ, cùm & ipſi ſint paſtores animarum, & illis incumbat ſpiritualem ovium ſuarum ſalutem procurare, ut alibi pulchrè deducit D. (*a*) Thomas.

Dices: plerique omnes parochi benè præſumunt de ſalute ſuorum ſubditorum, puta, quia ſunt catholici, & ſolent quotannis in paſchate ſacramenta percipere, nec ſciunt, ab illo tempore eos in aliquod peccatum reincidiſſe, ergò ſaltem ſtante hujuſmodi præſumptione paſtores non tenebuntur ſacramenta miniſtrare.

Reſponſio. Eſt hæc ſicut nimis frequens,

(a) *Quodlib.* 1. *artic.* 14. *& quodlib.* 3. *art.* 7.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

quens, ita & nimis periculoſa quorundam parochorum excuſatio, ſiquidem, ut quis illo caſu poſſit ab adminiſtratione ſacramentorum excuſari, non ſufficit quælibet præſumptio de bono ſtatu ſubditorum; puta, quòd præſumatur eſſe in bono ſtatu, quia non ſciuntur eſſe in malo, ſed debet illis poſitivè & moraliter conſtare de bona illorum diſpoſitione, quamvis præſumptione illa negativa uti quis poſſit in ijs, quæ favorabilia ſunt alteri, non tamen in ijs, per quæ negatur illi debitum, cum periculo ſaltem dubio æternæ damnationis.

Dices, tenentur ergo omnes tempore graſſantis peſtis ſacramenta recipere?

℟. Diximus modo omnes opportuniſſimè petere, & (a) Petrus de Ledeſma aſſerit omnes teneri recipere duobus caſibus. Primò cùm in civitate ita graſ-

(a) 1. *Part. ſum̃æ de pœnit. cap. 9. concil. 4. dub. 1. Et inſinuat Borrom. de cura peſt. c. 5. num. 4.*

graſſatur peſtis, ut multi quotidiè ſubitò moriantur: altero quando timetur probabiliter, ne defuturus ſit paſtor vel confeſſarius ſi peſte inficiantur. Ratio poteſt eſſe, quia ſecundùm communem, tenentur omnes in periculo mortis ſacramentis ſe munire, peſte autem graſſante omnes ſunt in hujuſmodi periculo, uti diximus.

Dices 3. Quale peccatum eſt non miniſtrare ſacramenta tempore peſtis?

℟. Eſt mortale, illudque tantò gravius homicidio, quantò animus eſt præſtantior corpore; qui enim tunc populum deſerit quantum in ſe eſt, fit reus animarum, quæ defectu ſacramentorum vel in æternum cruciabuntur, vel diuturniores in purgatorio pœnas ſuſtinebunt: & idcircò hujuſmodi animicidę (a) à ſacris canonibus vocantur, dicunturque ea de re ſtrictiſſimam Deo rationem reddituri.

Quæ-

(a) *Cap. ſi presbyter & ſeq. 26. quæſtion. 6.*

QUÆSTIO III.

An teneantur paſtores ſacramenta miniſtrare cum periculo vitæ.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PAſtores teneri tempore peſtis ſacramenta miniſtrare, ſi hoc poſſint abſque periculo contagionis, nemo catholicorum, quod ſciam, negat; verùm an teneantur quando omnibus circumſpectis & tentatis ad vitandum hujuſmodi periculum, nihilominus judicio peritorum nihil proficitur, (*a*) non deſunt qui dicant non teneri per ſe & ſimpliciter, ſed tantùm in quibuſdam caſibus. Horum occaſione quæritur, an paſtores per ſe & regulariter teneantur miniſtrare ſacramenta peſte infectis, quando omnibus tentatis remanet adhuc periculum contagionis?

Re-

(a) *Speculum Epiſcopi lib.* 1. *diſp.* 1. *q.* 1 *Armilla ver. Epiſ. n.* 6. *Tabien. eodem verb. n.* 5.

Reſponſio.

TEnentur regulariter. Probatur primò, quia hæc eſt lex boni paſtoris à Chriſto omnium paſtorum principe præſcripta, ut quando ſalus gregis hoc poſtulat, vitam corporalem ponat pro vita illius (*a*) ſpirituali; ſic enim SS. Patres illud Joannis ſemper intellexerunt: (*b*) *bonus Paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis.* Hoc autem periculoſiſſimo peſtis tempore ſalus gregis illud maximè exigit, ut ante oſtenſum eſt, deinde parochus tenetur non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex juſtitia populo ſuo ſacramenta illo tempore miniſtrare, ut ex dictis patet: ergo hæc obligatio urget etiam cum periculo contagionis & vitæ corporalis, nam ad aliquid amplius tenetur

(a) *D. Chryſoſt. hom.* 59. *in Joann. D. Auguſt. ſerm.* 5. *de ver. Dom &* *ſerm.* 149. *de tem. & in epiſt. ad Hon. D. Greg. in ho. loci Joann.* 10. *Teophil. ibid. D. Thom.* 2.2.*q.* 37.*art.* 5.*& alij.* (b) *Joann.* 10.

parochus in eo caſu quàm alius, propterea enim (ut diximus) alitur à populo & decimas percipit, ut tempore quo oves ab alijs deſeruntur, ipſe ſubveniat. Præterea dux militiæ corporalis obligatur occurrente pugnæ occaſione vitam ſuam corporalem periculis exponere, ergo magis parochus qui eſt dux militiæ ſpiritualis, tenetur occurrente peſtis graſſatione qua ſubditi maximè ſpiritualis pugnæ diſcrimen obeunt, vitæ corporalis periculum adire, miniſtrando ſacramenta quæ ad vincendos illius temporis inſultus, & periculoſiſſimas, quibus exponuntur, infidelitatis, deſperationis; & impatientiæ tentationes, ſunt arma oportuniſſima. Dixi (*ſi aliter periculum vitari non poteſt*) quia propria charitas obligat paſtorem ad procuranda media convenientia ad illud vitandum, & (*a*) Communitas ipſa obligatur

(a) *Gabr. Biel. q. de fuga peſtis. Fran. Rip. de peſte cap. de remed. num. 2. & ſeq.*

tur providere paſtoribus de antidotis & remediis ad præſervationem illorum. Et ipſi peſte infecti tenentur ſe accommodare & accedere ad ſacramenta, minimo quo fieri poteſt periculo paſtorum, ut bene notavit (*a*) Borromæus, ut in progreſſu latius patebit.

Dices, tenentúrne ergo Communitas & ipſa peſte infecta adhibere omnia remedia poſſibilia ad vitandum tum in ſe, tum in aliis contagionis periculum?

℟. Non tenentur. Si quidem præceptum de conſervanda vita, ſive ſua, ſive alterius cùm ſit affirmativum, non obligat niſi quodam morali modo, proinde non tenentur omnia facere quæ videri poſſunt convenire & conducere ad vitam conſervandam; alioquin eadem ratione deberemus damnare illos qui graſſante peſte non migrarent ad ſalubriorem regionem, ſimiliter qui non emerent omnes eas res

(a) *Borrom. de cura peſtilentiæ, cap.* 15. *num.* 2.

præſervativas, quæ illo tempore à Medicis præſcribi & exceſſivo pretio vendi ſolent quin & illos qui non uterentur his & illis delicatioribus cibis, quibus nobiles & ditiores tunc utuntur; de quibus & ſimilibus vide Franciſcum à Victoria (*a*) relectionibus de temperantia & homicidio. (*b*)

Dices 2. Obligatio ſubeundæ mortis, quæ hominibus maximè terribilis eſt, non debet affirmari, niſi divinum de hoc mandatum palam conſtiterit: ſed ubi Chriſtus (*c*) ait: *Bonum Paſtorem pro ovibus ſuis animam dare*, Conſilium magis ſignificare videtur quàm præceptum.

℟. Non conſilium ſed legem & præceptum à Chriſto dari, ut ex Patribus & Eccleſiæ doctoribus ante citatis videre eſt: Neque lex illa nimis terribilis debet videri, tum quia omnes res temporales ad hoc à Deo creatæ ſunt, ut promoveant ſalutem hominum ſpiritu-

(a) *Num.* 9. & 13. (b) *num.* 14. 33. & 34. (c) *Joann.* 10.

tualem, tum quod Chriſtus ipſe DEus & homo vitam omnium rerum temporalium præſtantiſſimam pro ſalute ovium ſuarum poſuit, naturalis ergo & divinus ordo poſtulat, ut qui in ordinem paſtorum animarum coaptari volunt, eandem obligationem ſubeant, vitamque corporalem pro illarum ſalute ſpirituali profundere parati ſint, ut bene notavit Sotus. (*a*)

QUÆSTIO IV.

Si Paſtor metu contagionis non auſit ſacramenta miniſtrare, an licebit il i loco cedere, & Sacerdotem qui vices ſuppleat ſubſtituere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PAſtores quibus incumbit ſacramenta & alia ad ſalutem neceſſaria peſte infectis miniſtrare, niſi magna ſalutis proximi charitate ardeant, frequenter ſubditis in hac neceſſitate

(a) *De juſt. & jure, l.* 10. *q.* 3. *art.* 13.

conſtitutis ſervire detrectant, conquiſitis multis ſive veris, ſive falſis, ſive juſtis ſive injuſtis excuſationibus. Qui morbus cùm ſit ipſa peſte corporali longè deterior, utpotè qui parochorum animas ſub prætextu ſalutis corporalis, lethali veneno inficiat, necnon fidelium illis concreditorum ſalutem, quæ à miniſterio paſtorum pendet, æternæ damnationis periculo exponat, animus eſt paſſim in hoc tractatu huic morbo mederi, ſubterfugiíſque & excuſationibus, quas hujuſmodi obtendere ſolent, reſpondere. Horum ergò óccaſione quæritur primò: An excuſetur paſtor, ſi à parochia ſua recedat cum licentia ſuperioris, conſtituto alio ſacerdote, qui ejus nomine ſacramenta adminiſtret?

Reſponſio.

PAſtor recedens à parochia ſua, cum licentia ſuperioris, excuſatur: ſi modo loco ſuo conſtituat alium ſacerdotem ſufficientem, & ob Ordinario approbatum, nec ipſe paſtor ita longè à gre-

grege ſuo abſit, quin curam aliquam moraliter poſſibilem illius habeat. Ratio eſt, quia hoc pacto paſtor ſatisfacit legi & obligationi qua gregi obſtringitur, qui enim quod debet per alium ſolvit ſufficienter ſolviſſe dicitur.

Dixi (*cum licentia ſuperioris*) propter Concilium Tridentinum, quod vult quemcunq; curam animarum habentem à grege ſuo abeſſe non poſſe ſine cauſa, eaq́ue per Chriſtum cognita.

Dixi ſecundò, (a) (*ſi modo cõſtituerit loco ſuo ſacerdotem ſufficientem*) propter illos qui ita ignaros, vel ita improbæ vitæ ſacerdotes ſubſtituunt, ut meritò timere debeant eos non ritè, vel non integrè functuros eſſe officio paſtorali, hi enim non liberantur ab obligatione, qua tenentur ſufficienter conſulere ſaluti ſuarum ovium.

Dixi tertiò, (*& ab Ordinario approbatum*) propter illos, qui etſi probatæ vitæ ſacerdotem ſuo loco ponant, ſuf-

(a) *Seſſ. 23. cap. 1. de reform.*

ficientisque forſan eruditionis, non tamen curant illos per examinatores approbari. Si quidem ordinariè tales nihil poſſunt in foro conſcientiæ, per illa quæ noviſſimè Concilium Trident. (*a*) definivit, & Illuſtriſſ. Cardinales (*b*) ad interpellationem Concilij Tridentini deputati reſponderunt.

Dixi poſtremò, (*Nec paſtor ita longè à grege ſuo abſit, quin illius curam aliquam gerat*) quia cùm paſtor teneatur gregi ſuo onere perſonali ſecundùm noſtros Doctores, non poteſt ſimpliciter illum deſerere ſine magno illius periculo, debet ergo ad minus illi curam illam & providentiam ut abſens corpore, animo præſens ſit, & quantum in ſe eſt agat, ne quid illi neceſſariorum ad ſalutem deſit.

Dices: Quid ſi Epiſcopus nolit dare facultatem alium ſubſtituendi, poteritne ſine ejus licentia populum deſerere?

Reſponſio. Epiſcopum non debere facilè hanc facultatem negare: Si tamen

men judicaverit neceſſe eſſe bono communi, ut paſtor apud gregem ſuum maneat, neque ab illo diſcedat, tenebitur parere, illius mandato, quia præceptum hoc per ſe eſt juſtum, & ad Epiſcopum ſpectat habere curam boni communis, ejus ergo ea in re voluntati & judicio ſtandum eſt.

Dices ſecundò: Quid ſi non poſſit haberi ſacerdos approbatus, nec paſtor auſit, nec velit ſacramenta miniſtrare, & periculum eſt in mora.

Reſp. Eo caſu quemcunque ſacerdotem etiam non approbatum poſſe imò debere miniſtrare, quia (a) *neceſſitas caret lege*, neque ulla lex eſt quæ tunc prohibeat.

QUÆSTIO V.

An liceat illi ſi neminem reperire poſſit, qui vices ſupplere velit, ad bimeſtre ſaltem ex licentia Epiſcopi curam Paſtoralem deſerere.

(a) *De conſuetud. c. pervenit.*

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ET ſi perſonalis reſidentia paſtorum ſit juris divini, nihilominus Concilium (a) Trident. concedit Epiſcopis & alijs inferioribus curatis, ut ad duos aut ad ſummum tres menſes abeſſe poſſint. Cùm ex veterum canonum ſententia *non videantur abeſſe, qui ſtatim reverſuri ſunt*. Idcircò quærunt quidam an graſſante peſte poſſit paſtor ſaltem pro Tempore à Concilio Tridentino conceſſo ex licentia Epiſcopi abeſſe, & à miniſtratione ſacramentorum excuſari.

Reſponſio.

NEquaquam: quia illud tempus eſt quo præceptum de reſidentia perſonali maximè obligat, puta, quando omnis vel fermè omnes ſacramentis, exhortationibus & doctrinis pijs & alijs ad ſalutem neceſſarijs imprimis indigent, & licentia abeſſendi, quæ à ſupe-

(a) *Seſſ. 21. cap. 1. de reform. concil. Elibert. cap. 21. Trid ſeſſ. 23. de reform, cap. 1.*

periore aliquo tempore concedi ſolet, non conceditur intuitu boni privati perſonæ paſtoris: ſed publici ſive Eccleſiæ, ut expreſsè Concilium Tridentinum declarat. Cùm verò bonum publicum & ſpirituale totius gregis præſentiam paſtoris pro illo tempore, jure divino, exigat, nemo pro eo tempore diſpenſare poterit.

Dices, non alia obligatione tenetur, ſervire populo ſuo paſtor, quàm Epiſcopus: Sed Epiſcopus non malefacit ſi à civitate ubi ſerpit peſtis, diſcedat, dummodo abſens corpore animo ſaltem provideat quantum in ſe eſt ſaluti populi, poterit ergo & paſtor nullo relicto vicario à populo recedere.

Reſp. Magnam eſſe hac in parte differentiam inter Epiſcopum & Paſtorem. Nam (*a*) Epiſcopus eſt in ſua diœceſi, veluti cauſa quædam univerſalis, quæ per ſe & immediatè, non operatur particulares effectus, niſi caſu

(a) *D. Tho. quodl.* 1. *art.* 14. *nt.* 3. *art.* 7.

neceſſario, & raro de quo poſtea, ideóque regulariter non eſt alligatus uni parochiæ, vel oppido ſuæ diœceſis, paſtor autem eſt veluti cauſa particularis aſtricta immediatè ad ea, quæ ipſi ab Epiſcopo ſunt demandata, ut eſt miniſtrare ſacramenta fidelibus talis vel talis parochiæ, quocirca illi vel illi parochiæ eſt alligatus.

QUÆSTIO VI.

An paſtor poſſit illo tempore curæ Paſtorali renuntiare.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POſſunt parochi jure (*a*) communi etiam ſine licentia ſuperiorum relicta cura paſtorali ad ſtatum religionis tranſire. Sic enim Urbanus Pontifex: *Si quis in Eccleſia ſub Epiſcopo proprium retinet & ſeculariter vivit, afflatus Spiritu ſancto in aliquo monaſterio vel regula canonica ſalvare ſe voluerit, etiam Epiſcopo ſuo contradicente, eat liber noſtra*

(a) 19. q. 2. *duæ ſunt.*

ſtra authoritate. Imò ſecundùm doctrinam D. *a)* Thomæ & aliorum poſſunt ad humiliorem ſimplicium ſacerdotum ſtatum ſine Epiſcopi licentia deſcendere: Idcircò quæritur hoc loco, ſi parochi non poſſint illo tempore ex licentia Epiſcopi excuſari à reſidentia perſonali & miniſtratione ſacramentorum, an ſaltem excuſabuntur ſimpliciter curæ paſtorali renunciando, & ad religioſorum vel etiam ad humiliorem ſimplicium ſacerdotum ſtatum tranſeundo.

Reſponſio.

NOn excuſabuntur: Nam pro illo tempore ſunt conducti, ut ſacramenta & alia ad ſalutem neceſſaria miniſtrent, non poterunt ergo illo neceſſitatis tempore renunciare: Et confirmatur à ſimili. Quid enim abſurdius, quàm ſi miles ad bellandum conductus illo temporis articulo muneri ſuo vellet renunciare, cùm jam

pug-

(a) 2.2. *q.* 184. *art.* 3. *& ibid. cõmentatores.*

pugnandum eſt? Neque obſtat ingreſſus religionis vel deſcenſus ad humiliorem ſtatum, quia cùm hoc temporis articulo ſit obligatus huic populo ſervire, ob idq́ue ab eo toto anno victum & ſtipendium acceperit, non poteſt illo tempore alteri cuicunque in præjudicium illius operam ſuam locare.

Dices; Pontifex non vult Parochos qui ad perfectiorem ſtatum tranſire volunt aliqua lege retineri, quia privata lege Spiritus ſancti ducúntur: Ergò excuſabuntur etiam non obtenta licentia Epiſcopi.

Reſp. Pontificem non loqui in caſu de quo agimus, ſed in eo, cùm facilè eſt ſuperiori de altero ſacerdote providere. Alioqui ſi non poſſit providere ſuperior, & paſtor volverit gregem deſererere, non ducetur lege Spiritus ſancti, ſed proprij cerebri populum ſuum in tanta neceſſitate ſpirituali contra legem charitatis & juſtitiæ deſerendo.

QUÆSTIO VII.

Si Magiſtratus timet ne Paſtor moriatur peſte, neç poſſit de alio provideri, an ſaltem illo caſu Paſtor ab adminiſtratione ſacramentorum excuſetur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis, eſt in oppido parochus magnæ eruditionis, pietatis, & prudentiæ, qui non tantùm ſacramenta diſpenſare, ſed pro doctrina & eloquentia ſua novit populum ſuum ad pietatem erudire, contra hæreticos defendere, in pace & concordia ponere, bonum publicum non ſolùm in ſpiritualibus, ſed etiam politicis & temporalibus promovere, timet Magiſtratus ne ſi aëre peſtilentiali miniſtrando ſacramenta corripiatur ipſis pereat, nec facilè talem conſequatur. Quæritur an iſto ſaltem caſu, paſtor excuſetur tunc ab adminiſtratione ſacramentorum.

Re-

Reſponſio.

NEquaquam; Etenim moraliter loquendo vanus eſt hic timor, præſertim in his partibus, ubi Dei beneficio plurimi ſunt ſacerdotes ad præſcripta munia ſpiritualia, maximè idonei, inter quos ſaltem aliqui reperientur, qui in hujuſmodi caſu neceſſitatis ſpiritualis, non fugient vitæ periculum, ut animabus ſuccurrant, pro quibus Chriſtus mori dignatus eſt, & ut juſtus timor videri poſſit, non poteſt tamen, quicquid vulgus exiſtimet, jure excuſare paſtorem ab hoc officio. Quia cura & ſollicitudo de alio paſtore non ſpectat propriè ad magiſtratum, ſed ad Epiſcopum, & ut demus, ad ipſum ſuo modo ſpectare, tamen quia paſtor cum curam animarum ſuſcepit, ſubjecit ſe legi (*a*) Chriſti, quæ eſt, *ut bonus paſtor ponat animam ſuam pro ovibus ſuis*, tenetur, urgente maximè ejuſmodi temporis articulo, Chriſti exemplo legi parere.

Di-

(a) *Joann.* 10.

Dices Prudentis eſt vitam conſervare ut diuturniori tempore ſervire, & plurium animas lucrari poſſit: poterit ergò paſtor ſaltem ſi ſolus ſit, nec ſpes ſit, poſſe alium haberi, ſe à miniſtratione ſacramentorum ut vitæ ſuæ conſulat excuſare.

Reſp. Eo caſu paſtorem teneri pro ratione fortunarum ſuarum emere, præſervativa quæ à medicis præſcribi ſolent, quo periculum evadat & populo ſe præſervet, ut ante obiter diximus. Etenim ſi tenetur vitam corporalem pro ſalute ſpirituali ſubditorum profundere juxta legem à (*a*) Chriſto bonis paſtoribus præſcriptam, quantò magis fortunas ſuas.

Magiſtratum quoque in eodem & ſimilibus caſibus teneri ad (*b*) remedia procuranda, quæ periti & experti Medici judicant utilia ad aërem peſtilentem purgandum, puta ut auferantur ſor-

(a) *Joann.* 10. (b) *Major. in 4. diſt.* 23 *q.* 1. *Borrom. de cura peſtilen. cap.* 10.

ſordes ex plateis, ut infecti extra civitatem ad hoſpitale ſalubre deducantur, ut ignes publici per plateas conſtruantur, ut cadavera mortuorum ad ſacrum locum aſportentur, ut habeantur Medici Apothecarij, & alij qui ægris ſerviant, & alia ejuſmodi, quæ in oppidis benè ordinatis tempore peſtilentiali obſervari ſolent; Ad hoc enim aſſumpti ſunt in magiſtros, patres, & dominos plebis, ut ſua prudentia & auctoritate provideant tempori, ne qui per negligentiam vel aliter exoriatur, unde pernicies, ſive corporalis ſive ſpiritualis, Reipublicæ obveniat.

Similiter Epiſcopum & alios ſuperiores Eccleſiaſticos teneri, diligentem curam adhibere, ne ſacerdotes deſint, qui populo ſacramenta & doctrinam ſalutarem diſpenſent, & ſi plures nanciſci poſſunt, ut illis inprimis parcant, qui in majoribus & gravioribus officijs populo poſſunt eſſe utiliores. Quæ omnia non difficulter colliguntur ex debito officij Epiſcopi & magiſtratus

&

& aliis : quæ de debito & ordine charitatis, partim diximus, partim in ſequentibus, oportuniori loco, dicturi ſumus.

Quòd ſi omnibus adhibitis idem ſemper ingruat periculum, ut Epiſcopus nullum alium ſacerdotem reperire poſſit, paſtorem illis non obſtantibus teneri ſacramenta miniſtrare, juxta dictam legem à Chriſto præſcriptam, & certè imprudentis eſſet & degeneris animi, velle vitam tunc ſervare cùm maximè juſſu Chriſti Domini, glorioſè profundenda eſt.

Dices primò. Tenentur ergò Magiſtratus tam eccleſiaſticus quàm civilis curare, ne corpora eorum, quæ peſte pereunt, inhumata jaceant?

Reſponſio. Maximè, hoc enim ad bonum Reipublicę commune pertinet, ne putrefactio & corruptio unius inficiat reliquos. Imò ſi quis abſq; ſuo incommodo facilè mortuum ſepelire queat, & alius non ſit, qui id faciat, in re naturali compellitur eum ſepelire,

quia

quia tali caſu præceptum miſericordiæ obligat.

Dices ſecundò. Licet quoque Magiſtratui eijcere civitate peſte infectos aut de ea ſuſpectos, ſive pauperes, ſive divites, ne cæteri inficiantur?

Reſp. Simpliciter & per ſe licere, quia bonum publicum præferendum eſt privato; certum eſt enim moraliter loquendo, non poſſe melius corpus Reipublicæ ſervari, quam ſi membra infecta amputentur, & à corpore ſemoveantur: Dixi; *per ſe & ſimpliciter*, quia non licebit ſi per hoc peſte infecti vel de ea ſuſpecti exponantur periculo ſalutis animæ vel corporis. Siquidem & ſi humanæ prudentiæ ſit, vitare peſte infectos, tamen contra dilectionem & Chriſtianam pietatem eſt, ſubtrahere peſte infectis animæ & corpori neceſſaria. Deinde ſecundùm Gabrielem (*a*) Biel non ſunt permittenda, minus procuranda certa pericula proxi-

(a) *Gabriel Biel. q. de fuga peſtis, concluſ. 4. 5. & 6.*

ximi, propter incerta pericula ſui: Sed periculum proximi in extrema neceſſitate conſtituti certum eſt, ſi non ſuccurritur, periculum autem infectionis ex contagio non eſt certum, cum plurimi peſte infectis aſſiſtentes evadant illæſi, experientia teſte, (*a*) *ubi autem majus eſt periculum, cautius eſt providendum.* Præterea impium eſt, & contra regulam Apoſtoli non condolere proximis: *Gaudete*, inquit, *cũ gaudentibus, flete cum flentibus, & alter alterius onera portate, ſic adimplebitis legem Chriſti.* Timere tandem debent ſic fugientes & eijcientes proximos in tali neceſſitatis articulo tremendam Domini ſententiam: (*b*) *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum.* Inter cauſas enim hujus terribilis ſententiæ etiam hanc aſſignat Dominus: *Infirmus fui, & non viſitaſtis me.* Adde quod crudele eſt; *Addere afflictionem afflicto*, contra hos enim in per-

(a) *Gloſſ. in c. cum infirmitas, de pœnit. & remiſſ. Rom.* 2. *Galat.* 5. (b) *Matt.* 25.

perſona Domini dicitur : (*a*) *Quoniam quem percuſſiſti, perſequuti ſunt & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Avertat Dominus imprecationem quę ſequitur : *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum, & non intrent in juſtitia tua, deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur.*

QUÆSTIO VIII.

Si populus ſit exiguus, ut ruri accidit, & poteſt facilè cum Paſtore ad locum ſalubriorem migrare, an teneatur illo caſu populus Paſtorem ſequi, an contra Paſtor apud populum manere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

IN nonnullis diœceſis Leodien. partibus pagi propter ſoli ſterilitatem paucas familias continent, ſunt enim ſubinde duntaxat ſex, ſeptem vel octo, quæ tempore peſtis poſſunt cum pecore

(a) *Pſal.* 62.

t reliqua ſua ſubſtantia ſine magno
ommodo ad alium locum ſalubrio-
ſe conferre. Atque ita parochus
oſtulat, populus contradicit: Quę-
r, quis cui cedere teneatur?

Reſponſio.

ut ſupponitur Grex fidelium ſit e-
iguus, puta duarum, trium, qua-
r vel paulò plus familiarum, qui fa-
poſſit ſine magno rerum ad vitam
entandam neceſſarium incommo-
locum mutare, & paſtorem ſuum
i, tenebitur hoc facere, quia popu-
lege & Ordine charitatis tenetur
m ſui paſtoris pluris facere, quàm
vam aliquam jacturam rerum tem-
alium: Secus ſi populus non poſ-
ſine notabili detrimento rerum ad
entandam vitam ſuam neceſſaria-
, quia pcpulus non tenetur vitam
n & fortunas ad illam ſuſtentan-
neceſſarias exponere pro ſalute
corporalis ſui paſtoris: Siquidem
naturæ & Ordine charitatis qui-
plus amat vitam ſuam corpora-
lem

lẽ quàm vitã corporalẽ alteri⁹, ideóq; tunc tenebitur paſtor populo ſuã præſentiã pro miniſtratione ſacramẽtorũ exhibere, quãvis popul⁹ ſit laudabiliter facturus, ſi pro vita corporali paſtoris ſui conſervanda, velit vitæ ſuæ vel rerum ſuarum etiam neceſſariarum detrimentum pati: Nam & ita Chriſtus (*a*) ait. *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat, quis pro amicis ſuis.* Quòd (*b*) & Divus Chryſoſtomus ſic intelligit, ut ſit ſignum magnæ charitatis, velle vitam corporalẽ exponere pro vita alterius. Et legimus apud veteres Patres, & graviſſimos authores, commendari eos, qui pro amicis vel occubuerunt, vel magna damna & incommoda perpeſſi ſunt, ut exilia, carceres, & hujuſmodi, ut D. Baſilium apud (*c*) Chryſoſtomum. S. Paulum apud (*d*) D. Gregorium, (*e*) Sanctulum Presbyterum apud eun-

(a) 1. *Joann.* 3. (b) *lib.* 2. *de Sacerdotio.* (c) *Supra.* (d) *lib.* 3. *dial. cap.* 1. (e) *apud eund. cap.* 17.

dem,& ethnicos quoſdam, ut Pila-
n & Oreſtem ſive veros, ſive falſos
nines, apud (*a*) Ambroſium, (*b*)
ronymum, (*c*) Auguſtinum, (*d*)
antium, ſicut & communi homi-
æſtimatione benè & laudabiliter
int famuli & famulæ, qui tempore
s exponunt periculo vitam ſuam,
vita corporali dominorum: ſimi-
& medici, & chirurgi, & alij ſervi-
s publici, qui ſuam exponunt pro
lumitate civium.

ces: Homo non eſt dominus vi-
æ, ſed tantùm cuſtos, ergo non po-
pro paſtore, quamvis amico &
o, illam pro libitu profundere: ſic
nentatur Durandus (*e*)

eſp. Antecedens hoc ſenſu verum
quia homo ſine cauſa non debet
n ſuam periculo exponere, ſed ſic-
o Deo interdum id poteſt facere,
C etiam

Lib. 3 *offic. cap.* 13. (b) *In cap.* 7.
Mich. (c *Lib* 4. *Conf. cap.* 6. (d)
ib. 5. *in cap.* 18. (e) *In* 4. *diſ.* 17.
6.

etiam ſi non ſit neceſſarium, ut notum eſt, ita etiam pro amico, maximè patre ſuo ſpirituali, ſi, ut præſupponitur, aliqua juſta ſubſit cauſa.

Dices ſecundò: Modus charitatis erga proximum, metiendus eſt ex charitate erga ſeipſum, debet ergò magis ſeipſum, quàm proximum amare: non poterit ergò ſubditus pro vita corporali ſui paſtoris vitam ſuam exponere, quia hoc eſſet invertere ordinem charitatis: Ita quoque Durandus.

Reſp. Antecedens hoc ſenſu verum eſſe, quia homo habet jus prius ad vitam ſuam conſervandam, quàm alterius, ſed poteſt ex charitate juri ſuo cedere, præſertim cùm ad bona huius vitæ per ſe nunquam obliget charitas & perſona pro qua cedit eſt publica, Reipublicæ multò utilior, ſaluti populi quodammodo neceſſaria.

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

An teneantur Paſtores ædes peſte infectorum ingredi, ad miniſtranda illis ſacramenta.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn parvam tergiverſandi in miniſterio ſacramentorum materiam parochis præbet ingreſſus ædium peſte infectarum. Primùm enim cùm oportet ægrum cauſa ſacramenti propius accedere, fit præſentius & magis ac magis certum contagionis periculum, quod in deſcriptione peſtis non tacuit (a) Ovidius, ſic enim ille:

Quo propior quiſque eſt, ſervitq; fidelius ergo
In partem lethi citius ille venit.

Et rurſus:

Inq; ipſos ſæva medentes,
Erumpit clades obſunt auctoribꝰ artes.

Deinde ſubinde jacent in ædibus infectis, deſerta defunctorum cadavera, quæ non ſolùm domos ipſas, ſed & pa-

(a) *Lib. 7. Metam.*

gos & urbes circumquaque vitioſis vaporibus & exhalationibus inficiunt, & rectè dixerat idem Poëta:

Corpora fœda jacent, vitiantur odoribus auræ,
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis & in magnæ dominatur mœnibus urbis.

Subinde enim in cubiculis & lectis pariter jacent peſte infecti, qui vomitu, excrementis & alijs huiuſmodi ſordibus peſtiferis, præſentiſſimum ingredientibus exitium comminantur. Subinde quoque ipſi ægroti, ut & magnitudine peſtilentiæ in amentiam & furorem acti, loca impervia propemodum penetrant, ibique ſe abſcondunt, ſicut luctuoſo illo anno 79. vidimus, ut non ſine gravi diſcrimine paſtor ad illa cum Sacramentis ingrediatur. Quamobrem non immeritò (ut appa- ret) quæri ſolet? An paſtor ut miniſtret ſacramenta, teneatur ædes, cubicula, pennaria, & alia hujuſmodi pe-

ſte infectorum latibula ingredi: An verò ab illorum ingreſſu, & Sacramentorum adminiſtratione tunc excuſetur. (*a*)

Reſponſio.

PRimò tenentur paſtores ingredi, non obſtantibus prænarratis impedimentis & vitæ periculo, cum ea tamen moderatione, quam ſuperioribus quæſtionibus adhibuimus, ne quid fruſtra repetamus.

Secundò, non tenentur, ſi peſte infecti ijs ſint viribus, ut poſſint egredi in locum apertiorem & ſalubriorem, & miniſtrationi Sacramenti magis congruum, quia illo caſu tenētur vitæ corporali paſtoris conſulere, nec ſine cauſa illum mortis periculo exponere.

Dico: (*in loco miniſtrationi Sacramentorum congruum*) quia ſi æger pro Sacramenti Euchariſtiæ miniſtratione, rogaretur egredi tempore pluvioſo, ventis ſpirantibus in agrum nivibus,

 gran-

(a) *Major in 4. diſt. 23. §. Quartò quæritur.*

grandine, & ſordibus plenum, non teneretur egredi, ſed potius paſtor ad illum ingredi, quia illis circumſtantijs poſitis, cùm moraliter loquendo non poſſit illud ſacramentum ſine irreverentia & periculo miniſtrari, præferenda eſſet reverentia ſacramenti vitæ corporali ipſius paſtoris, ut ex ijs quæ D. Thomas diſputat de virtute religionis facilè colligi poteſt.

Tertiò non tenetur paſtor ingredi, ſi ipſe aliter commodè & reverenter ſacramentum adminiſtrare poſſit, puta ex feneſtra confeſſionem ſubditi audire, vel illi viaticum miniſtrare, vel alijs modis.

Dices, quid ſi paſtor nolit ingredi, nec ægrum ad ſe venire, quamvis commodè poſſit, quia præſentia peſte infecti abhorret, ſed velit miniſtrare ſacramenta vel per interpoſitam perſonam, vel per alia intermedia inſtrumenta, tenebitúrne æger voluntati paſtoris acquieſcere?

Re-

Reſpondebimus ſuis locis, cùm de ſingulis ſacramentis ſeorſum agemus.

QUÆSTIO X.

Si bis vel ter Paſtor acceſſit ædes peſte infecti, & toties ad ſacramenta ſuſcipienda imparatum invenit, an ſit deinceps ab adminiſtratione ſacramentorum excuſatus, an verò teneatur ſæpius ingredi, & quoties.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MUlta accidere ſolent peſte infectis quæ eos à ſacramentorum perceptione pro tempore impediunt: Subinde enim tantis capitis doloribus corrumpuntur, ut delirent, nec verbum audire ſuſtineant, frequenter tanto obruuntur ſomno, ut vix eos excitare quiſpiam poſſit. Subinde quod gravius eſt) hæreſeos peſte ſunt correpti, ut experientia nos docet, quamvis Catholici haberi & reputari velint, qui idcircò adveniente cum ſacramentis pa-

paſtore ſe non poſſe loqui aut audire, aut quid aliud gravius fingunt, videlicet, ne ex una parte ab hæreticis irrideantur ſi ſacramenta percipiant, & ex altera à Catholicis excuſentur ſi ſine ſacramentis decedant, nec illis eccleſiaſtica negetur ſepultura: Idcircò quæritur: An paſtor, ſi bis vel ter pro miniſtratione ſacramentorum ingreſſus fuerit, ab ulteriori ingreſſu excuſetur. An verò teneatur pluries ingredi & ſacramenta offerre, & quoties.

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt: Aut enim æger ad ſuſcipienda ſacramenta imparatus eſt ex natura & qualitate morbi, ut ante indicavimus, aut ex fragilitate & negligentia, aut voluntate & malitia.

Si de primo & ſecundo caſu ſit ſermo, non ſufficit paſtori ægrum bis aut ter fruſtra acceſſiſſe: ſed debebit ulterius curam gerere, ut æger ea quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt ſuſcipiat, videlicet adhibito prudenter inſpectore, qui

qui horam & tempus indicet, quando paratus erit ad ſuſcipienda ſacramenta vel alia ſimili morali & ſufficienti diligentia, hoc enim ſollicitudo paſtoralis officij poſtulat, quam graphicè depinxit Salomon (*a*) his verbis: *Fili mi, ſpopondiſti pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus proprijs ſermonibus, fac ergò quod dico fili mi, & temetipsū libera, quia incidiſti in manū proximi tui, diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum, ne dederis ſomnum oculis tuis; Nec dormitent palpebræ tuæ, eruere quaſi damula de manu aucupis.* Illis enim verbis juxta ſenſum (*b*) myſticum monentur hi qui officium regendi alios ſuſceperunt, ut quandoquidem pro alijs ſpoponderunt, ſéque obligarunt, omnem dent operam, ne ſponſio ſit eis noxia, id autem fiet ſi curent ſua diligentia, ut ſi pro quibus obligati ſunt, ſuum faciant officium.

(a) *Prov.* 6. (b) *Ex reg. in paſtoral. p.* 3. *cap.* 5. *ante medium.*

Si ſermo ſit de poſtremo, quia ponimus ægrum malitiosè paſtorem cum ſacramentis remittere, neque illi aurem præbere velle, non tenetur amplius ad eum cum ſacramentis redire, tum quia hoc eſſet ſine fructu vitam ſuam periculo exponere, quod eſt temerarium & contra propriam charitatem, tum quod hoc eſſet (a) *Margaritas proijcere ante porcos.* Fieret enim irreverentia ſacramentis. Poſtremò quia ſcandalum daretur infirmis, qui hoc pacto ſacra myſteria irrideri conſpicerent.

Dices primò; Quantam curam & ſolicitudinem debet adhibere paſtor in viſitandis peſte infectis & alijs egentibus ſacramentis.

Reſp. Sufficere moralem, quam ſcilicet paſtores non negligentes ac timentes DEum adhibere ſolent: Sanè (b) ſi Prælati quo ad damnũ rerum Eccleſiaſticarum tenentur, non ſolùm de do-

(a) *Matth.* 7. (b) *Sylveſ. verb. prolat. num.*

dolo & lata culpa, ſed etiam de levi, quantò magis quoad ad damnum animarum?

Dices ſecundò; Quid, poſtremo hoc caſu poſito, faciet deinceps paſtor, puta ſi æger eum remiſit, nec aurem præbere voluit.

Reſp. Reliquum eſſe, ut talem velut Eccleſiæ inobedientem, & de hæreſi vehementer ſuſpectum, ad Epiſcopum referat, qui eum juxta canonicas ſanctiones corrigat.

QUÆSTIO XI.

Si paſtor in umbone Eccleſiæ præmonuerit ſubditos, ut antequam peſte corriperentur ſacramenta peterent, illa autem neglexerunt, aut etiam contempſerunt, an teneatur nihilominus illos poſtmodum peſte infectos accedere & ſacramenta miniſtrare.

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn defuerunt parochi, qui ut à ſacramentorum administratione contagioſo tempore ſeexcuſarent, putarent ſufficere, ſi ſubditos ſuos præmonuiſſent, ut in tempore (prout loquuntur) dum ſani ſunt, illa percipiant. Horum occaſione quæritur, an hujuſmodi præmonitio, ſi ſubditi non paruerint, à ſacramentorum miniſtratione excuſet.

Reſponſio.

NOn excuſat, quia negligentia & contemptus ſubditorum non privat eos jure quod habent ad ſacramenta, poterunt ergo poſtmodum repetere, & conſequenter paſtores tenebuntur illa miniſtrare, ſiquidem non obſtante negligentia manent ſubditi ipſis paſtoribus, & paſtores manent ipſorum paſtores ut patet: Deinde ſi ſubditi præmonitioni paſtoris paruiſſent, & ſani ſacramenta percepiſſent, nihilominus non amiſiſſent jus ad ſacramenta petenda concepto jam morbo, puta

puta Euchariſtiam, per modum viatici & ſacramentum pœnitentiæ ſi in peccatum mortale incidiſſent, ergo poſſent illa tunc petere, & illi tenerentur dare.

Dices: Quæ & quanta eſt culpa negligentia ſubditorum præſcripto caſu.

℞. Difficile eſt propter varietatem circumſtantiarum, quæ communiter in hoc caſu incidunt aliquid certi dicere: Primum enim fieri poteſt, ut non ſit tanta neceſſitas percipiendi pro illo tempore ſacramenta, puta quia necdum peſtis ſævire & graſſari cepit. Deinde fieri poteſt ut quidam differant, non tamen recuſent, quin forte ad illa percipienda interea ſe præparent, talis negligentia ſi negligentia dicenda ſit) vel venialis, vel nulla erit culpa, fieri quoque poteſt, imò frequens eſt, ut peſtis quotidie latius graſſetur, & quotquot corripit ſtatim enecat, verùm ex devotione, & quia non afficiuntur ſacramenta, puta, quia cogitant ſe non teneri ad illa percipienda, niſi in Pa-

Paſchate vel articulo mortis, de quo ignorantes vim morbi, non cogitant, & ſic ſuſceptionem illorum de die in diem, & de hora in horam differunt: hujuſmodi negligentia, vel erit culpa venialis valdè craſſa vel mortalis, cum propter indevotionem ad ſacramenta neceſſaria, quam non ſunt ſolliciti tali temporis articulo excutere, tum propter periculum cui ſe exponunt, non recipiendi ſacramenta, juxta illud (*a*) *Qui amat periculum, peribit in illo.*

Dices ulterius; Quæ & quanta eſt culpa contemptus.

Reſponſio. Repertus fuit Leodij anno illo luctuoſo 15-9. qui paſtorem ſuum, plus juſto ut exiſtimabat ſollicitum, veluti puſillanimem rideret, & præmonitionem illius ſanctam & maximè ſalutarem (cùm tamen periculum ſubeſſe ignorare non poſſet) contemneret, qui die ſequenti correptus peſte, in pœnam forte ſui contemptus ſubita morte ſine ſacramentis deceſſit, verendum

(a) *Eccl. 3. cap.*

dum eſt, ne hujus & ſimilium culpa, ſit gravis & mortifera.

QUÆSTIO XII.

Si paſtor dicat ſacrum, & vocetur ad ægrum jam moriturum, an teneatur ſacro relicto Sacramenta ægroto miniſtrare aut pro illo tempore à miniſtratione excuſetur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INcumbit parochis tempore peſtis non ſolùm malè habentibus, ſed & ſanis ſervire, tum in miſſæ ſacrificijs celebrandis, tum in alijs Chriſtianæ charitatis officijs exercendis, modo ſuboritur caſus talis: paſtor eſt intentus pio operi in gratiam ſuorum ſubditorum, cui dum vacat, accerſitur ad peſte infectum, ut ſacramentum illi miniſtret, tenebiturne relicto quocunque pio opere & præſertim ſacrificio miſſæ die Dominico ad ægrum currere, & ſacramenta miniſtrare. An verò à miniſtratione tantiſper excuſetur?

Re-

Reſponſio.

TEnetur relicto quocunque pio opere etiam miſſæ ſacrificio, ſacramenta miniſtrare, quia ut communiter doctores notant, quando duo pręcepta affirmativa peragenda ſimul corruunt, nec utrique ſimul ſatisfieri poteſt, (*a*) illud negligendum eſt, ex quo minora incommoda conſequuntur. Ergo ſi omnibus perpenſis quæ paſtor prudens & timoratus pro ratione tantilli temporis perpendere poteſt, videat gravius incommodum ſequi, ſi negligat ægroto ſacramenta miniſtrare, puta ejus deſperationem & æternam fortè damnationem, & ex altera parte reſarciri poſſe, ſi quæ alia naſcuntur ex omiſſione alicuius alterius operis, ut miſſæ, puta quia adhibito cuſtode omnia paramenta neceſſaria ad ſacrum faciendum, vel etiam ipſa hoſtia & calix conſecratus ſine ſcandalo aut alio periculo cuſtodiri poſſunt, & conſiderat

(a) *Cap. duo mala. diſtin.* 13. *ex Concil. Tolet.*

rat ſtatim ſe redire poſſe, ut ſacrum miſſę officium perficiat, tenebitur peſte infecto miniſtrare ſacramenta, ſacro vel quocunq; alio opere quamvis ſancto relicto, & poſtmodum ad ſacrum miſſæ officium peragendum redire.

Ratio hujus regulæ videtur eſſe quia in tali caſu prudentia moralis dictat (a) *è duobus malis eligendum minus.*

Dices Quid ſi relicto altari & populo qui ad ſacrum audiendum convenit, naſcatur ſcandalum, tenebiturnè etiam paſtor non obſtante hujuſmodi ſcandalo, ægrotum accedere & ſacramenta miniſtrare?

Reſp. Ubi de periculo æternæ damnationis ægroti agitur, ſi quod ponatur ſcandalum erit acceptum non datum, quod paſtor maximè tali caſu contemnere debet.

Nihilominus poterit paſtor, ſi tempus ferat, paucis verbis oſtendere populo potius & melius eſſe ſuccurrere proximo in illa extrema neceſſitate labo-

(a) *D. Gregor. l.* 32. *Moral. cap.* 40.

boranti, quam vacare operi quod diſferri, vel etiam fortaſsè, ſi nec dum ad conſecrationem ventum eſt, ſine peccato pro tempore omitti poteſt.

QUÆSTIO XIII.

Quid remedij ſi paſtor fugiat & latitet.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

JUre (*a*) comuni debet tribus publicis edictis citari, & ſi intra ſex menſes non revertatur, beneficio privari: Jure noviſſimo concilij (*b*) Tridentini debet ſimiliter citari & ſi contumax fuerit, debet contra eum procedi per cenſuras, inde ſi inſorduerit ad ſequeſtrationem, & ſubtractionem fructuum, demum ad privationem deveniri.

Quæritur an caſu graſſantis peſtis in quo verſamur, hic proceſſus ſervandus ſit, vel aliud remedium compendioſius adhibendum. Re-

(a) *Cap. ex tuo. de clericis non reſiden.*
(b) *Seſſ. 6. cap. 1. & ſeſſ. 23. cap. 1. de reform.*

Reſponſio.

DIſtinguendum videtur, vel enim Epiſcopus poteſt vicarium invenire, qui paſtoris loco miniſtret ſacramenta vel non poteſt niſi illi etiam parochiale beneficium conferatur.

Si primum, remedium erit ut Epiſcopus procedat ad illius privationem ordine tum à jure communi, tum à concilio præſcripto, quia nulla neceſſitas urget celerius remedium adhibere: Si ſecundum, uno edicto ad valvas Eccleſiæ parochialis poſito, & brevi die illi aſſignata, ſi contumax ſit, & ad Eccleſiam non redeat, eſtque periculum, ne animæ ſine ſacramentis decedant, nec aliud remedium adhiberi poſſit, quia nulli alij ſacerdotes reperiri poſſunt, Epiſcopus omiſſis illis ſolemnitatibus à jure & concilio Tridentino præſcriptis, poterit immediatè ad ſententiam privationis procedere, & alium in locum illius ſurrogare. Et ratio videtur ſufficiens, (a) *quia neceſſitas ſibi legem fa-*

(a) *De conſuet. cap. pervenit.*

facit, & credendum eſt jus commune & Concilium non attendiſſe ad hunc caſum extremæ neceſſitatis.

Dices, (*a*) Navarrus notavit ex ipſo (*b*) Concilio Trident. parochum ex cauſa poſſe abeſſe à ſua parochia ad certum tempus etiam ſine licentia Epiſcopi, non poterit ergo ad unam citationem ſtatim privari.

℟. Sicut nec Concilium, ita nec Navarrum reſpexiſſe ad noſtrum caſum, cujus judicium eſt quòd Concilium quamvis abſentiam præfatam concedat, *hortatur tamen & monet paſtores quoſcumq;, ne per illud temporis ſpatium, Dominici adventus, quadrageſimæ, nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pẽtecoſtes. Item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere paſtoris præſentia oves debent, ipſi ab Eccleſia nullo pacto abſint*: quod idem eadem & majori ratione definiviſſet Concilium pro tempore peſtis, ſi de illo conſultum fuiſſet. QUÆ-

(a) *Navar. Man. cap. 25. num* 121.
(b) *Seſſ. 23. cap. 1. de reformat.*

QUÆSTIO XIV.

Paſtoribus & alijs Prælatis, ſive juſtè ſive injuſtè abſentibus vel peſte infectis aut & mortuis vel ſervire nolentibus, an alij teneantur ſacramenta miniſtrare.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HActenus egimus de ijs, qui ex debito juſtitiæ tempore peſtis tenentur ſacramenta miniſtrare, variiſq; eorum excuſationibus quas prætexere ſolent reſpondimus: Conſequenter inveſtigandum videtur: An præter parochos ſint alij qui obligentur, ſi non debito juſtitiæ, ſaltem charitatis, in caſibus ſcilicet, quibus paſtor timore, contagionis correptus, non audet ſacramenta miniſtrare, vel latitat, vel fugit, vel peſte correptus domi detinetur, vel etiam mortuus eſt, & ſimilibus.

Reſponſio.

QUicunq; ſacerdotes etiamſi nulla animarum cura illis incumbat, ab-

abſentibus quoquo modo ſive juſtè, ſive injuſtè paſtoribus tenentur lege charitatis & juſtitiæ legalis ſacramenta miniſtrare, quia ille eſt caſus, quo ſacerdos obligatur ex talento poteſtatis ſacerdotalis ſibi credito operari, tenetur enim unuſquiſque uti gratia ſibi à Deo data, cum ſpiritualis proximi neceſſitas hoc poſtulat ſecundùm illud (a) Apoſtoli: *hortamur ne in vacuum gratiã Dei recipiatis*: ſed tempore graſſantis peſtis abſentibus paſtoribus ſalus proximi propter quam omnes gratiæ gratis datæ à Deo nobis conceduntur, hoc maximè poſtulare videtur: ergò.

Dices primò. Sacerdotes ſimplices non habent juriſdictionem ad paſtoralia officia exercenda neceſſariam, non tenentur ergò illo tempore ſacramenta miniſtrare.

Reſponſio. In articulo mortis, in quo peſte infectos verſari diximus, omnes ſacerdotes ſufficienti juriſdictione munitos eſſe. Nam ſecundùm Concilium

(a) 2. *Cor.* 6.

cilium Trident. (*a*) & antiqua jura, omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis cenſuris & peccatis in articulo mortis abſolvere poſſunt. Sic enim habet Concilium: *Pie admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat in Eccleſia Dei, cuſtoditum ſemper fuit ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis, atque ideò omnes ſacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.*

Dices ſecundò. Quid ſi injuſtè recuſet paſtor ſacramenta miniſtrare, vel latitet domi, vel tergiverſetur, vel aliàs iniquè ſe abſentet, tenebuntur quoque & illo caſu alij ſacerdotes.

Reſp. Tenebuntur, ſicut uno prædivite eleëmoſynam recuſante alicui in extrema neceſſitate conſtituto, quamvis ille peccet, non propterea alij hujus neceſſitatis conſcij excuſantur; neque ex-

(a) *Seſſ. 14. cap. 7 de Sacram pœnit. & ext. unct. & ante illud c. omnes. de ſent. excom. lib. 6. extra &c. paſtoralis.*

excuſat quòd paſtor ſit domi & tergiverſetur, quia ſi nolit ſacramenta miniſtrare, perinde eſt moraliter loquendo, ac ſi præſens non ſit, ut in ſequentibus fiet manifeſtius.

QUÆSTIO XV.

Si ſimplices ſacerdotes tum religioſi tum ſeculares nolint ſacramenta miniſtrare, an poſſit Epiſcopus illos cogere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperiori quæſtione abſente ſive juſtè, ſive injuſtè paſtore, teneri quemvis ſacerdotem tempore peſtis in adminiſtrandis ſacramentis populo ſervire: Cum autem eo caſu ſuperveniente, quiſque, ut ante diximus, timore contagionis excuſationes nectere & officium hoc ſubterfugere ſoleat, quæritur an Epiſcopus illo caſu poterit ſimplices ſacerdotes ad illud officium cogere?

Reſponſio.

POterit, primò. Quia ante diximus, illo caſu extremæ ſcilicet neceſſitatis quilibet ſacerdos tenetur uti poteſtate & gratia ſibi à Chriſto tradita abſolvendo à cenſuris & peccatis & alia ſacramenta miniſtrando, poterit ergò Epiſcopus cogere ſacerdotes, præſertim ſibi ſubditos, ut id perſolvant, ad quod obligantur. Secundò, Quia Epiſcopi eſt providere ne populus ſit ſine ſacerdotibus qui illi miniſtrent ſacramenta, & alia ad ſalutem neceſſaria: ſed nulla alia eſt, pro illo temporis articulo, ratio providendi, quam ut Epiſcopus ex illis eligat & cogat, quos exiſtimet magis utiles & idoneos: Ergò poterit cogere, & illi tenebuntur obedire: quia mandatum per ſe juſtum eſt, maximè in caſu tantæ neceſſitatis in quo verſamur: Si enim unquam tum vel maximè ſacerdotes videntur obligari, ad exhibendũ obedientiã quam omnes tã regulares quã ſeculares in ſua ordinatione vel expreſſe promittũt aut

eo (*a*) ipſo quo incolæ & diœceſani fiunt, tacite profitentur. Poſtremò Epiſcopus ſecundùm (*b*) canones poteſt quemcunque clericum vel diaconum ſuſpendere ab officio, ſi volenti illum promovere ad altiorem gradum propter bonum Eccleſiæ non obtemperaverit: Ergò ſimiliter poterit cogere ut munia paſtoralia obeat. Ita Doctores noſtri (*c*) Caietanus, Sotus (*d*) & per eos citati.

Dices, hujuſmodi ſacerdotes non tenentur, ne quidem caſu tantæ neceſſitatis ex juſtitia particulari miniſtrare ſacramenta, ergò ad hoc cogi non poſſunt.

℞. Quicquid ſit de antecedente, negandam eſſe conſequentiam, poteſt (*e*) enim

(a) *Lib* 3. *in prin. l. reſcrip. in fine. ac ibid. Dd. Ti. de munerib. & honor.* (b) *diſt.* 74. *cap* 3. *&* 4. (c) 1. 2. *q.* 26. *art* 4. (d) *De juſt. & jur. lib.* 1. *q.* 5. *art.* 4. *& relect.* 1 *de tegendo ſecreto memb.* 3. *q* 4. (e) *Leſſius de juſt. & jure, l.* 2. *c.* 7. *num.* 39.

enim ad multa nos cogere ſuperior ſeu eccleſiaſticus ſeu ſæcularis, ad quæ ex juſtitia non tenemur, ut verbi gratia, ad dandam eleëmoſynam, in magna fame ad vendendū frumentum, ad vitandum ſumptus immodicos in veſtes & convivia, ad vitandum ebrietatem, fornicationem, incœſtum, ſodomiam, blaſphemiam, certos ludos, & ſimilia.

Dices: Si omnes ſacerdotes indifferenter tenentur, quem primo coget Epiſcopus?

Reſp. Videri cogendum illum qui ægroto pluribus rationibus devinctus eſt, ut ſi ſacerdos ſit ægro ſanguine vel affinitate conjunctus; vel ſi religioſus eſt, qui ab ægro magna beneficia accepit, vel qui loco vicinior eſt: & ſic de alijs, per illa, quæ docet Illuſtriſſ. Borromæus (*a*) de cura peſtilentiæ, & nos inferius aliqua ſuo locc dicemus.

(a) *Cap.* 17. *num.* 4. *&* 5.

QUÆSTIO XVI.

Si Epiſcopus velit cogere ſacerdotes ſeculares, illi autem inter alias excuſationes prætexerunt ſe parentes habere, qui præcipiunt, ut cum eis à loco contagioſo recedant, an parere debeant Epiſcopo vel parentibus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CONtra præcedentem aſſertionem multæ ſolent excuſationes afferri, potiſſimum ab eis ſacerdotibus qui parentes pauperes habent, quos ſub induſtria & fructibus ſuorum beneficiorum alunt: Hi enim, ut alias excuſationes omittamus, obtendunt ſe teneri parentibus; Quæritur idcirco, ad quod horum obligentur?

Reſponſio.

TEnentur obedire Epiſcopo: quia privatæ utilitati communis præferenda eſt, ut patet: Cùm ergò Epiſcopus præcipiat ad communem utilitatem

tatem, pater autem ad privatam, mandatum Epiſcopi præferendum eſt mandato patris, præſertim, ſi (ut ſupponimus) ex una parte periclitatur ſalus animarum, & ex altera ſalus tantum corporalis patris, tunc enim cum bono publico concurrit etiam bonum ſpirituale, quod corporali præferri debet.

Dices: Quid ſi eundem ſacerdotem eodem tempore requirant duo Epiſcopi, quibus ſubeſt, ratione duorum beneficiorum, quæ tenet ex diſpenſatione?

Reſp. Pareat utrique, ſi poteſt, ſi non poteſt, (*a*) pareat illi in cujus diœceſi moratur, & cui primò obedientiam præſtitit, vel illi in cujus diœceſi majus & utilius beneficium habet, hoc enim poſtulare videtur ratio, vel ſi omnia hinc inde paria ſecundum (*b*) jus, locus erit gratificationi.

(a) *Argu. c. fin. de poſtulat.* (b) *ff. ad Sillam. ſenatuscon. lib. ſi quis ingraſ. & ſi cum omnis.*

QUÆSTIO XVII.

Si Epiſcopus velit cogere Religioſos, illi autem allegent ſe exemptos eſſe, nec Prælatos permittere, ut Reipublicæ illo tempore ſerviant, ne infecti peſte, cæteros religioſos inficiant, an teneantur obedire Epiſcopo, vel ſuis Prælatis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI in conventu aliquo religioſus unus peſte inficiatur, exponitur totus conventus contagionis periculo: Idcirco quæritur quid ſi Epiſcopus velit aliquos religioſos cogere ad miniſtranda ſacramenta, Prælatus autem advertens contagionis periculum nolit permittere: excuſabunturnè religioſi homines an verò tenebuntur ſacramenta miniſtrare & Epiſcopo parere?

Reſpon-

Reſponſio.

TEnetur obedire Epiſcopo propter rationes præcedenti quæſtione legatas. Néque obeſt, ſi dicas illos à risdictione Epiſcopi exemptos ſicut nt hodiè omnes religioſi ordinum endicantium, quia reſponderi poſt, non eſſe exemptos à lege charitas & juſtitiæ legalis, ratione cujus remini Epiſcopi in hoc caſu ſubdunr, *quæ enim pro charitate inſtituta nt* (inquit (*a*) S. Bernardus) *non dent contra charitatem militare*: Quin erò illi præ reliquis ſacerdotibus ſimlicibus videntur magis obligari, tum ropter perfectionem ſtatus, tum proter beneficia temporalia, quam quodie à populo recipiunt, ut patet.

Dices: *Privileginm* (*b*) *exemptorum on debet eſſe inutile.*

Reſp. Nullum in caſu præſenti rivilegium eſſe, neque privilegia ualiacúnque illa ſint, ad ex-

(a) *De præ. & diſp. c.* 4. (b) *c. ſi Papa de privil. l.* 6.

tremam hujuſmodi neceſſitatem ſpiritualem ſe extendere (*a*) *cum neceſſitas legem non habeat.* Et ſic caſus hic à ſuperiore qui eos ab ordinaria jurisdictione exemit, improviſus & talis, quo indubiè nollet eos contra legem charitaris eximi: Quia tamen non deſunt qui docent religioſos non poſſe ad id ab Epiſcopo cogi, ut omnis illo tempore amputetur tergiverſatio, prudenter faciet Epiſcopus, ſi cum Illuſt. & Reverend Borromæo (*b*) curet ſibi facultatem dari à Sanotiſs. ut Regularium cujusvis ordinis opera miniſteriòve ſine ulla mora aut impedimento ſuperiorum peſtilentiæ tempore uti poſſit, ſi tamen tempus permittat, & nullum in mora ſit periculum.

QUÆ-

(a) *c. Pervenit. De conſuet.* (b) *Lib. de cura peſ. c.* 10. *n.* 4. *& apertius* 6.

QUÆSTIO XVIII.

Deficientibus ſacerdotibus indigenis vel Epiſcopo parere negligentibus vel ex cauſa quacúnque ſive juſta, ſive injuſta ſe excuſantibus, an liceat ſacerdotem aliunde advocatum pecunia conducere, qui peſte infectis ſacramenta miniſtret.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ANno Domini 1579. me parochum in Eccleſia D. Michaëlis Leodij agente, cùm in plerisque Belgæ locis, & præſertim civitate & patria Leodien. peſtilentia innumeram multitudinem hominum abſumeret, paſtoresq́ue in ſummo vitæ diſcrimine verſarentur, provide valde utérque Magiſtratus ſacerdotem foraneum conduxit non exigua pecuniæ ſumma, qui ſeorſim à ſuis habitaret, & peſte infectis ſacramenta & alia ad ſalutem

neceſſaria miniſtraret, data paſtoribus libertate, ut quisque pro ſua pietate, zelo, & prudentia, vel per ſe ſubditis ſuis ægrotantibus ſacramenta conferret, vel ſacerdotis illius conductitij opera uteretur. Siquidem inde ſecutum eſt primum, ut ægrotis ſacramenta non deeſſent & ſanis per paſtores ſanos & à contagione immunes ſacramenta miniſtrarentur, deinde ut divina officia per Eccleſias parochiales, ſacrum quoque miſſæ officium, magno hominum concurſu, pari religione & devotione celebrarentur, tandem ut paſtores ſingulari Dei benignitate à peſte præſervarentur. Cæterum dū cōductiti⁹ hic ſacerdos incredibili labore, modo pedes, modo eques, per ampliſſimā & frequētiſſimā civitatem propter peſte infectorum undique diſperſorum multitudinem non ita reverenter cum ſacramentis diſtribuere poſſet, ſed ea crude ſatis & minus religioſè adminiſtrare cogeretur, natæ fuerunt non ſolum inter populares, ſed

& ipſos paſtores & ſacerdote iſto ejusque moribus, nec non ratione & modo miniſtrandi ſacramenta, perplures quæſtiones, inter quas hæc fuit quæ modo eſt in manibus, licueritne illum pro miniſtrandis ſacramentis pecunia conducere.

Reſponſio.

DIſtinctione opus eſt: poſſunt enim in hujusmodi conductione quatuor conſiderari: primum, ipſa miniſtratio ſacramentorum. 2. Labor extrinſece ipſi miniſtrationi conjunctus. Tertium, Suſtentatio pro tempore, quo per civitatem hujuſmodi ſacerdos diſcurrebat, ut ſacramenta miniſtret. Quartum & poſtremum, contagionis & vitæ periculum cui ſe quotidiè exponebat.

Si primùm ſpectetur, communis ſententia eſt, adminiſtrationem ſacramentorum non poſſe pecunia conduci, quia ſacramenta, præſertim novæ legis, de quibus agimus, ſunt quam maxi-

maximè ſpiritualia, utpote gratiæ juſtificantis inſtrumenta, quæ proinde nulla re æſtimari poſſunt; quamquam non deſunt hodie viri docti & pij, qui hanc quoque conductionem ſatis probabiliter in extrema quadam neceſſitate excuſari poſſe putent, ut ſuo loco in materia de ſacramento baptiſmi dicemus.

Si ſecundùm: hoc eſt, labor intrinſece ſacramentorum miniſtrationi conjunctus, certum eſt licuiſſe conducere ſacerdotem & pro ſuis hujuſmodi laboribus pecuniam dare, quia labores illi procul dubio erant pecuniæ æſtimabiles, licuit ergo magiſtratui convenire cum illo ſacerdote pro ejuſmodi labore.

Si tertium: hoc eſt ſuſtentatio hujuſmodi ſacerdotis, certum quoque eſt quod illa ei dare potuerit etiam ex pacto, imò verò debuerit: (a) *Dignus enim eſt operarius mercede ſua*: & ſecundum Apoſt. *non eſt alligandum os bovi trituranti.* Si

(a) 2. *Matth.* 10.

Si poſtremum: hoc eſt, contagionis & vitæ periculum, cui ſacerdos ille quotidie ſe exponebat, ſatis quoque certum eſt potuiſſe cum illo pecunia paciſci, ut ſe tali periculo exponeret, illud enim pecunia eſt æſtimabile, ſicut & pecunia magna & notabili etiam æſtimari poteſt tolerantia fœtorum & aliarum rerum indignarum, quas apud peſte infectos ferre oportebat.

Dices: Chriſtus dicit (*a*) *gratis accepiſtis, gratis date*, non licuit ergo pecunia illum conducere.

Reſp. Sacerdotem ſacramenta gratis dediſſe, potuiſſe nihilominus ſecundum omnes pro laboribus ſuis, necnon pro ſuſtentatione & periculis quibus ſe expoſuit cum magiſtratu convenire & paciſci ut ſtatim diximus.

Dices ſecundò: Jus (*b*) prohibet omne pactũ in ſpiritualibus. Reſpondet Sotus (*c*) illi juri per contrariam con-

(a) *Matt.* 10. (b) *Cap. Tua nos d. ſymonia.* (c) *de juſtit. & jur. lib.* 9. *q.* 6. *art.* 1.

ſuetudinem in quibuſdam functionibus ſpiritualibus & ſpeciatim iſtis derogatum eſſe, paſſim enim ea eſt conſuetudo in Eccleſia Prælatis ſcientibus & conniventibus. Certum eſt autem conſuetudinem facere poſſe, ut id quod erat ſymonia juris humani non ſit amplius ſymonia. Optandum tamen eſſet, ut hæc conſuetudo tolleretur, quia ſpeciem quandam negationis habet, præſertim apud vulgum harum rerum imperitum. Quamobrem qui hodie vellent in hujuſmodi caſu paciſci, conſulte facerent, ſi expreſſe ſignificarent ſe non pro functione ſacra, ſed pro ſuſtentatione ſua & laboribus, & non alijs paciſci.

Dices tertiò: Quid ſi ſacerdos plus juſto exigat pro ſuſtentatione, erítne ſymoniacus dicendus?

Reſp. Non erit revera, præſumetur tamen talis in foro externo, quia enim illud ſtipendium neceſſariam ſuſtentationem ſuperet, videtur illud actuarium accipi non jam pro ſuſtentatione,

ſed

l ut pretium operis ſpiritualis; ut a
i S. (a) Thomas infirmat.

Dices igitur quartò: Quod ſi ſacer-
s evaſerit incolumis, nec quicquam
commodi vel damni paſſus fuerit,
tunc temporis Leodij non ſine ſum-
a totius civitatis admiratione acci-
t, tenebiturne aliquid de pretio con-
nto remittere.

Reſp. Non tenebitur, ſatisfecit e-
m pro ſua parte pacto convento, &
ncolumis evaſerit, non alteri adſcri-
poteſt quam benignæ DEI provi-
entiæ: Sic docent Canoniſtæ, mer-
torem poſſe paciſci de lucro ceſſan-
vel damno emergente certo pretio
ericulum in ſe recipiendo, antequam
amna ejuſmodi eveniant, & ſi non
venerint, non propterea teneri red-
ere aut quicquã diminuere, quia ni-
irum alterius cauſa revera ſubiit pe-
iculum, etſi nihil detrimenti illi e-
enerit.

QuÆ-

(a) 2. 2. q. 100. art. 3. ad 3.

QUÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe vivere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, néque illorum improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamen regulariter uti improbo miniſtro, ne ejus peccato cooperemur. Hujus ergo occaſione quæritur primò, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in hujuſmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (a) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacramenta miniſtret: quia petitur actio de ſe

(a) *c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierum.*

bona & laudabilis, quam ſacerdos e, ſi vult, ſine peccato prꝑſtare poteſt, jectum enim ipſius ex ſe honeſtum, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur juramentum entili, qui per falſos deos juraturus, & mutuum ab eo, qui uſuras exarus eſt.

Dico, (*Si alius vitæ probatæ recuperi non poſſit*) quia ſi quis commodè & e magno detrimento probum habepoſſit, debebit illius opera uti, & aure improbo occaſionem ruinæ, hoc im poſtulat ratio charitatis: alias n obligatur cum tanto onere ad ottendum ea, quæ ſibi ad ſalutem nt neceſſaria & utilia.

Dices: Quid ſi improbus non offe ſe, licebit nihilominus ad miniandum conducere?

Reſp. Licebit, quia ut ante diximus, od ab eo petitur bonum eſt, & adeſt ſta neceſſitas, quæ excuſat, ut fertè cet (*a*) Caietanus, & poſt illum So-

a) *In* 3. *pag. D. Thom. q.* 64. *art.* 35.

QUÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe vivere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, néque illorum improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamen regulariter uti improbo miniſtro, ne ejus peccato cooperemur. Hujus ergo occaſione quæritur primò, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in hujuſmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (*a*) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacra menta miniſtret; quia petitur actio de

ſe

(a) *c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierum.*

ſe bona & laudabilis, quam ſacerdos illę, ſi vult, ſine peccato pręſtare poteſt, objectum enim ipſius ex ſe honeſtum eſt, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur juramentum à gentili, qui per falſos deos juraturus eſt, & mutuum ab eo, qui uſuras exacturus eſt.

Dico, (*Si alius vitæ probatæ recuperari non poſſit*) quia ſi quis commodè & ſine magno detrimento probum habere poſſit, debebit illius opera uti, & auferre improbo occaſionem ruinæ, hoc enim poſtulat ratio charitatis: alias non obligatur cum tanto onere ad omittendum ea, quæ ſibi ad ſalutem ſunt neceſſaria & utilia.

Dices: Quid ſi improbus non offerat ſe, licebit nihilominus ad miniſtrandum conducere?

Reſp. Licebit, quia ut ante diximus, quod ab eo petitur bonum eſt, & adeſt juſta neceſſitas, quæ excuſat, ut rectè docet (*a*) Caietanus, & poſt illum So-

(a) *In* 3. *pag. D. Thom. q.* 64. *art.* 35.

QUÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe vivere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, néque illorum improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamen regulariter uti improbo miniſtro, ne ejus peccato cooperemur. Hujus ergo occaſione quæritur primò, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in hujuſmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (*a*) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacramenta miniſtret; quia petitur actio de ſe

(a) *c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierum.*

ſe bona & laudabilis, quam ſacerdos ille, ſi vult, ſine peccato pręſtare poteſt, objectum enim ipſius ex ſe honeſtum eſt, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur juramentum à gentili, qui per falſos deos juraturus eſt, & mutuum ab eo, qui uſuras exacturus eſt.

Dico, (*Si alius vitæ probatæ recuperari non poſſit*) quia ſi quis commodè & ſine magno detrimento probum habere poſſit, debebit illius opera uti, & auferre improbo occaſionem ruinæ, hoc enim poſtulat ratio charitatis: alias non obligatur cum tanto onere ad omittendum ea, quæ ſibi ad ſalutem ſunt neceſſaria & utilia.

Dices: Quid ſi improbus non offerat ſe, licebit nihilominus ad miniſtrandum conducere?

Reſp. Licebit, quia ut ante diximus, quod ab eo petitur bonum eſt, & adeſt juſta neceſſitas, quæ excuſat, ut rectè docet (*a*) Caietanus, & poſt illum So-

(a) *In 3. pag. D. Thom. q. 64. art. 35.*

QUÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe vivere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, néque illorum improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamen regulariter uti improbo miniſtro, ne ejus peccato cooperemur. Hujus ergo occaſione quæritur primò, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in hujuſmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (*a*) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacramenta miniſtret; quia petitur actio de ſe

(a) *c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierum.*

ſe bona & laudabilis, quam ſacerdos illę, ſi vult, ſine peccato pręſtare poteſt, objectum enim ipſius ex ſe honeſtum eſt, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur juramentum à gentili, qui per falſos deos juraturus eſt, & mutuum ab eo, qui uſuras exacturus eſt.

Dico, (*Si alius vitæ probatæ recuperari non poſſit*) quia ſi quis commodè & ſine magno detrimento probum habere poſſit, debebit illius opera uti, & auferre improbo occaſionem ruinæ, hoc enim poſtulat ratio charitatis: alias non obligatur cum tanto onere ad omittendum ea, quæ ſibi ad ſalutem ſunt neceſſaria & utilia.

Dices: Quid ſi improbus non offerat ſe, licebit nihilominus ad miniſtrandum conducere?

Reſp. Licebit, quia ut ante diximus, quod ab eo petitur bonum eſt, & adeſt juſta neceſſitas, quæ excuſat, ut rectè docet (*a*) Caietanus, & poſt illum

So-

(a) *In 3. pag. D. Thom. q. 64. art. 35.*

QUÆSTIO XIX.

An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbe vivere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi Sacramentorum virtus non pendeat à probitate miniſtrorum, néque illorum improbitas, ſi recipiens nullum obicem ponat, illi impedimentum præſtet, non licet tamen regulariter uti improbo miniſtro, ne ejus peccato cooperemur. Hujus ergo occaſione quæritur primò, quid ſi vir probus reperiri nequeat, ſint autem improbæ vitæ, qui operam ſuam offerunt, an licebit horum operam in hujuſmodi neceſſitate conducere?

Reſponſio.

SI Sacerdos (*a*) probus haberi nequeat, licet in neceſſitate conducere Sacerdotem improbæ vitæ, qui ſacramenta miniſtret: quia petitur actio de ſe

(a) *c. veſtra, de cohab. cleric. & mulierum.*

ſe bona & laudabilis, quam ſacerdos illę, ſi vult, ſine peccato pręſtare poteſt, objectum enim ipſius ex ſe honeſtum eſt, & ad veritatem religionis pertinens: ſicut licitè petitur juramentum à gentili, qui per falſos deos juraturus eſt, & mutuum ab eo, qui uſuras exacturus eſt.

Dico, (*Si alius vitæ probatæ recuperari non poſſit*) quia ſi quis commodè & ſine magno detrimento probum habere poſſit, debebit illius opera uti, & auferre improbo occaſionem ruinæ, hoc enim poſtulat ratio charitatis: alias non obligatur cum tanto onere ad omittendum ea, quæ ſibi ad ſalutem ſunt neceſſaria & utilia.

Dices: Quid ſi improbus non offerat ſe, licebit nihilominus ad miniſtrandum conducere?

Reſp. Licebit, quia ut ante diximus, quod ab eo petitur bonum eſt, & adeſt juſta neceſſitas, quæ excuſat, ut rectè docet (*a*) Caietanus, & poſt illum So-

(a) *In 3. pag. D. Thom. q. 64. art. 35.*

Sotus (*a*) apud Magiſtrũ ſententiarum: Et confirmatur, quia dum quis extremæ ſubeſt neceſſitati, unuſquiſque ſi poteſt tenetur ei ſuccurrere habet ergò in ea neceſſitate exiſtens jus inducendi unumquemque ad miniſtrandum ſibi ſacramentum.

Dices: Inducere ad malum, de ſe malum eſt, ergò nullo caſu licet.

℟. Hoc non eſſe proprie inducere ad malum, ſed inducere ad id, ad quod jus eſt petenti, quod quidem alter facere tenetur, atque adeo benefacere, quare ſi non vult ſe in gratiam Dei recipere, ut id faciat, ſua culpa erit, ut patet ex generalibus principijs de ſcandalo.

QUÆSTIO XX.

An liceat etiam ebrioſum conducere.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TEmpore peſtis ſolent malefragi homines, ad miniſtranda ſacra-

(a) *In* 4. *diſtinct.* 1. *q.* 5, *art.* 6. §. 4. *licet.*

cramenta operam ſuam offerre, & in-
ter alios ebroſi, ideò forſan, quia cum
vulgo putant, ſe timore per commeſſa-
tiones depulſo, non facilè corripien-
dos hoc morbo, quod timidis potiſſi-
mum hoc accidere opinentur, de quo-
rum ſtulta & impia opinione (*a*) Ga-
briel Biel meminit in quæſtione illa
docta & pia quam ſcripſit de fuga pe-
ſtis. Horum occaſione quæritur: an ſi
alius reperiri poſſit, liceat etiam hujuſ-
modi ebrioſi operam conducere, pro
miniſtratione Sacramentorum?

Reſponſio.

SI alius haberi non poteſt, licet, ea-
dem ratione: & confirmatur au-
thoritate (*b*) D. Auguſtini, qui diſertis
verbis aſſerit, baptiſmum ab ebrioſo
datum, eſſe validum.

Dices: Nullo caſu, ne in extrema
quidem neceſſitate, licet advocare e-
brium: E. nec ebrioſum, quia ebrioſitas
crimen, ut apparet, majus eſt ebrie-
tate. R.

(a) *Habetur in Serm. Dom. 4. poſt. pen.*
(b) *Tract. 8. in Joann.*

℟. Quod ebrioſus poſſit miniſtrare Sacramentum, non item ebrius, non ideò eſſe, quod ebrioſitas minus ſit peccatum, ſed quia is ebrius dicitur, qui actu privatus eſt uſu rationis, & conſequenter non poteſt habere intentionem ad valorem ſacramenti neceſſariam, quam habere poteſt ebrioſus, interim dum actu ebrius non eſt.

QUÆSTIO XXI.

An poſſit etiam ſemiebrium.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſtatim illum dici ebrium, qui actu rationis uſum non habet: Cùm verò duobus modis poſſit id accidere, uno ut totaliter privetur rationis uſu: altero, ut ex parte, puta qua reſtat aliquid luminis & diſcurſus, neceſſariò poni debet duplex ebrietas: ut una dicatur perfecta & conſumata, altera imperfecta, quæ ſemiebritas dicatur. Hujus occaſione quæritur, caſu quo non reperiatur alius ſacerdos, ſit

verò

verò quiſpiam ſemiebrius, qui operam non recuſaret ſi vocaretur, an licebit talem ſacerdotem ad ſe pro ſacramentis vocare.

Reſponſio.

SI alius haberi non poteſt, licet eadem ſemper ratione: Neque obſtat quod veriſimiliter putatur, peccaturus in miniſtratione ſacramenti, tum quia hoc non eſt certum, poteſt enim talis aliquid plus potus ex conſilio medicorum ſumpſiſſe per modum antidoti contra peſtem, quod ſecundum pleroſque licitum eſt, tum quia poteſt ſe brevi tempore bene diſponere ad miniſtrandum ſacramentum, cum adhuc uſu rationis utatur: Et ut ponatur, peccaturus tamen peſte infectus rem bonam petit, & adeſt juſta neceſſitas, quæ illum excuſat, ut ante diximus.

Dices: ad ſacramenta miniſtranda non ſufficit quicunque uſus rationis, ſed tantus qui ſufficiat ad ritè judicandum de ſua & ſuſcipientis diſpoſitione & valore materiæ, formæ, & ſimilibus,

ad quæ non videtur ſufficere uſus, qui eſt in ſemiebrijs.

Reſp. In caſu neceſſitatis, in quo verſamur excuſari in miniſtro minorem diſpoſitionem ſicut & in ipſo ſuſcipiente per illa, quæ initio hujus tractatus diximus, ſufficere ergò videtur illa, qualis communiter in ſemiebrijs reperitur.

QUÆSTIO XXII.

An etiam Concubinarium.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETſi ſpecialis (a) juris prohibitio, qua fideles vetantur à ſacerdote publicè concubinario ſacramenta accipere, quam etiam hodie obligare putat (b) Navarrus. Hujus occaſione quæritur: An in caſu, quo verſamur, ſi nullus alius haberi poſſit, liceat etiam publici concubinarij operam conducere.

Re-

(a) *Cap. nullus cap. prætor, diſt.* 32. *c. ultimo.* (b) *Manual. cap.* 25. *q.* 8.

Reſponſio.

SI alius ſacerdos haberi nequit, licet, eadem ſemper ratione: quia actio oneſta ab illo petitur, quam ipſe ſua nalitia & impuritate quantum in ſe eſt onſpurcat & comaculat, quod ſigni-cat Nicolaus (*a*) Papa, cùm ait. *Adul-rum ſacerdotem miniſtrando ſacramẽ-m ſe tantum lædere, & unde alijs com-odum exhibet, ſibi diſpendium præbere.* eque obſtat lex charitatis, quia ut ſta-a diximus, non tenemur in gravi ne-ſſitate ſpirituali vel noſtra, vel pub-a, parcere operæ illius qui illam no-poteſt ſine peccato ſi volet, impen-e.

Dices: Poteritnè quoq; hujuſmodi cubinarius necdum peſte infectis amenta miniſtrare, ſi nullus ſit qui ſerviat?

eſp. Poterit, neque obſtat allegata ibitio, quia, quicquid dicat Navar, abilius eſt, illam ſublatam eſſe, & oncil. Conſtantienſe & Baſil. mo-de-

Cap. ult, 25. q. 8.

deratam, ut tantum afficiat concubinarios nominatim & publicè ſuſpenſos & ſi ſublata non fuerit, poterit non obſtante illa peſte graſſante in abſentia aliorum ſacerdotum miniſtrare, excuſante illum periculo & neceſſitate fidelium, cùm omnes in tali articulo cenſeantur eſſe in extrema neceſſitate, ut antea oſtendimus.

Dices ſecundò: Poterit etiam ſuæ concubinæ, ſi peſte inficiatur, ſacramenta miniſtrare.

℟. Vetitum eſſe Statutis Sinodalib. diœceſis noſtræ, ſub pœna excommunicationis, ne concubinus ſuam concubinam in confeſſione audiat: Cujus prohibitionem (*a*) meminit Adrianus in 4. verum nec illa prohibitio in caſu extremæ neceſſitatis habet locum: Licet ergò concubino concubinæ, ſi verè pœnitens ſit, ſacramenta illo caſu miniſtrare: quæ verò ad veram concubinariorum pœnitentiam requirantur, vide apud Navarum in (*b*) Summa.

QUÆ.

(a) *In 4. de confeſſ.* (b) *cap. 3.*

Quæstio XXIII.

An etiam ab Eccleſia præciſum.

Quæstionis Explicatio.

CErtum (*a*)eſt,comuniter non licere ſumere Sacramenta à Sacerdotibus interdictis, ſuſpenſis, degradatis, excommunicatis nominatim vel propter violentiam & notariam Clerici percuſſionem , juxta moderationem Conciliorum Baſil. &Conſtantien Sed quid ſi alij pro tempore reperiri non poſſint, an liceat Magiſtratui vel ipſis peſte infectis tales inducere, ut ſibi Sacramenta miniſtrent.

Reſponſio.

SI alius haberi non paſſit,licet: quia ſecundum antiqua(*b*) jura & noviſſimum Concilium (*c*) Tridentinum, *in articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet*

E *pœni-*

(a)*c.3.q.4 & 11.q.3.§.evidenter, & alibi paſſim.* (b) *c. quod de his, de ſentent. excom. & ibi DD.* (c) *Seſſ. 14 c. de Sacerd. pœnit.*

pœnitentes à quibusvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt. Si omnes Sacerdotes, ergò & Sacerdos præciſus: & confirmat (*a*) Soto. Cum enim in articulo mortis agatur, vel de perpetua felicitate, vel de perpetua damnatione fidelium, non ageret Eccleſia, quæ à Spiritu ſancto gubernatur, ſecundum ampliſſimam Dei miſericordiam: Si aliquem Sacerdotem impediret illo tempore Sacramenta miniſtrare.

Dices: Præciſus ab Eccleſia, non poteſt miniſtrare Sacramenta absq; peccato. Nemo ergo poterit illum ad id inducere.

Reſp. Præciſum non peccare in illo extremæ neceſſitatis articulo, hic enim ſemper excipitur.

Dices ſecundo: Præciſio non tollitur per contritionem, debet ergo præciſus pro reconciliatione ad Superiorem recurrere, priusquam tale officium ſuſcipiat.

Reſp

(a) *In* 4. *diſt.* 18, *q.* 4. *art.* 4. §. *Rat. concl.*

Reſp. Verum eſſe, ſi facilè fieri poſſit abſque periculo animarum, ſed hic verſamur in caſu quo res moram non patitur, nec poteſt commodè ad ſuperiorem recurri: Itaque excuſantur: Alioqui enim Eccleſia, ut ante diximus, quæ à Spiritu ſancto regitur, non ſatis providiſſet ſaluti fidelium ex hoc ſæculo exeuntium.

QUÆSTIO XXIV.

An etiam Hæreticum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INter Sacerdotes ab Eccleſia præciſos, periculoſiſſimi ſunt hæretici, qui id perpetuo intenti ſunt, ut alios ad as opiniones alliciant: Cùm autem mnes tum Lutherani tum Calviniſtæ cramenta nuda & inefficacia ſigna e opinentur, gratiámque quam per cramenta nobis credimus, ſoli fidei buant, meritò Catholici ſibi timere bent, ne ſi illorum aliquem pro Saamento miniſtrando vocent, loco

Sacramenti illis hæreſim ſuā inſtillent, adde quod ſolent (ſicut (*a*) eruditiſſimi & graviſſimi viri annotarunt) Sacramentorum formas pervertere, materiam contemnere, intentionem vitiare, quæ tamen ad Sacramentorum eſſentiam ſunt neceſſaria: Merito ergò ſpeciatim de hujuſmodi præciſis quæritur: An & illi advocari & induci poſſint, ut ſacramenta illo tempore miniſtrent.

Reſponſio.

SI alius ſacerdos haberi non poſſit, poterunt advocari. Si modo de intentione miniſtrandi conſtiterit & prudenter periculum ſubverſionis caveatur. Ut patet ex ijs, quæ ſuperiobus quæſtionibus diximus.

Dixi primò: (*Si modo de intentione miniſtrandi conſtiterit*,) quia ſecundùm com-

(a) *Reverendiſſ. Matth. Hovius Archiep. Mechl. & Henric. Cuntrius Epiſcop. Rurem. in ſuis parochialibus. Ille de Baptiſ. can.* 10. *Hic de Baptiſm. can.* 9.

communem eámque certiſſimam aliqua ſaltem intentio conficiendi ſacramentum requiritur, puta faciendi quod Chriſtus inſtitutor ſacramentorum fecit, quam quidam hæreticorum habent.

Dixi ſecundò: *Si periculum ſubverſionis caveatur*, quia ſtante illo vel ſimili, ut publici ſcandali vel infamiæ religionis, aut contemptus ſacramentorum, non licebit, ſed illo caſu potior habenda erit ratio boni publici & reverentiæ ſacramentis debitæ.

Dices primò: Non poteſt vocari hæreticus ſine ſcandalo: ergò ſimpliciter non eſt advocandus, neque in extrema neceſſitate.

Reſp. Scandalum illud fore aliquando activum, aliquando paſſivum tantum & excuſabile, quando verò erit unius vel alterius generis ex ordine charitatis, & ex generali obligatione vitandi ſcandalum & proximi ruinam, judicandum eſt. Nam (ut ſuperioribus quæſtionibus diximus) ſi

commodè poſſumus, & ſine magno detrimento, debemus aufferre proximo occaſionem ruinæ, quia hoc poſtulat ratio charitatis: Si verò id ſine gravi incommodo ac detrimento vitare non poſſumus, non obligamur cum tanto onere ad omittendum ea, quæ ſunt nobis ad ſalutem neceſſaria. Cæterùm etſi hæc vera ſint, non ſuadeo tamen, ut quis hæretici opera facilè utatur, niſi qui hærericorum malitiam & fraudulentiam, perſpectam habuerit, & ab ea ſibi cavere probè didicerit.

QUÆSTIO XXV.

Quis teneatur miniſtrare ſacra ſummo Pontifici, Primati, Patriarchæ, Cardinali, Epiſcopo, & inferioribus, Prælatis exemptis, ut generalibus ordinum, Decanis, Abbatibus, Provincialibus, Guardianis, Prioribus, peſte infectis.

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUnt in Eccleſia perſonæ quædam, quæ vel propter præeminentiam ſtatus vel propter privilegia & exemptiones non ſubſunt Epiſcopis & Paſtoribus ordinarijs: de quibus ideo quæri ſolet apud doctores, qui teneantur illis ſacramenta miniſtrare, quod etſi omni tempore merito quæri poteſt, tamen maximè peſtilentiali, quo ferè ſacerdotes, ut diximus, ſacramentorum adminiſtrationem ſupterfugere ſolent: horum occaſione conſequenter quæritur, quis teneatur illis miniſtrare ſacramenta.

Reſponſio.

PRimò Pontifici ſummo tenetur miniſtrare ſacramenta ſacerdos quem ille ſibi ad hoc delegit & obligavit. Ita neceſſariò dicendum eſt, quia cùm ſummus Pontifex nullum in terris ſuperiorem habeat & peccare poſſit ſicut alij, neceſſarium eſt dicere vel ipſum poſſe ſibi ſacerdotem deligere,

qui ſacramenta illi miniſtret, vel Deum illi aliquem deſignaſſe, qui ei ſacramenta miniſtrare teneatur; poſterius non videtur verum, nuſquam enim hoc legitur, reſtat ergò ut prius dicamus. Colligitur hæc doctrina ex ijs, quæ doctores communiter tradunt de primatu Pontificis; Alioquin, ſummus Pontifex peioris eſſet conditionis reliquis fidelibus, qui habent paſtores & alios ſacerdotes obligatos ad ſacramenta ſibi quantumvis peſte infectis, etiam cum periculo vitæ miniſtranda.

Secundò: Alijs Prælatis exemptis tenetur ſimiliter miniſtrare ſacramenta ſacerdos ille, quem ipſi ſibi delegerint, & ad hoc obligarint, & hoc neceſſarium eſt dicere, quamvis diverſa ratione: Cum enim plerique omnes illi à ſummo Pontifice longiſſimè diſtent, neceſſum fuit, ut privilegium illis concederet, quo ſacerdotem eligere poſſent, qui illis ſacramenta miniſtraret, quod hiſce verbis in decre-

tali-

talibus expreſſum habemus, (a) *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis & aliis ſuperioribus nec non minoribus prælatis exemptis, ut etiam præter ſui ſuperioris licentiam providum & diſcretum ſibi poſſint eligere confeſſorem.*

Neque obſtat, quod privilegium videtur tantum loqui de ſacramento pœnitentiæ, quia regulare eſt in jure canonico, ut quibus ſacramentum pœnitentiæ miniſtrari permittitur, præſertim in articulo neceſſitatis, licet etiam miniſtrare viaticum, & conſequenter alia, ſi quæ ſint in tali caſu ad ſalutem neceſſaria ſacramenta, aliàs enim ſummus Pontifex illis non ſufficienter providiſſet.

Dices primò. Poterítne etiam ſacerdos ſecularis per eos electus ſacramenta miniſtrare.

R. Poterit, quia privilegium non re-

(a) *Eſt Gregor. 9. de reſervat & pœnit. & rem. cap. ult. ne pro dilation.*

ſtringit, & aliàs non eſſet ſatis periculis animarum proviſum.

Dices ſecundò. Sacerdos per hujusmodi Prælatos electus, teneturne miniſtrare ſacramenta ex debito juſtitiæ, vel alio titulo.

Reſp. Sacerdotem poſſe eligi duobus modis: uno ut poſt electionem maneat eligenti obligatus ad illa miniſtranda, & ſit veluti ejus paſtor ſaltem in illis officijs, cui ob id alimenta & alias commoditates tribuit: altero, ut poſt electionem maneat in arbitrio eligentis, eligere alia vice alium, & altera alium, & ſic conſequenter, quoties voluerit ſibi ſacramenta miniſtrari: hoc enim fieri poſſe etiam vigore hujus privilegij cenſent Paludanus, Anthoninus, Navarrus & alij. Si ſacerdos eſt electus primo modo, tenetur eligenti peſte infecto ex debito juſtitiæ miniſtrare ſacramenta, etiam cum periculo vitæ, quia hic ſacerdos in ejusmodi officijs paſtor eſt eligentis,

&

& ad id tacitè ſe obligavit, alimenta & alias commoditates percipiendo, ut ex ijs, quæ de paſtore antea diximus, patet. Si verò eſt electus altero modo, non tenetur debito juſtitiæ, ſed poteſt teneri debito charitatis, pietatis, obſervantiæ, obedientiæ, vel ſimilis alterius virtutis.

QUÆSTIO XXVI.

Quis domeſticis Summi Pontificis, Primatum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum inferiorum Prælatorum exemptorum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SIcut difficultas eſt, quem habeant obligatum ad miniſtrandum ſibi ſacramenta in caſu peſtilentiæ exempti Prælati, ita non minor difficultas, quem habeant ipſorum familiares & domeſtici. Quocirca etiam quæritur, quis teneatur illis miniſtrare.

Reſponſio.

DIco primò: (*a*) Summus Pontifex & pœnitentiarius primus tenentur ſuis familiaribus & domeſticis miniſtrare ſacramenta, niſi illis alium aſſignarint, quia ſunt illorum immediati paſtores. Non ſolet tamen per ſe Pontifex miniſtrare ſacramenta, nec fortè expediret tēpore peſtis, quia eſt cauſa univerſalis, imò univerſaliſſima, quæ per ſe non operatur particulares effectus, ſed vacat majoribus, niſi in caſu raro & neceſſario, puta extremæ neceſſitatis, quo nullus alius eſſet ſacerdos ut colligitur ex ijs, (*b*) quæ ex D. Thom. ante diximus.

Secundò, ſimiliter alij inferiores Prælāti tenentur miniſtrare ſacramenta ſuis ſubditis; quamquam non teneantur nec expediat, ut per ſe miniſtrarent ob cauſam jam aſſignatam, ſic enim ſe habent ad aliquam multitudinem populi ſibi ſubditam, ſicut Summus

(a) *Palud.* (b) *Quod c.* 1. *art.* 14. *&* 13. *art.* 1.

mus Pontifex ad univerſalem Eccleſiam.

Poſtremò, inferiores Prælati exempti, ut Abbates, Decani, Provinciales, Guardiani, Priores, &c. tenentur ſuis reſpectivè miniſtrare ſive canonicis, ſive religioſis, ſive per ſe, ſive per alium, eadem ratione.

Dices primò: Poſſuntne familiares & domeſtici Papæ eligere ſacerdotem qui illis ſacramenta miniſtret? Ratio dubitandi eſt, quia immediatè ſubſunt Pontifici, ſicuti Prælati exempti.

Reſp. Non poſſe, quia etſi ſint exempti à jurisdictione ordinariorum, non tamen ſunt Prælati: Itáque Pontificis & ſummi Pœnitentiarij erit illis deſignare ſacerdotem, vel ſpeciatim dare facultatem eligendi aliquem.

Dices ſecundò: Tenenturne hujuſmodi Prælati miniſtrare ſacramenta ſibi ſubditis ex debito juſtitiæ vel charitatis.

Reſp. Quoſdam putaſſe Prælatos religioſorum ex debito charitatis tan-

tum teneri, quia videlicet ex charitate vel obedientia ſine aliquo ſtipendio munus iſtud ſuſcipiunt: ſed contrarium videtur eſſe verius: Neque enim illi ſubditi debent peioris eſſe conditionis quam reliqui fideles, ut in caſu peſtis non habeant jus ab aliquo proximo paſtore petendi ſacramenta: Neque verum eſt quod ſtipendium accipiant, quod videtur contrariæ opinionis fundamentum: recipiunt enim à Religioſis reverentiam & obedientiam, & ad hoc munus aluntur à religione, & ſuas privatas commoditates ſupra reliquos religioſos habent.

QUÆSTIO XXVII.

Quis Prælatis exemptis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUnt in diœceſi Leodienſi Prælati, de quibus indubium eſt eos immediatè ſubeſſe Epiſcopo, ut Abbates & Priores Canonicorum Regularium D. Auguſtini, Decani rurales & alij non-

nonnulli: Quæritur ergo quis graſſante peſte tenebitur illis ſacramenta miniſtrare.

Reſponſio.

EPiſcopus, ſive per ſe, ſive per alium, quia eſt eorū proximus Paſtor.

Dixi, *per ſe vel alium*, quia non ſolet, neque ſubinde expedit, ut poſtpoſitis gravioribus diœceſis negotijs, dedat ſe huic functioni, quæ plerúmque per alios inferiores ſacerdotes æquè benè perfici poteſt.

Dices: Per quem hoc munere fungi ſolet Epiſcopus circa præfatos Abbates & alios ſibi immediatè ſubjectos.

Reſp. Per Priores, Superiores, qui vel ex regula, vel ex ſtatutis aut conſuetudine ſolent ſuorum Prælatorum confeſſiones excipere.

Dices ſecundò, Poſſuntne hujuſmodi Prælati pro ſe & ſuis ſacerdotem etiam ſecularem eligere, & ad hoc munus obligare.

Reſp. Non poſſunt de jure, Conſuetudine tamen hujus diœceſis ex taciro

cito Epiſcopi conſenſu videtur inductum, ut ſibi eligant.

Dices; Per quem ſolet Epiſcopus fungi hoc munere circa Decanos rurales.

Reſp. Per Paſtores, quos Decani ſibi ſubjectos habent, hi enim ſicut ſuorum confratrum paſtorum, ita & Decani ſui confeſſiones excipere ſolent.

Dices quartò: Tenentur prædicti miniſtrare ex juſtitia vel charitate.

Reſp. Vide quæ ante diximus de duplici modo eligendi.

QUÆSTIO XXVIII.

Qui Canonicis Regularibus & Paſtoribus ruralibus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

EX dictis non eſt difficilis quæſtionis reſolutio, tantum advertendum, ut cùm Canonici Regulares, ſicut & paſtores reſpectivè ſibi mutuo ſacramenta miniſtrare ſoleant, ſciatur quis ex juſtitiæ debito vel ſolius charitatis teneatur illa miniſtrare. *Re-*

Reſponſio.

ABbates & Decani rurales tenentur reſpectivè ſuis canonicis regularibus & paſtoribus ſacramenta per ſe vel alium ex juſtitiæ debito miniſtrare, quia ſunt illorum immediati paſtores, debent ergò illis immediatè miniſtrare, idque ex juſtitiæ debito, quia Abbates & Decani idcircò obedientiam, reverentiam & alias quaſdam commoditates à ſuis reſpectivè ſubditis recipiunt.

Dixi (*per ſe vel alium*) quia ſatisfaciunt officio, ſi per idoneum miniſtrum id præſtent.

Dices: Poſſunt Abbates & Decani uti opera cujuſcunq; ſacramenta idonei in miniſtrandis ſacramentis?

Reſp. Poſſunt in caſu peſtis, non ita extra illum, quia Decani regulariter debent uti approbato juxta noviſſimam Conſtitutionem Concilij (*a*) Tridentini, licet non Abbates pro ſuis, de qua re plura dicere non eſt hujus loci.

QUÆ-

(a) *Seſſ. 25. cap. 15.*

QUÆSTIO XXIX.

Quis teneatur ſacramenta miniſtrare Imperatori vel Auguſtæ, vel Regibus, & eorum aulicis peſte infectis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SOtus (*a*) dicit ſe de hac quæſtione nihil certi legiſſe, quamvis autem hoc particulatim dicat de ſacramento pœnitentiæ, tamen idem eſt judicium de miniſtro aliorum ſacramentorum per ea quæ ante diximus.

Reſponſio.

DE jure tenentur (*b*) paſtor, in cujus parochia ipſa aula Imperatoris vel Regum ſita eſt, quia quoad ſacramenta im̃ediate illi parochiæ ſubditi ſunt: deficiente paſtore tenetur Epiſcopus diœceſis, in qua quæq; aula ſita eſt: verùm quia ex antiquiſſima conſuetudine ſolent recipere ſacramenta à ſuis ſacellanis, tenebitur illis miniſtrare

(a) *In* 4. *diſt*, 18. *c*. 4. *art*. 2. §. *Cardinales*. (b) *c. ult. ext. de parochijs*.

re Sacellanus prout ad id electus & obligatus fuerit, ut ante diximus.

Dices: Nulla conſuetudine (*a*) introduci poteſt, ut abſque licentia proprij ſacerdotis poſſit aliquis ſibi eligere confeſſorem, nemo ergò poterit obligari ſaltem ad confeſſionem excipiendam præter proprium ſacerdotem.

Reſp. Hoc tempore Imperatorem & Reges, vel habere privilegium eligendi Capellanum, vel ſaltem (*b*) accedere tacitum Summi Pontificis & Epiſcoporum conſenſum.

QUÆSTIO XXX.

Quis Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus & alijs locorum Dominis, ſeu eorum Ballivis & Seneſchallis, eorumq́; domeſticis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MUlta de his particulatim habet Paludanus, & poſt illum Anthoninus,

(a) *De pœn. & remiſſ. cap.* 2. *lib.* 6. (b) *Pal. & Hoſt. ſupr.*

ninus, quæ non parvos, ſcrupulos adferunt; de quibus idcircò puto loquutum fuiſſe Sotum, cum dixit, *in his parum legi certi*, ſubjiciam quæ videntur certiora.

Reſponſio.

IN primis de jure tenetur (*a*) parochus in cujus parochia reſident propter rationem aliquoties antedictam, verum quia pleriq; Principum & Dominorum, qui multa dominia habent, ſolent ire de uno dominio ad aliud, & habere Capellanos, qui ipſis ſacrum miſſæ officium faciunt & ſacramenta miniſtrant, hodie in uſu eſt, ut illi Capellani ſic electi ſint illis ad hoc obligati: Ballivis verò & Seneſchalis prædictorum Dominorum, ſicut & eorum familiaribus & domeſticis, qui nomine eorum ferè ſemper modo huc, modo illuc diſcurrunt, tenetur miniſtrare paſtor ille, in cujus parochia pro tempore conceptæ peſtis reperientur, quia eo caſu eſt eorum paſtor.

Di-

(a) *Arg. cap. final. de parochijs.*

Dices: Cum hujuſmodi officiati ferè habeant plures paſtores in diſtrictu ſuorum officiorum commorantes, quis illorum in hoc caſu miniſtrare tenebitur?

℟. Cum Paludano, (*a*) eum teneri prius miniſtrare, in cujus parochia ille decumbit; Quo deficiente tenebitur vicinior, vel qui prius ab eo vocabitur.

QUÆSTIO XXXI.

Quis viatoribus, Peregrinis, Mercatoribus ad nundinas proficiſcentibus, ſi per itinera peſte corripiantur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Sylveſter(*b*) & alij faciunt plures diſtinctiones inter viatores cum licentia Epiſcopi, vel ſine illa; quia his in locis non eſt in uſu, ut peregrinantes ad loca ſacra vel alia petant licentiam confitendi, vel alia ſacramenta recipiendi per itinera, idcircò loquimur de viatoribus ſimpliciter, ſive illi habeant licen-

(a) *Supr.* (b) *verb. confeſſor.* 1. *q.* 11.

licentiam ſive non, & quæritur quis illis obligetur, ſi in itinere peſte corripiantur.

Reſponſio.

PAſtor in cujus parochia reperiuntur dum peſte (*a*) inficiuntur, quia is pro illo tempore cenſetur eorum paſtor.

Dices: Quid ſi à domicilio demum heri vel nudius tertius receſſerint.

Reſp. Quidam volunt viatores peregrinos & hujuſmodi demum ſortiri forum, ſi per annum abſúerint à loco habitationis, alij ſi abſuerunt quinque ferè menſibus, alij, ſi uno menſe, modo longius abſint à ſuo domicilio, nec facilè poſſit paſtor proprius illis ſervire: Sed in caſu peſtis in quo verſamur, putamus etiam brevius tempus ſufficere, nec præfatos Doctores in hoc caſu aliud dicturus fuiſſe, præſertim ſi proprius paſtor facilè haberi non poſſit, quia (b) *neceſſitas legem non habet.*

QUÆ-

(a) *Arg. cap. fin. de parochijs.* (b) *De conſuet. c. pervenit.*

QUÆSTIO XXXII.

Quis Vagabundis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

VAgabundi (*a*) dicuntur, qui non habent certum domicilium, nec quærunt, nec petunt habere.

Reſponſio.

TEnetur illis miniſtrare paſtor (*b*) in cujus parochia peſte decumbunt, quia cum nullam certam habeant parochiam, neceſſario cenſentur eſſe illius, in qua pro tempore hujuſmodi neceſſitatis reperiuntur.

Dices: Vagabundi non ſunt melioris conditionis quoad ſacramenta, quam incolæ & alij: Sed incolæ alicujus loci non habent tot paſtores ad quot loca commigrare volunt Ergò, &c.

Reſp. Negando Conſequentiam, magna enim eſt ratio diverſitatis, quia in-

(a) *Gloſſ. & Bart. in lib. dies. §. Prætor ff. de dæmno infec. & Panor. apud Sylveſt. verb. confeſſ.* 1. *q.* 1. *in fine.*
(b) *Arg. cap. final. de paroch.*

incolæ certum aliquem paſtorem habent, iſti nullum. Nec propterea melioris ſunt conditionis, quod paſtor loci in quo in tali neceſſitate reperiuntur, fiat illorum paſtor, tum quia non habent actu niſi unũ paſtorem, tum quia incola, ſi caſu peſte corripiatur in extrema patria, ille in cuj⁹ parochia continget illũ peſte corripi, fiet illi paſtor.

QUÆSTIO XXXIII.

Quis illis, qui in duabus parochijs ex æquo habitant in una æſtivalem in altera hyemalem domum habentes.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

IN hac quæſtione duo videntur facere difficultatem. 1 quod hujuſmodi domus ſolent eſſe vicinæ 2. quod altera æſtivalis, videtur magis ad aliquam animi recreationem quam ad habitationem ſervire: dicam quid videtur probabilius. *Reſponſio.*

SI, ut ponit quæſtio, quis ex æquo habitet in duabus domibus, videtur primum is parochus teneri, in cujus pa-

parochia reperitur cum peſte inficitur, & illo abſente aut officium facere detrectante, alter parochus ſi vocatus commodè illũ adire poteſt. Ita Navar. (*a*) & eſt valdè conforme jure Canonico, quia uterque eſt illius parochus, & cum talis moritur, tenetur utrique parochiæ ſolvere jura mortuaria.

Dices, quid ſi non habitat ex æquo: ſed tantum aliquo tempore frequentat æſtivalem animi & recreationis ergo.

Reſp. Teneri miniſtrare parochum illum, in cujus parochia principalius habitat. Si modo parochus commodè illum adire poteſt, quia is vere parochus eſt, non alter. (*b*)

QUÆSTIO XXXIV.

Quis Scholaribus diverſarum nationum in univerſitate aliqua commorantibus?

(a) *In c. Placuit. num.* 77. *c. cum quis, de ſepult. in* 6. (b) *cap Is qui. de ſepult. in* 6. *Navarrus. c. Placuit. num.* 84 *& ſeq.*

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIfficultatem faciunt diverſæ univerſitatum conſuetudines: item diſtantia vel proximitas locorum domicilij ipſorum, ex diſtinctione patebit quod videtur probabilius.

Reſponſio.

VEl enim in univerſitate eſt aliquis deſignatus, & ille obligabitur, ſive per ſe, ſive per alium, quia eſt illorum quo ad hoc paſtor ex officij ſui debito: vel non eſt deſignatus, & tunc ſi commodè proprius paſtor haberi poteſt, ut quia ſit in eadem civitate, tunc obligatur proprius paſtor: (*a*) alias parochus illius loci, in quo habitarunt ſive per annum, ſive per brevius tempus, (*b*) per ea quæ ante diximus.

Dices, ſecundùm (*c*) Innocent. oportet Scholares habitaſſe per annum in parochia, antequam cenſeantur parochia

(a) *Navar. c. Placuit n.* 97. (b) *Panorm. in c. Omnis, & in c. Cum contingat, de foro compet.* (c) *c. Omnis de pœnit. & remiſſ.*

rochiani: ergò non tenebitur parochus miniſtrare ſtudioſo peſte infecto, niſi per annum habitarit in parochia.

Reſp. Negando conſequentiam: quod ut intelligatur notandum actus ſcholarium & quorumcunque laicorum in comparatione ad parochum eſſe in duplici differentia: Quidam ſunt utiles Sacerdoti, quibus ſcil. exhibetur illi aliquod emolumentum, ut ſolutio decimarum & hujusmodi, quidam utiles ſcholaribus & aliis quibus aliquid à parocho recipiunt, ut confiteri, communicare, audire divina, & hujusmodi: Si primos actus conſideres, verum eſt quod dixit Innocentius, quia non tenentur ad decimarum perſonalium ſolutionem, niſi per annum habitarint in parochia. Si ſecundos, verum eſt quod diximus, Scholares habere jus petendi Sacramenta à Paſtore loci, in quo habitant bona fide ſtudendi cauſa, (*a*) ſine præfinitione alicuius temporis, & conſequenter paſtorem ſtatim obli-

(a) *Panorm. ſup.*

obligari ad miniſtranda illis Sacramenta, præſertim extrema neceſſitate ſpirituali occurrente.

QUÆSTIO XXXV.

Utrum teneantur Paſtores vel alij quicunque Sacerdotes Sacramenta miniſtrare omnibus peſte infectis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HActenus oſtendimus qui teneantur tempore contagioſo Sacramenta miniſtrare, ſive ex debito juſtitiæ ſive charitatis: Reſpondimus etiam varijs miniſtrantium tergiverſationibus & excuſationibus ex parte ipſorum petitis: Sequitur proximè, ut examinemus: An omnibus peſte infectis paſtores teneantur miniſtrare: nam etiam ex parte peſte infectorum multa ſubterfugia tempore peſtis prætexi ſolent, quibus deinceps conſueta methodo & brevitate reſpondendum eſt: Quod ut ordinatius & dilucidius fiat, obſervandum eſt peſte infectos plerumq; mul-

ta eáque graviſſima ſymptomata, tum corporis tum animi pati: Et inprimis nauſeam & frequentes vomitus, ſingultus, tuſſim, ſitim inexhauſtam, cruoris in ore abundantiam, ſternutationes, ſuſpirationem difficilem, linguæ tumorem, ſudorem graveolentem, per omnia membra diſperſum, profundiſſimum ſomnum, animi deliquium, furorem, amentiam, tantam ſubinde corporis inſenſibilitatem, ut pro mortuis reputentur: de quibus multi Medici, Hiſtorici, & Poëtæ: de prioribus corporis ſymptomatibus, ſic Galenus (*a*) loquitur: *Non ſolum morſus patiuntur peſte infecti, ſed & alios affectus, tum qui nauſeam in eis excitant, tum qui Cardigioni vocantur & expultricem irritant.* Et Thucydides (*b*) deſcribens peſtem, quæ ſuo tempore Athenis graſſata eſt: *Jucundiſſimum* (inquit) *in gelidam ſeipſos aquam inijcere, id quod in puteos multi*

(a) *Lib. 5. de loc. affectis, c. 6. & l. 5. ſuæ method. c. 12.* (b) *Lib. 2. hiſt. de peſte Athen.*

multi eorum , quibus cuſtos deerat ſeſe proijcientes fecerunt inexhauſta ſiti adacti; quanquam perinde erat plus ac minus bibere.

Lucretius Poëta de peſte infecto loquens, ſic ait:

Creber ſpiritus, raróque coortus.

Et Ovidius de eodem:

Viſcera torrentur primo, flammiſque fatiſcunt,

Et rurſus:

Aſpera lingua tumet, tepidiſque arentia ventis
Ora patent, auræque graves captantur hiatu.

Et Lucanus de eodem.

Atque animi interpres manabat lingua cruore
Debilitata malis, motu gravis, aſpera tactu.

De poſterioribus animi ſymptomatibus Evagrius (*a*) deſcribens peſtem, quæ ſuo ſeculo per quinquaginta duos annos totum ferè orbem peragravit, teſta-

(a) *Lib.4.hiſt.eccl.c.28.*

teſtatur pleróſque peſte infectos vi & magnitudine morbi de ſtatu mentis dimotos vitam reddidiſſe. Cujus rei exempla nos Leodij illo luctuoſo anno 1579. plura conſpeximus: his ita præmiſſis quærimus generatim, an paſtores ſeu alij quicunque Sacerdotes teneantur miniſtrare Sacramenta omnibus peſte infectis.

Reſponſio.

TEnentur indifferenter omnibus egentibus & ritè diſpoſitis: hæc aſſertio colligitur ex ijs, quæ ſuperioribus quæſtionibus diximus de officio paſtorali, hoc enim eſt potiſſimum paſtoris munus miniſtrare Sacramenta ſine ulla acceptione perſonarum: *Nam in Chriſto Jeſu* (inquit (*a*) Paulus) *non eſt Judæus neque Græcus, neque ſervus, neque liber, neque maſculus, neque fæmina.*

Dixi (*egentibus*) quia (*b*) *non eſt opus valentibus medicus*, quales ſunt parvuli, qui defectu uſus rationis necdum po-

(a) *ad Galat.* 3. (b) *Matth.* 9.

tuerunt peccare, ſaltem moraliter, & à nativitate amentes,& ſi qui ſint adulti, de quorum bono ſtatu moraliter paſtori conſtat.

Dixi (*Ritè diſpoſitis*) quia alijs Sacramenta non proſunt ſed officiunt,& Sacerdos illis ſcienter diſpenſans ſacrilegium committit, indignè res ſacras pertractans, contra virtutem religionis.

Dices: Paſtores ſæpe dubitant de ſubditis, an ſint ſufficienter diſpoſiti, tenebuntur non obſtante dubio, & illis miniſtrare.

Reſp. Tenebuntur ſi facto examine pro ratione temporis quod illis tunc conceditur manent ſpeculativè dubij, illo enim caſu debent ſe practicè reſolvere & inclinare ad partem quæ favet animæ,ut initio oſtenſum eſt.

QUÆSTIO XXXVI.

An teneantur etiam famulis & ancillis.

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOta primò famulos & famulas præ dominis & dominab. citius peſte corripi, eò quod illis ex officio incumbit huc & illuc ad procuranda domus neceſſaria diſcurrere in foro & locis publicis verſari, emere, mercari, domus etiam cubicula verrere, veſtimenta mundare, lintea lavare, quibus modis ut initio diximus, maximè peſtis concipitur. Secundò nota hujuſmodi peſte correptos ob ſervilem conditionem, parum Chriſtianè, à dominis in hac neceſſitate extrema plerumque negligi: Horum occaſione quæritur: An ſic neglectis paſtor teneatur miniſtrare Sacramenta; an verò ab adminiſtratione excuſetur.

Reſponſio.

NOn excuſatur, ſed tenetur miniſtrare non ſecus ac ipſis dominis & dominabus, quia per Baptiſmum, qui dominis & famulis communis eſt, utriſque jus æquale acquiſitum eſt ad petendum & percipiendum Sacramen-

tum: Non ergò famulis obeſſe debet ſervilis conditio, cùm quoad perceptionem Sacramentorum omnes fideles ſint æqualis conditionis, ut benè probat Pontifex Adrianus (*a*) illis Apoſtoli verbis paulò antè citatis: (*b*) *Quicunque baptizati eſtis in Chriſto, Chriſtum induiſtis: Non eſt Judæus, neque Græcus, non eſt ſervus neque liber*

Dices: Paſtor non ſolet vocari in hujusmodi caſu ad ſervos & ancillas.

Reſp. Sicubi talis inolevit conſuetudo, tanquam abuſus & corruptela intolerabilis per Prælatos & paſtores corrigi debet, uti omni juri naturali, divino & humano contraria.

Dices ſecundò: Quid ſi eodem tempore vocetur illuc quidem ad dominum, iſtuc verò ad famulum vel ancillam, pro eodem Sacramento?

Reſp. Cæteris parib⁹, locus eſt gratificationi. Dico (*cæteris paribus*) quia fieri poteſt, famulũ preferri debere, ſi in majori neceſſitate ſalutis ſit conſtitutus, ut fieri frequenter ſolet. Quæ-

(a) *c. Dignũ, de conjug. ſerv.* (b) *Gal. 3.*

QUÆSTIO XXXVII.

An etiam in amentiam & furorem actus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TAnta eſt vis morbi peſtilentialis, ut illo correpti, frequentiſſimè in delirium, phreneſin, amentiam, furorem & hujusmodi alias animi paſſiones incidant, ut paulò ante notavimus: Quæ cauſa eſt, ut tempore peſtilentiali frequenter in quæſtionem vertatur: An & illis Sacramenta miniſtranda ſint: quæ eò periculoſius diſputatur, quod non deſint (a) Doctores, qui exiſtimant, ſine diſcrimine illis neganda eſſe. Horum occaſione quæritur: An & illis paſtores Sacramenta miniſtrare debeant: an verò juxta aliorum opinionem excuſentur.

(a) *Gabr. in* 4. *diſt.* 9. *quæſt.* 4. *Alexan.* q. 49. *memb.* 4.

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt inter amentes, aut enim antequam in amentiam inciderent, Sacramenta neglexerunt, vel etiam de illis malè ſenſerunt: aut contra piam & religioſam voluntatem erga illa præ ſe tulerunt: Si primum, non ſunt illis miniſtranda ſacramenta, non ratione furoris vel amentiæ, ſed voluntariæ indiſpoſitionis, puta, quia ſua infidelitate vel craſſa negligentia indignos ſacramentis ſe reddiderunt.

Si ſecundum: Tenebuntur paſtores illis miniſtrare, niſi periculum vomitus, expuitionis & ſimilis irreverentiæ timeatur: fieri enim poteſt, ut ab ultima Sacramentorum perceptione peccarint mortaliter, & in amentiam inciderint, tantum attriti, fiant vero contriti per Sacramentorum applicationem, ut initio annotavimus.

Dixi (*niſi periculum vomitus, exſpuitionis, aut ſimilis irreverentiæ timeatur*) propter Sacramentum Euchariſtiæ: de quo ſuo loco dicemus.

Dices:

Dices: Non poſſunt amentes ſe ad Sacramenta recipienda diſponere.

Reſp. Non eſſe neceſſarium, ut jam ſe diſponant, potuerunt enim antequam in amentiam incidiſſent, ſe diſpoſuiſſe, & ideò tunc non ad ipſos, ſed ad paſtores pertinet, illos illorúmque diſpoſitionem examinare: nam ſi non conſtat, eos fuiſſe prius in peccato mortali, (a) *præſumendi ſunt boni, quia mali non probantur*: Si autem conſtiterit, peccaſſe mortaliter, oportet ut conſtet, vel fuiſſe confeſſos ſi potuerunt, vel ſi non potuerunt, ſaltem ſigna contritionis dediſſe.

Dices ſecundò Tenentur quoque paſtores illis miniſtrare, qui perpetuo amentes fuerunt.

Reſp. Non tenentur miniſtrare ſacramenta pœnitentiæ, evchariſtiæ & extremæ unctionis, quia non indigent: neque obſtat, quod alijs amentibus, qui videlicet aliquando uſum rationis habuerunt, miniſtrare teneantur, quia magna

(a) *c. final. de præſumpt.*

magna eſt ratio diverſitatis inter hos & illos: nam qui poſt uſum rationis amentes facti ſunt, fuerunt re ipſa obligati præcepto percipiendi ſacramenta, unde præſumuntur vel explicitè, vel ſaltem implicitè ſacramenta petiiſſe, & petendo ſpeciale jus ad illa acquiſiviſſe, quod merito eis Eccleſia ſervare vult, quod locum habere non poteſt in ijs, qui uſum rationis nunquam habuerunt.

QUÆSTIO XXXVIII.

An etiam non petentibus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLuribus ex cauſis accidere ſolet, ut peſte infecti Sacramenta non petant, vel quia vi morbi præoccupati non habent, qui paſtorem advocet, vel quia falſo exiſtimant, ſibi ſacramenta non deberi, propter ſervilem conditionem, de qua ſtatim diximus, vel quia hæreſi infecti, credunt cum Novatoribus noſtri temporis, ſacramenta non eſſe ad ſalutem neceſſaria.

Ho-

Horum & ſimilium occaſione quæritur: An Paſtor excuſetur, ſi hujuſmodi non petentes ſacramenta moriantur ſine illis, an verò teneantur miniſtrare.

Reſponſio.

DIco primò. Quod ſi adhibita congrua monitione, doctrina & exhortatione hæretici peſte infecti in ſua pertinacia perſeverent, non ſolum non teneri paſtorem illis miniſtrare, ſed licitè non poſſe, etiamſi illa peterent, quia per infidelitatem ſe indignos ſacramentorum participatione reddunt, ut manifeſtum eſt.

Dico ſecundò: Paſtorem extra hunc caſum teneri non ſolum miniſtrare ſacramenta, dum vocatur & petitur ab amicis & vicinis peſte infectis, ſed etiam, dum non vocatur nec æger morbo præventus illa petere poteſt, aut falſa perſuaſione deceptus, illa non petit, ratio eſt, quia paſtor ex officio tenetur vigilare & ſollicitè inquirere, num aliqui tali tempore à parentibus, domi-

dominis, & amicis ſint deſerti, ut eis ipſe maximè in ſpiritualibus, ſubveniat, ut ante diximus. Neque obſtat, quod actualiter nō petant Sacramenta, qùia ſufficit, quod illa implicitè & interpretativè petunt, dum contritionis ſigna præ ſe ferunt, ſiquidem in ſignis iſtis eſt tacita petitio Sacramentorum: & confirmatur, quia contritio includit voluntatem implendi omnia Dei præcepta, ergò & illud, quo tenemur in articulo mortis Sacramenta percipere.

Dices: Hoc pacto Sacramenta exponuntur periculo irreverentiæ, quia fieri poterit, ut minus benè diſpoſitis diſpenſentur, quod ſine irreverentia fieri nequit.

Reſp. Cùm hujusmodi aliter ad Sacramenta diſponere ſe non poſſint, incumbit paſtori, ut inquirat de diſpoſitione, quam ante morbum habuerunt, & juxta comperta de eis judicet, quod non eſt difficile, juxta Paludanum (a)

& alios

(a) *Palud. in 4. diſt. a. 2. q. 4.*

& alios (*a*) quacunque probabili fide in tali neceſſitate credantur eſſe bene diſpoſiti, ſufficit ut illis Sacramenta miniſtrentur: Quod à paſtoribus benè notandum & obſervandum.

QUÆSTIO XXXIX.

An etiam interdictis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INterdictum Eccleſiaſticum (*b*) prohibet, non ſolum divina officia, ſed etiam Sacramenta. Ideóque quæret aliquis, an etiam illo caſu, quo patria peſte infecta, Eccleſiaſtico ſubjacet interdicto, paſtor teneatur Sacramenta miniſtrare: an verò ab adminiſtratione illarum excuſetur?

Reſponſio.

TEnetur miniſtrare: quod enim dicitur interdicto prohiberi Sacramen-

(a) *Sylv. verb. Euchar. 3. n. 7.* (b) *c. Non eſt vobis. de ſpon. & c. Quod in te. de pœn. & remiſſ. & ibi DD.*

Dices: Quid ſi excommunicati teneantur ad reſtitutionem aliquam vel ſatisfactionem, nec poſſint ſatisfacere, tenebiturne paſtor nihilominus illos abſolvere.

Reſp. Tenebitur, petita (*a*) prius cautione, quæ fiet vel per fidejuſſores, vel per juramentum, vel alio quocunque modo: Quia, imo ſi is ſit neceſſitatis articulus, ut nihil horum ab eo præſtari poſſit, tenebitur ſine ulla cautione abſolvere, quia (*b*) *nemo poteſt ad impoſſibile obligari.*

Dices ſecundò: Quid ſi excommunicati necdum peſte infecti ſint, ſed propter magnam aëris infectionem probabiliter timetur, ne peſte corripiantur & ex hac vita abripiantur, tenebitur quoque tales abſolvere, vel ad ſuperiores mittere.

Reſp. Probabile eſt teneri: nam illo caſu, quando peſtilentia ex aëris infectio-

(a) *c. Alma mater. de ſentent. ex. com. in 6.* (b) *l. Impoſſibilium. ff.*

fectione naſcitur, omnibus probabile periculum mortis ingruit, quo fit, ut nō immerito illo periculoſiſſimo tempore omnes cenſeri poſſint in mortis articulo, ad eum ſaltem effectum, ut à cenſuris & caſibus reſervatis per inferiores paſtores in abſentia Superiorum abſolvi poſſint, per ea, quæ pluribus locis ante diximus.

Dices poſtremò: Quid ſi ſic abſoluti præſerventur & non inficiantur, vel peſte infecti, ab ea liberentur, tenebunturne ratione reſervationis iterum ad ſuperiorem recurrere?

Reſp. Tenebuntur: Sic enim Jus (*a*) diſponit: *Quod ſi* (inquit) *forſan antequam ab eo, qui poteſtatem habet, abſolvi poſſint, mors talium confiteri volentium veriſimiliter timeatur, etiam in prædictis caſibus ſæpefati fratres eos confiteri volentes audient, ipſisque beneficium abſolutionis impendent, ſed ſubeant juramentum, quod liberati ſe ſuis Epiſcopis & excom-*

(a) *Extravag. inter cunctas, §. incendiarij.*

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt inter amentes, aut enim antequam in amentiam inciderent, Sacramenta neglexerunt, vel etiam de illis malè ſenſerunt: aut contra piam & religioſam voluntatem erga illa præ ſe tulerunt: Si primum, non ſunt illis miniſtranda ſacramenta, non ratione furoris vel amentiæ, ſed voluntariæ indiſpoſitionis, puta, quia ſua infidelitate vel craſſa negligentia indignos ſacramentis ſe reddiderunt.

Si ſecundum: Tenebuntur paſtores illis miniſtrare, niſi periculum vomitus, expuitionis & ſimilis irreverentiæ timeatur: fieri enim poteſt, ut ab ultima Sacramentorum perceptione peccarint mortaliter, & in amentiam inciderint, tantum attriti, fiant vero contriti per Sacramentorum applicationem, ut initio annotavimus.

Dixi (*niſi periculum vomitus, exſpuitionis, aut ſimilis irreverentiæ timeatur*) propter Sacramentum Euchariſtiæ: de quo ſuo loco dicemus.

Dices:

Dices: Non poſſunt amentes ſe ad Sacramenta recipienda diſponere.

Reſp. Non eſſe neceſſarium, ut jam ſe diſponant, potuerunt enim antequam in amentiam incidiſſent, ſe diſpoſuiſſe, & ideò tunc non ad ipſos, ſed ad paſtores pertinet, illos illorúmque diſpoſitionem examinare: nam ſi non conſtat, eos fuiſſe prius in peccato mortali, (a) *præſumendi ſunt boni, quia mali non probantur*: Si autem conſtiterit, peccaſſe mortaliter, oportet ut conſtet, vel fuiſſe confeſſos ſi potuerunt, vel ſi non potuerunt, ſaltem ſigna contritionis dediſſe.

Dices ſecundò Tenentur quoque paſtores illis miniſtrare, qui perpetuo amentes fuerunt.

Reſp. Non tenentur miniſtrare ſacramenta pænitentiæ, evchariſtiæ & extremæ unctionis, quia non indigent: neque obſtat, quod alijs amentibus, qui videlicet aliquando uſum rationis habuerunt, miniſtrare teneantur, quia magna

(a) *c. final. de præſumpt.*

magna eſt ratio diverſitatis inter hos & illos: nam qui poſt uſum rationis amentes facti ſunt, fuerunt re ipſa obligati præcepto percipiendi ſacramenta, unde præſumuntur vel explicitè, vel ſaltem implicitè ſacramenta petiiſſe, & petendo ſpeciale jus ad illa acquiſiviſſe, quod merito eis Eccleſia ſervare vult, quod locum habere non poteſt in ijs, qui uſum rationis nunquam habuerunt.

QUÆSTIO XXXVIII.

An etiam non petentibus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLuribus ex cauſis accidere ſolet, ut peſte infecti Sacramenta non petant, vel quia vi morbi præoccupati non habent, qui paſtorem advocet, vel quia falſo exiſtimant, ſibi ſacramenta non deberi, propter ſervilem conditionem, de qua ſtatim diximus, vel quia hæreſi infecti, credunt cum Novatoribus noſtri temporis, ſacramenta non eſſe ad ſalutem neceſſaria.

Ho-

Horum & ſimilium occaſione quæritur: An Paſtor excuſetur, ſi hujuſmodi non petentes ſacramenta moriantur ſine illis, an verò teneantur miniſtrare.

Reſponſio.

DIco primò. Quod ſi adhibita congrua monitione, doctrina & exhortatione hæretici peſte infecti in ſua pertinacia perſeverent, non ſolum non teneri paſtorem illis miniſtrare, ſed licitè non poſſe, etiamſi illa peterent, quia per infidelitatem ſe indignos ſacramentorum participatione reddunt, ut manifeſtum eſt.

Dico ſecundò: Paſtorem extra hunc caſum teneri non ſolum miniſtrare ſacramenta, dum vocatur & petitur ab amicis & vicinis peſte infectis, ſed etiam, dum non vocatur nec æger morbo præventus illa petere poteſt, aut falſa perſuaſione deceptus, illa non petit, ratio eſt, quia paſtor ex officio tenetur vigilare & ſollicite inquirere, num aliqui tali tempore à parentibus, domi-

dominis, & amicis ſint deſerti, ut eis ipſe maximè in ſpiritualibus, ſubveniat, ut ante diximus. Neque obſtat, quod actualiter nō petant Sacramenta, qùia ſufficit, quod illa implicitè & interpretativè petunt, dum contritionis ſigna præ ſe ferunt, ſiquidem in ſignis iſtis eſt tacita petitio Sacramentorum: & confirmatur, quia contritio includit voluntatem implendi omnia Dei præcepta, ergò & illud, quo tenemur in articulo mortis Sacramenta percipere.

Dices: Hoc pacto Sacramenta exponuntur periculo irreverentiæ, quia fieri poterit, ut minus benè diſpoſitis diſpenſentur, quod ſine irreverentia fieri nequit.

Reſp. Cùm hujusmodi aliter ad Sacramenta diſponere ſe non poſſint, incumbit paſtori, ut inquirat de diſpoſitione, quam ante morbum habuerunt, & juxta comperta de eis judicet, quod non eſt difficile, juxta Paludanum (*a*)

& alios

(a) *Palud. in* 4. *diſt. a.* 2. *q.* 4.

& alios (*a*) quacunque probabili fide in tali neceſſitate credantur eſſe bene diſpoſiti, ſufficit ut illis Sacramenta miniſtrentur: Quod à paſtoribus benè notandum & obſervandum.

QUÆSTIO XXXIX.

An etiam interdictis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INterdictum Eccleſiaſticum (*b*) prohibet, non ſolum divina officia, ſed etiam Sacramenta. Ideóque quæret aliquis, an etiam illo caſu, quo patria peſte infecta, Eccleſiaſtico ſubjacet interdicto, paſtor teneatur Sacramenta miniſtrare: an verò ab adminiſtratione illarum excuſetur?

Reſponſio.

TEnetur miniſtrare: quod enim dicitur interdicto prohiberi Sacramen-

(a) *Sylv. verb. Euchar. 3. n. 7.* (b) *c. Non eſt vobis. de ſpon. & c. Quod in te. de pœn. & remiſſ. & ibi DD.*

menta, de ijs intelligi nequit; quæ jure aut privilegio ægrotis permittuntur: Itaque cum parvulis (*a*) baptiſmum, & pœnitentiam (*b*) infirmis, nec non euchariſtiam (*c*) ſeu viaticum in articulo mortis conſtitutis, jura expreſsè permittant, tenetur paſtor non obſtante interdicto, ea illis miniſtrare: de quibus, ſicut & de extrema unctione ſuis locis aliquid particularius dicemus.

Dices: Tenebiturne paſtor & illis miniſtrare, qui fuerunt cauſa interdicti, aut qui conſilium, favorem, auxilium delicto prębuerunt, propter quod poſitum fuit interdictum.

Reſp. Tenebitur: Si tamen prius ſatisfecerunt (*d*) aut cautionem ſaltem juratoriam dederint, ſe daturos operam fideliter, ut ſatisfiat: niſi ita diſpoſiti, ut rationis & ſermonis uſum, ad

(a) *cap. Non eſt. de ſponſal.* (b) *cap. Non eſt.* (c) *cap. Quod in te. de pœn. & remiſſion.* (d) *c. Alma mater. de ſentent. excomm. in 6.*

ad id præſtandum ſufficientem habeant, tunc enim ſatis eſt, eos ſigna contritionis dediſſe.

QUÆSTIO XL.

An etiam excommunicatis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

OMnis excommunicatio à participatione Sacramentorum excludit, & pleræque omnes majores reſervatæ ſunt ſuperioribus: Ideò fortè quæret aliquis, an paſtor excuſabitur, ſi Sacramenta illis non miniſtret, ſed ad ſuperiores pro abſolutione remittat.

Reſponſio.

TEnetur paſtor non ſolum excommunicatis Sacramenta miniſtrare, ſed prius etiam abſolutionem à quacunque cenſura impendere, quia in mortis articulo omnis Sacerdos quosvis pœnitentes à quibuscunque etiam reſervatis abſolvit, ut ante oſtendimus.

Dices:

Dices: Quid ſi excommunicati teneantur ad reſtitutionem aliquam vel ſatisfactionem, nec poſſint ſatisfacere, tenebiturne paſtor nihilominus illos abſolvere.

Reſp. Tenebitur, petita (*a*) prius cautione, quæ fiet vel per fidejuſſores, vel per juramentum, vel alio quocunque modo: Quia, imo ſi is ſit neceſſitatis articulus, ut nihil horum ab eo præſtari poſſit, tenebitur ſine ulla cautione abſolvere, quia (*b*) *nemo poteſt ad impoſſibile obligari.*

Dices ſecundò: Quid ſi excommunicati necdum peſte infecti ſint, ſed propter magnam aëris infectionem probabiliter timetur, ne peſte corripiantur & ex hac vita abripiantur, tenebitur quoque tales abſolvere, vel ad ſuperiores mittere.

Reſp. Probabile eſt teneri: nam illo caſu, quando peſtilentia ex aëris infectio-

(a) *c. Alma mater. de ſentent. excom. in 6.* (b) *l. Impoſſibilium. ff.*

fectione naſcitur, omnibus probabile periculum mortis ingruit, quò fit, ut nō immerito illo periculoſiſſimo tempore omnes cenſeri poſſint in mortis articulo, ad eum ſaltem effectum, ut à cenſuris & caſibus reſervatis per inferiores paſtores in abſentia Superiorum abſolvi poſſint, per ea, quæ pluribus locis ante diximus.

Dices poſtremò: Quid ſi ſic abſoluti præſerventur & non inficiantur, vel peſte infecti, ab ea liberentur, tenebunturne ratione reſervationis iterum ad ſuperiorem recurrere?

Reſp. Tenebuntur: Sic enim Jus (*a*) diſponit: *Quod ſi* (inquit) *forſan antequam ab eo, qui poteſtatem habet, abſolvi poſſint, mors talium confiteri volentium veriſimiliter timeatur, etiam in prædictis caſibus ſæpefati fratres eos confiteri volentes audient, ipsiſque beneficium abſolutionis impendent, ſed ſubeant juramentum, quod liberati ſe ſuis Epiſcopis & excon-*

(a) *Extravag. inter cunctas, §. incendiarij.*

excommunicatoribus præſentabunt, excommunicantium ſuper his pro quibus ab eis excommunicati erant, parituri mandatis.

QUÆSTIO XLI.

Pluribus Sacramenta ſimul petentibus, quibus Paſtor prius miniſtrare teneatur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

AEre peſtilentia infecto, cùm paſſim in pagis & urbibus lues ſævit, & ex hac vita multos mortales eripit, plurimi periculo deterriti, ſpe ſalutis corporalis abjecta, gregatim pro remediis ſpiritualibus concurrere ſolent, tanto ſæpe numero, ut paſtores ipſi anguſtientur, nec ſciant, quibus primùm ſervire debeant, quin etiam non raro graves contentiones exoriuntur, dum hic vel ille injurioſe ſe poſtpoſitum queritur, cuius exemplum vidimus triſte Leodij, anno 1579. ubi præ multitudine infectorum, Sacerdos publicus ad

ad ſerviendum ægris in hoc munere conductus, equum conſcendere cogeretur, ut celerius ad peſte infectos ad quos omni hora vocabatur, accurrere poſſet, nec tamen omnium votis ſatisfaceret: huius occaſione quæritur, an paſtores in huiuſmodi concurrentia ſervato aliquo ordine Sacramenta miniſtrare teneantur. an verò ab administratione excuſentur.

Intellectus huius quæſtionis, pendet ex ijs, quæ Theologi tradunt apud Magiſtrum ſententiarum (*a*) & D. Thomam (*b*) in mater. de charitate & charitatis orgine, beneficentia, eleëmoſina, pietate & quibuſdam aliis, ex quibus pro fundamento reſponſionis noſtræ tria præſuppono.

Primùm: duo eſſe principia charitatis, unum Deus, alterũ ipſe diligens. Secundùm. Quatuor (*c*) eſſe ex charitate diligenda, primùm Deus ipſe, ſecun-

(a) *in* 3.*diſ*. 27.229. (b) 2.2.*q*.26.31. & 33. (c *D. Auguſt. l*,1. *de doctr. Chr. c*.23. *n*.26.

cundùm anima noſtra, tertiùm anima proximi noſtri, quartùm tam corpus noſtrum, quàm proximi.

Poſtremùm: illud prius ex charitate diligendum eſſe tam interiori affectu, quàm exteriori effectu, quod eſt conjunctius & propinquius ipſis principijs dilectionis: *ubi enim*, ut ait (*a*) Philoſophus, *eſt aliquis ordo, illud eſt prius in ordine, quod eſt propinquius & conjunctius ei quod eſt ordinis principium*, ſic ſanctior, quia eſt propinquior Deo, & conſanguineis, quia eſt propinquior diligenti, magis diligendi ſunt & in beneficentia & eleemoſyna, cæteríſque pietatis & charitatis officiis præferendi.

Reſponſio.

PRimùm, dico paſtorem peſte graſſante teneri priùs ſeipſum (neque enim ſuiipſius oblivisci debet) quam quoſcunque alios etiam ſubditos Sacramentis munire, quia hoc ordo charitatis requirit: nā ratio cur debeat ſe-

ipſum

(a) *lib. 5. meta. tex. 16.*

ipſum diligere ſecundùm ſpiritualia bona, qualia ſunt ſacramenta, de quibus modo loquimur, eſt, quia ipſe eſt capax beatitudinis ſupernaturalis, ratio autem, quare ſecundùm eadem bona debeat ſubditos ſuos diligere, eſt, quoniam ſubditi ſunt ei ſocietate quadam conjuncti pet ejuſdem beatitudinis capacitatem, ſed major, & urgentior eſt ratio ſeipſum diligendi, quam illa altera diligendi ſubditos, ſicut *unitas multo arctius eſt vinculum, quam unio ſive conjunctio*, ut benè aſſerit (*a*) D. Thomas ex Philoſopho, ergò multò magis tenetur paſtor ſeipſum diligere ſecundùm illa bona, quam quemlibet ſubditum atque adeò etiam quam omnes ſimul, ſiquidem neq; cum illis omnibus intercedit ei amplius, quam conjũctio & ſocietas in ejuſmodi capacitate beatitudinis. Confirmatur clarè hęc doctrina, ex illa forma præcepti: *Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum.*

(a) 2. 2. *qu.* 26. *art.* 4. & 5.

Unde ſequitur, malè ſibi conſulere paſtores illos, qui miniſtrant ſacramenta peſte infectis, in ſtatu peccati mortalis, ſub prætextu ſalutis ſuorum ſubditorum, aut etiam totius ſuæ eccleſiæ ſeu communitatis: *Quid enim prodeſt homini*, (inquit Salvator) *ſi univerſum mundum lucretur, anima verò ſuæ detrimentum patiatur.*

Dico. Paſtorem proximo loco teneri miniſtrare ſacramenta magiſtratui ſeu domino eccleſiæ ſeu parochiæ ſuæ quocunque nomine ille appelletur, q persona publica debet præferri privatæ, ſiquidem illam diligere, eſt diligere totam communitatem.

Dico 3. Poſt ſeipſum & dominum parochiæ paſtorem obligari ad miniſtranda ſacramenta prius conſanguineis ſi quos habet ſuæ curæ paſtorali ſubjectos, quam quibusvis alijs, quia conſanguinei magis conjuncti ſunt ipſi diligenti.

Dixi (*ſi quos habet ſuæ curæ ſubjectos*) quia ſi non ſint ſujecti præferen-

di erunt alij ſubditi, qui ſunt filij ſpirituales paſtoris, & ideò quoad ſpiritualia magis conjuncti, quam conſanguinei externi, & conſequenter magis diligendi, ut ſequitur ex fundamentis ante poſitis, & docet expreſſe D. Thomas (*a*) ex D. Ambroſio. (*b*)

Dico quartò: Paſtorem teneri prius ſacramenta alicui inſigni amico curæ paſtorali ſubjecto, à quo ſcilicet eximia aliqua beneficia acceperit, quam alicui conſanguineo non ita propinquo, quamvis ejuſdem curæ ſubjecto miniſtrare, quia omnibus conſideratis, merito amicus talis cenſeri poteſt conjunctior ſimpliciter, ut tradit Joannes apud D. (*c*) Thomam.

Dixi (*non ita propinquo*) quia ſi pater ſit curæ paſtorali filij ſui ſubjectus, ſicut ille amicus, tenebitur filius patri prius providere de ſacramentis quam alteri cuicúmque amico, etiamſi maxi-

G 2 mum

(a) *ſupr. art.* 8. (b) *lib. offic. c.* 1. (c) *ſupr. art.* 8.

mum alioqui beneficium contulerit, quia *dijs & parentibus non poſſunt reddi æqualia.* (a)

Dico quintò: Paſtorem magis teneri miniſtrare ſacramenta patri quam filio etiam legitimo, juxta doctrinam S. (b) Thom. Nam præceptum pietatis in caſu neceſſitatis magis urget ad ſubveniendum patri. Imò etiam præceptum charitatis, utpote quæ imperat & movet omnes alias virtutes.

Dico 6. Similiter teneri prius miniſtrare ſacramenta patri quam matri: Nam pater eſt filio conjunctus tanquã principium activũ: mater ut paſſivum, & ſic multo arctius quam mater Confirmatur hoc ipſum ex divo (c) Hier. qui in ordine dilectionis conſtituendo, affirmat poſt Deum debere diligere patrem naturalem, deinde matrem

Dico ſeptimò: Similiter prius tene[ri] parentibus, quam concubinæ, ſi qua[m] fortè habuit, quia major eſt conjun-cti[one]

(a) *Ariſt. l. 8. Ethnic. c ult.* (b) 2. 2 *q. 26. art. 9. ad 3.* (c) *In c. 4 . Eze[ch.]*

ctio cum illis, deinde quia eſt majus debitum erga illos, ut patet.

Dico octavò: Similiter teneri prius miniſtrare benefactoribus, quam illi cui benefecerit, ſecundùm D. (a) Thomam & alios, quia benefactoribus obligati ſumus ſaltem ad antidota, aliis non item, quamquam juxta Philoſophum, natura facilius ſit eum diligere, cui benefecerimus, quam à quo beneficium acceperimus.

Dico nonò & extremò, quod quamvis, ceteris paribus, præſcriptus charitatis ordo in hujusmodi neceſſitate ſpirituali ſacramentorum ſervandus ſit, & in perturbatione hujus ordinis gravia ſubinde peccata intervenire poſſint: Nihilominus tamen ſecundùm D. Auguſt. (b) & D. Thom. (c) doctrinam pro ratione temporum, locorum, & negotiorum variari poteſt & debet: Nam in aliquo caſu prius erit ſubveniendum extraneo puta, ſi ſit in majori

(a) *ſup. ar.* 12. *ad* 2. (b) *lib.* 2. *de doct. Chr. c.* 28. (c) *Supr.*

mum alioqui beneficium contulerit, quia *dijs & parentibus non poſſunt reddi æqualia.* (a)

Dico quintò: Paſtorem magis teneri miniſtrare ſacramenta patri quam filio etiam legitimo, juxta doctrinam S. (b) Thom. Nam præceptum pietatis in caſu neceſſitatis magis urget ad ſubveniendum patri. Imò etiam præceptum charitatis, utpote quæ imperat & movet omnes alias virtutes.

Dico 6. Similiter teneri prius miniſtrare ſacramenta patri quam matri: Nam pater eſt filio conjunctus tanquã principium activũ: mater ut paſſivum, & ſic multo arctius quam mater. Confirmatur hoc ipſum ex divo (c) Hier. qui in ordine dilectionis conſtituendo, affirmat poſt Deum debere diligere patrem naturalem, deinde matrem.

Dico ſeptimò: Similiter prius teneri parentibus, quam concubinæ, ſi quam fortè habuit, quia major eſt conjunctio

(a) *Ariſt. l. 8. Ethnic. c ult.* (b) 2. 2. *q. 26. art. 9. ad* 3. (c) *In c. 4 . Ezec.*

ctio cum illis, deinde quia eſt majus debitum erga illos, ut patet.

Dico octavò: Similiter teneri prius miniſtrare benefactoribus, quam illi cui benefecerit, ſecundùm D. (*a*) Thomam & alios, quia benefactoribus obligati ſumus ſaltem ad antidota, aliis non item, quamquam juxta Philoſophum, natura facilius ſit eum diligere, cui benefecerimus, quam à quo beneficium acceperimus.

Dico nonò & extremò, quod quamvis, ceteris paribus, præſcriptus charitatis ordo in hujusmodi neceſſitate ſpirituali ſacramentorum ſervandus ſit, & in perturbatione hujus ordinis gravia ſubinde peccata intervenire poſſint: Nihilominus tamen ſecundùm D. Auguſt. (*b*) & D. Thom. (*c*) doctrinam pro ratione temporum, locorum, & negotiorum variari poteſt & debet: Nam in aliquo caſu prius erit ſubveniendum extraneo puta, ſi ſit in majori

 neceſſi-

(a) *ſup. ar.* 12. *ad* 2. (b) *lib.* 2. *de doct. Chr. c.* 28. (c) *Supr.*

neceſſitate, quam cuicumque etiam maximè conjuncto.

Dices: Cui prius miniſtrabit paſtor ſacramenta, pauperi an diviti?

Reſp. Conditionem divitiarum vel paupertatis ad hanc rem eſſe impertinentem: Hinc benè parochiale (*a*) Leodienſe monet, ſtatim initio inſtructionis paſtorum, parochum in ſacramentis miniſtrandis æquè pro paupere ac divite debere eſſe ſolicitum.

Dices ſecundò: Cui prius miniſtrabit malo, de cujus perfecta contritione dubitat, an bono de cujus magis ſperat?

Reſp. Quòd malo, veluti in majori periculo & neceſſitate conſtituto.

Dices tertiò: Quod ſi inter æquales cives naſcatur quæſtio, quis cui ſit præferendus, & utrinque ſint argumenta, quare hic illi & contra præferri debeat, quid faciet paſtor.

Reſp. Non debet ſcrupuloſius hujusmodi quæſtionem examinare, ſed pra-

(a) *pag.* 1. § *diligentia.*

practicè & bona fide ſimpliciterque, procedendo, debet ſeſe in alteram partem reſolvere & ſacramenta miniſtrare, per illa, quæ ſuperius diximus.

Dices poſtremò: Quale eſt peccatum non ſervare ordinem.

Reſp. Poſſe eſſe mortale, ſi magna ſit ordinis perverſio, puta ſi neglecto patre in æquali neceſſitate conſtituto miniſtret ſacramenta extraneo: veniale verò, ſi non ſit tanta, puta ſi mater præferatur patri, vel ſoror fratri.

QUÆSTIO XLII.

Pluribus Paſtorem vocantibus uno ad baptizandum, altero ad confeſſionem excipiendam, alio ad communicandum, altero ad ungendum, alio ad matrimonium contrahendum: Cui prius teneatur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HÆc quæſtio ex eodem fortè quo præcedens originem trahit:

Unde ſequitur, malè ſibi conſulere paſtores illos, qui miniſtrant ſacramenta peſte infectis, in ſtatu peccati mortalis, ſub prætextu ſalutis ſuorum ſubditorum, aut etiam totius ſuæ eccleſiæ ſeu communitatis: *Quid enim prodeſt homini*, (inquit Salvator) *ſi univerſum mundum lucretur, anima verò ſuæ detrimentum patiatur.*

Dico. Paſtorem proximo loco teneri miniſtrare ſacramenta magiſtratui ſeu domino eccleſiæ ſeu parochiæ ſuæ quocunque nomine ille appelletur, quia perſona publica debet præferri privatæ, ſiquidem illam diligere, eſt diligere totam communitatem.

Dico 3. Poſt ſe ipſum & dominum parochiæ paſtorem obligari ad miniſtranda ſacramenta prius conſanguineis ſi quos habet ſuæ curæ paſtorali ſubjectos, quam quibusvis alijs, quia conſanguinei magis conjuncti ſunt ipſi diligenti.

Dixi (*ſi quos habet ſuæ curæ ſubjectos*) quia ſi non ſint ſujecti præferen-

di erunt alij ſubditi, qui ſunt filij ſpirituales paſtoris, & ideò quoad ſpiritualia magis conjuncti, quam conſanguinei externi, & conſequenter magis diligendi, ut ſequitur ex fundamentis ante poſitis, & docet expreſſe D. Thomas (*a*) ex D. Ambroſio. (*b*)

Dico quartò: Paſtorem teneri prius ſacramenta alicui inſigni amico curæ paſtorali ſubjecto, à quo ſcilicet eximia aliqua beneficia acceperit, quam alicui conſanguineo non ita propinquo, quamvis ejuſdem curæ ſubjecto miniſtrare, quia omnibus conſideratis, merito amicus talis cenſeri poteſt conjunctior ſimpliciter, ut tradit Joannes apud D. (*c*) Thomam.

Dixi (*non ita propinquo*) quia ſi pater ſit curæ paſtorali filij ſui ſubjectus, ſicut ille amicus, tenebitur filius patri prius providere de ſacramentis quam alteri cuicúmque amico, etiamſi maxi-

(a) *ſupr. art.* 8. (b) *lib. offic. c.* 1. (c) *ſupr. art.* 8.

mum alioqui beneficium contulerit, quia *dijs & parentibus non poſſunt reddi æqualia.* (*a*)

Dico quintò: Paſtorem magis teneri miniſtrare ſacramenta patri quam filio etiam legitimo, juxta doctrinam S. (*b*) Thom. Nam præceptum pietatis in caſu neceſſitatis magis urget ad ſubveniendum patri. Imò etiam præceptum charitatis, utpote quæ imperat & movet omnes alias virtutes.

Dico 6. Similiter teneri prius miniſtrare ſacramenta patri quàm matri: Nam pater eſt filio conjunctus tanquã principium activũ: mater ut paſſivum, & ſic multo arctius quam mater Confirmatur hoc ipſum ex divo (*c*) Hier. qui in ordine dilectionis conſtituendo, affirmat poſt Deum debere diligere patrem nàturalem, deinde matrem.

Dico ſeptimò: Similiter prius teneri parentibus, quam concubinæ, ſi quam fortè habuit, quia major eſt conjunctio

(a) *Ariſt. l.* 8. *Ethnic. c. ult.* (b) 2. 2. *q.* 26. *art.* 9. *ad* 3. (c) *In c.* 4. *Ezec.*

ctio cum illis, deinde quia eſt majus debitum erga illos, ut patet.

Dico octavò: Similiter teneri prius miniſtrare benefactoribus, quam illi cui benefecerit, ſecundùm D. (*a*) Thomam & alios, quia benefactoribus obligati ſumus ſaltem ad antidota, aliis non item, quamquam juxta Philoſophum, natura facilius ſit eum diligere, cui benefecerimus, quam à quo beneficium acceperimus.

Dico nonò & extremò, quod quamvis, ceteris paribus, præſcriptus charitatis ordo in hujusmodi neceſſitate ſpirituali ſacramentorum ſervandus ſit, & in perturbatione hujus ordinis gravia ſubinde peccata intervenire poſſint: Nihilominus tamen ſecundùm D. Auguſt. (*b*) & D. Thom. (*c*) doctrinam pro ratione temporum, locorum, & negotiorum variari poteſt & debet: Nam in aliquo caſu prius erit ſubveniendum extraneo puta, ſi ſit in majori

 neceſſi-

(a) *ſup. ar.* 12. *ad* 2. (b) *lib.* 2. *de doct. Chr. c.* 28. (c) *Supr.*

neceſſitate, quam cuicumque etiam maximè conjuncto.

Dices: Cui prius miniſtrabit paſtor ſacramenta, pauperi an diviti?

Reſp. Conditionem divitiarum vel paupertatis ad hanc rem eſſe impertinentem: Hinc benè parochiale (*a*) Leodienſe monet, ſtatim initio inſtructionis paſtorum, parochum in ſacramentis miniſtrandis æquè pro paupere ac divite debere eſſe ſolicitum.

Dices ſecundò: Cui prius miniſtrabit malo, de cujus perfecta contritione dubitat, an bono de cujus magis ſperat?

Reſp. Quòd malo, veluti in majori periculo & neceſſitate conſtituto.

Dices tertiò: Quod ſi inter æquales cives naſcatur quæſtio, quis cui ſit præferendus, & utrinque ſint argumenta, quare hic illi & contra præferri debeat, quid faciet paſtor.

Reſp. Non debet ſcrupuloſius hujusmodi quæſtionem examinare, ſed pra-

(a) *pag.* 1. § *diligentia.*

practicè & bona fide ſimpliciterque procedendo, debet ſeſe in alteram partem reſolvere & ſacramenta miniſtrare, per illa, quæ ſuperius diximus.

Dices poſtremò: Quale eſt peccatum non ſervare ordinem.

Reſp. Poſſe eſſe mortale, ſi magna ſit ordinis perverſio, puta ſi neglecto patre in æquali neceſſitate conſtituto miniſtret ſacramenta extraneo: veniale verò, ſi non ſit tanta, puta ſi mater præferatur patri, vel ſoror fratri.

QUÆSTIO XLII.

Pluribus Paſtorem vocantibus uno ad baptizandum, altero ad confeſſionem excipiendam, alio ad communicandum, altero ad ungendum, alio ad matrimonium contrahendum: Cui prius teneatur.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HÆc quæſtio ex eodem fortè quo præcedens originem trahit: hoc

hoc enim frequenter accidit, cùm peſtis vel ſimilis peſecutio graſſatur ſuntque pauci ſacerdotes qui ſacramenta miniſtrent, ut eodem tempore quidam ſacramentum confeſſionis, alij Eucharistiæ, alij extremæ unctionis, alij etiam ſacramentum Baptiſmi ab uno & eodem paſtore petant. Cujus caſus meminit D. (a) Auguſtinus his verbis: *An non cogitamus, cùm ad iſtorum periculorum pervenitur extrema, quantus in eccleſia fieri ſoleat ab utroque ſexu, atque ab omni ætate concurſus, aliis baptiſmum flagitantibuss, aliis reconciliationem, aliis etiam pœnitentiæ ipſius actionem, omnibus conſolationem & ſacramentorum confectionem & erogationem. Ubi ſi miniſtri deſint, quantum exitium ſequitur eos, qui de iſto ſæculo vel non regenerati exeunt vel ligati? Quantus etiam eſt luctus fidelium ſuorum, qui eos ſecum in vitæ æternæ requie non habebũt? Quantus denique gemitus omnium, & quorundam, quanta blaſphemia de abſentia miniſte-*

(a) *Epiſt.* 180. *ad Honorat.*

niſteriorum & miniſtrorum? Hujus occaſione quæritur, quem ordinem in hujusmodi caſibus tenebitur obſervare:

Reſponſio.

PRimò loco miniſtrabit ſacramentum Baptiſmi. Quare ſi ſit infans peſte infectus ſeu recens à matre peſte infecta in lucem editus, omnibus poſtpoſitis ſollicitè curabit, ut illum baptizet, quia præ reliquis eſt in majori neceſſitate: Siquidem fidei articulus eſt, parvulum alia ratione quam baptiſmo realiter ſuſcepto ſalvari non poſſe, per illud; (a) *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum cœlorum.*

Secundo loco miniſtrabit ſacramentum pœnitentiæ, quia relapſis in peccatum mortale poſt baptiſmum, eſt reliquis ſacramentis magis neceſſarium, ſine illo enim, re vel voto ſuſcepto, nemo relapſus ſalvari poteſt Siquidem licet Euchariſtia, Confirmatio, extrema Unctio, ſuo modo reſpectivè ſint in præcepto, atque ita obligent ad ſui ſuſceptio-

(a) *Joan.* 3.

 ceptio-

ceptionem, tamen ſubinde quis ſine illis ſalvari poteſt, ut ſi quis à confeſſione ex hac vita ſubitò rapiatur, ita ut votum ſeu deſiderium expreſſum cæterorum ſacramentorum formare non poſſit.

Tertiò loco Eucharistiam.

Poſtremò, extremam unctionem, quæ etſi miniſtranda veniat, non eſt tamen tantæ neceſſitatis, ut ſunt reliqua ſacramenta, de quibus ſingulis plura conſequenter ſuis locis dicemus.

Dices primò: Quid ſi plures ſint, qui ſimul petant baptizari, vel ſimul petant confiteri, & ſic de alijs?

Reſp. ex dictis reſolutionem patere.

Dices ſecundò: Poteſt etiam eſſe peccatum mortale non ſervare ordinem in ipſis ſacramentis,

Reſp. Judicandum fore pro diverſitate perverſionis & injuriæ, quæ ob illum non ſervatum infertur, v. g. ſi ad duos vocatur, ad unum pro baptiſmo, ad alterum pro extrema unctione, & relicto baptizando miniſtret extre-

mam

mam unctionem, mortale erit, quia maximam injuriam infert infanti, exponendo illum periculo æternæ damnationis: Si ad alios duos vocatur, ad unum quidem pro ſacro viatico, ad alterum pro extrema unctione, & perſonæ pares ſunt, non videtur niſi veniale, ſi poſtpoſito viatico miniſtret extremam unctionem, præſertim ſi ſciat moraliter loquendo neutrum eſſe in periculo ſalutis, quia alteri non ita gravem injuriam infert.

QUÆSTIO XLIII.

Quis modus miniſtrandi ſacramenta tempore peſtis ſit optimus & maximè probandus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperioribus quæſtionibus, qui teneantur miniſtrare ſacramenta tempore peſtis, & quibus peſte infectis adminiſtranda ſint, ſimulq; reſpondimus excuſationibus, ſive ex parte miniſtrantium, ſive ex par-

recipite entium peritis, quæ à quibuſdã parochis, ut ab hoc officio illo tempore maximè neceſſariò ſe ſubtrahant, afferri ſolent: Sequitur ut inqiramus de modis, quibus illa miniſtrare debent vel non debent: Siquidem quidam illorum, cum nullam excuſationis cauſam ſupereſſe vident, qua à ſacramentorum adminiſtratiõe ſe excuſare poſſint, ſolẽt alios atq; alios adminiſtrandi modos, & pleriq; erroneos, & ab eccleſiaſtica conſuetudine alienos effingere, ut hoc pacto, ſi ſacramenta miniſtrare neceſſum ſit, quaſi moderamine quodam adhibito, periculum contagionis evitent. Cæterum ut ordinatè in ijs diſcutiendis procedamus, primum oſtendemus, quis ſit optimus & maximè laudandus modus miniſtrandi, quem illi ſequi debeant, deinde erroneos modos, à quibus illi abſtinere debent, conſueta methodo & brevitate aperiemus. Et quia neceſſum eſt illos vel contra ſubſtantialia ſacramentorum h. e. materiam & formam,

nec

nec non eorum applicationem, vel contra accidentalia ſeu illorum ritus & cæremonias peccare; Primúm quæremus, qui ſint, qui contra ſubſtantialia peccant: cum enim ſine ipſis ſacramenta ſubſiſtere non poſſint, fit ut ante omnia illi reprobandi & exſtirpandi ſint: tandem qui ſint illi, qui contra accidentalia peccare videntur, cum enim in neceſſitate, & præſertim tempore peſtis, variationem admittant, fit ut de illis variè judicari debeat, ut in progreſſu fiet manifeſtum.

Reſponſio.

HIc modus miniſtrandi maximè neceſſarius eſt, per quem miniſter adhibet inprimis omnia ſubſtantialia certa, & minimè dubia, h. e. certam materiam & formã quantum fieri poteſt. Deinde uſitatos diœceſis ſuæ ritus vel omnes vel aliquos, prout ſuſcipientium utilitati & ipſorũ ſacramentorum venerationi pro ratione temporis & aliarum circumſtantiarum, adhibendi videbuntur; his enim obſervatis

 nihil

nihil eſt, quod amplius deſiderari videatur.

Dixi, (*imprimis ſubſtantiale*) non quod velim tempore peſtis ſemper ſubſtantialia ſacramentorū præcedere: eſt enim frequenter locus etiam aliquibus cæremonijs accidentalibus, quæ merito propter reverentiam ſacramenti præmitti debent: ſed quia ſi quid ex omnibus propter anguſtiam temporis omitti debeat, nullo tamen caſu ſubſtantialia vel quicquam illorum omitti debebit, cum illis, vel altero illorum omiſſo, nihil fieri poſſit, ut patet.

Dixi 2. (*certa & minimè dubia*) quia ſi miniſter adhibeat materiam vel formam incertam & dubiam, cum poſſit adhibere certam, etiamſi id faceret ſequendo opinionem probabilem ſpeculativè, grave ſacrilegium committeret, ut cōmuniter Doctores noſtri tradunt, & ratio clara convincit: Exponit enim ſe in hujuſmodi electione periculo nihil faciendi, ut in ſequentibus particularius oſtendemus.

Di-

Dixi 3. (*quantum fieri poteſt*) quia in neceſſitate, ſi deeſſet materia certa, adeſſet autem incerta, ſed probabilis, qui tunc illa uteretur, non cenſeretur exponere ſe periculo ſacrilegij, ſed potiut pati ſeu permittere aliquod periculum, quod vitare non poteſt, ut ſacramentum conficiat ſaltem probabile. Quo caſu adminiſtrari debebit ſacramentum ſub conditione, juxta illa, quæ prima quæſtione ſuppoſuimus.

Dixi 4 (*deinde adhibet uſitatos ſuæ diœceſis ritus*) quia quilibet paſtor tenetur uti ritibus ſuæ diœceſis, nec poteſt uti alterius (*a*) cujuſcunque, nec Romanæ quidem aut Metropolitanæ, ſine licentia Superioris.

Dixi poſtremò; (*vel omnes, vel aliquos, qui pro ratione temporis & aliarum circumſtantiarum adhibendi videntur,*) quia in caſu peſtis, de quo diſputamus, ut frequentius periculum vel ſuſcipientis, quia videtur animam agere, vel mi-

(*a*) *Palud. in 4. diſt. 3. colligitur ex c. Quoniam, de off. jud. or.*

miniſtrantis, quia evidens & quaſi certum adeſt contagionis periculum, non permittit omnes adhiberi.

Dices I. Poterit ergò paſtor pro libitu hos vel illos ritus omittere?

Reſp. Illum non omittere pro libitu quando in caſibus jam dictis, ut ſubſtantialia ſaltem miniſtret, accidentarios ritus omittit.

Dices II. Poteritnè immutare?

Non poterit: hoc enim ad eum ſolum pertinet, ad quem pertinet inſtituere & præcipere, Pontificem videlicet vel Epiſcopum, ut ex dictis prima quæſtione manifeſtum eſt.

Dices III. Quale peccatum eſt, ritus Eccleſiæ uſitatos immutare?

℞. Eſt mortale, ut communiter noſtri Dd. tradunt: eſt enim contra virtutem religionis, & ad ſacrilegium pertinet, ſacrilegium autem ex ſuo genere mortale eſt, poteſt verò eſſe veniale, ex levitate materię, ſicut alia peccata contra alias virtutes, ſi modò abſit ſcandalum & contemptus vel intentio introdu-

ducendi novum ritum, vel damnandi aliquem uſum Eccleſiæ, nam ex his circumſtantijs etiam in levi materia, ritus immutare fieret mortale.

QUÆSTIO XLIV.

Quid cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui incertam materiam vel formam adhibent, cùm poſſint certam.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

QUamvis omnes materiæ & formæ ſacramentorum à Chriſto ſint determinatæ, tamen de multis rebus ac verbis ſæpè diſputatur à Doctoribus, an illæ ſint omnino ejus naturæ, cujus ſunt res à Chriſto pro materijs inſtitutæ, & an hæc vel illa verba, ſint ejus ſignificationis, cujus ſunt verba pro formis à Chriſto inſtituta: Et cum quidam probabiles pro veritate materiæ & formæ rationis habeant, fortè exiſtimare poſſent, indifferens eſſe, an illa probabili an verò certa alia materia utantur:

h-

horum & ſimilium occaſione quæritur, quid de modo miniſtrandi ſacramenta in probabili materia vel forma, relicta certa, cenſendum ſit.

Reſponſio.

MOdus ille miniſtrandi reprobãdus eſt, neq; uſurpandus, niſi in caſu, quo certa materia & forma haberi non poſſit, primam hujus aſſertionis partem probat D. Aug. (*a*) his verbis: *In rebus*, (inquit) *ad animæ ſalutem pertinentibus hoc ipſo graviter quis peccat, quod certis incerta præponat*: altera probatur per illa, quæ ante diximus, quia præſtat miniſtrare ſacramentum probabile, quam omnino nullum.

Dices: Quale peccatum eſt, ſine cauſa hoc modo ſacramenta miniſtrare?

℞. Eſſe mortale, & ad ſpeciem ſacrilegij referri, qui enim ſic miniſtrat, exponit ſe manifeſto periculo, faciendi nullum ſacramentum: in moralibus autem idem eſt, aliquid facere & exponere periculo illud faciendi. Deinde fa-

(a) *Lib.* 1. *de Bapt. c.* 3.

facit contra univerſalem eccleſiæ conſuetudinem & uſum, quo videmus ſacramenta miniſtrari in materijs certis & ſemper uniformibus. Poſtremo, quia Chriſto ipſi ſacramentorum inſtitutori iniuriam faciunt, 2. ipſis ſacramentis, 3. cum ipſis ſuſcipientibus, qui tum ſacramentis, tum effectu illorum proprio, hoc pacto defraudari poſſunt.

Dices ſecundò: Licebitnè paſtoribus uti ſacramentis dubijs ad vitandum ſaltem vitæ corporalis periculum?

Reſp. Minimè: quia hoc eſſet vitam ſpiritualem proximi exponere periculo æternæ damnationis, propter vitam ſuam corporalem, quod eſt contra ordinem charitatis: Notent ergo diligenter paſtores regulam hanc generalem, nunquam licere dubijs ſacramentis uti, niſi unico caſu, quo ſimpliciter & abſolutè aliter ſacramenta adminiſtrari non poſſunt.

QUÆSTIO XLV.

Quid de illorum, qui non ſimul tempore, ſed prius materiam & poſtea formam, vel contra adhibent in miniſt. Sac.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAteriam & formam in ſacramentis ſimul adhiberi debere, probatur ex illis verbis Divi Auguſtini, (a) *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum: Detrahe verbum & quid eſt aqua niſi aqua?* verbum enim *Accedit*, conjunctionem aliquam ſignificat. Et quamvis D. Auguſtinus hæc dixerit de ſacramento Baptiſmi, eadem tamen ratio videtur eſſe de omnibus ſacramentis: Cùm enim materia & forma ſint partes ſacramentorum, debent ſimul eſſe & uniri, ut unum ſacramentum componant: Cęterum quia tempore graſſantis peſtis multa incidunt, quæ ſæpe

(a) *Tract.* 80. *ſuper Joan. & refertur* 1. *q.* 1. *c. detrahe.*

ſæpe impedire videntur hujuſmodi conjunctionem: idcirco quæritur, quid cenſendum de hoc modo miniſtrandi, quo paſtor prius unum, poſtea aliud adhibet.

Reſponſio.

ET hic modus miniſtrandi reprobandus eſt: ſi tamen neceſſitas cogat diviſionem aliqualem fieri, non eſt propterea omittendum ſacramentum: ratio prioris partis eſt, quam ante diximus, quia ſacramenta unum quoddam ſunt, debent ergo illius partes ſuo quodam modo eſſe ſimul.

Dico: (*ſuo quodam modo*) quia non poteſt metaphyſicè deſignari, quanta debeat eſſe conjunctio & propinquitas: eſt ergo moraliter penſanda, & obſervandum, ut omnes monent, ne fiat magna interpolatio, ut ex modo, quo fit actio, & proferuntur verba juxta communem & humanum modum concipiendi, intelligatur unum alteri applicari, atque unum ab altero determinari.

Et hinc patet ratio poſterioris, quia videlicet non requiritur conjunctio mathematica, ſed moralis, quæ poteſt conſiſtere cum aliqua phyſica disjunctione aut diviſione, ut dum poſt ſæpius interruptam confeſſionem ſequitur abſolutio, quæ tamen facit unum ſacramentum ſecundum omnes, & uſus quotidianus teſtatur: & in matrimonio, quod fit inter abſentes, inter utramque partem poteſt intercedere aliqua mora, ut manifeſtum eſt.

Dices; Requiriturnè eadem & æqualis conjunctio materiæ & formæ in omnibus ſacramentis?

Reſp. Minimè: ſed pro ratione & natura ſacramentorum debet eſſe major, vel vel minor: major in baptiſmo, confirmatione, extrema unctione, ordine: minor in reliquis, ut nos in ſingulis ſacramentis particulatim oſtendemus.

QUÆ-

QUÆSTIO XLVI.

Quid de illorum, qui dividunt Sacramenta, puta uno adhibente materiam altero formam.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAgnum levamen paſtorum eſſet, ſi ad evitandum contagionis periculum uti poſſent miniſtro coadjutore, qui præſertim materiam peſte infecto applicaret, ipſis à longe formam recitantibus: idcirco quæritur generatim, an modus miniſtrandi ſacramenta cum hujuſmodi diviſione poſſit admitti & tolerari?

Reſponſio.

NEque hic modus permitti & tolerari debet, niſi in caſu, quo nulla ratione aliter ſacramentum miniſtrari poſſit, quamvis in ſacramento pœnitentiæ & matrimonij aliquid ſingulare reperiatur, de quo ſuis locis agemus.

Prior pars eſt præter uſum com̃unem eccleſiæ, nunquam enim viſum vel auditum fuit in Eccleſia ſacramenta aliter miniſtrari, quam uno & eodem miniſtro applicante materiam, & ſuper applicationem ſuam proferente formam: communis autem uſus Eccleſiæ ſatis indicat illam fuiſſe Chriſti Inſtitutoris mentem, ut illa ſacramenta eò modo & non aliò miniſtrarentur: præterquam ex formis ipſorum ſacramentorum, nam baptizando miniſter dicit, Ego baptizo te: confirmando, Ego te confirmo chriſmate ſalutis, & inungendo infirmum dicit per iſtam unctionem: Ex illis enim ſatis patet, & applicationem materiæ & prolationem formæ ab uno & eodem miniſtro fieri debere.

Pro altera parte: (*a*) non deſunt Doctores magni nominis, qui aſſerant, eò modo in neceſſitate ſacramenta miniſtrari poſſe: ſtante ergò hujuſmodi dubiò,

(a) *Marſ. in* 4. *art.* 8. *du.* 11. *Caiet, in* 3. *D. Th. q* 67. *ar.* 6.

bio, quamdiu nihil de ea re ab Eccleſia definitum eſt, præſtat in neceſſitate, hoc modo ſacramentum probabile miniſtrare, quàm nullum.

Dices: Poſſetne quoque tolerari in neceſſitate, ut uno applicante materiam & proferente formam ſaltem ex parte alter ſuppleat?

Reſponſio. Eodem modo de hoc caſu dicendum videtur, quo diximus in priore.

QUÆSTIO XLVII.

Quid de illorum qui nullis in miniſtratione Sacramentorum cæremonijs utuntur?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HActenus oſtendimus quid cenſeri debeat de modis miniſtrandi illorum, qui circa materiã & formam, vel eorum applicationem peccare videntur. Conſequenter dicendum eſt, quid ſtatui debeat, de ijs qui peccare videntur circa illorum cæremonias, ſi-

cut enim tempore graſſantis peſtis ſuper illis quęſtiones ſæpè moveri ſolent, ita & frequentiùs ſuper iſtis ex eo præſertim quòd cæremoniæ non ſint ad ſacramenti ſubſtantiam neceſſariæ. Hujus occaſione primò quæritur, quid dicendum de modo miniſtrandi illorum qui ad vitandum contagionis periculum, nullas cęremonias in ſacramentorum adminiſtratione adhibere curant?

Reſponſio.

Quamvis hic modus miniſtrandi ſpeculativè tolerari poſſe videatur, tamen practicè & moraliter loquendo vix probari poteſt, quia vix poſſibile eſt hoc modo miniſtrare, ſine magna ſacrorum myſteriorum irreverentia, & puſillorum ſcandalo: ſiquidē ſacramentalis actio, quæ omni honore, propter gratiam juſtificantem quam confert, digniſſima eſt, niſi cæremonia aliqua exteriore exornetur, vulgo non diſtinguetur à prophana, & populus advertens ſacramenta à paſtore tractari nullo exteriori cultu, puta in habitu pro-

prophano, paucis verbis & facilè in illorum vilipendium & contemptum adducetur.

Dices 1. Iacet aliquis peſte infectus in agro ſemimortuus, quem fortè paſtor reperit ſacramentis egentem, tenebiturne ergò & illo caſu cæremonias in ſacramentorum adminiſtratione adhibere.

Reſp. Et illo caſu paſtorem teneri ſi ulla temporis mora permittat adhibere cæremoniam, illam ſaltem quam omnibus conſideratis pro re nata ſacra illa actio permittet: Hoc enim naturalis ratio, præſuppoſita fide ſacramentorū, ita faciendum dictat, aliâs ſi res nullam omninò moram temporis patiatur, cæremoniæ etiam omnes poſſunt & debent prætermitti, ut quantocius per ſacramentum proximi neceſſitati ſuccurratur, ut ſcitè Zuares (*a*) aſſeruit.

Dices 2. Quale peccatum eſt miniſtrare ſacramentum ſine ulla cæremonia?

(a) *Tom. 3 in 3. D. Tho. diſp. 31. ſect. 5 in fin.*

℞. Quempiam poſſe omittere cæremonias tripliciter: vel ex contemptu, vel ex negligentia, vel neceſſitate: Ex contemptu puta, quia exiſtimat illas, vel omninò ſuperfluas, vel impertinentes, aut aliquid hujuſmodi, hic graviter admodum peccat, quia magnam facit injuriam Eccleſiæ, & indignè de Spiritu ſancto, à quo hujuſmodi cæremoniæ ſunt inſtitutæ, ſentit, & anathema illi per (*a*) Concil. Trident. infertur. Ex negligentia, puta, quia exiſtimat tempus peſtilentię excuſare ab illis adhibendis, etiamſi aliquas ſaltem breves ſine magno periculo, imò vix ullo adhibere poſſet, & hic peccat quamvis altero levius, niſi ſcandalum ſuboriatur, ratione cujus grave peccatum erit. Et neceſſitate, quia peſte infectus animam agit, & paſtor nihil plus temporis habet, quàm ut tundenti pectus, vel divinam miſericordiam imploranti abſolutionem impendat, vel aliud pro re nata ſacramentum miniſtret: hic non pec-

(a) *Seſſ. 7. de ſacra. can.* 13.

peccat, ſed potius laude dignus eſt, & apud Deum pro officio multum meretur.

QUÆSTIO XLVIII.

Quid contra de illorum qui omnibus uti volunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

RAri ſunt hujuſmodi, viſus tamen fuit unus noſtro tempore, qui graſſante per Belgium & patriam Leodienſem peſte anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, ſpreta morte hoc pacto pleraque ſacramenta miniſtravit, in hoc inſuper laudandus, quòd alios quoſdam parochos, majori cautione cæremonias adhibentes, & ſibi à contagione ſollicitius caventes, ipſe ſibi ſoli ſecurus, non repræhenderet: hujus occaſione quæritur, quid de hoc modo & ratione miniſtrandi cenſendum ſit. *Reſponſio.*

NOn poteſt non probari modus illorum, qui ſpreta morte tali tempore ſacramenta cum ſuis cæremonijs mi-

miniſtrant, ſicut nec improbandus eſt illorũ, qui illas vel omnes aliquas pro re nata omittunt. Prior aſſertionis pars prob 1. quia qui ſic miniſtrant, faciunt officium virtutis; utrumq; enim & ſacramenta miniſtrare, & cæremoniis ab Eccleſia præſcriptas adhibere, pertinet ad virtutem religionis, 2. quia tales populi devotionem & reverentiam, quam erga ſacramenta habere ſolent, fovent & augent, cum vident paſtorem ad majorem illorum honorem etiam cæremonias, & ſolemnitates cum vitæ periculo adhibere: poſtremò, quia cæremonias Eccleſiaſticas, quas hæretici rident, hoc pacto maximè defendunt, quod eſt officium maximæ virtutis. Poſterior, probatur 1. quia fieri poteſt, imò morale & frequens eſt, ut morbus ita violentus ſit, ut ſtatim vitam aut certè mentem ægro eripiat, vel ut plurimi ſint jam peſte infecti, rari autem aut nulli alij ſacerdotes, qui ſacramentis miniſtrandis vacare velint: his enim & ſimilibus caſibus, lauda-

dabilius erit omiſſis cæremonijs, vel omnibus vel aliquibus, plures, alioquin ſine ſacramentis morituros, juvare, & ſecum Chriſto lucrifacere.

Dices: Leges Eccleſiaſticæ de cæremonijs in adminiſtratione ſacramentorum adhibendis, non obligant paſtores cum periculo vitæ, debent ergo paſtores illas omittere & vitam conſervare.

℟. Poſſunt ſi velint, non tamen tenentur, poſſunt enim juri ſuo cedere, & vitam corporalem pro bono virtutis & ſpirituali merito profundere, ut ante ex alia occaſione diximus.

QUÆSTIO XLIX.

An tentent Deum, qui peſte laborantibus ſacramenta miniſtrant cum omnibus cæremonijs precibus & ſolemnitatibus.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

OCcaſione extremorum, de quibus mentionem faciunt duæ præcedentes quæſtiones, natæ fuerunt illo

calamitoſo año 29. inter paſtores plures quæſtiones, & imprimis, utrum, qui prolixa illa recitatione precum, pſalmorum, exorciſmorum, Catechiſmi, unctionum, & aliarum cęremoniarum, quæ in quibuſdam ſacramentis adhibentur, ſe exponit periculo vitæ, moram trahendo apud peſte infectum, tentet Deum.

Reſponſio.

NOn tentat quia ſecundùm comunem Theologorum is dicitur Deum tentare, qui ex dubitatione quam habet de aliqua ejus perfectione, v. g. de ejus providentia, bonitate, &c. aliquid facit ad experiendum, utrum habeat illam nec ne, In eo autem qui ex religione, qua ducitur erga dignitatem, & præſtantiam ſacramentorum, vult illa ſolemniter, & cum apparatu cæremoniarum miniſtrare, etiam cum vitæ periculo, nihil tale reperitur, quin potius omnia ſunt contraria: nam neque dubitatio ulla apparet, & cæremoniarum apparatus, qui adhibetur, non

fit

fit ad experiendum: An Deus habeat illam vel illam perfectionem: ſed ad honorem & reverentiam ſacramentorum, quod ad virtutem religionis pertinere ſupra oſtendimus. Cui tentatio Dei opponitur, ut communiter omnes docent.

Dices: Non ſolùm dicitur tentare Deum, qui expreſsè & formaliter dubitat de aliqua illius perfectione, & vult propter illam dubitationem ſumere experimentum, ſed etiam qui hoc tacitè agit, puta ſi neglectis medijs à divina providentia conſtitutis aliquid agat expectans effectum à Deo. Sed hoc videtur iſte agere, expectans vitæ conſervationem abſque aliqua ſui cuſtodia, ergo, &c.

Reſp. Negando minorem, neque enim hoc agit ut experiatur, an Deus illi vitam cuſtodiet, imò illam ut præſupponimus contemnit propter virtutem religionis, quod licitum et & laudabile, ut ante oſtendimus.

QUÆSTIO L.

An tentent illi qui non ſolùm omnes çæremonias apud peſte infectos recitant: ſed etiam antidota & res præſervativas, quas facilè habere poſſunt, negligunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ORta eſt hæc quæſtio ex eadem occaſione: nam idem de quo ſuperiùs loquuti ſumus, ſicut omnes cæremonias quamvis prolixas apud ægrotos recitabat, ita omnes res præſervativas, ut ſacrificio Miſſæ peragendo vacare poſſet, negligebat. Quæritur ergo an paſtor accedens peſte infectos neglectis antidotis, quæ à Medicis tunc temporis præſcribi ſolent, & facilè haberi poſſunt, tentet Deum?

Reſponſio.

NEque ille tentat propter rationes antedictas, quia & ſi poſſet, non tenetur regulariter ſumere medicinas, ſicut poteſt quis licitè vitam ſuam defen-

fendere, & propter bonum virtutis patientiæ vel alterius juſtam ſui defenſionem omittere.

Dices: Sanus qui non vellet cibum ſumere, diceretur vel Deum tentare, expectans videlicet cognoſcere, an Deus poſſet eum in vita abſque cibo conſervare vel velle ſeipſum enecare: Ergo ſimiliter peſte infectus, vel in mortali periculo contagionis conſtitutus, ſi non ſumat medicinas vel præſervativas, dicetur, vel Deum tentare, vel ſeipſum interficere.

℞. Negando conſequentiam, quia neq; hic quicquam à Deo petit cognoſcere, ut ſuperiore quæſtione oſtendimus: Neque poteſt dici ſe enecare velle, ſicut ille qui non vult uti alimentis, quia magna eſt (*a*) differentia inter alimenta & medicinas: Alimentum enim eſt medium naturale per ſe ordinatum ad vitam ſuſtentandam, non item medicina. Nec homo tenetur adhi-

(a) *Franciſc. à Vict. releſt. de temp. initio.*

hibere omnia media poſſibilia ad vitã conſervandam, ſed ſufficit adhiberi media ad hoc per ſe ordinata, ut ante diximus: 5. Imò laudata eſt (*a*) *beata Agatha*, *quòd medicinam carnalem corpori ſuo nunquam exhibuerit*. Quamvis non deſint qui valde probabiliter dicant, quòd ſi quis moraliter certus eſſet ſe ſumpta medicina præſervandum vel ſanandum morbo illam debere ſumere, & probant, quia in tali caſu ego tenerer proximo dare: ego etiam tenerer ſumere per regulam charitatis: (*b*) *Diliges proximum tuum, ſicut teipſum*. Vide de hac queſtione Franciſcum (*c*) à Victoria, & ante illum Gabrielem (*d*) Biel.

Quæ-

(a) *Breviar. Rom.* 5. *Feb. Gabriel. Biel, qu. de fuga peſt. con.* 9. (b) *Matt.* 5. (c) *Relect. de temp. initio relect.* (d) *ſupr.*

QUÆSTIO LI.

Quid cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui novos ritus in adminiſtratione Sacramentorum adhibent.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POteſt quæſtio intelligi duobus modis, dupliciter enim poteſt quis novos ritus adhibere. Primò, intentione introducendi in Eccleſiam novum ritum & damnandi aliquem uſum Eccleſiæ: altero, premente neceſſitate, ut paucis ante inſinuavimus, & in ſequentibus aliquid particularius dicemus: Quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

SI primô modò intelligatur quæſtio, ille nullo modo tolerari poteſt, ſed tanquam hæreſeos ſuſpectus reprobandus eſt, ut patet ex antedictis. Si ſecundò modô, poteſt tolerari in neceſſitate, maximè accedente Summi

Pontificis vel Epiſcopi authoritate, qui pro ſuſcipientium utilitate rerumque locorum & temporum varietate, cæremonias immutare vel variare poſſunt.

Dices: Nullone caſu poterit parochus aliquid circa cæremonias immutare aut novum facere.

Reſp. Si periculum eſt in mora & ita morientis neceſſitas ſpiritualis poſtulat, poterit cæremonias, puta orationes, pſalmos, exorciſmos, vel abbreviare, vel in totum omittere, & ſic in alijs, ut ante annotavimus.

Dices 2. Poteritne quoque novos aliquos ritus oportunos ad vitandum contagionis periculum effingere.

Reſp. Non poterit, hoc enim ut ante dictum eſt, ad ſuperiores pertinet, de qua re poſtmodum adhuc redibit ſermo.

QUÆSTIO LIII.

Quid de illorum, qui utuntur ritibus & cæremonijs diœceſis?

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUmmus Pontifex Paulus IV. deſiderio Philippi Hiſpaniarum Regis ſatisfacere cupiens, anno milleſimo quingenteſimo nono, diœceſim Leodienſem ampliſſimam in plures diviſit, aſſignavìtque ſingulis ſuos Epiſcopos, quorum quilibet nuper ritualem librum conſcripſit, cum aliqua etſi non magnâ rituum & cæremoniarum diverſitate, unde fit, ut cùm plures hæ diœceſes ſint vicinæ, & quibusdam locis intermixtæ, non rarò paſtor unius incidat in librum ritualem alterius, eóque utatur in miniſtrandis populo ſuo ſacramentis: hujus rei occaſione, quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

ET hic modus ordinariè tolerari non debet, poterit tamen in caſu peſtis varijs ex cauſis excuſari. Probatur prior pars, quia quivis paſtor tenetur ordinariè in officijs paſtoralibus uti

ti ritibus diœceſis ſuæ, colligitur ex Concilio (*a*) generali ſub Innocentio III. celebrato, & ante oſtendimus ex Paludano, Soto & alijs. Poſterior patet (*b*) *quia neceſſitas lege caret*. Si ergo paſtor incidat in peſte infectum, & non habet ad manum parochiale ſuæ diœ ceſis, non peccabit ſi utatur ritibus diœceſis vicinæ, præſertim quia præſupponimus, illos eſſe Catholicos & ab Eccleſia approbatos.

Dices, quale peccatum eſt uti ritibus alterius diœceſis?

Reſp. Si neceſſitate cogente fiat, nullũ erit, ſi verò ſine neceſſitate non poteſt non eſſe ad minus veniale ſatis grave, ſi enim ſinguli paſtores pro libitu ſuo vellent uti ritibus, modò unius, modo alterius diœceſis, inveheretur in Eccleſiam maxima confuſio contra illud (*c*) Apoſtoli: *Omnia honeſtè, & ſecundum ordinem fiant in vobis.*

QUÆ-

(a) *Refertur de offic. judic. ordin. cap. quoniam.* (b) *cap. pervenit. De conſuet.* (c) *c.* 1. *Cor.* 14.

QUÆSTIO LIII.

Quid de illorum qui ſine ſigno Crucis ſacramenta miniſtrant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CÆremoniam ſigni crucis in adminiſtratione ſacramentorum ſemper fuiſſe adhibitam Catholici omnes norunt, usque adeò ut Stephanus (*a*) Pontifex dixerit: *Nunquid non omnia chariſmata ſacerdotalis myſterij crucis figura perficiuntur? Nunquid baptiſmatis unda niſi cruce ſanctificata peccata relaxantur? & ut cætera prætereamus, ſine crucis ſignaculo quis ſacerdotii gradus aſcendit?* His verbis videtur Pontifex innuere ſacramentorum adminiſtrationem nullam eſſe, niſi ſignum crucis adhibeatur: hujus occaſione quæritur, quid dicendum ſit de modo miniſtrandi illorum qui prætextu neceſſitatis urgentis ne ſignum crucis quidem adhibent in miniſtratione ſacramentorum?

Re-

(a) *De conſecr. diſt. 8. c. nunquid.*

Reſponſio.

NEque hic modus ferendus eſt, quamvis ſine ſigno crucis ſacramenta ſubſiſtant, & per inadvertentiam aut alias omiſſio illius excuſari poſſit: prior pars patet ex jam citatis Stephani Pontificis verbis, quibus vult ad omnem ſacramentorum adminiſtrationem ſignum crucis adhiberi, confirmat hoc ipſum uſus & conſuetudo Eccleſiæ univerſalis, quæ ubique & ſemper tale ſignum adhibet, ut latè probat & deducit Jacobus (*a*) Greslerius. denique tam citò & tam facilè fieri poteſt, ut non videatur moraliter loquendo poſſe dari articulus neceſſitatis tam arctus, quin in illo adhiberi facilè poſſit. Quòd tamen abſque ſigno crucis ſacramenta ſubſiſtant, licet (*b*) Theſaurus Sacerdotalis contrarium exiſtimet, patet ex communi Theologorum ſententia: ſiquidem nullus eorum hucuſque, quod ſcire potuerim, hoc

(a) *De cruce Chriſti. l.* 3. *c.* 7. 8. *&* 9.
(b) *part.* 1. *fol.* 134.

hoc aſſeruit, denique quòd illius omiſſio excuſari poſſit, patet, quia cùm ſignum crucis celeri motu fiat, morale eſt, ut vix advertamus, an illud fecerimus an non, ſicque oporteret multos paſtores, præſertim ſenes frequenter anxios eſſe, an peregiſſent ſignum crucis vel non.

Dices: Pontifex dicit ſacramentum ſigo crucis perfici, nullo modo ergo ſacramenta ſine illis miniſtrari poterunt.

Reſp. Cum communi Theologorum, Pontificem illis verbis non reſpexiſſe ad ſubſtantiam ſacramentorum, ſed potiùs ad eorum virtutem & effectum, qui ſine merito crucis & paſſionis JEſu Chriſti nullus eſt.

QUÆSTIO LIV.

Quis modis ut frequentius peccari contingit circa adminiſtrationem Sacramentorum tempore peſtis?

Quæ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HÆc quæſtio movetur, ut ſummatim veluti in tabula ob oculos ponantur peccata, quæ committi poſſunt in adminiſtratione ſacramentorum tempore peſtilentiali, quæ ad tria genera revocantur, vel enim miniſtrantes peccant occaſione ſumpta ex parte ſua vel ex parte ſuſcipientium, vel ex parte modorum, quibus pro tempore, volunt miniſtrare ſacramenta.

Reſponſio.

PRimò errant, & graviter peccant, qui putant non eſſe adminiſtranda ſacramenta tempore peſtis, & idcircò non adminiſtrant.

Secundò: Errant pariter & peccant paſtores, qui dicunt ſe non teneri miniſtrare ſacramenta, cum periculo vitæ.

Tertiò: Et qui nullo ſacerdote ſubſtituto quacumque gratia obtenta illo tempore abſunt; etiam tantùm ad bimeſtre.

Quar-

Quartò : Et qui peſte graſſante Eccleſiæ parochiali renunciant, & populum ſuum deſerúnt.

Quintò : Et qui miniſtrare ſacramenta negligunt prætextu magiſtratus aut cujuſcunque potentatus, qui illa miniſtrare diſſuadet, propter imminens vitæ periculum, aut quamcunq; aliam cauſam.

Sextò Et populus, qui ſine incommodo poſſet cum paſtore migrare ad locum ſalubriorem, nec vult migrare, ſed paſtorem ſecum manere.

Septimò : Et paſtor, qui non vult ædes peſte infectorum ingredi, ad miniſtranda ſacramenta, cùm æger ex ædibus ſe movere non poſſit.

Octavò : Et qui non miniſtrat ſacramenta, ſub prætextu, quod aliquoties ægrum reperit, minus ad illa recipienda paratum.

Nonò : Vel qui non miniſtrat, quia populus, dum ſanus eſſet, quamvis præmonitus, non voluit illa recipere.

Deci-

Decimò: Vel qui non miniſtrat vocatus eò quòd teneatur celebrando ſacro, vel occupetur in divino officio legendo, vel alias quantumvis pio opere.

Undecimò: Et qui illo neceſſario tempore fugit & latitat.

Duodecimò: Et illi ſacerdotes, qui abſente, ſive juſtè ſive iniuſtè paſtore, non volunt miniſtrare populo ſacramenta.

Decimo tertiò: Et qui moniti per Epiſcopum, ut officium præſtent, non obediunt, ſed excuſationes nectunt, aliáque ſubterfugia quærunt.

Decimoquartò: Et illi, qui pietatem obligationis, quam habent de adjuvandis parentibus, non volunt populo in hoc officio tam neceſſario tempore ſervire.

Decimoquintò: Et religioſi, qui prætextu exemptionis & obedientiæ, Prælato ſuo debitæ, nolunt illo tempore Epiſcopo obedire.

Decimoſextò: Et Prælati, ut Abbates,

tes, Decani, Priores, qui ſuis Canonicis, Religioſis, Monialibus, Servitoribus, non miniſtrant per ſe vel alium ſacramenta.

Decimoſeptimò: Etiam Epiſcopus, qui non providet de ſacerdotibus neceſſarijs, nec ipſe ſacramenta miniſtrat.

Decimooctavò: Etiam magiſtratus, qui abſente vel negligente Epiſcopo, quantum in ſe eſt, huic rei remedium non adhibet, ſive ſit Eccleſiaſticus, ſive Secularis.

Decimononò: Qui non advocat vel etiam conducit ſacerdotē ſub prætextu quia eſt improbus vel ab Eccleſia præciſus, hæreticus, concubinarius, ebrioſus, cùm alius reperiri non poſſit, niſi prudentia aliud dictaverit, præſertim in advocando hæretico, propter ſubverſionis periculum, de quo ante meminimus, quæſtion. 24. ſub finem.

Vigeſimo: Qui tantùm aliquibus, non autem omnibus miniſtrant ſacramen-

menta, quamvis poſſint & illi ſint ſufficienter diſpoſiti.

Vigeſimòprimò : Qui non miniſtrant illis, qui in amentiam & furorem acti ſunt.

Vigeſimoſecundò : Nec alijs, quia non petunt.

Vigeſimotertiò : Nec excommunicatis nec interdictis.

Vigeſimoquartò : Qui pluribus ſimul petentibus illa ſine ordine à charitate præſcripto miniſtrant.

Vigeſimoquinto Qui vocatus, ut baptizet infantem peſte infectum, confert ſe ad alterum communicandum, inungendum, aut etiam ſacramentaliter abſolvendum.

Vigeſimoſextò : Qui miniſtrando ſacramenta utitur materia vel forma incerta, cùm poſſit uti certa.

Vigeſimſeptimò : Qui ſine neceſſitate non ſimul, ſed pri is materiam, deinde poſt notabili tampore adhibet formam.

Vige-

Vigeſimooctavò: Qui ſine neceſſitate dividunt Sacramenta, uno adhibente materiam, & altero adhibente formam:

Vigeſimononò: Qui nullas in miniſtrando cæremonias adhibent, cùm poſſint ſaltem aliquas.

Trigeſimò: Et illi contra, qui in omni caſu omnes adhibent:

Trigeſimo primò: Qui novos ritus effingunt, & ab Eccleſia receptos damnant:

Trigeſimo ſecundò: & qui ordinarie utuntur ritibus alterius diœceſis.

Trigeſimo tertiò: Qui regulariter neglecto ſigno crucis ſacramenta miniſtrant. Rationes harum omnium aſſertionum, quilibet facilè colliget ex præcedentibus reſolutionibus quæſtionum huius capitis.

Dices: Eſtnè peccatum mortale, peccare in adminiſtratione ſacramentorum tempore peſtis?

Reſp. Ferè circa ſingulas quæſtiones aliquid particulatim de hac re dixi-

mus, ſed quoniam hic generatim quæritur, reſpondetur & hic aliquid generatim.

Dico primò. Quod nolle miniſtrare ſacramenta tempore peſtis, peccatum eſt mortale, quod ad genus homicidij refertur, ut patet.

Dico ſecundò. Omittere vel immutare ſubſtantialia ſacramentorum, vel incertas formas & materias adhibere, cum poſſint certas, mortale peccatum eſt, quia faciunt injuriam ſacramento, & ſuſcipientem exponunt periculo damnationis æternæ, ut ex præcedentibus facilè colligi poteſt.

Dico tertiò. Effingere novos ritus & modos miniſtrandi Sacramenta, cum intentione introducendi novum ritũ, aut damnandi aliquem uſum Eccleſiæ, peccatum eſt, & illi dicitur anathema per (a) Concilium Tridentinum.

Dico quartò. Non ſervare ritus conſuetos, & omittere vel immutare illos ſine licentia ſuperiorum, quando tempus

(a) *Seſſ. 7. can. 13.*

pus illam rogare permittit, eſt quoque mortale, quia eſt ſacrilegium contra virtutem religionis, & ſic ex genere ſuo mortale, quamvis propter parvitatem materiæ vel inadvertentiam poſſit fieri veniale, ſicut in aliis omnibus peccatorum generibus.

CAPUT SECUNDUM,

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Baptiſmi tempore peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum teneantur Paſtores miniſtrare Sacramentum Baptiſmi tempore peſtis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INprimis admonemus, nos in hoc capite, ſicut & ſequentibus, eundem ordinem in quæſtionibus proponendis & reſolvendis ſervaturos, quem

ſecuti ſumus cap. præcedenti, ut illæ præcedant, quæ miniſtrum, deinde quæ recipientes, poſtremo quæ varios modos miniſtrandi hoc Sacramentum reſpiciunt. Et primum, quod ad hanc quæſtionem & alias quaſdam attinet, quas in progreſſu movebimus, etſi ſatis videri poſſent deciſæ, per ea, quæ diximus primo capite: tamen quia particulares ſuas difficultates habent, quarum cauſa excuſationes à miniſtratione huius & aliorum Sacramentorum prætexi poſſent, non abs re erit, ſigillatim eas examinare.

Reſponſio.

TEnentur paſtores tempore peſtis miniſtrare ſacramentum Baptiſmi peſte infectis, vel de ea ſuſpectis, ſive parvulis ſive adultis necdum baptizatis. Aſſertio eſt certa, quia illi tenentur ex officio & juſtitiæ debito, procurare ſalutem ovium ſuarum, cum (ut dictú eſt) ad hoc à populo *carnalia* (a) *metant, ut ſpiritualia miniſtrent*: non habent

(a) 1. *Cor.* 9.

bent autem aliud medium, quo ſalutem parvulorum recens natorum, ſive adultorum, necdum baptizatorum, promoveant, niſi miniſtrando illis baptiſmum: Sic enim apud Joannem Salvator noſter: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Siquidem ex illis verbis omnes orthodoxi (*a*) Patres ſemper intellexerunt Baptiſmum eſſe omnibus neceſſarium ad ſalutem, vel in re, ſi ſint parvuli, vel ſaltem in voto, ſi ſint adulti; Unde conſequenter rectè infertur à Doctoribus Scholaſticis, ſacramentum baptiſmi inter alia omnia eſſe maximè neceſſarium, non tantum, quia à Chriſto poſitum eſt in præcepto, ſed etiam quia eſt medium ab eodem propoſitum, ſine quo ſimpliciter parvuli non poſſint pertingere ad finem beatitudinis æternæ.

(a) *Tertul. de baptiſ. Iuſti. apol. 5. Chryſ. hom. 25. in Ioan. Cyril. lib. 2. in Ioan. cap. 41.*

Dices: Non ſolum (*a*) hæretici, ſed & quidam Catholici, (*b*) Gerſon & Caietanus, docet ad ſalutem infantiũ in huiuſmodi neceſſitate poſitorum, ſufficere fidem & votum parentum, qui ſcilicet cum invocatione SS. Trinitatis adhibito ipſis ſigno crucis, eos offerant Deo, non ergo neceſſum eſt, paſtores tanto contagionis periculo exponi, ut huiuſmodi infantes baptizent.

Reſp. (Ut modo omittantur hæretici) ſuprafatos Doctores Catholicos graviter erraſſe; meritóq; ab omnibus aliis reprehenſos, quod propria authoritate remedium aliquod ſalutis effingere auſi fuerunt pro parvulis, quando illis deficit baptiſmus: Siquidem remedia ordinaria ad ſalutem neceſſaria docet

(a) *Calv. lib. 4. Inſt. cap. 16. ſect. 24. & 26. & ante illum Pelag. ut refert S. Auguſt. de hereſibus.*

(b) *Caj. apud D. Thom. p. 3. quæſt. 60. a. 2. & ante illum Gerſon. tom. 3. erm. de Nat. Mariæ, conſiderat. 3.*

docet Deus fideles ſuos, non particularis alicuius Doctoris, ſed vel ſcripturæ vel Eccleſiæ voce. Jam verò præter baptiſmum in re, & martyrium pro Chriſto nullum aliud ordinarium remedium parvulis ſupereſſe, docent S. Scriptura & Eccleſia.

Dices ſecundò: Si parvuli per fidem & votum parentum ſalvari non poſſent, maximè id eſſet contra illam ſententiam Salvatoris: *Niſi quis renatus fuerit, &c.* Sed hac ſententia non obſtante, concedimus adultos ſalvari per baptiſmi votum, (ut ante diximus) ergo etiam concedi poſſet ſaltem in caſu extremæ neceſſitatis parvulos ſalvari per fidem & votum parentum. Ita argumentatur Caietan.

Reſp. Magnum eſſe diſcrimen: nam pro exceptione adultorũ ab illa Chriſti regula, habemus certiſſimam authoritatem, partim Scripturæ, partim Eccleſiæ: Pro exceptione autem parvulorum non item: nam ante Gerſonem & Caietanum nullus SS. Patrum mentio-

nem fecit alterius remedij pro parvulis, quam horum duorum, Baptiſmi & Martyrij.

Dices tertiò: Adulti ſolo voto & deſiderio baptiſmi ſalvari poſſunt, non ergo bene dicitur, paſtores teneri miniſtrare Sacramentum Baptiſmi adultis tempore peſtis.

Reſp. Negando conſequentiam: quia ſicuti adulti tenentur petere baptiſmum, alioquin non valet illis baptiſmus flaminis, ita paſtores tenentur illis miniſtrare. Et quamvis ſi paſtor recuſet, non propterea damnabuntur, ſed voto & deſiderio illius cum vera contritione baprizati cenſebuntur. Non ideò tamen excuſabitur paſtor à mortali, tum quia omittit officium ad quod tenetur, tum quod meritò dubitare debet, an adulti veram contritionem habeant, cùm illa multum ſit difficilis, ut antediximus, quæ tamen ad baptiſmum flaminis ſecundùm omnes requiritur.

* * *

QUÆSTIO II.

An ſimiliter teneantur Obſtetrices.

Quæstionis Explicatio.

Quia obſtetrices ex officio tenentur mulieribus adeſſe in partu, ad adjuvandum & faciliandum partum, & frequenter eo tempore proles non ſolum corpore periclitantur propter contagionem, ſed etiã anima, propter abſentiã miniſtrorum baptiſmi. Quæritur non immeritò, an obſtetrices in hujusmodi neceſſitate parvulos peſte infectos aut de ea ſuſpectos, teneantur baptizare, & qua obligatione?

Reſponſio.

Tenentur nõ ſolum peſte infectos, ſed & alios quoscunque parvulos de vita in partu periclitantes, etiam ex debito juſtitiæ baptizare, ut probant Paludanus,(*a*) & Antoninus.(*b*) Sic enim Paludanus: *Non omnes tenentur*

 (inquit)

(a) *In* 4. *diſt.* 3. *q.* 2. *n.* 6. (*b*) *p.* 3. *c.* 13. § 4.

(inquit) *ad ſciendam formam Baptiſmi, niſi quibus incumbit ex officio; ut Curatus & Obſtetrix*: non enim ālia de cauſa tenentur ſcire formam, niſi ut tempore exigente illa utantur.

Dices: Nullum eſt præceptum, quod obſtetrices ad baptizandum parvulos obliget: non naturale, quod ad juſtitiā pertineat, quia ex vi ſui muneris non tenetur obſtetrix ad curandam ſalutem animæ pueri, ſed ſolum ad cooperandum nativitati corporali eius: neq; eſt præceptum charitatis, quia licet ſuppoſita neceſſitate pueri teneatur quilibet eum baptizare, ſi poteſt, ut in ſequentibus oſtendemus, & prædicti authores & omnes docent; non tamen tenetur unusquisque eſſe paratus & inſtructus ad dandum baptiſmum, ſi fortaſſe inveniat puerum in neceſſitate conſtitutum, ergo neque charitas obligat obſtetricem ad hujuſmodi præparationem, quia licet fortaſſe ſæpius in eo munere accidat, tamen rariſſimè evenit, vel non adeſſe aliquem alium, à

quo

quo poſſit infans baptizari, vel neceſſitatem eſſe tantam, ut non poſſit citò vocari & expectari. Neque eſt præceptum eccleſiaſticum, quia nuſquam tale legitur. Ita argumentatur (*a*) Suarez.

Reſpondeo. In his (*b*) provinciis & regionibus obſtetrices obligari ad baptizandum pueros, ſi non ex vi ſui muneris ſimpliciter, certè ex juramento & pacto, quo inter cætera promittunt curare ſalutem non ſolum corporis, matris & prolis, ſed etiam ſalutem ipſius animæ, ut patet ex formula juramenti illis præſcripta.

Dices ſecundò: Obſtetrix (*c*) *mulier eſt, cui non licet vel os aperire in Eccleſia*: malè ergò illi officium ſpirituale baptizandi imponitur.

(a) *Tom.* 3 *de Sacram. diſp.* 31. *ſect.* 5. §. *Rurſus ex hoc principio.*

(b) *Paroch. Trevirenſ. p.* 1. *pag.* 3. *Leod. in fin. Ruremund. in fin.*

(c) 1. *Tim.* 4.

Reſp. Non imponi ſimpliciter, ſed in caſu videlicet periculoſi & difficilioris partus, cui facilitando ex officio adeſſe tenetur. Cùm enim ſæpè accidat, ut experientia docet, propter difficultatem partus periclitari ſalutem non ſolum corporis, ſed & animæ ipſius prolis, niſi baptizetur, & nullus ferè præter obſtetricem propter pudorem intereſſe ſoleat, videtur prudenter factum, ut obſtetrici in illo caſu hoc officij demandatum ſit.

QUÆSTIO III.

Abſentibus ſive juſte, ſive injuſte, vel etiam mortuis vel peſte infectis paſtore & obſtetrice, an teneantur alij huiuſmodi pueros baptizare.

Quæstionis Explicatio.

CUm Sacramentum Baptiſmi ſit pueris ad ſalutem abſolute & ſimpliciter neceſſarium, ut ante oſtendimus, & ex altera parte fieri poſſit, ut paſtor

ſtor & obſtetrix, qui ex lege juſtitiæ illud miniſtrare debent, peſte inficiantur, vel etiã moriantur, vel alia ex cauſa abſint: non immerito quæritur, an præter paſtores & obſtetrices ſint alij, qui quocunque modo obligentur ad miniſtrandum hujusmodi parvulis. Et nota, nõ quæri, an præter illos alij poſſint Sacramentum hoc miniſtrare, hoc enim cum communi ſupponimus: ſed quærimus, an teneantur, & quo jure?

Reſponſio.

ABſentibus paſtore & obſtetrice, alij omnes conſcij neceſſitatis, in qua puer peſte infectus conſiſtit, tenentur, ſi non ex debito juſtitjæ, certè charitatis, pietatis, & miſericordiæ, etiam cum periculo vitæ, baptiſmum miniſtrare: Siquidem omnes tenentur in extrema neceſſitate ſpirituali proximo ſubvenire, etiam exponendo vitã corporalem periculo, ſecundùm omnes.

Dices: Si in extrema hujusmodi neceſſitate tenetur quilibet baptiſmum miniſtrare, ergò licebit laico in præ-

ſenti

ſentia Parochi, Diaconi vel Subdiaconi baptizare, quod eſt contra communem Eccleſiæ praxin & reverentiam Sacramentis debitam.

Reſp. Negando conſequentiam, quia dum præſens eſt Parochus, vel Diaconus vel Subdiaconus, puer non cenſetur in neceſſitate reſpectu laici, quod benè notandum eſt in praxi: ad hoc enim ut laicus dicatur teneri ad baptizandum huiuſmodi puerũ propter neceſſitatem, duo requiruntur, nimirum neceſſitas baptizandi, & neceſſitas eius qui miniſtraturus eſt ſacramentũ, ſcil. ut non ſit alius, qui poſſit illud conferre, & ad quem aliquo titulo magis ſpectet tale miniſterium. Itaq; ſi paſtor ſit præſens, qui poſſit & velit baptizare, non tenebitur ſimplex ſacerdos, ſicut nec ſacerdote præſente Diaconus, & ſic conſequenter, imò non licebit eis, quia obligatio miniſtrandi baptiſmum in inferioribus Parocho ſolum oritur propter veram neceſſitatem: Vera autem neceſſitas non conſurgit, niſi ex u-

tro-

troque capite ſupra poſito, ſcilicet ex penuria miniſtri, & periculo pueri baptizandi.

Dices 2. Quid ſi paſtor nolit vel non audeat baptiſmum miniſtrare, licebitnè tunc laico in eius præſentia baptizare?

Reſp. Non ſolum licebit, ſed etiam tenebitur, quia jam eſt caſus neceſſitatis: quid enim refert quod adſit ſacerdos, ſi non vult neceſſitati pueri ſubvenire? peccabit tamen parochus miniſterium ſuum negando, tum contra reverentiam ſacramenti, tum contra ſui muneris & officij debitum.

Dices 3. Quid ſi paſtor non omninò neget miniſterium ſuum, ſed tantùm cedat juri ſuo, concedens alteri facultatem dandi baptiſmum, ſive ex timore contagionis, ſive alia ſimili cauſa?

Reſp. Non debet laicus nec quilibet alius, etiã ſi Diaconus ſit, úſurpare tale munus ſine gravi cauſa, quæ neceſſitati æquivaleat, quia ſolus ſacerdos eſt per ſe inſtitutus miniſter huius ſacramenti, &

ti, & non poteſt ipſe ſua auctoritate hoc miniſterium alteri demandare.

Dices 4. Quale eſt peccatum, illo caſu miniſtrare?

Reſp. Cùm Dd. per ſe & ſecluſa ignorantia eſſe mortale propter irreverentium maximam, quæ fit ipſi ſacramento.

Dixi *per ſe & ſecluſa ignorantia*, quia in hoc caſu illa facilè intervenire poteſt, tum facti, tum juris: facti quidem, quia ſæpè poteſt, & facilè etiã ſine culpa timeri periculum vitæ pueri, ubi nõ eſt, & accelerari baptiſmus, non expectato convenienter miniſtro, ſine vera neceſſitate, bona tamen fide exiſtimata, ex zelo charitatis: juris autẽ, quia licet hoc divinum ſit, non eſt tamen tam clarum, quin poſſit facillimè à communi plebe invincibiliter ignorari.

Dices 5. Incurruntnè laici aliquam cenſuram, irrequiſito paſtore puerum talem baptizando?

Reſp. Non incurrere, modò ſolemniter non baptizent, Neque obſtat, quod jure

jure (*a*) canonico imponatur pœna irregularitatis ei qui baptizaverit non ordinatus, quia textus ille intelligendus eſt de baptiſmo ſolemni. Ita ibi Gloſſ.

Dices 6. Incurrentnè quoque eam pœnam ſimplex Sacerdos, ſi baptiſmum miniſtret, non requiſito paſtore?

Reſp. Nequaquam, quia non eſt eis à jure impoſita.

Dices 7. Incurruntnè Religioſi?

Reſp. Non incurrere: neque obſtat Clementina prima de privilegiis, quæ imponit excommunicationis cenſurā Religioſis miniſtrantibus ſacramenta ſine licentia paſtorum, quia non loquitur generaliter de ſacramentis, ſed ſolum de extrema unctione Eucharíſtia, & ſolennitate matrimonij, & quibusdam aliis caſibus ibi expreſſis, extrà quos non eſt illa excommunicatio extendenda, quia *pœnæ & odio* (b) *coarctanda ſunt.*

QUÆ-

(a) *c.1.de regu.jur.in 6.*
(b) *c.15. de reg. J. in 6.*

QUÆSTIO IV.

An etiam teneantur pater & mater.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PArentes tempore peſtis frequenter in eas veniunt anguſtias, ut nullum omninò habeant, qui proles recens natas, vel velit, vel audeat baptizare, propter probabiliſsimum contagionis periculum, quod imminet ijs, qui propius accedere debent, cum corrupti humores matris & prolis aërem circumſtantem omninò infecerint: huius occaſione quæritur an mater vel pater illo caſu prolem baptizare teneatur?

Reſponſio.

DEficiente paſtore & aliis, qui puerum peſte infectũ baptizare poſſint & velint, tenentur pater & mater; tum generali lege charitatis, quia tenemur ſubvenire proximo extremè indigenti, præſertim in extrema neceſsitate ſpirituali, tũ lege pietatis, qua parentes tenentur filiis indigentibus ſuccurrere. Et confirmatur jure (a) Canonico

(a) 30. q. 1. *ad limin.*

nico, quo quidam Stephanus à Joanne Pontifice laudatur, quod filium ſuum in extremo vitæ poſitum, necdum baptiſmatis unda lotum, in abſentia ſacerdotum baptizarit.

Dices 1. Poteruntne huiuſmodi parentes, ſi ſuperveniant, cohabitare & matrimonio uti? Ratio dubitandi eſt, quia (*a*) jura & Conciliū (*b*) Trident. generaliter dicunt cognationem inter baptizantem & baptizati patrem & matrem contrahi.

Reſp. Poſſe nec hoc caſu cognationem contrahi. Ita (*c*) ibi declarat Pontifex. Neq; enim ratio permittit, ut pater privetur jure ſibi per matrimoniū debito, quod filio in neceſsitate extrema conſtituto ex pietate ſubveniat.

Dices 2. Quid ſi concubinus in ſimili caſu baptizavit prolem ſuæ concubinæ, poteritne illam poſtmodum in uxorem ducere?

Reſp.

(a) *c.1.de cogn. ſpir. in 6. & c. Quamvis, ibid.* (b) *Seſſ. 24. c. 2. de form. matr.* (c) *40. q. 1. c. ad limina. ſupr.*

Reſp. Non poſſe, quia licet ut jam diximus) neceſſitas efficiat ut poſſit compater cum uxore ſua jam ducta, eademque cum matre licitè rem habere, non tamen efficit ne naſcatur compaternitas, quæ ante matrimonium nata illud impediat & dirimat, ut benè notavit (*a*) Navarrus.

QUÆSTIO V.

His omnibus puerum baptizare negligentibus, an liceat hæreticum publicè & nominatim excommunicatum pro miniſtratione baptiſmi advocare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MOvent hanc queſtionem (*b*) Sotus, (*c*) Paludanus, & (*d*) Adrianus, & referunt, quoſdam æſtimare, non licere ab hujusmodi miniſtro ſacramentum hoc, etiam in extrema neceſſi-

(a) *Man.c.22.n.40.in fin.* (b) *In 4. q. 5. diſt. 2.* (c) *q. de baptiſmo.* (d) *quæſt. quodl. 9.*

ceſſitate ſuſcipere: Imò ſi adultus baptizari deberet, & alius non adeſſet miniſter, baptiſmo flaminis contentum eſſe debere, (quia ut inquiunt illi,) ubi non eſt miniſter, niſi præciſus, perinde eſt, ac ſi nullus adeſſet: Huius occaſione quæritur, quid de hoc caſu dicendum ſit?

Reſponſio.

LIcebit quicquid præfati Doctores dicant. Docet hoc inprimis D. (*a*) Auguſtinus, cum quendam commendat, qui in articulo mortis baptiſmum ab hęretico petiit & ſuſcepit: Et Adrianus ſupra allegatus refert (*b*) Chryſoſt. in hæc verba idem dicentem: *Si quis infirmitate detentus morti appropinquaverit & Sacerdos vel Clericus defuerit, tunc ab illo* (ſ hæretico) *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti baptizari poterit.* Suffragatur & ratio, nam (ut ſuperiore capi-

(a) *lib.* 1. *de unic. baptiſm. & refertur* 24. *q.* 1. *c. Si quem fortè.*

(b) *In lib. canonum pœnit.*

capite diximus) Eccleſia, quæ à Spiritu ſancto regitur, nullatenus credi debet in illo caſu, quo parvulus alioqui æternaliter peribit, vetuiſſe, quo minus à quovis poſsit hoc ſacramentũ ſuſcipere. Confirmatur, quia etſi cum ſic præciſis communicare prohibeamur; tamẽ in temporalibus, quando quis extremam patitur neceſsitatem famis, minimè vetatur ad illos recurſus pro ſubventione, minùs ergò in ſpiritualibus ad ſalutem æternam neceſſarijs.

Dices: Qui petit ab huiuſmodi excommunicato ſacramentum, peccato eius communicat, ut Dd. communiter dicunt, non licet ergo à tali ſacramentum petere.

Reſp. Dd. ſubintellexiſſe exceptionem, quam ipſe D. Thom. (*a*) in ſententias expreſsit, præterquam videlicet in extrema neceſsitate baptiſmi, qua etiam à Judæo & Pagano baptiſmus ſuſcipi poteſt.

Dices

(a) *in diſt. 1. q. 5. art. 6.*

Dices 2. Adulto ſufficit baptiſmus flaminis ſecundùm communem, ergò ſaltem non licebit adulto advocare ab Eccleſia præciſum.

Reſp. Nihilominus licere: nam & ille quem laudat (*a*) Auguſtinus, adultus erat, & ipſe Scotus (*b*) poſt multa in utramq; partem allata, tandē ait: *Omnibus penſatis melius eſſe, ſuſcipere à tali quam à nullo.* Sed, melius (*c*) Adrianus ait, non ſolū illi licere ſuſcipere, ſed etiam teneri, *quia* (ut inquit) *baptiſmus flaminis illis prodeſt, qui ſunt in neceſſitate baptiſmi aquæ*, in quali iſte non eſt, ſi hęreticum habet qui verè baptizare velit.

Dices poſtremo: Peccatne hujuſmodi præciſus, qui in illa neceſsitate baptiſmum miniſtrat? Ratio inquirendi eſt, quia cum illi abſolutè vetitum ſit ſacramenta miniſtrare, videtur contra prohibitionem Eccleſiæ miniſtrando facere.

Reſp. Non peccare contra præceptū Eccleſiæ, ſi ſine ſolemnitate miniſtret, quia

(a) *ſupr.* (b) *Scotus ſupr.* (c) *ſupr.*

quia illa providentiſſima quamvis hæreticos abſolutè præſcindat, neutiquam tamen hunc caſum cogitat comprehendere, ut jam aliquoties diximus.

QUÆSTIO VI.

An liceat & illum, qui non pro notabili pecuniæ ſumma vult baptiſmum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperiore capite cum communi ſententia, quo ſenſu liceat quempiam pecunia conducere qui miniſtret ſacramenta, & indeciſum reliquimus, an etiam pro ipſa baptiſmi adminiſtratione in extrema infantis neceſſitate hoc ipſum licitum ſit puta, eſt aliqua parturiens prædives, ignorans formam baptiſmi; nec aliquem reperiens qui prolem ſuam baptizare velit præter iniquum & avarum ſacerdotem, qui advertens ſollicitudinem matris pro ſalute ſuæ prolis, rogatus ut baptizet, petit pro miniſtra-

ſtratione baptiſmi magnam pecuniæ ſummam.

Reſponſio.

IN hujuſmodi extrema infantis neceſſitate (*a*) licet. Eſt aſſertio Gerſonis & Soti, Adriani & Leſsij. Ratio potiſſima eorum eſt, quia ſi in iſta pecunię numeratione aliqua eſſet inordinatio, in hoc eſſet, quod numerando pecuniã videatur quis conſentire venditioni rei ſpiritualis, & pretium temporale exæquare rei ſpirituali, ſed neutrum eſt in hoc caſu: non enim numerans magis conſentit venditioni quam petens mutuum conſentit iniquæ voluntati uſurárij, & ſi conſentiret, tantũ conſentiret tanquam in minus malum, minus enim malum eſt, ut ſacerdos vendat baptiſmum, quam ut infantem in æternum perire ſinat. Neque etiam cenſetur æquare pecuniæ ſummam quamvis

K nota-

(a) *Gerſ. tract. de ſym. ad 6. ration. Sotus lib. 9. de juſt. & iure. q. 6. art. 9. Adrian. quodl. 9. Leſſius lib. 2. de juſt. & jure. c. 35. dub. 7.*

notabilem baptiſmo, quia non dat illam ut pretium ſacramenti, ſed ut medium neceſſarium ad alliciendum ſacerdotis illius animum & ſacramentũ obtinendum. Et confirmatur, quia ſi alius ſacerdotem impediret, ne baptiſmum conferret, poſſet ei dari pecunia ut ceſſet impedire, cur nõ etiam poſſet dari ipſi ſacerdoti ut tollat impedimẽtum, quod ipſe ſibi per malitiam & avaritiam ſuam poſuit? Confirmatur ſecundò. Licet ſacerdotem illum ſecundùm [a] Adrianum inducere minis & precibus, cur non & pecunia? Confirmatur tandem, quia omnia bona temporalia conceſſa ſunt homini, ut juvent eum ad ſalutem conſequendam; ergò ſi ſacramentum ad ſalutem mihi neceſſarium non poſſim propter miniſtri malitiam aliter obtinere, quam dando mea temporalia, nihil inordinatum committam.

Dices: Si licet aliquid dare ad obtinendum ſacramentum in hujuſmodi neceſ-

(a) *ſupr.*

neceſſitate, licebit ergò aliquid etiam ſpirituale vendere, ſi iniquus ille ſacerdos poſtulet?

Reſp. Non ſequi, quia præterquam quod venditio eſt emptione longè deterior, ſi vellet ſibi rem ſpiritualē vendi, & non gratis dari, cenſeretur id velle in contemptum religionis, & per conſequens videretur quis pravitati eius morem gerere, quod nullo modo licet.

QUÆSTIO VII.

Utrum paſtores teneantur omnibus parvulis peſte infectis baptiſmum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus, qui teneantur baptiſmũ tempore peſtis miniſtrare, ſive ex juſtitia ſive charitate: Ordo poſtulat ut inquiramus an omnibus omnino infectis obligentur: non deſunt enim à quorum miniſtratione, paſtores forte viderentur poſſe excuſari, de quibus idcirco particulatim conſequenter videbimus.

Reſponſio.

TEnentur. Ratio ex dictis in prima quæſtione huius capitis facilè colligitur: dicitur enim omnibus abſolutè & ſine ulla exceptione illud (a) Salvatoris: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt intrare in regnum Dei.*

Dices: Quid ſi perſecutio ſive Turcarum, ſive hæreticorum ſæviat in Catholicos peſte infectos, tenebuntur etiam paſtores periculo mortis ſe exponere, ut parvulos illorum martyrio expoſitos baptizent?

Reſp. Nos excipere caſum martyrij pro Christo, quo juxta communem ſenſum Eccleſiæ etiam parvuli ſine alio baptiſmate ſalvari poſſunt.

QUÆSTIO VIII.

An etiam non petentibus?

QUÆ-

(a) *Joan.* 3. *Vide D. Aug. lib.* 13. *de civ. c.* 7.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

FIt nonnunquam, ut parentes peſte infecti, non ſint ita ſolliciti de baptiſmo infantium ſuorum, vel quod in lucem editi ſint, quin moriantur, propter humores peſtiferos, quos in utero materno ſuxerunt, uſque adeo, ut à Medicis pro miraculo reputetur, ſi matre peſtilentiali morbo pereunte proles incolumis evadat, vel quod matres, vi & magnitudine morbi ferè abortiunt, & fœtum inanimatum ante tempus edunt, vel quod ſi quando prodeat fœtus anima rationali animatus ſalvus & incolumis, cùm exiguo tempore ſupervivat, paſtor ita præſto eſſe non poteſt, ut baptiſmum tempori applicare poſſit; vel denique quod quorundam falſa opinione deluſi ſibi perſuadent in tali caſu pervulos ſine baptiſmo ſalvari per fidem, quam religioſo quodam ſigno, puta crucis illi applicant: Horum occaſione quæritur, an paſtor tali caſu excuſetur à miniſtratione baptiſmi, an vero etiã illis pueris miniſtrare teneatur.

Reſponſio.

TEnentur paſtores miniſtrare baptiſmum pueris parturientiū peſte infectarum tanto ſollicitius, quanto parentes negligentiores ſunt in illo petendo. Siquidem paſtor non ſolum tenetur miniſtrare ſacramenta cum à ſuis rogatur, ſed etiam illi incumbit prævenire & advigilare ne quis falſa perſuaſione, vel aliter ſine baptiſmo decedat, ut ex dictis ſuperiore capite manifeſtum eſt.

Dices: Quid ſi parentes nolint prolem baptizari, quia putant cum Calvino & alijs Novatoribus non eſſe neceſſarium ad ſalutem.

℟. Paſtores teneri curare ſive per ſe ſive per ſuperiores, ut hæretici proles ſuas baptizandas exhibeant, vel ſi poſſint, etiam ipſas illis (*a*) invitis baptizent, ſiquidem cum illi ſint eccleſiæ juriſdictioni & coactioni ſubjecti, poſſunt

(a) *in c. ſi baptizata, ver. Qui de baptizato, de conſecr. diſt. 4. & Henric. Boic. in c. ſicut Iudæi 2, de Iud.*

ſunt cogi pœnis corporalibus vel aliis, ut proles ſuas baptizari curent.

QUÆSTIO IX.

An & illis, de quorum vita dubitatur?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt apud omnes puerũ mortuum non poſſe baptizari, quod etiam parochiale (*a*) Leodien. annotavit: ſed cum puer ex peſte infecta genitus ferè ſemper vel mortuus ſit, vel adeò languidus, ut meritò dubitari poſſit ſuffocatusne ſit an vivus, non abs re quæritur, an paſtor quicumq; alius teneatur quantocius puerũ talem baptizare, an verò ab illius baptizatione, vel ſimpliciter, vel pro tempore excuſetur.

Reſponſio.

TEnentur paſtores quantocius hujuſmodi pueros baptizare ſubintellecta vel expreſſa conditione (ſi vivis, ego te baptizo) quia in caſu artic.

 mor-

(a) *pag. 24. de bapt.* §. *Caveat autem ſacerdos.*

mortis, in quo verſamur, quando res moram non patitur, & ex rempore ſe reſolvere oportet, re pro ratione temporis examinata, ſi paſtor deprehendat rationes probabiles, quæ ipsū movent, ut putet infantē vivere, etiamſi nō deſint, quę ſuadeant eū mortuū eſſe, tenetur ſe inclinare pro baptiſmo infantis ad vitandum periculū mortis æternæ, quod puero iṁinet, ſi baptiſmū in longū differat, vel omninò neget, ut patet ex ijs, quę initio huj⁹ tractatus diximus.

Dices: *P*aſtor qui baptizat mortuum irreverentiam facit Sacramento, quod pro vivis ſicut & reliqua Sacramenta, inſtitutum eſt, nō debet ergò in tali caſu baptizare, ne fortè mortuum baptizet, & ſacramento injuriam inferat.

℟. Timorem illum ſufficienter excuſari tum ex probabilitate vitæ ipſius infantis, quam paſtor (ut ante diximus) concepit, tum maximè ex conditione appoſita, ut com. noſtri Dd. tradunt, & (*a*) jure canon. confirmatur.

QUÆ-

(*a*) *De bap. & eius effect. c.* 2.

QUÆSTIO X.

An etiam illis, qui adhuc, vel in toto, vel in parte retinentur in matris utero?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CUm omni tempore hic caſus frequenter occurrat, frequentius tamen tempore peſtis, tum quia obſtetrices, quarum officium eſt facilitare partum, propter periculũ contagionis frequenter ſe abſentare ſolent, tũ quia virtus expulſiva prolis in hujusmodi parturientibus ita debilitata eſt, & mater ſolito more juvare ſe nequeat: Idcircò quæritur, an & iſto caſu paſtor parturientem accedere, & prolem baptizare teneatur, an verò excuſetur?

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt: ſi enim paſtor intelligat fœtum adhuc totũ utero retineri, excuſatur à baptizatione, quia etiamſi quam maximè cuperet illũ baptizare, nõ poteſt: (*a*) *nemo enim*

 rena-

(a) *D. Aug. epiſt. 67 ad Dard. & refertur de conſec. diſt. 4. c. qui in materni*

renaſcitur, (ut loquitur D. Auguſt) *niſi prius naſcatur*. Si enim fœtus omninò utero clauſus eſt, non poteſt aqua tangi: ergò non poteſt baptizari, cùm baptiſmus nihil aliud ſit quam corporis ablutio per aquam. Neque [ut (*a*) quidam voluerunt] per ablutionem matris proles baptizari poteſt, quia cùm mater ſit perſona à perſona parvuli diſtincta, ablutio matris non poteſt ablutio parvuli reputari. Si vero paſtor intelligat prominere tantum parte, diſputant Doctores, quæ & quanta pars corporis aquâ tangi debeat, ut fieri poſſit baptiſmus, neque hic Mathematice quicquam definire poſſunt, non enim habent regulam ad præciſe de ea re judicandum, niſi illam generalem, nimirum eam & tantam partem ablui poſſe, quæ ſufficiat ad denominandum hominem ſimpliciter baptizatum: Quapropter ſi paſtor obſtetricem habere non poſſit quæ parturientem accedat, tenebitur accedere & par-

(a) *apud D. Aug. ſupr.*

& partem eminentem baptizare, ſive caput fuerit, (quo caſu certus erit baptiſmus ſecundum communem) ſive humeri, pectus, pes, manus quibus caſibus, quia à plerisque dubitatur, an illarum partium ablutio ſit ſufficiens ad baptiſmum, & proinde baptizabit ſub conditione per antedicta.

Dices: Quid ſi obſtetrix aut Medicus arte & induſtria poſſit puerum in utero matris abluere, eritne baptiſmus?

℟. Videtur fore ſecundum graves (*a*) Dd. quia corpus infantis abluitur, quod ſufficere diximus. Et D. (*b*) Aug. ideò ſolum negavit infantem in utero baptizari poſſe, quomodo oportet ablui ipſam perſonam, ergo quoniam id fieri poſſet, valeret etiam ſecundum D. Aug baptiſmus, & conſequenter obſtetrix vel Medicus illam artem callens teneretur talem infantem in utero baptizare.

(a) *Gabr. diſt. 4. q. 2. art. 3. dub. 2. & Victor. in ſumma de ſacra. q. 32.*
(b) *D. Aug. ſupr.*

Dices 2. Quid ſi mulier parturiens judicio Medici brevi moritura ſit, & probabiliter timetur ne proles prius moriatur, quam in lucem veniat, debebitne matris uterus aperiri, ut puer baptizetur?

Reſp. Minimè, ut bene notavit (*a*) Paludan. quia *non* (*b*) *ſunt facienda mala ut eveniant bona.*

Dices poſtremò: Tenentur ergo paſtores adeſſe mulieribus hujusmodi parturientibus, ut præſto ſint ad prolem baptizandum?

Reſp. Non decet paſtores ordinarie adeſſe propter pudorem. Idcirco roganda erit obſtetrix, ut præſto ſit & officium faciat, ut bene monet parochiale (*c*) Ruremundenſe, ſi tamen haberi non poſſit, tenebitur paſtor pro ſalute pueri pudorem viriliter exuere, & officium ſuum facere.

QUÆ-

(a) *In 4. diſt. 6. q. 1.* (b) *Apoſtolus Rom. 3.* (c) *De ſacram. baptiſ. can. 2.*

QUÆSTIO XI.

Etiam illis quorum ſexum ignorant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ETiam hoc quibuſdam tergiverſationis materiā adfert, quod ignorent cuius ſexus ſit puer, ſive totus in lucē editus ſit, ſive in parte, exiſtimant enim intentionem baptizantis dirigi debere in maſculum vel fœmellā, neq; futurum baptiſmum, niſi intentionem in alterum ſexū actualiter direxerint: cuius opin. exiſtimat Hoſtien. fuiſſe (a) Sylveſter: Horum occaſione quæritur, an illo caſu excuſentur paſtores, an verò non obſtante ignoratione ſexus illum baptizare teneantur?

Reſponſio.

TEnentur & illis baptiſmum miniſtrare non obſtante huiuſmodi ignoratione: Quia ſexus cognitio (quicquid Hoſtien. dicat) nō eſt neceſſaria ad baptiſmum, ſufficit n. illo caſu intēdere baptizare illam perſonam, quam præ-

(a) *verb. baptiſm. 3. §. ultimo.*

præ manibus habet, ſive maſculum, ſive fæmellam, ut bene parochiale (*a*) Leod. & (*b*) Sotus annotarunt: Quinimo vana & perniciosa eſt hujusmodi ſexus inveſtigatio: Vana, quia ſi illa poſtpoſita intendat quis baptizare illum hominem qui ibi eſt, erit verum baptiſma, ut commun. Dd. tradunt: perniciosa verò, quia ſi intendat baptizare fœmellam excluſo maſculo, h. e. ita ut nolit baptizare maſculum, fieri poterit, ut quis putetur baptizatus, qui non erit, puta, ſi accideret puero, quod in Luſitania accidiſſe narrat (*c*) Sotus, ut in provecta ætate membra viri, quæ illuc uſque habuiſſet ventre incluſa prominere inciperent, & deprehenderetur revera fuiſſe maſculus, hic non eſſet verè baptizatus: Quare in caſu, de quo nunc agimus, negligenda eſt hujuſmodi ſexus diſtinctio, & intentio dirigenda ſimpliciter in hanc perſonam, ſic nullus poterit intervenire

(a) *verba baptiſm.* 3. §. *ult.* (b) *in* 4. *diſt.* 1. *q.* 5. *art.* 10. (c) *ſupr.*

nire error ſacramentum baptiſmi vitians: etſi enim ſpeculativè arbitretur quis baptizandum eſſe Petrum, ſit autem alius quicunque, ſive maſculus, ſive fœmina, verus erit baptiſmus, quia in intentione illa practica, qua ſ. applicat huic perſonæ baptiſmum, habetur ſufficienter intentio Eccleſiæ ad baptiſmum requiſita.

Dices: Error perſonæ in matrimonio nullum reddit matrimonium, puta ſi quis putet ducere Mariam, & ducit Annam: ergò ſimiliter & baptiſmum.

℟. Negando conſequentiam propter magnum utriusque ſacramenti diſcrimen: Nam in matrimonio contrahentis intentio fertur nominatim in hanc, quam animo concepit, unde ſi præſens non ſit hæc, non erit matrimonium, quia deeſt intentio: baptizantis autem intentio non determinatur in hanc, qua hæc eſt, ſed abſolute in præſenté.

Dices 2. Quo nomine baptizabitur?

Reſp. Nomen non eſſe de eſſentia ſacramenti, imò in primitiva Eccleſia

cum

cùm adulti baptizarentur, non mutabant nomina, ut patet ex Saulo (*a*) Cornelio, (*b*) Auguſtino, Ambroſ. Deinde poterit (ut ait [*c*] Vivaldus) indiſtinctè maſculi nomen dari, & poſtmodū ſi ſupervivat, cognito ſexu ſuo ſexui appropiari, ut ſi fœmina fuerit, & nomen impoſitum eſt Joannes, Joanna, ſi Petrus Petronilla, debet enim in tali caſu puer ſemper mas præſumi, ut nomen maſculini non fœminini generis imponatur.

QUÆSTIO XII.

An & illis quorum mors acceleranda putatur, ſi baptizentur?

Quæstionis Explicatio.

NOn fruſtra Dd. hanc quæſtionem movent, morale enim eſt parvulos debiles & languidos ad baptiſmum deferri, quo fit ut obſtetrices ſollicite illos faſciis & linteolis involvere, ac diligen-

(a) *Act.* 9. (b) *Act.* 10. (c) *In candelabro aur. de baptiſm. n.* 6.

ligenter contegere ſoleant, ne ab aëre, vento vel pluvia lędantur & extinguā-tur: Hujus occaſione quæritur, quid ſi puer ex peſte infecta recens natus propter humores peſtiferos, quos in utero matris hauſit, adeò debilis ſit, ut putetur ſtatim moriturus ſi aqua tangatur excuſabiturnè paſtor à baptizatione, an verò eo non obſtante baptizare tenebitur?

Reſponſio.

DOctores diſtinguunt: vel enim pueri ita debiles ſunt ut nulla ſpes vitæ ſuperſit, vel etſi infirmi & tenelli ſint, tamen adhuc aliqua ſpes affulget, Si primum, paſtores tenebuntur ſtatim huiuſmodi baptizare, quia non baptizare tali caſu, eſſet puerum perpetuo damnare: Neque tunc paſtores baptizando puerum occidunt, ut quidam contendunt, quia ſupponitur, jam eſſe ſine ſpe vitæ. Deinde quia etiamſi per exiguam aquæ aſperſionem, fingatur aliquantulum accelerari mors, tamen hoc caſu illud moraliter loquendo,

do, quaſi pro nihilo reputari debet, præſertim ſi aliquantulum illud cum vita æterna conferatur, quæ puero per baptiſmùm confertur. Si alterum, non tenebuntur ſtatim baptizare, ſed poterunt aliquantulum differre, quia illo caſu ſpiritualis neceſſitas non ita urget, & conſequẽter, nec divinũ aut Eccleſiaſticum pręceptũ Ita communiter dici ſolet, & rectè, poſita videlicet ſpe vitæ: Verùm quia in caſu peſtis moraliter nulla poni poteſt, exiſtimo ſine diſtinctione omnem parvulum ex peſte infecta genitum ſtatim baptizandum, etiam aliquantum mors eius accelerãda putetur propter periculum mortis tum temporariæ tum æternæ, quod à tam violento morbo illi omni momento imminet, ut ex ijs, quæ initio hujus tractatus præſuppoſuimus, patet.

Unum hic obiter monendo paſtores, ut in hoc caſu baptizent, non immergendo (etiamſi hic modus baptizandi apud illos vigeret) ſed aſpergẽdo,

do, non plena manu aquam demittendo in caput infantis, ut iſtis in partibus fieri ſolet, ſed in quantitate aquæ modica, quæ tamen ad baptiſmum ſufficiat, & in ea corporis parte, in qua minus nocebit, & ſi poſſit, aqua modico calore temperata, & ſtatim poſt aſperſionem abſterſa; ſi enim hęc ſerventur, ut facilè ſervari poſſunt, vix poteſt, moraliter loquendo, cogitari aut fingi, quod ex hujuſmodi baptiſmo mortis periculum acceleretur.

Dices 1. Quale peccatum eſt, incaute hujuſmodi infantem baptizare, & mortem accelerare?

℟. Eſt mortale vel veniale, pro ratione damni, quod corpori infantis infertur.

Dices 2. Si ad aſperſionem aquæ incautam mors ſtatim conſequatur, incurretnè baptizans aliquam irregularitatem?

℟. Paludanus (*a*) bene dicit incurrere,

(a) *Ibid. diſt.* 3. *quæſt.* 3.

rere, quicquid illi [a] Sotus contradicat quia generaliter verum eſt omnem culpã homicidij conſummati, etiamſi tantum venialis ſit, habere conjunctam irregularitatem, & contra nullũ homicidium internum, h.e. in ſola voluntate conſiſtens, etiamſi mortale ſit, & mortaliſſimum, habere illam, quia irregularitas, ſicut & cenſuræ eccleſiaſticæ, non niſi propter factum externum contrahuntur, cum Eccleſia ſolum judicet de externis.

QUÆSTIO XIII.

Pluribus eodem tempore Baptiſmum petentibus, quem primo loco tenentur Paſtores baptizare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POſſet hæc queſtio videri ſatis reſoluta, per illa, quæ diximus primò capite in quæſtione generali, qua quæſivimus de ordine ſervando, cum plures peſte infecti eodẽ tempore petunt ſibi ſacramenta miniſtrari; tamen quia hoc

(a) *in 4. diſt. 3. q. 3.*

hoc ſacramentum eſt maximæ neceſſitatis, & ſuam peculiarem difficultatem habet, graviusque longe peccatum eſt, ſi ordo in hoc miniſtrando pervertatur, quā alio quocunq; non abs re erit, uno verbo illi particulatim ſatisfacere, ne ſi de ea, quando ad praxin veniendū eſt, diſputari contingat, vel baptiſmus omninò poſtponatur, vel ſaltē aliquātum non ſine periculo differatur.

Reſponſio.

VIdetur hic utendum aliqua diſtinctione: vel enim ſi plures jacent in diverſis tuguriolis, vel in eadem domo publica, puta xenodochio infirmorum. Si primum, ſervari debebit ordo charitatis ſupradictus. Si ſecundum, aliud conſilium ineundum eſt, & rurſus ſubdiſtinguendū: vel enim omnes illi ſunt peſte infecti, & conſequenter in extremo vitæ articulo conſtituti, vel ſaltem ſunt de peſte ſuſpecti, & nō in tanto periculo: Si primùm, baptizentur [a] omnes

[a] *Paroch. Leod. de bapt. ſub fin. §. initio de plur. ſim. baptiz. Act. c. 2.*

[*a*] omnes una forma, & una aſperſione, dicendo *Ego vos baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*: hoc n. licere tradit Parochiale Leodienſe, & videtur colligi ex actis Apoſtolorum. Nec difficulter probari videtur in ſimili de Sacramento Euchariſtiæ, in quo una forma conſecramus centum & plures hoſtias, ut uſus Eccleſiæ, quæ in hac re, ſicut nec in aliis, quæ ad fidem & mores pertinent, errare non poteſt, ſufficienter oſtendit: Si ſecundùm, baptizentur diſtinctim ordine à charitate præſcripto, ſervatis ſolis ſubſtantialibus, quę brevi admodum tempore ſervari poſſunt, etiam in baptiſmo trium vel quatuor, puta, ſola aſperſione ſervata, & ſolis verbis ſacramentalibus prolatis: *Baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

Dices primò: Poſſuntnè ergò una forma plura fieri baptiſmata?

Reſp. Poſſunt, ad diſtinctionem enim

(a) *Paroch Leod. de bapt. ſub fin. §. admonitio de plur. ſim. baptizan. Act. c. 2.*

nim baptiſmatum ſufficit diſtinctio materiæ & ſubjecti; deinde forma illa (*Ego baptizo vos*) quamvis in materiali ſono una videatur, tamen ſignificatione & ſenſu eſt plures, æquivalet enim his: *Ego baptizo te & te.*

Dices ſecundò: Quale peccatum eſt, non ſervare ordinem, qui ſervari debet in baptizandis hujusmodi pueris?

Reſp. Eſt ſuo genere mortale, quia nocumentum, quod proximiori & cõjunctiori infertur, eſt ſummi momenti, puta, æterna damnatio, quamvis & hic poſſit eſſe veniale, ſi non ex parvitate materiæ, certè ex parte inadvertentiæ & ignorantiæ facti, quia mortale eſt, ut paſtor etiam invisibiliter ignoret, quibus inter infantes baptizandos ſit magis obligatus. & præſertim in cura, qua tempore peſtis diſtrahitur.

QUÆSTIO XIV.

Quis ſit optimus & maximè probandus modus baptizandi infantem peſte infectum.

Quæ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INquiſivimus primum de miniſtris, qui quocunq; modo obligantur miniſtrare ſacramentum baptiſmi tempore peſtis, deinde de iſtis peſte infectis, quibus neceſſario baptiſmus miniſtrari debet, ſimulq; variis quorundam excuſationibus utrimq; petitis reſpondimus: reliquum eſt ut videmus, quo modo & ritu baptiſmus in caſu peſtis miniſtrandus ſit, & an modi, qui à quibuſdam in huiuſmodi neceſſitate & contagionis periculo, fingi & practicari ſolent, probandi ſint vel improbandi. Sed ante omnia quæritur, quis modus baptizandi in tali caſu ſit optimus & maximè probandus.

Reſponſio.

ILle maximè probandus videtur, in quo hæc duo obſervantur. Primum ſubſtantialia baptiſmi, certa & quantú fieri poteſt, minimè dubia, h. e. aqua naturalis non artificialis, & forma eccleſiæ uſitata, minimè immutata & variata, quæ eſt: *Ego te baptizo in nomine*

Patris

Patris & Filij & Spiritus ſancti. Alterum, ritus Eccleſiæ diœceſanæ, ſive omnes ſive aliqui, ſive nulli, pro ratione periculi contagionis vel mortis, ſive baptizati ſive baptizantis, his enim duobus ritè obſervatis, nihil eſt, quod vir prudens deſiderare poſſe videatur.

Dices I. Si infantulus ita vicinus morti videatur, ut illico & ſine mora moriturus putetur, debetnè páſtor adhibere ritus quos Parochiale Leod. præſcribit in articulo mortis?

Reſp. Parochialia noſtratia, & ſpeciatim Leodienſe, præſcribit quendam baptiſmi adminiſtrandi ritum, quo ſacerdos uti debet, quoties propter imminens mortis periculum uti longiore non licet: Et imprimis vult, ut ſi infantulus tam vicinus morti videatur, ut ilico & ſine mora obiturus credatur, ſacerdos omnibus prætermiſſis, tantum quærat nomen infantuli, & baptizet eum dicendo: *Noimne enfant*: Reſpondent patrinus & matrina, *Jean*, *Pierr*: Quo habito dicit ſa-

cerdos *Joannes, ego te baptizo in nomine Patris*: adjecto ſigno crucis, *& Filii*, iterato ſigno crucis, *& Spiritus ſancti*, adjecto rurſus ſigno crucis: Occaſione illius objicitur hic & quæritur, an cæremonæ iſtæ duæ, ſcilicet nominis interrogatio & ſignaculum crucis ter repetitum, ſint neceſſario adhibendæ, ut ritè baptizetur infantulus peſte infectus vel de ea ſuſpectus.

Reſp. Non neceſſario adjici, quia neque impoſitio nominis, neq; ſignum crucis, ad baptiſmi ſubſtantiam pertinent, ſed ſunt ritus quidam accidentarij, qui idcirco adjicendi præſcribuntur à parochialibus, quia in communibus & ordinarijs periculis mortis infantium, tantùm temporis ferè ſupereſt, ut illi adjici commodè poſſint, quamvis in caſu peſtis, in quo verſamur, ut frequentius non debent obſervari, propter ſingulare periculum, quod infantibus peſte infectis, nec non ſacerdoti imminet: Itaque ex tempore habito infante, nulla inter rogatione

ne præmiſſa, poteſt dicere ſacerdos: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ſemel aſpergendo puerum aqua.

Dices II. Debentnè ſaltem quantocius inquirere, num circa infantis baptiſmum aliquid ſit attentatum, ut volunt quædam parochialia, (*a*) ne exponant ſe periculo irregularitatis, ſi forſan à matre ipſa vel obſtetrice infans ſit baptizatus?

Reſp. In articulo peſtis, cùm ferè nemo adeſt, ex quo ſacerdos quærere poſſit, non teneri inquirere: Neque ſi infans ab obſtetrice vel matre baptizatus fuerit, cenſeri debebit rebaptizaſſe, & irregularitatem incurriſſe, quia non cenſetur iteratum, quod ante neſcitur factum, & in tali periculo debet paſtor ſe inclinare in baptiſmum, ut ex ijs, quæ hactenus diximus, conſtare poteſt.

(a) *Ruremum. pag.* 33. *Mech. Hanch. in pag.* 33.

Dices III. Quid ſi infans convaluerit, & virtute baptiſmi vel alias à peſte liberatus ſit, nullæne erunt adhibendæ cæremoniæ?

Reſp. Præſcribit (*a*) Parochiale, ut ſuppleātur quęcunq; prętermiſſa ſunt, *non ſolum* (inquit) *ut ſervetur uniformitas in baptiſmo, verum etiam, ut infans integro myſterij fructu perfruatur, quoniam nihil fit nec dicitur in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione, quod non ſit valde ſanctum & ſalubre.*

Et notet paſtor, repetendas tunc cæremonias, non privatis ædibus, in quibus puer ægrotavit, ſed in Eccleſia: *Nam* (inquit parochiale) *ſicut baptiſmus, ita baptiſmi cæremoniæ extra caſum neceſſitatis in Eccleſia tantum ſuſcipiendæ ſunt.*

Dices IV. Quid ſi infans non convaleſcat, ſed ſtatim moriatur, antequam ſolemnitates omiſſæ ſuppleantur, ſepelieturnè in loco ſacro?

Reſp.

(a) *Sup. pag.* 24.

Reſp. Eſt quæſtio, quam Navarrus (*a*) dicit, ſibi ab ultimis finibus Hiſpaniæ propoſitam, cui bene reſpondet, debere ſepeliri: tum quia Hoſtienſis (*b*) affirmat puerum, extractum de ventre matris, ſepeliendum eſſe in loco ſacro, tum (*c*) quia *ſtandum eſt regulæ, niſi probetur exceptio*, & regula eſt, omnem Chriſtianum debere in loco ſacro ſepeliri: conſtat autem hujuſmodi puerum eſſe Chriſtianum charactere chriſtianiſmi inſignitum, & nullo jure ſpeciali ſepulturam ſacram illi prohiberi.

Dices poſtremò: Etiam cum ſolennitatibus, quibus alij baptizati ſepeliuntur?

Reſp. Maximè, nam is tam Chriſtianus eſt, quam illi, & tantum gratiæ ſacramentalis habet, ac illi.

QUÆ-

(a) *c. 22. n. 6.* (b) *In ſumma de conſ. Eccl. §. Et non ſit.* (c) *lib. 1. de reg. juris.*

QUÆSTIO XV.

Quid cenſendum de modo baptizandi illorum, qui longius à fonte baptiſmatis exiſtentes, vel aqua naturali carentes, baptizant in jure carnium, in lixivio, in cerviſia, in ſputo, in aqua balneorum, in aqua in quam reſolvuntur nives & glacies, in aquis frigidis vel calidis ſalſis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

UT plenius intelligantur quæſtiones, quæ his paucis verbis proponuntur, duo notari velim. Primum, non eſſe quæſtiones impertinentes, ut Novatores noſtri temporis calumniantur: eò enim ſpectant, ut certò judicetur, an his aquis verè fiat baptiſmus, ut necne; quod judicium ſæpe neceſſarium eſt, præſertim tempore peſtis, quo ferè omnes fugere & vagari ſolent, per ſaltus, ſylvas & loca parum habitata, & ſubinde inaquoſa: Alterum, materiam baptiſmi certam eſ-

ſe

ſe aquam naturalem, juxta omnes: dubitari verò à quibusdam Dd. an & aquæ, in quæſtionibus recenſitæ, ſint tales, quamvis de aquis balneorum non dubitet (*a*) Sotus, ſicut nec de aquis, in quas reſolvuntur nives & glacies Franciſcus à Victoria (*b*): nec de aquis multum frigidis aut calidis Concilium Florentinum. His duobus præſuppoſitis, quæritur, quid cenſendum de modo baptizandi in aquis dubijs.

Reſponſio.

NOn eſt probandus, niſi in neceſſitate, quando morali diligentia adhibita non poteſt haberi aqua naturalis certa. In rebus enim ad ſalutem animæ pertinentibus, hoc ipſo graviter quis peccat (*dicit D.* (*c*) *Auguſt.*) quod certis incerta præponat.

Dixi (*niſi in neceſſitate*) quia in caſu illo præſtat adhibere baptiſmum dubium, quam nullum.

(a) *In 4. diſt. 3 q. unic. art. 4.* (b) *De Sacramentis, q. 12.* (c) *Supra.*

Dices: Qualiter tunc baptiſmus erit miniſtrandus?

Reſp. Sub conditione puta, ſi materia ſit ſufficiens, quanquam illis aquis, in quas nix reſolvitur & glacies, vel aquis calidis, vel multum frigidis, verum juxta citatos Dd. poſſe baptiſmus ſimpliciter miniſtrari.

Dices ſecundò: Quid ſi poſt miniſtratum baptiſmum exoriatur dubium.

Reſp. Fiet (a) rebaptizatio ſub conditione, ſi dubium fuerit probabile.

QUÆSTIO XVI.

Quid de illorum, qui in ſimili caſu baptizant ſalivæ conſperſione.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt, materiam baptiſmi eſſe aquam naturalem, qua communiter utimur, qualiscunq; illa ſit: Nam hæc

(a) *Sotus in* 4. *diſt*. 3. *q. unic. art*. 4. §. *Veruntamen.*

hæc eſt, quæ propriè & ſimpliciter aqua vocatur, dubitant verò quidam an ſaliva, quæ ferè ſemper in promptu eſt, ſit hujusmodi: Cujus occaſione quæritur, an modus baptizandi in illa aliquo modo probari poſſit?

Reſponſio.

REprobandus omninò eſt & rejiciendus: Quia ſatis certum eſt, ſalivam non eſſe aquam naturalem, ſed potius humorem aliquem ex corpore humano vi caloris naturalis expreſſum. Confirmatur hæc aſſertio diſertis verbis Innocentij IV. quibus Moroſienſi Epiſcopo (*a*) reſpondens: *Poſtulaſti* (inquit) *utrum parvuli ſint pro Chriſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos propter aquæ penuriam & abſentiam ſacerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter Scapulas pro baptiſmo ſalivæ conſperſione linivit? Reſpondemus, quod cum in baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum &*

(a) *Refertur de baptiſ. & ejus effectu c. non ut opponeres.*

elementum neceſſario requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: (*a*) Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Eademq́ dicit de elemento*: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non introibit in regnum cœlorum: *dubitare non debes, illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum utrumq; prædictorum, ſed etiam alterum eſt omiſſum.*

Dices: Quid ſi quis baptizet quempiam lachrymis?

Reſp. Idem erit judicium ac ſi ſaliva baptizet, propter eandem omnino rationem.

QUÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptiſmi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptizant in nomine DEI, vel Chriſti, vel SS. Trinitatis.

QUÆ-

(a) *Matth.* 28.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAgna eſt vulgi myſteriorum noſtræ fidei ignoratio, ut pauci ſint, qui ſi eos roges, quæ ſit baptizandi formula, illam diſertis verbis, ſicut ſcire neceſſum eſt, exprimere poſſint: quotuſquisque n. eſt, qui exiſtimet, deberi in ea explicitè recenſeri nomina Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quod tamen neceſſum eſſe communiter omnes Theologi ſentiunt, ex illis verbis (*a*) Chriſti: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Illud *in nomine*, non tantum ſignificat baptiſmum dandum in virtute, aut fide Trinitatis, quod quibuſdam videri poſſet, ſed etiam baptiſmum dandum eſſe nominando, & voce invocando Patrem, & Filium, & Spiritum S. quoniam eo loco intendebat Chriſtus docere non ſolum præceptum ſed etiam modum & ritum baptizandi, ut docent plerique omnes Patres

(a) *Matth.* 28.

(*a*) & Eccleſia ſemper intellexit: Quapropter meritò quæritur, quid ſentiendum de modis baptizandi, quibus expreſſa Trinitatis mentio præmittatur.

Reſponſio.

PRimò, hi duo modò baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filij & Spiritus ſancti, ſunt reprobandi tanquam nulli & falſi, utpote quibus ne dubius quidem fiat baptiſmus: Et conſequenter ſi qui illis modis baptizati reperianrur, non ſub conditione, ſed ſimpliciter & abſolute rebaptizari debent: Eſt communis aſſertio Theologorum. Ratio eorum eſt, quia in baptiſmo fit profeſſio fidei, idcirco enim à Patribus (*b*) baptiſmus vocatur ſacramentum fidei: ſed in lege

(a) *Leo Pp. ep. 4. c. 5. Athan. ſerm. 3. cont. Arian. Chryſoſt. hom. 16. in epiſt. ad Rom.* (b) *Innoc. in c. Debitum de baptiſmo & Auguſt. epiſt.* 103.

ge evangelica explicitè fides Trinitatis Patris & Filij & Spiritus S. eſt ad ſalutem neceſſaria: Oportet ergo, ut in eo fiat expreſſa Profeſſio Trinitatis, quę eſt primarium objectum & fundamentum toti9 fidei, necnon principalis cauſa tā ipſius baptiſmi, quam omnium myſteriorum novæ legis: hæc autem profeſſio non reperitur, quando baptiſmus datur in nomine Dei, quia ſicut fides de Deo abſolutè & ſimpliciter non eſt fides explicita Trinitatis: ita profeſſio Dei abſoluta non eſt profeſſio Trinitatis explicita, prout ad baptiſmum eſt neceſſaria: Et idem dicendum, dum baptiſmus datur in nomine Trinitatis, non exprimendo diſſerte Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, quia ſicut fides Trinitatis ſimpliciter non eſt fides explicita Patris & Filij & Spiritus ſancti: ita profeſſio abſoluta Trinitatis, non eſt profeſſio Trinitatis explicita.
II. Modus baptizandi in nomine Chriſti ordinarie reprobari debet, quia dubius eſt, ſunt enim utrinque & pro va-

modo, aliquando altero, pro ratione diverſa temporum, locorum & aliarum circumſtantiarum uſitatam fuiſſe, ut patet ex B. (a) Gregorio & alijs. Sed particulatim quæritur, quid cenſendum de modo baptizandi cum trina aſperſione in diœceſi Leodien. paſſim uſitato, quando infantes peſte infecti videntur animam agere?

Reſponſio.

NEutiquam illo caſu ſervandus eſt, ſed paſtores in hujuſmodi periculo baptizabunt unica aſperſione, cum qua totam formam ſtatim abſolvent, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij & Spiritus S.* priore enim modo paſtor exponit puerum duplici eoq; graviſſimo periculo, 1. æternæ damnationis, ſi videlicet puer moriatur in prima vel ſecunda aſperſione, ſiquidem cum ad ſingulas aſperſiones non proferunt niſi unam perſonam Trinitatis, puta ad primam Patris, & ad ſe-

(a) *Lib. 1. Epiſtol. epiſt. 41. & Conc. Toletan. 4. can. 5.*

ſecundam, Filij, ſi interea temporis infans moriatur, moritur ſine baptiſmo: ut ex dictis ſuperiore quæſtione patet. Altero, mortis corporalis, vel ſaltem accellerationis illius cum enim infans peſte infectus ſit tenerrimus, & cuivis minimæ læſioni obnoxius, vix eſt, ut poſſint paſtores toties in caput illius aquam infundere abſque aliqua etiam notabili læſione.

Dices: Quid ſi per trinam moderatam, eamque parvam, at magna cum cautione adhibitam aſperſionem mors nonnihil accelleretur, erit quoque paſtor irregularis?

℟. Eſt caſus rarus; demus ita contingere: dico tunc fore irregularem, etiamſi tantum venialis eſſet aſperſio, ut ante ex Paludano contra Sotum oſtendimus.

QUÆ-

Dices: Qualiter tunc baptiſmus erit miniſtrandus?

Reſp. Sub conditione puta, ſi materia ſit ſufficiens, quanquam illis aquis, in quas nix reſolvitur & glacies, vel aquis calidis, vel multum frigidis, verum juxta citatos Dd. poſſe baptiſmus ſimpliciter miniſtrari.

Dices ſecundò: Quid ſi poſt miniſtratum baptiſmum exoriatur dubium.

Reſp. Fiet (a) rebaptizatio ſub conditione, ſi dubium fuerit probabile.

QUÆSTIO XVI.

Quid de illorum, qui in ſimili caſu baptizant ſalivæ conſperſione.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt, materiam baptiſmi eſſe aquam naturalem, qua communiter utimur, qualiscunq; illa ſit: Nam hæc

(a) *Sotus in 4. diſt. 3. q. unic. art. 4. §. Veruntamen.*

hæc eſt, quæ propriè & ſimpliciter aqua vocatur, dubitant verò quidam an ſaliva, quæ ferè ſemper in promptu eſt, ſit hujusmodi: Cujus occaſione quæritur, an modus baptizandi in illa aliquo modo probari poſſit?

Reſponſio.

REprobandus omninò eſt & rejiciendus: Quia ſatis certum eſt, ſalivam non eſſe aquam naturalem, ſed potius humorem aliquem ex corpore humano vi caloris naturalis expreſſum. Confirmatur hæc aſſertio diſertis verbis Innocentij IV. quibus Moroſienſi Epiſcopo (*a*) reſpondens: *Poſtulaſti* (inquit) *utrum parvuli ſint pro Chriſtianis habendi, quos in articulo mortis conſtitutos propter aquæ penuriam & abſentiam ſacerdotis, aliquorum ſimplicitas in caput ac pectus, ac inter Scapulas pro baptiſmo ſalivæ conſperſione linivit? Reſpondemus, quod cum in baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum &*

(a) *Refertur de baptiſ. & ejus effectu c. non ut opponeres.*

elementum neceſſario requirantur, juxta quod de verbo Veritas ait: (a) Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ, & baptizate omnes gentes, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. *Eademq; dicit de elemento*: Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non introibit in regnum cœlorum: *dubitare non debes, illos verum non habere baptiſmum, in quibus non ſolum utrumq; prædictorum, ſed etiam alterum eſt omiſſum.*

Dices: Quid ſi quis baptizet quempiam lachrymis?

Reſp. Idem erit judicium ac ſi ſaliva baptizet, propter eandem omnino rationem.

QUÆSTIO XVII.

Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptiſmi, vel nimio timore contagij præcipitanter baptizant in nomine DEI, vel Chriſti, vel SS. Trinitatis.

QUÆ-

(a) *Matth.* 28.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAgna eſt vulgi myſteriorum nostræ fidei ignoratio, ut pauci ſint, qui ſi eos roges, quæ ſit baptizandi formula, illam diſertis verbis, ſicut ſcire neceſſum eſt, exprimere poſſint: quotuſquisque n. eſt, qui exiſtimet, deberi in ea explicitè recenſeri nomina Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quod tamen neceſſum eſſe communiter omnes Theologi ſentiunt, ex illis verbis (*a*) Chriſti: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Illud *in nomine*, non tantum ſignificat baptiſmum dandum in virtute aut fide Trinitatis, quod quibuſdam videri poſſet, ſed etiam baptiſmum dandum eſſe nominando, & voce invocando Patrem, & Filium, & Spiritum S. quoniam eo loco intendebat Chriſtus docere non ſolum præceptum ſed etiam modum & ritum baptizandi, ut docent plerique omnes Patr—

(a) *Matth.* 28.

(*a*) & Eccleſia ſemper intellexit: Quapropter meritò quæritur, quid ſentiendum de modis baptizandi, quibus expreſſa Trinitatis mentio præmittatur.

Reſponſio.

PRimò, hi duo modò baptizandi: baptizo te in nomine Dei vel SS. Trinitatis, non exprimendo nomina Patris & Filij & Spiritus ſancti, ſunt reprobandi tanquam nulli & falſi, utpote quibus ne dubius quidem fiat baptiſmus: Et conſequenter ſi qui illis modis baptizati reperiantur, non ſub conditione, ſed ſimpliciter & abſolute rebaptizari debent: Eſt communis aſſertio Theologorum. Ratio eorum eſt, quia in baptiſmo fit profeſſio fidei, idcirco enim à Patribus (*b*) baptiſmus vocatur ſacramentum fidei: ſed in lege

(a) *Leo Pp. ep. 4. c. 5. Athan. ſerm. 3. cont. Arian. Chryſoſt. hom. 16. in epiſt. ad Rom.* (b) *Innoc. in c. Debitum de baptiſmo & Auguſt. epiſt.* 103.

ge evangelica explicitè fides Trinitatis Patris & Filij & Spiritus S. eſt ad ſalutem neceſſaria: Oportet ergo, ut in eo fiat expreſſa Profeſſio Trinitatis, quę eſt primarium objectum & fundamentum toti⁹ fidei, necnon principalis cauſa tā ipſius baptiſmi, quam omnium myſteriorum novæ legis: hæc autem profeſſio non reperitur, quando baptiſmus datur in nomine Dei, quia ſicut fides de Deo abſolutè & ſimpliciter non eſt fides explicita Trinitatis: ita profeſſio Dei abſoluta non eſt profeſſio Trinitatis explicita, prout ad baptiſmum eſt neceſſaria: Et idem dicendum, dum baptiſmus datur in nomine Trinitatis, non exprimendo diſſerte Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum, quia ſicut fides Trinitatis ſimpliciter non eſt fides explicita Patris & Filij & Spiritus ſancti: ita profeſſio abſoluta Trinitatis, non eſt profeſſio Trinitatis explicita.

II. Modus baptizandi in nomine Chriſti ordinarie reprobari debet, quia dubius eſt, ſunt enim utrinque & pro va-

lore & contra valorem illius rationes probabiles: Itaque ſi quis forte hoc pacto baptizatus fuerit, rebaptizari debebit, non ſimpliciter ſed ſub conditione.

Dices: Quid ſi quis baptizando exprimat quidem nomina Trinitatis, Patris & Filij &Spiritus ſancti,ſed loco illius,*in nomine*,dicat in virtute?

Reſp. Peccabit graviter; quamvis enim forma illa videatur valida, puta, quia res ſignificata per illa duo vocabula,*in nomine*,& *in virtute*,videtur eſſe eadem, tamen non caret dubitatione,quia illæ voces non ſint omnino ſynonimæ; nam illud, *in nomine*, plus complecti videtur,quam ſi dicas,*in virtute*, hoc enim totum illa voce comprehenditur, & præterea invocatio, & profeſſio fidei unius Dei atq; Trinitatis,ut ante obiter diximus Itaq; ſi quis hoc pacto baptizatus fuiſſet, deberet rebaptizari ſub conditione. Ex quibus non obſcure colligunt paſtores magna cura & ſolicitudine hoc apud populum

lum ſuum agendum, ut ſinguli, quoad fieri poteſt, intelligant neceſſitatem non ſolum baptiſmi, ſed & cognitionis iſtius formæ, & ſingulorum verborum ejuſdem: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.*

QUÆSTIO XVIII.

Quid de illorum, qui mortuum jam infantum baptizant trina aſperſione, dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, *faciendo unam aſperſionem*, & Filij, *faciendo ſecundam*, & Spiritus S. *faciendo tertiam?*

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn quærimus hic quibus modis debeat fieri ablutio baptiſmi, an per im̃erſionem, an per aſperſionem, an per unam, an per trinam ſive immerſionem, ſive aſperſionem: hæc ex profeſſo diſputantur à Theologis apud D. Thomam in ſumma, ubi omnes docent indifferenter fieri poſſe ablutionem baptiſmi, & ab Eccleſia aliquando uno

mo-

modo, aliquando altero, pro ratione diverſa temporum, locorum & aliarum circumſtantiarum uſitatam fuiſſe, ut patet ex B. (*a*) Gregorio & alijs. Sed particulatim quæritur, quid cenſendum de modo baptizandi cum trina aſperſione in diœceſi Leodien. paſſim uſitato, quando infantes peſte infecti videntur animam agere?

Reſponſio.

NEutiquam illo caſu ſervandus eſt, ſed paſtores in hujuſmodi periculo baptizabunt unica aſperſione, cum qua totam formam ſtatim abſolvent, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij & Spiritus S.* priore enim modo paſtor exponit puerum duplici eoq; graviſſimo periculo, 1. æternæ damnationis, ſi videlicet puer moriatur in prima vel ſecunda aſperſione, ſiquidem cum ad ſingulas aſperſiones non proferunt niſi unam perſonam Trinitatis, puta ad primam Patris, & ad ſe-

(a) *Lib.* 1. *Epiſtol. epiſt.* 41. *& Conc. Toletan.* 4. *can.* 5.

ſecundam, Filij, ſi interea temporis infans moriatur, moritur ſine baptiſmo: ut ex dictis ſuperiore quæſtione patet. Altero, mortis corporalis, vel ſaltem accellerationis illius cum enim infans peſte infectus ſit tenerrimus, & cuivis minimæ læſioni obnoxius, vix eſt, ut poſſint paſtores toties in caput illius aquam infundere abſque aliqua etiam notabili læſione.

Dices: Quid ſi per trinam moderatam, eamque parvam, at magna cum cautione adhibitam aſperſionem mors nonnihil accelleretur, erit quoque paſtor irregularis?

℞. Eſt caſus rarus; demus ita contingere: dico tunc fore irregularem, etiamſi tantum venialis eſſet aſperſio, ut ante ex Paludano contra Sotum oſtendimus.

QUÆ-

QUESTIO XIX.

Quid de illorum, qui à longè poſiti, puta, in oſtio domus, vel feneſtra, infantem in lecto vel brachijs matris conſtitutum aſpergunt aqua cum recitatione debitæ formæ?

Quæstionis Explicatio.

HActenus reprobavimus aliquot baptizandi modos, qui viſi ſunt peccare contra ſubſtantialia baptiſmi, puta, contra materiam, defectu aquæ naturalis certæ; vel contra formam, defectu formæ certæ & ab eccleſia uſitatæ: Nunc de modis quibuſdam baptizandi quæremus, qui peccare videntur contra applicationem debitam vel formæ, hoc eſt prolationis verborum, vel ipſius aſperſionis aquæ vel utriuſq; ſimul, & quaſdam baptiſmi cæremonias. Et primum quæritur, an hic modus miniſtrandi probandus ſit, quo quis, ad vitandum contagionis periculum baptizat aſpergendo puerum ex fe-

feneſtra, vel ex oſtio, vel remotiore aliquo loco cum debitæ formæ prolatione?

Reſponſio.

ETſi hic modus, ſpeculativè diſputando, videatur poſſe defendi: tamen loquendo practicè & moraliter non videtur probandus & uſitandus, niſi in caſu extremæ neceſſitatis quo aliter non eſſet acceſſus ad puerum. Tres ſunt hujus aſſertionis partes Ratio primæ eſt, quia in actis (*a*) Apoſtolorum legimus, Apoſtolus multa hominum millia una die baptizaſſe, quod vix fieri poterat, niſi per aſperſioné ex loco diſtante: Et in libris (*b*) Numerorum, aqua purificationis, per quam aqua baptiſmi ſignificabatur, aqua aſperſionis dicitur. Ratio ſecundæ eſt, quia hoc pacto baptizando, præſertim cum animi perturbatione, & trepidatione, quæ ferè conjuncta eſt cum miniſtratione peſte infectorum, facil accidet ut corpus infantis aqua non tangatur.

(a) *Cap.* 2. (b) *cap.* 18. & 19.

gatur, quod tamen ad veritatem baptiſmi neceſſarium eſt: Deinde ut tangatur, fieri poterit tam exiles eſſe aquæ guttas, ut propterea non videatur poſſe dici puer verè baptizatus, ideóque merito dubitari poſſit, an rebaptizari debeat. Et hæc maximè vera ſunt, ſi propius inſpiciamus caſum, de quo agimus, ubi puer vel non ita jacet ut decet, & opportunum eſt ad eum aqua aſpergendum, vel malè offertur & præſentatur aſperſioni, propter infinita, quæ in illo temporis articulo accidere ſolent: non ergo communiter practicandus videtur hic modus tam multis periculis nullitatis, vel certè dubitationis valori ipſius baptiſmi obnoxius. Ratio ultimæ partis eſt, quia is modus baptizandi ſaltem eſt dubius, quali in neceſſitate, ſi alius acceſſus non ſit ad infantem, licebit uti, per ea quæ jam aliquoties diximus.

Dices: Quid ſi paſtor certo ſibi perſuadeat ſe caput pueri aqua aſpergere poſſe, licebitne illi ad vitandum conta-

tagionis periculum vel pudorem hoc modo baptizare ?

Reſp. Licebit, quia tunc ceſſat periculum nullitatis baptiſmi, cum conſtet per veram aſperſionem, quæ etiam ablutio cenſeri poſſit, verum conferri baptiſmum.

QUÆSTIO XX.

Quid de illorum, qui puerum per alium jubent aſpergi aqua, ipſi vero longius conſtituti ſacramentalia verba pronuntiant ?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SCholaſtici Doctores apud Magiſtrũ ſententiarum diſputant ex profeſſio, an poſſit baptiſmus ita à duobus conferri, ut alter abluat, alter vero proferat formam, in quo variè ſentiunt: Marſilius (a) & Caietanus in eam partem inclinant, quæ affirmat hujuſmodi baptiſmum validum eſſe, nihilominus cõmunis aliorum ſententia eſt, baptiſmum

(a) *In 4. q. 4. art. 8. dub. 11.*

mum hoc modo collatum non eſſe verum ſacramentum: Ita enim ſentiunt D. (*a*) Tho. in Summa, (*b*) Alexander, (*c*) Alenſis, (*d*) Bonaventura, (*e*) Scotus (*f*) Gabriel, (*g*) Richardus, (*h*) Paludanus, Sotus: Hujus diſputationis occaſione quæritur, an hic modus baptizandi probari poſſit & tolerari, quo ad evitandam contagionem ſacerdos ab ægro remotus profert formam, & alius puta, chirurgus ægroto aſſiſtens, aqua puerum tangit vel aſpergit?

Reſponſio.

NOn eſt probandus neque tolerandus, niſi urgente neceſſitate, qualiter baptiſmus non poſſit conferri. Ratio prioris partis eſt, quia non licet ordinariè paſtori, neglecto certo baptiſmo uſurpare incertum & dubium, paſtor autem hoc modo baptizando eligit

(a) *Pag.* 3. *q.* 67. *a.* 6. (b *p.* 4. *q.* 16. *memb.* 6. (c) *In* 4. *diſt.* 5. *a.* 1. *q.* 1. (d) *In* 4 *diſt.* 6. *q.* 2. (e) *ibi. q.* 1. (f) *diſt.* 3. *art.* 4. (g) *ibi. q.* 2. *art.* 2. (h) *in* 4. *diſt.* 4. *art.* 4.

ligit baptiſmum dubium, quamvis enim nonnulli Doctores etiam probabilibus rationibus adducti, putent hujuſmodi baptiſmum eſſe validum, plures tamen ijque graviores docent, baptiſmum hoc modo celebratum nullum eſſe: Et quamvis dubium non ſit, quin Chriſtus potuerit uno aut altero modo inſtituere ſacramentum baptiſmi; tamen probabilius longe eſt quod Chriſtus hoc poſteriori modo inſtituerit, quod etſi neque ratione ſcriptura, neque aliqua Eccleſiæ traditione ſufficienter convinci poſſit, tamen *univerſalis Eccleſiæ uſus, optimus legum interpres*, eſt talis, nec unquam viſum vel auditum eſt in Eccleſia, quod baptiſmus aliter fuerit adminiſtratus, quam ab uno eodemque abluente & proferente formam, & hoc ſenſu ſemper fuerunt intellecta verba Chriſti: *baptizantes eos in nomine Patris &c.* quod ſcilicet qui baptizat, id faciat invocando Trinitatem ſuper actionem ſuam. Adde fuiſſe conveniens ſpiritualem

regenerationem ab una tantum perſona perfici, ut in hoc etiam eſſet diverſa à generatione carnali, & quodammodo ſimilior ſpirituali Dei generationi, ſicut etiam conveniens fuit ad vitanda incommoda & occaſiones illudendi ſacramento partiendo ſeu dividendo inter ſe illud miniſterium; ut non immerito liber Officialis (*a*) diœceſ. Treveren. notaverit ſemper unum tantum eſſe miniſtrum in baptiſmo adhibendum. Ratio alterius partis eſt, quia poteſt occurrere caſus, quo paſtor non poſſit abluere, poſſit autem formam proferre, puta, ſi nullus ſit acceſſus ad puerum, quia ædes infectæ ſunt à Magiſtratu occluſæ, neque permittit acceſſum, quamvis iniuſtè, vel ſi ipſe truncatus ſit manibus, & alter qui adeſt non poſſit formam proferre, illo caſu extremæ neceſſitatis licebit juxta alteram ſententiam hoc modo conferre baptiſmum, quia melius eſt in tali extrema neceſſitate accipere baptiſmum

(a) *Pag.* 4.

mum dubium: & aliquo modo probabilem quam nullum: Erit tamen ille baptiſmus ſub conditione iterandus, ſi poſtea occurreret oportunitas recipiendi indubitatum ſacramentum ab uno & eodem miniſtro.

Dices: Jure (*a*) Canonico ordo datus ab Epiſcopo & presbytero ſimul, Epiſcopo videlicet imponente manus, presbytero autem benedicente ſeu proferente formam irritus eſſe declaratur: ergo nulli licebit hoc modo baptizare, ut unus abluat, alter verò formam proferat.

Reſp. Negando conſequentiam: non enim ſimilis eſt caſus ei, de quo agimus, quia ſacramento ordinis conferendo, presbyter non poteſt eſſe miniſter, & ideo cum Epiſcopo non poteſt componere unum miniſtrum, & ex hoc ſolo capite evidens eſt, illam ordinationem fuiſſe irritam & nullam, in noſtro autem caſu quælibet perſona

M con-

(a) *diſt.* 23. *c. Quorundam & c, Subdiaconus.*

concurrens poſſet eſſe ſufficiens miniſter ſacramenti baptiſmi.

QUÆSTIO XXI.

Quid de illorum, qui ſimul non adhibent materiam & formam, ſed prius unam, & poſtea alteram.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

D. (a) Auguſtinus ſatis apertè requirit, ut materia & forma ſimul adhibeantur in baptiſmo: dicit enim: *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, detrahe verbum, & quid eſt aqua niſi aqua*: Verbum enim (*detrahe*) ſignificat potentem adhæſionem & conjunctionem formæ cum materia, quæ ſi deſinat eſſe, aqua manebit nudum elementum ſine ſacramento: Verùm quia in baptizandis parvulis peſte infectis accidere poteſt, ut non poſſit ſervari illa unio & conjunctio, ſed varijs ex cauſis vel materia formam, vel formam materia præcedat,

(a) *tract.* 80. *in c.* 15. *Joan.*

cedat, quæritur quid dicendum de modo baptizandi illorum, qui indifferenter baptizant, uno modo vel altero?

Reſponſio.

IMprobandus eſt & hic modus, ſi voluntariè uſurpetur: Verumtamen, ſi neceſſitas cogat fieri aliquam disjunctionem, non propterea erit baptiſmus omittendus, quia ut jam diximus Doctores requirunt unionem materiæ & formæ, non ergò debet paſtor ſine causa & voluntariè illas ſeparare: Nihilominus ſi gravi aliqua ſupervenienate causa, puta periculo mortis infantis, ego proferam verba expectans aquam, & aqua non adſit ante finem prolationis formæ, ſed ſtatim ſequatur & infundatur capiti pueri, erit baptiſmus: Similiter (*a*) ſi aquam cœpi infundere capiti, & interim ab aliquo interpellor, nec poſſum proferre formam ante finem infuſionis, ſed ſtatim

(a) *Emanuel Za. in aphoriſ. baptiſ. num.* 4.

poſtea profero, erit quoque baptiſmus; alioqui ſi major unio & conjunctio requiratur, exponentur maximo periculo miniſtri & baptizandi, qui ferè poterunt dubitare de baptiſmo vel miniſtrato, vel ſuſcepto, ſi forſan non fuerit illa materiæ & formæ conjunctio, quæ requiſita fuerit: Unde prudenter Sotus (*a*) notavit, Apoſtolos cum una die circiter tria millia baptizarent, ut habetur in (*b*) Actis Apoſtolorum, non tam metaphyſice attendiſſe, ut materia coëxiſteret formæ ſed moraliter utrumque feciſſe. Ex quibus merito damnantur illi, de quibus (*c*) gloſſa tacitis nominibus facit mentionem, qui ad veritatem baptiſmi requiſierunt, ut mathematicè in ultimo inſtanti prolationis verborum ipſius formæ finiatur quoque ablutio, ſeu aſperſio, quia hoc ferè ſuperat humanam facultatem & eſſet revocare in dubium omnium baptiſmorum veritatem; eo enim

(a) *in 4. diſt. 3. q. unic. art. 3.* (b) *c. 2.* (c) *in c. detrah. 1. q. 1.*

enim modo baptizare rariſſimè contingit, & nunquam ferè contingeret in caſu de quo agimus, ubi plerumque non ita attente, ſed perturbate & confusè omnia aguntur. (*a*) Similiter nec illi probandi videntur, qui volunt oportere ſaltem, ut antequam ablutio aquæ omninò abſolvatur, inchoetur forma, & econtroverſo, ut antequam abſolvitur forma, inchoetur materiæ applicatio, ita ut in aliqua ſui parte concurrant & coexiſtant, quæcumque illa ſit: nam & in hoc modo frequens error evenire poteſt, nec veriſimile eſt, Chriſtum hoc exegiſſe à miniſtris, præſertim in ſacramento tantæ neceſſitatis.

Dices, ſi ablutio aquæ præcedat prolationem formæ: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, forma erit falſa, quia revera non baptizat, præceſſit enim ablutio, ergò nullo caſu licebit eo modo baptizare, quia nullo caſu licet miniſtrare fictum

(a) *Sot. in 4. diſ. 6. Caiet. to. 1. opuſc. 2*[illegible]

& falſum baptiſmum. Eſt argumentum (*a*) à Valentia, quo putat inferri, quod etſi prolatio formæ poſſit præcedere ablutionem aquæ, non poſſe tamen abſolutionem aquæ præcedere prolationem formæ, quia vìdelicet veritas formæ ſalvari poteſt, quando forma præcedit, non autem quando illa ſequitur, verbi gratia, inquit, ſi quis dicat: Ego bibo tibi, & ſtatim poſt bibat, etſi phyſicè prolatio verborum ipſam bibitionem præcedat, tamen moraliter utrumq; conſiderando ſunt ſimul, & dicitur vera eſſe propoſitio, ſi tamen bibitio præcedat, & poſtea dicat: Ego bibo tibi, propoſitio erit falſa, etiam moraliter loquendo.

Reſp. Sive unum ſive alterum præcedat & ſequatur, modo non fiat magna interruptio, erit verus baptiſmus. Et ad ſimile quod adfert à Valentia dico, ſenſum formarum ſacramentalium non eſſe colligendum ex ſenſu, quem vul-

(a) 3. *q dis.* 4. *q.* 1. *punct.* 4. §. *obſervandum eſt.*

vulgus affingit ſuis locutionibus prophanis, ſed ex ſenſu quem licet colligere, vel ex ipſa ſacra ſcriptura, vel ex ſanctis Patribus, vel ex traditione Eccleſiæ, vel ex ipſo uſu & praxi Eccleſiaſtica: patet autem ex actis Apoſtolorum, & ex uſu aliorum ſacramentorum, alium ſenſum poſſe colligi.

QVÆSTIO XXII.

Quid de illorum, qui baptizant cum aqua non conſecrata?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CONſecrationis fontis ſive aquæ baptiſmatis magna eſt antiquitas, & præſtantia, ut videre eſt apud veteres Eccleſiæ Patres. Sanctus (*a*) Baſilius dicit eſſe Apoſtolicam rraditionem: Sanctus (*b*) Cyprianus dicit, hanc conſecrationem adhiberi, ut *aqua habeat vim regenerandi.* Divus (*c*) Ambroſius dicit: *Aquam non ſanctificare,*

(a) *lib. de Spiritu S. c.* 2. (b) *Ep.* 70.
(c) *l. de ijs, qui myſteriis initiantur.*

niſi Spiritus ſanctus illam conſecraverit. Divus (a) Auguſtinus, *non eſt*, (inquit) *aqua ſalutis, niſi Chriſti nomine conſecrata*: Horum occaſione quæritur, quid cenſendum ſit de modo baptizandi illorum, qui aqua non conſecrata utuntur, cùm poſſint habere conſecratam?

Reſponſio.

NEque tolerandus eſt hic modus, niſi neceſſitas ſalutis proximi ita poſtulet, ſi nimirum periculum eſt ne deſit, vel ſerius adferatur aqua conſecrata. Prior pars patet ex antedictis, quibus tanta illius conſecrationis aquæ antiquitas ſimul & præſtantia oſtenditur, ut non immeritò quis dubitare poſſet, an illa ad eſſentiam baptiſmi pertineat, niſi eſſentialia illius per ſacram Scripturam & Eccleſiæ definitionem revelata eſſent: Poſterior quoque, quia in hujuſmodi neceſſitate, ne parvulus periculo æternæ damnatio-

nis

(a) *l. de util. pœn. c.* 1.

nis exponatur, poterit & debebit baptizari cum ſolis eſſentialibus.

Dices: Quid ergò ſibi volunt Patres ſupra citati, cùm dicunt: *aquam non ſanctificare, niſi Spiritus ſanctus illam conſecraverit*, & ſimilia?

Reſp. Hæc verba Patrum ſanè interpretranda eſſe; non enim veriſimile eſt eos credidiſſe hanc accidentalem ſanctificationem aquæ eſſe de neceſſitate baptiſmi, ſed eam tantum, quæ fit per ſacramentalem uſum & conjunctionem formæ ſacramentalis, cum aqua, juxta illud celebratum. D. (a) Auguſt, *quæ eſt tanta virtus aquæ, & corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo?* Quia autem ipſa ſubſtantialis conſecratio per illam cæremonialem ſignificatur, ideò indiſtinctè de conſecratione aquæ loquentes dicunt aquam non ſanctificare, niſi fuerit à Spiritu ſancto conſecrata: Deinde judicant ex uſu Eccleſiæ hanc conſuetudinem

M 5 fuiſſe

(a) *tract. 80. in 15. c. Joan, & ſer. de Cathaclyſmo c. 3.*

fuiſſe neceſſariam, ſaltem neceſſitate præcepti.

Dices ſecundò: Si Sacerdos non habet otium recurrendi ad Eccleſiam, ut habeat aquam conſecratam, ſi verò otium aliquod ad aquam conſecrandam, tenebiturne etiam in privatis ædibus aquam conſecrare ad baptizandum?

Reſp. Parochiale (*a*) Leodienſe, formulam conſecrationis aquæ paſtoribus præſcribit, quam ſequi debent in articulo mortis, ſed non reſpexit ad articulum mortis parvulorum peſte infectorum, de quo nunc agimus: quare non exiſtimo paſtorem teneri præmittere baptiſmo talem conſecrationem, niſi probabiliter conſtaret infantem eſſe extra periculum mortis, & paſtorem extra periculum contagionis, quod in caſu peſtis non eſt morale.

QUÆ-

(a) *De baptiſmo in brevi ritu baptizandi infantem in periculo mortis.*

QUÆSTIO XXIII.

Quid de illorum, qui baptizant ſine ſigno crucis.

Quæstionis Explicatio.

VIdebatur huic quæſtioni ſatisfa-ctum, cum in genere diſputando oſtendimus ſacramenta ſine ſigno crucis adminiſtrata, ſive in neceſſitate, ſive extra illam ſubſiſtere; tamen quia legimus non deeſſe, qui poſt Theſaurum ſacerdotalem ſupra citatum, docent baptiſmum, quicquid ſit de alijs ſacramentis, non poſſe fieri ſine ſigno ſanctæ crucis, inter quos eſt quidam Claud. Taurinenſ. (ut refert (*a*) à Valentia) non immerito hæc quæſtio movetur, an modus miniſtrandi baptiſmum ſine ſigno crucis ſit reprobandus.

(a) *Valent. in* 3. *p. D. Thom. diſp.* 4. *q.* 1. *punct.* 4.

Reſponſio.

HIc modus miniſtrandi, quamvis ſimpliciter reprobari non poſſit (miniſtratur enim hoc pacto verus baptiſmus) vix tamen tolerari poſſe videtur. Prioris partis ratio eſt, quia quicquid ante allegati dicant, communis eſt omnium Theologorum ſententia apud (*a*) Magiſtrum ſententiarum, & D. (*b*) Thomam, ſignum crucis ad ſubſtantiam ſacramenti baptiſmi non pertinere, ſunt enim ſecundum illos tantum tria de ſubſtantia, elementum, verbum, & miniſter, ut ex verbis Pontificis ſuperius allegatis conſtat. Poſterioris, quia vix fingi poteſt caſus, neque periculum tam urgens, quin tantillum ſaltem temporis permittet, quo liceat vel ſolum ſignum crucis facere, quod fit leviſſimo & ciſſimo digitorum motu.

Dices primò: Non (*c*) ſolum Stephanus Pontifex, ſed & multi veteres patres

(a) *In 4. diſt.* 1. *lit. A.* (b) 3. *p. q.* 66.
(c) *lib.* 7. *c.* 23.

patres dicunt baptiſmum perfici ſigno crucis, & ſpeciatim D. (*a*) Aug. his verbis: *Signo crucis conſecratur unda baptiſmatis.*

Reſp. Patres, & D. Auguſtinum recenſere morem quo ſuo tempore ſolebat conferri baptiſma, cum frequenti crucis conſignatione, ſicut & hodie fieri ſolet, non autem dicere & aſſerere ſignum crucis pertinenere ad eſſentiam baptiſmi, qui longè ſunt diverſa.

Dices ſecundò: Quid ſignificat illa frequens crucis conſignatio in hoc & alijs ſacramentis?

Reſp. Nihil aliud, quàm ſacramenta omnem virtutem ſuam & efficaciam accipere à paſſione & cruce Chriſti Redemptoris.

QUÆSTIO XXIV.

Quid de illorum, qui non tantum Catechiſmum & Exorciſmum, ſed etiam unctionem chriſmatis omittune.

Quæ-

(a) 3. *p.* 4. 71. *art.* 3.

Quæstionis Explicatio.

Nota imprimis, unctionem chriſmatis quæ fit in baptiſmo, valde eſſe diverſam ab illa quæ fit in Confirmatione: Nam illa prior eſt cæremonialis, & fit in vertice: poſterior fit in fronte, & eſt ſubſtantialis, utpote materia ſacramenti Confirmationis. Deinde illa fit à ſimplici ſacerdote, hæc ab Epiſcopo.

Secundò nota, cæremoniam eſſe antiquiſſimam, ut conſtat ex veteribus Patribus (*a*) Tertulliano, (*b*) Baſilio, (*c*) Nazianzeno, (*d*) Auguſtino, qui aſſerunt, non licere Presbyteris ſine chriſmate baptizare, uſq; adeò ut non deſint, qui docuerunt, hujuſmodi unctionem eſſe ſubſtantialem, nec ſine ea baptiſmum perfici poſſe, inter quos fuerunt Armenij, ut teſtatur Alphonſus (*e*) à Caſtro in Summa de hæreſibus, &

(a) *Lib. de bapt. c* 7. (b) *l. de Spirit. ſanct. cap.* 27. (c) *Orat.* 6. *de bapt.* (d) *l.* 15 *de Trinit. c.* 26. (e) *verbo baptiſmus.*

& hodie in more eſt apud Gallos, ſi quando ſibi dira precari velint, non ſolum renegare (ut loquuntur) baptiſmum ſuum, ſed etiam chriſma, quaſi baptiſmus mihi eſſet ſine chriſmate: & ſunt hodie in vulgo, qui exiſtimant, ideo quoſdam fieri maleficos & ſagas, & manere ſub poteſtate diaboli, quia vel omnino non fuerunt, vel ſaltem non decenter nec ſufficienter uncti chriſmate, quæ non omnino caret fundamento, ut ſtatim obiter oſtendemus:

Horum occaſione quæritur, quid judicandum ſit de modo baptizandi illorum, qui in caſu de quo diſputamus, omittunt chriſmatis unctionem.

Reſponſio.

TOlerandus eſt in caſu extremæ neceſſitatis, cùm mors, videlicet infantis, inſtat, alioquin ſi ſuperveniat, liniri debet quamprimum chriſmate in vertice, niſi magnum vitæ ipſius baptizantis immineat periculum: Prior pars manifeſta eſt, quia ſine ejuſmodi unctione conſiſtit tota baptiſmi ratio:

er-

ergo debet hic modus in caſu præſenti tolerari. Et confirmatur graviſſima authoritate D. (a) Clementis, qui in libris Conſtitutionũ Apoſtolicarum, loquens de baptiſmo, ſic ait: *Si non fuerit oleum neque unguentum chriſmatis, ſatis eſt aqua.* Poſterior patet ex ijs, quę hactenꝰ de chriſmatis ipſius antiquo uſu diximus, quam explicat D. Thomas (b) cùm dicit, *unctionem quæ fit in vertice infantis, operari conſervationem gratiæ baptiſmalis.*

Dixi (*niſi magnum vitæ baptizantis imineat periculum*) quia cùm chriſma non ſit quid ſubſtantiale baptiſmi, ſed tantum accidentarium, non tenetur baptizatus illud adhibere cum periculo vitæ, ut aliâs in ſimilibus à nobis oſtenſum eſt.

Dices: Verumnè eſt quod dictum eſt ex D. Thoma, *unctionem chriſmatis in vertice operari conſervationem gratiæ baptiſmalis.*

℞. Verum eſt ſecundum omnes, ſed non

(a) *Lib.* 7. *c.* 23. (b) 3. *p.* 47 1. *a.* 3.

non eodem modo ab omnibus intelligitur & explicatur. Caietanus apud eundem Thomam ait, poſſe dupliciter intelligi, vel per remotionem impedimenti tentantis Dæmonis, vel excitationem alicuius boni motus; ſed hoc breviter nimis & obſcurè dictum videtur. *Zuares* (*a*) paulò apertius apud eundem dicit ſic intelligi poſſe, ut ſicut Eccleſia per ſacramentalia impetrat à Deo poteſtatem coërcendi Dæmones: ita etiam per applicationem chriſmatis impetret bonum animæ motum, ad reſiſtendum illis, & ad gratiam baptiſmalem conſervandam, qui motus vel ſtatim detur, ſi homo fuerit capax & indigeat, vel poſtea tempore oportuno, quod vulgi opinioni ſupradictæ ſatis conforme eſt.

Dices 2. Quomodo fit hæc unctio?

Reſp. Docet Parochiale (*b*) Leodienſe: *Si infans* (inquit) *adhuc reſpirat accepto chriſmate, dicat: Deus omnipotens,*

(a) *Sup. apud D. Thom.* (b) *in brevi ritu baptizandi, pag.* 23.

tens, Pater Domini noſtri JEſu Chriſti, qui te regeneravit ex aqua & Spiritu ſancto, quique dedit tibi remiſſionem peccatorum tuorum, ipſe te liniat chriſmate ſalutis [tangendo chriſmate verticem per modum crucis] *in vitam æternam.*

Dices 3. Eſtne neceſſe adhibere unctioni chriſmatis orationem.

Reſp. Videtur neceſſe, quia unctio illa non habet vim ex opere operato, ſicut ſacramentum, ſed ex opere operantis, i. e. orationis ipſius miniſtri, & præſertim Eccleſiæ: non propterea tamen neceſſum eſt baptizanti recitare ad longum orationem à Parochiali præſcriptam, ſed poterit, ſi periculum contagionis immineat, tribus verbis orare, dicendo; *Deus te liniat chriſmate in vitam æternam*: vel ſimilibus.

Dices poſtremò: Indifferensnè eſt, quali chriſmate ungat infantem, veteri videlicet an novo, hujus ſcilicet anni.

Reſp. Ordinariè non eſt indifferens, ſed debet fieri novo: In caſu vero de quo nunc agimus, erit indifferens, ſi no-

novum haberi non poſſit: Sic enim in concilio Lugdunenſi legimus [a] *Si quis de alio chriſmate, quam de illo novo, quod proprij Epiſcopi largitione vel conceſſione acceperit baptizare, niſi praeoccupante morte tentaverit, pro temeritatis auſu ipſe in ſe ſuæ damnationis protuliſſe ſententiam manifeſtatur.* Hic enim expreſsè caſus præſens excipitur.

QUÆSTIO XXV.

Quibus modis, aut frequentius peccari contingit circa baptiſmum infantium tempore peſtis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HÆc quæſtio poſtremo loco movetur ut ſummatim ob oculos ponamus peccata, quæ contingunt vel contingere poſſunt circa adminiſtrationem baptiſmi tempore peſtis: Poſſunt verò ad tria capita revocari, ſicuti etiam omnes quæſtiones ad illa eadem re-

[a] *Refertur de conſcr. diſt. 4. cap. Si quis de alio.*

revocamus: ducunt enim originem, vel ex parte miniſtrantium, vel ex parte ſuſcipientium, vel ex parte modi miniſtrandi ipſum baptiſmi ſacramtum.

Reſponſio.

INprimis peccat paſtor qui non miniſtrat, vel etiam negat eſſe miniſtrandum baptiſmum parvulis peſte infectis.

2. Obſtetrices, quæ vel negligunt baptizare prolem quam vident de vita periclitari, vel quæ neſciunt formam baptiſmi, vel ignorant, quomodo & quando illam recitare debeant, vel quæ monitæ illam nolunt diſcere.

3. Peccant pater & mater, qui reliquis deficientibus, cùm poſſint & ſciant baptizare puerum ſuum in hujuſmodi caſu non baptizant.

4. Item, qui neſcientes baptizare, non procurant aliquem, qui ſciat, vel etiam deficientibus Catholicis, hæreticum ſive quemcunque alium ab Eccleſia præciſum, etiam oblata pro baptiſmo

ptiſmo obtinendo pecunia; ſi aliter baptiſmus haberi non poſſit.

5. Paſtor, qui non inquirit de baptizandus, & rogatus baptizare non baptizar.

6. Et qui negligit baptizare pueros, qui retinentur adhuc pro toto vel parte in utero matris, cum illos baptizare poſſint.

7. Et qui baptizare negligit, vel non vult, quia infantis ſexum non poteſt diſcernere.

8. Et ille, qui non baptizat, veritus ne aqua puerum occidat, aut illius mortem acceleret, cùm ſine notabili læſione baptizare poſſit.

9. Et qui pluribus baptiſmum petentibus puerum ſanum cum ſolennitate baptizat, & peſte infectos negligit vel poſtponit, cum periculo mortis temporariæ & æternæ.

10. Et qui baptizat in materia dubia, puta in jure carnium, in lixivio, in cerevíſia, in ſputo, & ſimilibus, cum poſſit habere certam.

11. Et

11. Et qui baptizant in nomine Dei tantum, vel Chriſti, vel SS. Trinitatis, non exprimendo diſtincta nomina diverſarum perſonarum, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

12. Et qui infantem animam agentem baptizaret ter aſpergendo, dicendo ad primam aſperſionem: *baptizo te in nomine Dei Patris*, ad ſecundam, *& Filij*, ad tertiam, *& Spiritu ſancti*, cum poſſit unica aſperſione baptizare, & totam formam eodem tempore ſimul recitare.

13. Et qui ex oſtio domus vel feneſtra leviter aſpergit puerum aqua, cum recitatione debitæ formæ, cùm poſſit illum certè debite aſpergere.

14. Et qui per ſe verba ſacramentalia pronunciat, & per alium puerum aqua aſpergit.

15. Et qui peſte infectum, baptizat ſine ſigno crucis, cùm facilè adhibere poſſit.

16, Et qui baptizat in aqua non conſecrata, cùm poſſit habere conſecratam.

Po-

Poſtremò. Qui baptizat ſine Chriſmate, cùm poſſit abſque magno periculo illud adhiberi. Rationes harum omnium aſſertionum facilè cuivis erit colligere ex præcedentium quæſtionum reſolutionibus.

Eſtnè ſemper peccatum mortale, omittere vel malè miniſtrare ſacramentum baptiſmi?

Reſp. Ordinārie eſſe mortale: vel enim reducitur ad peccatum homicidij, vel ſacrilegij, quæ genere ſuo mortalia ſunt, quamvis peccatum contra illius ceremonias poſſet fieri veniale, propter parvitatem materiæ, ut ferè fit in omni genere peccatorum: vel nullum in neceſſitate. Et hæc ſatis de ſecundo capite.

CA-

CAPUT TERTIUM,

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ Tempore Peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum paſtores teneantur miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ tempore peſtis, etiam cum periculo vitæ.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRæcedenti capite docuimus paſtores tempore peſtis teneri miniſtrare ſacramentum baptiſmi, etiam cum periculo vitæ: Sequitur, ut idem oſtendamus de ſacramento Pœnitentiæ: In quo aliquanto major eſt difficultas, quia hoc ſacramentum non eſt tam neceſſarium, quia eſt Baptiſmus:

ptiſmus : Itaque ſecundum quoſdam etſi aliquibus poſſit videri neceſſarium puta, qui tantum ſunt attriti, non idcirco tamen videtur poſſe dici neceſſarium abſolute & ſimpliciter, quia deficiente illo, quo ſalvari poteſt, virtute contritionis. Hujus ſententiæ videtur eſſe [*a*] Armilla, cujus hæc ſunt verba : *Prælatus pro adminiſtratione ſacramentorum, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus, ſed ſufficit præparatio animi, non tenetur ſe morti exponere.* Et videtur eiuſdem eſſe [*b*] Abulenſis, ait enim : *Paſtores Eccleſiæ ſolùm teneri ad exponendam vitam corporalem pro ſpirituali ovium, ſi aliter ſervari non poteſt*, videlicet per contritionem : Horum igitur occaſione quæritur, an tempore graſſantis peſtis teneantur paſtores regulariter etiam cum periculo vitæ corporalis, ſi illud aliter vitari non poteſt miniſtrare ſacramentum pœnitentiæ.

[a] *Verb. Epiſ. n. 6.* [b] *q. 306. in cap. 22. Matth. ad 8.*

Reſponſio.

TEnentur regulariter: Ita ſentiunt Gabriel [*a*] Biël, [*b*] Ekius, [*c*] Briardus, [*d*] Claudius Epſenccus, [*e*] Zuares & alij Paſtores enim tenentur confeſſiones ſubditorum audire, quoties illi tenentur confiteri: Sed in articulo mortis, in quo verſantur infecti peſte omnes ordinariè tenentur confiteri. Siquidem in eo articulo confeſſio ſacramentalis eſt mediũ neceſſarium ad ſalutem, ex cujus videlicet carentia regulariter ſequitur mortale periculum æternæ damnationis, ut docet clarè [*f*] Maior: Uſque adeò ut [*g*] Sotus dicat, *eum qui habitâ copiâ confeſſoris abſque abſolutione ſacramentali de vita decedit, ne-*

[a] *Serm. Dom.* 1. *poſt. Pœn. in* 4. *de fuga peſt. concl.* 4. *corol.* 1. & 2. (b) *Homil. ult. Dominic.* 2. *poſt. Paſcha.* (c) *q. quodl.* 3. *ſub fin.* (d) *in* 1. *ep. ad Tim. lib.* 3. *digreſſ. cap.* 19. (e) *tom.* 4. *in* 3. *D. Thom. diſp.* 44. *ſect.* (f) *in* 4. *diſt. q.* 1. (g) *in* 4. *diſt.* 28. *art.* 1. §. *Hic autem non prætaeribo.*

nefarium crimẽ cõmittere, ergò ordinarie per ſe & ſimpliciter obligantur paſtores ad miniſtrandum hoc ſacramentum etiam cum periculo vitæ corporalis. Neq; obſtat hoc ſacramentum eſſe neceſſarium non abſolutè in re, ſed in voto ſaltem, atque ita ſufficere contritionem, quia ſicut eò ſtante nihilominus quiſque tenetur etiam re ipſa confiteri, ſi copiam cofeſſarij habeat, ita quoque paſtor videtur obligari ex officio, ut ſatisfaciat pœnitentis obligationi, quantum ex ſe eſt, ejus confeſſionem tunc audiendo, & pœnitentiæ ſacramentum impendendo.

Accedit, quod contritio in illo caſu ad modum difficlis ſit: Et quod ſubditi plerique omnes exponuntur magno periculo, ſi cum hoc ſolo remedio ſalutis relinquantur, ut ante oſtendimus.

Dices: Subditi non tenentur confiteri parocho peſte infecto propter periculum contagionis, ut colligi poſſe videtur ex ijs, quæ docet [a] Sotus de pe-

[a] *Lib.* 1. *q.* 6. *art.* 4. *dub. ult.*

juſtitia & jure, ergò nec econtra tenebitur paſtor ſanus cum tanto periculo peſte infectorum confeſſiones excipere, quia major obligatio eſt, quâ unuſquiſque ſibi obligatur, quàm alteri: Ergo ſi idem non tenetur ſibi ſubvenire cum tanto periculo multo minus tenebitur alteri.

Reſp. Quod aſſumitur, non eſſe verum, quando ſubditi ſunt in articulo mortis, de quo ſemper agimus, tunc enim deberent potius paſtori infecto confiteri & accipere ſacramentum cum periculo corporalis vitæ, quam ſe periculo æternæ mortis exponere.

QUÆSTIO II.

An poſſint paſtores aliquo caſu excuſari à miniſtratione hujus ſacramenti.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUperiore quæſtione ſtatuimus regulam generalem in favorem animarum ordinari, videlicet per ſe & ſimpliciter obligari paſtores tempore pe-

peſtis ad excipiendas ſuorum ſubdito-rum confeſſiones.

Quærimus modo in favorem parochorum, an talis ſit regula, quæ patiatur exceptionem, poſſitque fieri, ut certo caſu paſtores excuſentur ab adminiſtratione hujus ſacramenti?

Reſponſio.

POſſunt certo caſu excuſari; quæ præceptum de auditione confeſſionum eſt affirmatum, poterunt ergo tales concurrere circumſtantiæ, ut deſinat obligare, hæc eſt enim illius præcepti natura.

Dices, Deſcribe hujuſmodi caſum.

Reſp. Verbi gratia: Si paſtor moraliter certo ſciret peſte infectum non habere conſcientiam peccati mortalis, ſeu eſſe bene diſpoſitum ad mortem, & alioquin periculum vitæ corporalis ipſius miniſtrantis eſſet magnum & moraliter evidens, maximè ſi ponamus unicum eſſe paſtorem, ut ordinarie fit in pagis & in quibuſdam oppidis, quo mortuo vel infecto, non ſperaretur fa-

ilè providere poſſe populo de alio, il-
; enim circumſtantijs poſitis, peſte in-
ectus non eſt in neceſſitate, & bonum
commune cui ſervatur paſtor, multum
præponderat privatæ utilitati talis pe-
ſte infecti, de quo vide Majorem in 4.
ſententiarum.

QVÆSTIO III.

Paſtoribus peſte infectis vel mortuis, vel juſte vel injuſte abſentibus, an teneantur & alij ſacerdotes hoc ſacramentum miniſtrare.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn quæritur hic, an ſimplices ſacerdotes poſſint in abſentia paſtorum, excipere confeſſiones peſte infectorum, eoſque ſacramentaliter abſolvere, quia juxta celebratam Concilij (*a*) Tridentini ſententiam notum eſt, quoſcunq; ſacerdotes quoslibet pœnitentes à cenſuris & peccatis quibuslibet in articulo mortis abſolvere poſſe, ſed quæritur, an paſtoribus abſentibus vel emortuis teneantur?

(*a*) *Seſſ.* 14. *c.* 7.

Re-

Reſponſio.

SAcerdotes quicunque tenentur illo tempore in abſentia paſtorum confeſſiones audire. Aſſertionem hanc diſertis verbis docent (*a*) Major, & Joannes (*b*) Breaërt Vicecancellarius Lovanienſis. Et probatur, *quia hic* (inquit Breaërt) *currit caſus, quo tales ſacerdotes obligantur ex talento clavis, ſeu ordinis ſibi credito operari.*

Dices primò: Quale peccatum eſt, nolle in tali caſu ſacramentum pœnitentiæ miniſtrare?

Reſp. Eſt mortale, illudque graviſſimum, ſive in paſtorib⁹, ſive in ſimplicibus, ſacerdotib⁹ quod ex his (*c*) Cœleſtini Pōtificis verbis cognoſci poteſt: *Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſiderijs annui, qui obitus ſui tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubveniri, horremus fateor tantæ impietatis aliquem inveniri.* Et poſt pau-

(a) *Diſt.* 23. *q.* 1. §. 4. *quæritur.* (b) *Quæſt. quodl.* 3. *in fin.* (c) *Epiſt. ad Epiſc. Galliæ.*

pauca: *Quid hoc rogo aliud eſt quam morienti mortem addere, eiusq́; animam ſua crudelitate, ne ſoluta eſſe poſſit, occidere.* Et rurſus: *Salutem ergò homini adimit, quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit.*

Neque obſtat, quod Pontifex loquitur contra illos, qui diffiſi de miſericordia, vel de vera morientium converſione negabant abſolutionem, quia perinde eſt ad incurrendum hoc crimen, quacunq; ex cauſa ſacerdos pœnitenti in extremis, & abſolutionem humiliter petenti, illam deneget.

Dices: Quid ſi dum accurrit ſimplex ſacerdos ut audiat confeſſionem peſte infecti, pariter accurrat paſtor, poterit ſimplex ſacerdos illius confeſſionem audire & abſolvere? Zambranus (*a*) dicit recentiores quoſdam doctores tenere, illo caſu quemlibet ſacerdotem, etiamſi ſit copia legitimi paſtoris poſſe quemlibet pœnitentem abſolvere, vigore

(a) *In deciſionibus aureis, caſ. con. cap. 4 dub. num. 5.*

gore Concilij Tridentini, (*a*) ſed parum probabiliter: quia Concilium Tridentinum hac in parte non condidit jus novum, ſed tantum promulgavit antiquum, uſum Eccleſiæ, dicit enim: *In eadem Eccleſia Dei cuſtodium ſemper fuit*, ſed uſu Eccleſiæ & jure antiquo tantum conceditur ſimplicibus ſacerdotibus poteſtas abſolvendi ex defectu legitimi confeſſarij, ne moriens privetur ſacramento ad ſalutem neceſſario, ut patet ex (*b*) Concilijs & Pontificum decretis. Deinde optima interpretatio legis ſumitur ex ratione expreſſa in lege, ſed in dicto Concilio ratio expreſſa eſt: *ne hac ipſa occaſione aliquis pereat*, quod obtinetur pleniſſime, ſi ſimplices ſacerdotes tantum abſolvant defectu legitimi qui adeſt, vel ſi præſens ſit non vult, vel non audet confeſſionem audire: ſi enim adſit & velit ab-

(a) *Seſſ.* 14. *de pœnit c.* 7. (b) *Carth.* 3. *can.* 32. *& extravag. inter cunctas*, §. *Incendiarios*, *& extr.* 1. *de excommunication.*

abſolvere ſimplex, nihil omninò poteſt defectu jurisdictionis. Quamvis hic monendi ſint ſacerdotes, ne facilè hinc excuſationem captent non abſolvendi, quod paſtor non longè fortè abſit, & ſtatim ſuperventurus ſit, puia ſi dubites an ſuperventurus ſit legitimus confeſſarius, debet ſe inclinare in tutiorem partem, ut ægrum abſolvat, ne nimium expectando æger moriatur ſine ſacramento, uti ex dictis hujus Tractatus patet.

QUÆSTIO IV.

An peſte infectus, ſi à Parocho & alijs ſimplicibus ſacerdotibus deſeratur, nec ſuæ contritionis & conſcientiæ ſatis fidat, poſſit ſacerdoti aliunde vocato numerare pecuniæ ſummam pro miniſtratione hujus ſacramenti.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperiori capite, licere numerare pecuniam pro miniſtratione baptiſmi: quæritur, an eodem modo liceat numerare pro miniſtra-

ſtratione hujus ſacramenti, hoc eſt, ſacramentalis abſolutionis, ſi nullus ſit, qui abſolvere velit, propter iniquum & avarum ſacerdotem, qui advertens anxietatem peſte infecti, non vult miniſtrare ſacramentum, niſi numeratâ notabili pecuniæ ſummâ?

Reſponſio.

LIcet peſte infecto numerare certam pecuniæ ſummam ſacerdoti aliunde vocato, ſi nullus ſit, qui gratis ſacramentum miniſtrare velit, non quaſi pro pretio æquivalenti ipſius ſacramentalis abſolutionis, ſed pro redemptione vexæ & periculi, in quo conſiderat ſe conſtitutum, ſi moreretur ſine reali perceptinone ipſius ſacramenti. Probatur iiſdem argumentis, quibus ante probatum eſt, poſſe pecuniam in tali caſu numerari pro habendo baptiſmo: ſi enim ille potuit excuſari, qui erat in extrema neceſſitate baptiſmi, & hic poterit, qui eſt in ſimili pœnitentiæ, quia, ut ponimus, non audet confidere ſuæ contritioni,

nec poteſt aliter obtinere abſolutionem ſacerdotis.

Dices: Quid ſi Sacerdos ita iniquus ſit, ut nolit miniſtrare ſacramentum, neque abſolvere, niſi peſte infectus fateatur, ſe dare illam pecuniæ ſummam, veluti pretium ipſius ſacramentalis abſolutionis, poteritnè id facere?

Reſp. Non poterit, quia cùm petat pecuniam in apertum contemptum religionis, non poteſt ei mos geri.

Dices ſecundò: Si non petat in contemptum religionis, ſed ex avaritia, tenebitur ſic affectus illam dare?

Reſp. Tenebitur, aliàs enim videretur pecuniam præferre ſuæ ſaluti: ſed ſacerdos ille præterquam quod ſacrilegium graviſſimum committit, teneretur ad illius reſtitutionem: Ita (*a*) Leſſius.

QUÆ-

(a) *De juſt. & Jur. lib. 2. cap.* 35. *dub.* 7.

QUÆSTIO V.

An etiam poſſit conducere ſacerdotem nominatim præciſum, hæreticum, degradatum ſuſpenſum, interdictum vel etiam ipſo jure ob manifeſtam Clerici percuſſionem excommunicatum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI non defuerunt, qui negarent, hujusmodi ſacerdotes ne baptiſmum quidem, qui maximæ neceſſitatis eſt, miniſtrare poſſe: non mirum, ſi ſint qui hoc ipſum de ſacramento pœnitentiæ negent, præſertim quod ſacerdotes præciſi jurisdictione vel ejus uſu, qui ad hoc ſacramentum planè eſt neceſſarius, careant. Horum ergò occaſione quæritur, an peſte infectus, ſicut præmiſſum eſt derelictus, poſſit vel etiam teneatur hujuſmodi advocare, pro impetranda abſolutione, ſi ſuæ contritioni aut conſcientiæ confidere non ſatis audeat?

Reſponſio.

NOn ſolum poteſt, ſed etiam per ſe loquendo tenetur hujuſmodi ſacerdotem advocare, ſi alium non impeditum habere neqneat. Prior pars probatur ex verbis Concilij (*a*) Tridentini, jam aliquoties allegatis, ſi notentur tres diſtributiones, ſc. *quilibet pœnitens*, *à quibusvis peccatis*, & à *quocunque ſacerdote*. Prima enim comprehendit omnes pœnitentes etiam excommunicatos hæreticos, ſine ulla exceptione, &c. Et ſimiliter ſecunda omnia peccata affecta quacunque cenſura ſine exceptione: ergò & tertia ſimiliter comprehendit omnes ſacerdotes quacunque culpa vel cenſura ligatos abſque ulla exceptione. Poſterior pars eſt (*b*) Ruardi ex D. Auguſtino, & probatur ratione, quia infirmus divino præcepto tenetur tunc confiteri, cui præcepto poteſt ſatisfacere advocando ſaltem talem miniſtrum.

Dixi

(a) *Seſſ.* 14. *c.* 7. (b) *Art.* 3. *Lovan.*

Dixi (*per ſe loquendo*) quia, ſi timeat aliquod majus nocumentum, ut ſi probabiliter timeat perverſionis vel publici ſcandali periculum, poterit excuſari.

Dices: In hoc ſacramento maximè neceſſaria eſt jurisdictio, ſed hi omnes uſu jursdictionis carent? ergò, &c.

Reſp. Certùm eſſe ſecundùm communem hujuſmodi Sacerdotes in articulo mortis habere jurisdictionem: Verùm quod à Doctoribus in quæſtionem vocatur, eſt à quo habeant, an à jure divino, ſicuti quidam (*a*) an potius ab Eccleſia, ſicuti plerique (*b*) omnes docent, & videtur probabilius. Si enim veniret à jure divino, omnes ſacerdotes eſſent pares, in illo articulo, neque unus poſſet privari tali juriſdictione, etiamſi eſſet copia proprij ſacerdotis, cujus contrarium à plerisque

(a) *Duram. diſt.* 19. *q.* 1. *ad q. Palud. diſt.* 20. *q.* 1. *ar.* 2. (b) *D. Thom. diſt.* 19 *q.* 1. *& omnes in eum commentantes.*

pauca: *Quid hoc rogo aliud eſt quam morienti mortem addere, eiusq; animam ſua crudelitate, ne ſoluta eſſe poſſit, occidere.* Et rurſus: *Salutem ergò homini adimit, quiſquis mortis tempore ſperatam pœnitentiam denegarit.*

Neque obſtat, quod Pontifex loquitur contra illos, qui diffiſi de miſericordia, vel de vera morientium converſione negabant abſolutionem, quia perinde eſt ad incurrendum hoc crimen, quacunq; ex cauſa ſacerdos pœnitenti in extremis, & abſolutionem humiliter petenti, illam deneget.

Dices: Quid ſi dum accurrit ſimplex ſacerdos ut audiat confeſſionem peſte infecti, pariter accurrat paſtor, poterit ſimplex ſacerdos illius confeſſionem audire & abſolvere? Zambranus (*a*) dicit recentiores quoſdam doctores tenere, illo caſu quemlibet ſacerdotem, etiamſi ſit copia legitimi paſtoris poſſe quemlibet pœnitentem abſolvere, vigore

(a) *In deciſionibus aureis, caſ. con. cap. 4 dub. num. 5.*

gore Concilij Tridentini, (*a*) ſed parum probabiliter: quia Concilium Tridentinum hac in parte non condidit jus novum, ſed tantum promulgavit antiquum, uſum Eccleſiæ, dicit enim: *In eadem Eccleſia Dei cuſtodium ſemper fuit*, ſed uſu Eccleſiæ & jure antiquo tantum conceditur ſimplicibus ſacerdotibus poteſtas abſolvendi ex defectu legitimi confeſſarij, ne moriens privetur ſacramento ad ſalutem neceſſario, ut patet ex (*b*) Concilijs & Pontificum decretis. Deinde optima interpretatio legis ſumitur ex ratione expreſſa in lege, ſed in dicto Concilio ratio expreſſa eſt: *ne hac ipſa occaſione aliquis pereat*, quod obtinetur pleniſſime, ſi ſimplices ſacerdotes tantum abſolvant defectu legitimi qui adeſt, vel ſi præſens ſit non vult, vel non audet confeſſionem audire: ſi enim adſit & velit

(a) *Seſſ.* 14. *de pœnit c.* 7. (b) *Carth.* 3. *can.* 32. *& extravag. inter cunctas,* §. *Incendiarios, & extr.* 1. *de excommunication.*

abſolvere ſimplex, nihil omninò poteſt defectu jurisdictionis. Quamvis hic monendi ſint ſacerdotes, ne facilè hinc excuſationem captent non abſolvendi, quod paſtor non longè fortè abſit, & ſtatim ſuperventurus ſit, puia ſi dubites an ſuperventurus ſit legitimus confeſſarius, debet ſe inclinare in tutiorem partem, ut ægrum abſolvat, ne nimium expectando æger moriatur ſine ſacramento, uti ex dictis hujus Tractatus patet.

QUÆSTIO IV.

An peſte infectus, ſi à Parocho & alijs ſimplicibus ſacerdotibus deſeratur, nec ſuæ contritionis & conſcientiæ ſatis fidat, poſſit ſacerdoti aliunde vocato numerare pecuniæ ſummam pro miniſtratione hujus ſacramenti.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperiori capite, licere numerare pecuniam pro miniſtratione baptiſmi: quæritur, an eodem modo liceat numerare pro miniſtra-

ſtratione hujus ſacramenti, hoc eſt, ſacramentalis abſolutionis, ſi nullus ſit, qui abſolvere velit, propter iniquum & avarum ſacerdotem, qui advertens anxietatem peſte infecti, non vult miniſtrare ſacramentum, niſi numeratâ notabili pecuniæ ſummâ?

Reſponſio.

LIcet peſte infecto numerare certam pecuniæ ſummam ſacerdoti aliunde vocato, ſi nullus ſit, qui gratis ſacramentum miniſtrare velit, non quaſi pro pretio æquivalenti ipſius ſacramentalis abſolutionis, ſed pro redemptione vexæ & periculi, in quo conſiderat ſe conſtitutum, ſi moreretur ſine reali perceptinone ipſius ſacramenti. Probatur ijsdem argumentis, quibus ante probatum eſt, poſſe pecuniam in tali caſu numerari pro habendo baptiſmo: ſi enim ille potuit excuſari, qui erat in extrema neceſſitate baptiſmi, & hic poterit, qui eſt in ſimili pœnitentiæ, quia, ut ponimus, non audet confidere ſuæ contritioni,

nec poteſt aliter obtinere abſolutionem ſacerdotis.

Dices: Quid ſi Sacerdos ita iniquus ſit, ut nolit miniſtrare ſacramentum, neque abſolvere, niſi peſte infectus fateatur, ſe dare illam pecuniæ ſummam, veluti pretium ipſius ſacramentalis abſolutionis, poteritnè id facere?

Reſp. Non poterit, quia cùm petat pecuniam in apertum contemptum religionis, non poteſt ei mos geri.

Dices ſecundò: Si non petat in contemptum religionis, ſed ex avaritia, tenebitur ſic affectus illam dare?

Reſp. Tenebitur, aliàs enim videretur pecuniam præferre ſuæ ſaluti: ſed ſacerdos ille præterquam quod ſacrilegium graviſſimum committit, teneretur ad illius reſtitutionem: Ita (a) Leſſius.

QUÆ-

(a) *De juſt. & Jur. lib. 2. cap. 35. dub. 7.*

QUÆSTIO V.

An etiam poſſit conducere ſacerdotem nominatim præciſum, hæreticum, degradatum ſuſpenſum, interdictum vel etiam ipſo jure ob manifeſtam Clerici percuſſionem excommunicatum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI non defuerunt, qui negarent, hujusmodi ſacerdotes ne baptiſmum quidem, qui maximæ neceſſitatis eſt, miniſtrare poſſe: non mirum, ſi ſint, qui hoc ipſum de ſacramento pœnitentiæ negent, præſertim quod ſacerdotes præciſi jurisdictione vel ejus uſu, qui ad hoc ſacramentum planè eſt neceſſarius, careant. Horum ergò occaſione quæritur, an peſte infectus, ſicut præmiſſum eſt derelictus, poſſit vel etiam teneatur hujuſmodi advocare, pro impetranda abſolutione, ſi ſuæ contritioni aut conſcientiæ confidere non ſatis audeat?

Dixi (*per ſe loquendo*) quia, ſi timeat aliquod majus nocumentum, ut ſi probabiliter timeat perverſionis vel publici ſcandali periculum, poterit excuſari.

Dices: In hoc ſacramento maximè neceſſaria eſt jurisdictio, ſed hi omnes uſu jursdictionis carent? ergò, &c.

Reſp. Certùm eſſe ſecundùm communem hujuſmodi Sacerdotes in articulo mortis habere jurisdictionem: Verùm quod à Doctoribus in quæſtionem vocatur, eſt à quo habeant, an à jure divino, ſicuti quidam (*a*) an potius ab Eccleſia, ſicuti plerique (*b*) omnes docent, & videtur probabilius. Si enim veniret à jure divino, omnes ſacerdotes eſſent pares, in illo articulo, neque unus poſſet privari tali juriſdictione, etiamſi eſſet copia proprij ſacerdotis, cujus contrarium à plerisque

(a) *Duram. diſt.* 19. *q.* 1. *ad q. Palud. diſt.* 20. *q.* 1. *ar.* 2. (b) *D. Thom. diſt.* 19 *q.* 1. *& omnes in eum commentantes.*

ſua ordinatione à peccatis abſolvendi poteſtatem accipiant; decernit tamen S. Synodus, nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut parochiale beneficium, aut ab Epiſcopo per examẽ, ſi illi videbitur neceſſarium, aut alias idoneus eſſe judicetur, approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis & conſuetudine quacunque etiam immemoriali non obſtantibus. Hujus occaſione quæritur, quid ſi nullus ſacerdos approbatus reperiatur, num poterit peſte infectus, in hujuſmodi neceſſitate conſtitutus, vocare non approbatum.

Reſponſio.

NOn ſolum poterit, ſed etiam tenebitur: Ratio prioris partis eſt, quia in hujuſmodi extremæ neceſſitatis articulo, ut ex eodem Concilio Tridentino oſtendimus, omnis ſacerdos, nullo penitus excepto poteſt abſolvere: ergo & non approbatus, cum non

non excipiatur. Poſterior probatur, quia peſte infectus tenetur confiteri, & habet ſacerdotem, qui illum poteſt abſolvere, ut jam oſtendimus: ergo tenetur illum interpellare, quia aliàs non ſatisfaceret præcepto divino de confitendo in hujuſmodi articulo.

Dices: Approbatio de qua loquitur Concilium Tridentinum non eſt tantum neceſſaria neceſſitate præcepti, ſed etiam ſacramenti, ita ut ſine illa irritum prorſus & nullum ſit ſacramentum, ut patet ex illis verbis Concilij: *nullum poſſe confeſſiones audire, neque ad hoc idoneum reputari*: habent enim hæc verba in ſubjecta materia hunc ſenſum, & ita intelliguntur paſſim ab univerſa Eccleſia, & Illuſtriſſimi Cardinales de ea re per Doctores Examinatores diœceſis Leodienſ. de quorum numero tunc eram, conſulti reſponderunt.

Reſp. Eccleſiam potuiſſe hujuſmodi approbationem requirere, & ſine illa ſacramentum irritare & annullare,

re, quia cum poteſtas juriſdictionis in Eccleſia homini per hominem communicetur, puta per Summum Pontificem, Epiſcopum, &c. poteſt Eccleſia præſcribere modum communicandi hanc juriſdictionem, & ſtatuere conditionem aliquam, ſine qua perſona aliqua inhabilis ſit ad juriſdictionem ſuſcipiendam, nec ſolum potuiſſe facere, ſed etiam juſtiſſimis de cauſis feciſſe ad vitanda plurima incommoda, quæ quotidie contingebant ex indiſcreta ſacerdotum ad audiendas confeſſiones aſſumptione: Verum dicimus, eccleſiam non reſpexiſſe ad articulum extremæ neceſſitatis, in quo verſamur, ut ex ante dictis ſatis manifeſtum eſt.

QUESTIO VII.

An etiam Diaconum, Subdiaconum, tandem & Laicum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErta fide tenendum eſt, ſolos ſacerdotes eſſe Chriſto præfectos

judices in foro ſacramentali, ut definitum eſt in Concilijs (*a*) Conſtantienſi, (*b*) Florentino, & (*c*) Tridentino. Reperiuntur nihilominus quidam Canoniſtæ, qui dubitant, an & hoc verum ſit in caſu neceſſitatis. Horum occaſione quæritur, an in caſu peſtis cum nullus ſacerdos haberi poſſit, liceat vocare Diaconum, ſubdiaconum, tandem & Laicum, miniſtrationis hujus ſacramenti peritum?

Reſponſio.

DUobus modis poteſt fieri confeſſio diacono, ſubdiacono, vel Laico: Uno, eadem ratione & animo, quo debet fieri ſacerdoti, ut ſcilicet ab illis tanquam à judicibus & miniſtris etiam virtute clavium remiſſio peccatorum obtineatur. Altero, ut ipſa humilitate & erubeſcentia confeſſionis commoveatur, flectaturq; magis DEI miſe-

(a) *In Bulla Martini V.* (b) *In decreto unionis.* (c) *Seſſ.* 14. *c.* 6. *& can.* 10.

miſericordia erga peccatorem, eoque certius peccatorum remiſſio, non per Diaconi, Subdiaconi, vel Laici aliquod miniſterium, ſed ab ipſo ſolo Deo impetretur. Si loquamur de primo modo, nullo caſu, ne extremæ quidem neceſſitatis, licet prædictis confiteri, quin imo ſacrilegium committeret, tum is, qui illis confiteretur, tum illi, qui confeſſionem exciperent, ſi per poteſtatem clavium conarentur etiam in extrema neceſſitate conſtitutum abſolvere, quin etiam abſolventes irregularitatem incurrerent. Siquidem jure (*a*) canonico omnes illi decernuntur irregulares, qui exercent actum proprium Ordinis, quem non habent: abſolutio autem ſacramentalis eſt actus proprius Ordinis ſacerdotalis. Si ſit ſermo de poſteriore modo, licebit ſubinde illorum aliquem advocare, nunquam tamen tenebitur ſic illis confiteri.

Dices

(a) *Extra de Cleric. non ord. c. ſi quis, & c. ex litteris.*

Dices 1. Beda, (*a*) Gratianus, & poſt illos Divus Thomas dicunt in articulo mortis, ſi ſacerdos abſit, confeſſionem debere fieri Laico : ergo magis Diacono & Subdiacono.

Reſp. Illos hoc non dicere, ſed morem referre, pro illorum tempore quidam uti ſolebant.

Dices ſecundò : Jure (*b*) canonico fur, qui in actuali furto interficitur, privatur ſepultura, ſi autem Presbytero vel Diacono confeſſus fuerit, communione non privatur : Ergo in articulo mortis non ſolum licet advocare Sacerdotem, ſed etiam Diaconum ? (*c*) Sic colligunt Gloſſa & Panormitanus.

Reſp. Jus Canonicum illo loco non velle aliud ſignificare, quàm furi pœnitenti, & ſigna contritionis oſtendenti, non eſſe denegandam communionem : Numerantur autem ſpecialiter Sacerdos & Diaconus, quia à ſacerdote

(a) *Apud Magiſtrum in 4. diſt.* 17. (b) *c. fnres extra de furtis* (c) *Supra.*

dote poteſt abſolvi & communicari: Diaconus autem, quamvis non poſſit illum ſacramentaliter abſolvere, poteſt tamen in articulo, ut poſtea oſtendemus, Eucharistiæ ſacramentum miniſtrare, aliàs certum eſt fide ex ſupradictis per Diaconum, vel quemcunque inferiorem, ſacramentalem abſolutionem impendi non poſſe.

Dices tertiò: Conſulendumnè eſt peſte infectis, ſi ſacerdotes deſint, ut confitentur, ſive Diaconis, ſive Subdiaconis, ſive Laicis.

Reſp. Pleroſque modernos (*a*) Doctores non conſulere, quin imò (*b*) Navarrus exiſtimat, peccatum eſſe mortale, in confeſſione ſe apud laicum infamare, niſi cauſa gravis ſubſit.

Dices quartò: Fuitnè mos confitendi poſteriori modo aliquando in præcepto?

Reſp. Secundum (*c*) Sotum & Medinam nunquam fuiſſe, & adeo ſenſim,

(a) *Sotus ſupr. Medin. de confeſſ. q.* 28.
(b) *c.* 13. *n.* 4. (c) *Supra.*

ſim, non ſine gravibus cauſis deſijſſe, uſquè adeò, ut nullus omnino vel rarus admodum illius hodie in Eccleſia ſit uſus.

Dices poſtremò: Poteritnè ſaltem diaconus in abſentia ſacerdotis peſte infectum ab excommunicatione abſolvere?

Reſp. Probabile eſt poſſe, quia ſicuti jus concedit ſimplici ſacerdoti abſolutionem ab excommunicatione, quando ei concedit à peccatis propter extremam neceſſitatem morientis, ut ex Concilio Tridentino patet: ita concedere videtur hoc caſu eandem abſolutionem Diacono, cui propter ſimilem neceſſitatem concedit miniſtrationem Euchariſtiæ, ut ſuo loco oſtendemus.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Si Laicus ſe Sacerdotem mentiatur, & operas ſuas locet Magiſtratui pro miniſtratione hujus ſacramenti, an valeat ejus miniſterium, & ſi non, quam pœnam incurrat?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NUper inaudivimus ex Flandria, quoſdam eò temeritatis veniſſe, ut cum laici eſſent, ſe ſacerdotes mentirentur, ſive in contemptum religionis, ſive ad quæſtum, ſive ob ineptam curioſitatem: & ex jis alios extremo ſupplicio, alios exilio mulctatos fuiſſe. Horũ occaſione quæritur, ſi deficientibus ſacerdotibus, quiſpiam ſe ſacerdotem mentiatur, & confeſſionibus excipiendis operam ſuam locet, an valeat ejus miniſterium, & ſi non, quam pœnam incurrat?

Reſponſio.

PRimo certum eſt, non valere ejus miniſterium.

Secundò certum eſt, hujuſmodi impoſtorem maximo ſuplicio dignum eſſe propter peccatum ſacrilegij, quod committit; facit enim ſummam injuriam Chriſto Sacramentorum auctori: deinde Eccleſiæ, ipſique confitenti, quem in re maximi momenti, quantum in ſe eſt, decipit.

Tertiò, quicquid hactenus quidam diſputarunt, certum eſt hujuſmodi laicum incurrere pœnam irregularitatis: Jure enim (a) Canonico ſtatutum eſt, eum, qui non ordinatus ſacramenta ſolemniter adminiſtrat, irregularitatem incurrere.

Dices primò: Eſt regula ab omnibus recepta, pœnam irregularitatis à nemine incurri, niſi exprimatur, ſed rubrica ſeu titulus juris canonici non loquitur de laicis, ſed de clericis non ordinatis, ergo nihil tale de laicis aſſerendum videtur?

Reſp. Hoc argumentum nonnullis de-

(a) *De cle. non ord. cap. Si quis &c. ex liter.*

dediſſe (*a*) occaſionem docendi, nullam per hujuſmodi laicum incurri irregularitatem. Verùm illo non obſtante certum eſt, irregularitatem incurrere, quia verba rubricæ & tituli non ſunt ſatis ad limitanda verba textus, & maximè in Codice noviſſimè authoritate Gregor. XIII. reformato, in margine notatur, reperta eſſe ſeptem manuſcripta exemplaria, quæ non illum titulum præferunt, ſed hunc, *De non ordinato miniſtrante*: ſub quo manifeſtè compræhenditur laicus.

Dices ſecundò: Capitulum in quo hæc doctrina fundatur, non loquitur de audiente confeſſiones, ſed de baptizante ſolenniter, & faciente ſacrum ſine debita ordinatione, ergo non incurrit ille qui hos actus non facit, cum nullam, ut ante diximus, debeamus irregularitatem agnoſcere, niſi jure expreſſam.

Reſp. Sufficienter exprimi, cum Capi-

(*a*) *Angel. verbo irregularitatis, num. 28. Roſell. eodem. num. 2.*

pitulo in fine loquitur generaliter de exercente aliquod divinum officium, ut enim irregularitas ſit in jure fundata, non eſt neceſſe, per aliquam vocem ſpeciatim exprimi, ſed ſatis eſt, generali ſermone comprehendi.

QVÆSTIO IX.

Utrum teneantur paſtores omnibus peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus hactenùs de ijs, qui teneantur miniſtrare hoc ſacramentum, ſequitur ordine, ut dicamus, quibus peſte infectis miniſtrari debet, multa enim circa illos accidere ſolent, quæ paſtorem ab adminiſtratione illius excuſare poſſe videntur, quæ propius conſiderata, non excuſant, ut in progreſſu videbitur.

Reſponſio.

TEnentur Paſtores omnibus peſte infectis ſibi ſubditis pœnitentibus hoc

hoc ſacramentum miniſtrare niſi tales circumſtantiæ occurrant, quæ illos ab adminiſtratione excuſent.

Dico primò, teneri *omnibus ſibi ſubditis miniſtrare* pro regula: Ita enim communiter ſervari debet, ut in prima quæſtione hujus capitis oſtendimus.

Dico ſecundò, *pœnitentibus*: quia impœnitentes non ſunt illius capaces, ut ſi qui nolint reſtituere, aut occaſiones propinquas peccatorum deſerere, aut injuriam remittere, aut per impatientiam de Deo malè ſentiant, aut blaſphement, aut deſperent, ſic ut neq; contritionem neque attritionem peccatorum habeant, aut alij ſimiles.

Dico poſtremò: (*niſi tales circumſtantiæ concurrant, quæ paſtores ab adminiſtratione excuſent*) pro exceptione à regula, de qua initio hujus capitis aliquid diximus.

Dices: Si quid excuſare poſſet paſtores ab adminiſtratione hujus ſacramenti, hoc eſſet certitudo, quam haberent de bono ſtatu ſui ſubditi, ſed nulla

haberi poteſt, quia nec ipſe ſcire poteſt, an ſit in gratia: *Nemo* (a) *enim ſcit, an amore an odio dignus ſit.*

Reſp. Ad excuſationem paſtorum cum reliquis circumſtantiis, quas poſuimus initio hujus capitis, ſufficere certitudinem moralem quam habere poteſt probus & vigilans circa gregem ſuum paſtor.

QUÆSTIO X.

An etiam illis, qui præ vi morbi confiteri non poſſunt, ſed tantum tundunt pectus, vel ſimilia ſigna pœnitentiæ præ ſe ferunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

EST hic caſus frequentiſſimus, propter infinita hujus mortalis vitæ accidentia, quibus homines omni tempore ſubjiciuntur, ſed præſertim tempore peſtis, quæ morbus eſt acutiſſimus repente omnem linguæ, & reliquorum membrorum uſum eripiens: Quæritur id-

(a) *Eccl.* 9.

idcirco, ſi paſtor intelligit peſte infectum ſic affectum eſſe, ut nullo modo poſſit confiteri, quamvis det aliqua ſigna pœnitentiæ, an teneatur illum accedere, & ſacramentaliter abſolvere, an verò illo caſu à miniſtratione excuſetur?

Reſponſio.

TEnetur accedere, & ſacramentaliter abſolvere ſub conditione tacita vel expreſſa, videlicet, ſi hæc explicatio peccatorum eſt ſufficiens materia pœnitentiæ hæc aſſertio eſt D. (*a*) Thomæ, (*b*) Paludani, (*c*) Anthonini, (*d*) Ruardi, & aliorum, quæ tutior eſt in praxi, quam altera contraria quæ eſt (*e*) Soti & (*f*) Navari. Ratio illorum eſt, quia *in neceſſarijs ad ſalutem, tutior pars eſt ſequenda*, ſed ſacramentum pœnitentiæ ſicut & baptiſmi eſt neceſſarium neceſſitate finis, ſaltem in voto, & poteſt

(a) *Opuſc.* 85. (b) *diſt.* 21. *q.* 2. *a.* 2. (c) 3. *p. tit.* 10. *c.* 2. (d) *art.* 3. *contra Lutherum.* (e) *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 2. (f) *in ſumma c.* 26. *num.* 27.

teſt morienti etiam in re eſſe neceſſarium, ſuppoſito, quod de facto habeat tantum atritionem, quæ non ſufficit ſine ſacramento, quod frequentiſſimum eſt, ergo tutius eſt in praxi dicere paſtorem teneri illo caſu peſte infectum ſacramentaliter abſolvere ſaltem ſub conditione. Deinde: *Certiori* (a) *periculo occurrendum eſt*, ſed periculum irreverentiæ ſacramenti, quòd à Soto, Navarro, & quibuſdam alijs hic timetur, ceſſat tum conditione appoſita, tum auctoritate Doctorum hanc ſententiam defendentium; periculum autem damnationis æternæ remanet ſi peſte infectus ſacramentaliter non abſolvatur & tantum attritionem habeat, ut frequentius præſumi debet, cum non ita facilè vera contritio habeatur ob Dei amorem ſuper omnia: ergo cum hoc periculum ſit certius, illi occurrere eſt tutius.

Di-

(a) *c. juvenis. De ſponſ. & c. ſi quis. de pœn. diſt. 7. in fine.*

Dices: Concilium (*a*) Trident. aſſerit non ſufficere confiteri peccata in genere, ut quis ſacramentaliter abſolvatur, ſed neceſſaria confitenda eſſe in ſpecie, & ſigillatim; ergo excuſatur paſtor à miniſtratione in hoc caſu.

Reſp. Concilium loqui extra caſum neceſſitatis, in qua ſufficit ſigna pœnitentiæ oſtendere ſaltem in ordine ad confeſſionem, ſicut in eadem neceſſitate, ſecundum omnes, ſufficit unum peccatum confiteri, ſi non poſſit plura, etiamſi alias moriens haberet plurima adhuc confitenda, (*b*) *quia neceſſitas legem non habet.*

Dices 2. In caſu propoſito deeſt materia proxima ſacramenti pœnitentiæ, S. confeſſio peccatorum, illa enim ſigna doloris non magis manifeſtant peccatum, quam ſi non fierent, cum etiam ſanctiſſimus vir poſſit talia ſigna doloris oſtendere.

Reſp. Negando antecedens: neç

(a) *Seſſ.* 14. *de pœnit. c.* 5. (b) *c. pervenit. De conſuet.*

refert etiam ſanctiſſimum poſſe facere illa ſigna contritionis, quia etiam ſanctiſſimus habet peccatum veniale, quod eſt ſufficiens materia confeſſionis, & in illa præſertim hora non fit illa doloris ſignificatio, niſi ad manifeſtandum aliquod peccatum, quod pungat conſcientiam, & cujus remedium quærat per abſolutionem, ut poſtea fiet manifeſtius.

Dices tertiò: Poteſt contingere, ut illa ſigna non fiant animo pœnitendi & quærendi abſolutionem.

Reſp. Ideò adhiberi conditionem in abſolutione, nec caſus rariſſimus tollit, quin moraliter ſit probabile, medijs illis ſignis manifeſtari à moriente peccata ad finem quærendi abſolutionem.

Dices poſtremò: Non ſufficit ad abſolutionem ſacramentalem velle quempiam confiteri, niſi actu confiteatur, & ſe ſponte ſubjiciat judicandum ſacerdoti: ſed illa ſigna generalia ad ſummum oſtendunt eum, qui illa dat, velle

velle confiteri : ergo non poteſt ſacramentaliter abſolvi.

Reſp. Extra articulum mortis diſtingui confiteri & velle confiteri : ſecus in illo in quo voluntas confitendi, (quando non poteſt melius) eſt vera confeſſio. Et confirmatur, quia licet extra articulum mortis poſſit diſtingui voluntas efficax ab excuſatione dilata, tamen in illo, cum executio non poſſit differri, voluntas efficax eo ipſo ſtatim in executione ponitur.

QUÆSTIO XI.

An etiam illis, qui nullam mentionem confeſſionis ſacerdoti faciendæ fecerunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRætexere poſſunt quidam etiam ex hac parte excuſationem, quod plerique hoc caſu, etſi oſtenderint ſigna contritionis, nullam tamen fecerint mentionem confeſſionis ſacerdoti faciendæ. Hujus occaſione quæritur,

an verò teneantur etiam hujuſmodi abſolvere ſacramentaliter.

Reſponſio.

TEnentur abſolvere ſub conditione, quia in caſu extremæ neceſſitatis, in quo verſamur, non requiritur expreſſa, ſed ſufficit tacita petitio confeſſionis: Et probatur primo authoritate Divi (a) Auguſt. *Tunditur* (inquit) *pectus, ut arguatur quod latet in pectore, ut evidenti pulſu occultum caſtigetur peccatum*: reddit enim rationem, quare qui audiunt Confiteor, tundunt pectus, ſcilicet, ut manifeſtent peccatum, & ſic illud caſtigent: At hujuſmodi manifeſtatio peccati eſt confeſſio ſaltem tacita ad ejus remiſſionem: ergo in illis ſignis reperitur, confeſſio. 2. Signa contritionis manifeſtant contritionem de peccato, quia aliter non eſſent ejus ſigna: Ergo manifeſtant peccatum, ut remittatur: Contritio enim eſt animi dolor ac deteſta-

(a) *Serm. 48. tempore, ſuper illud confiteor tibi Pater.*

teſtatio de peccato commiſſo. 3. Quia in illo articulo ſigna illa fieri non ſolent, niſi ad manifeſtationem alicuius peccati, vel peccatorum, quæ pungunt conſcientiam, & quorum remedium quæritur medicina pœnitentiæ: vult enim exiſtens in illa neceſſitate, declarare ſignis illis contritionis, quod non poteſt voce, qua libenter, ſi poſſet, confeſſionem peteret: Nam videmus etiam maximos peccatores, ſi vel unicum verbum proferre poſſint, ardentiſſime illo tempore efflagitare confeſſionem.

Dices: Sit ita, quod in illis ſignis contritionis ſit incluſa aliqua peccatorum confeſſio, ſed non propterea illa, quæ fit ſacerdoti, quæ ſola eſt ſacerdotalis.

Reſp. Etiam ſacerdoti faciendam contineri, qui enim petit abſolutionem verbis expreſſis, vel ſignis contritionis, non petit illam à laico, ſed ab Eccleſia & ejus miniſtris, qui habent poteſtatem abſolvendi, & tollendi, pec-

cata, atque adeo à ſacerdote; & ita idem eſt petere confeſſionem, vel abſolutionem, verbis vel ſignis contritionis, ac dicere, aliquis ſacerdos abſolvat me à peccatis, quia his verbis vel ſignis contritionis manifeſto in genere, meliori modo, quo nunc poſſum.

Dices 2. Ad abſolutionem ſacramentalem non ſufficit confiteri alicui ſacerdoti in genere, ſed oportet confiteri alicui in particulari, puta, Petro, vel Paulo: Ergo non tenetur, imo non poteſt paſtor tali miniſtrare hoc ſacramentum.

Reſp. Non ſufficere quidem hujuſmodi confeſſionem extra articulum prædictæ neceſſitatis, quia ut debita pœnitentia imponatur, opus eſt ut pœnitens omnia peccata, quorum meminit, poſt diligens examen, referat Confeſſario, in particulari Petro vel Paulo, vel alteri. In articulo tamen neceſſitatis quando aliter fieri non poteſt, ſicut ſatis eſt tantum in genere confiteri, ut oſtendimus: ita & in gene-

genere eligere Confeſſarium, maximè cum contra hoc nihil ſit aſſertum, vel à ſacra Scriptura, vel à ſummo Pontifice, vel à Concilio generali, vel à communi Theologorum ſententia.

QUESTIO XII.

An & illos, qui hujusmodi ſigna pœnitentiæ dederunt in abſentia paſtoris?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ORdinariè confeſſio fieri debet in præſentia ſacerdotis; hinc quidam fortaſſe excuſationis occaſionem accipere poſſent, quod etſi peſte infectus percuſſerit pectus, & alia ſigna pœnitentiæ oſtenderit, non putent tamen ſe teneri illi beneficium abſolutionis impendere, eo quod illa ſigna non viderint, nec præſentes fuerint, quando illa edebat. Quæritur ergo, an hac ratione paſtor excuſetur, an verò etiam talibus miniſtrare teneatur?

Re-

Reſponſio.

TEnetur miniſtrare. Probatur primo ex verbis Leonis: *His* (inquit) *qui tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatiſfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda*: Et infra; *Quod ſi aliqua ægritudine ita fuerunt aggravati, ut quod ante poſcebant, ſub præſentis ſacerdotis ſignificare non valeant teſtimonia ei fidelium, & circumſtantium prodeſſe debebunt, ut ſimul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium conſequantur.* Secundò, quia certum eſt ſigna contritionis ex alterius tamen teſtimonio cognita ſufficere, ut ſacerdos poſſit ſic morienti dare Euchariſtiam & extremam Unctionem, & Baptiſmum ſecundum omnes Doctores, & [*a*] Concilia: ergo & ſufficient eadem ſigna contritionis declarata Confeſſario ex teſtimonio alterius pro ſacramento pœnitentiæ. Probatur conſequen. quia ſimiliter debet

(a) *Majores de baptiſmo.*

bet in omnibus ſacramentis miniſtrandis paſtor examinare, & judicare qui ſint digni, ut illis miniſtret, & qui ſint indigni, ut eos ab eorum perceptione repellat.

Dices: Poteſt contingere, ut infirmus pœnitens interim dum advocatur paſtor mutet voluntatem.

Reſp. Non obſtante illo teneri paſtorem miniſtrare. 1. quia fere eſt impoſſibile, quod aſſumitur, ut quis exiſtens in articulo mortis, & deſiderans confiteri, mutet ita cito voluntatem 2. Quia circumſtantes qui affuerunt, poſſunt teſtificari, an viderint ſigna mutationis voluntatis illius. Poſtremo, quia idem inconveniens poteſt ſæpius contingere in matrimonio contracto per procuratorem, quod tamen eſt in uſu Eccleſiæ, & eſt verum ſacramentum etiam poſt Concilium Tridentinum, ut ſuo loco dicemus.

Dices 2. Teſtificans de hujuſmodi pœnitentia poteſt paſtorem fallere.

Reſp.

Reſp. Neque hoc paſtorem excuſare 1. quia rariſſimè hoc continget, cum dictus teſtis nihil habeat utilitatis temporalis propter dictum mendacium 2. quia etiam poteſt mentiri interpres, quando quis confitetur per interpretem, quod ignoret linguam confeſſarij: & tamen ſine dubio valet illo caſu confeſſio per interpretem: denique quia etiam ipſe pœnitens in præſentia confitens poteſt mentiri, & defacto aliqui ſæpius deprehenduntur ſuis confeſſarijs mentiti fuiſſe.

QUÆSTIO XIII.

An etiam illis, quos paulo ante Paſtor audierat in confeſſione, & non abſolverat, ſi poſtea ſuperveniens invenit adhuc vivos, ſed amiſiſſe ſenſum?

Quæstionis Explicatio.

PEſte infecti ut confeſſionem integram & ſalutem faciant, frequenter rogant paſtorem, ut ad ſe ſæpius redeat,

deat, vel quia propter corporis imbecillitatem non poſſunt ſimul integram confeſſionem facere, vel quia tunc non occurrunt alia peccata, cum tamen ſciant eſſe plura, & dum redit paſtor, reperit homines viventes quidem, ſed privatos ſenſibus: Quæritur idcirco, quid hoc caſu faciet paſtor, excuſaturnè ab ulteriori officio, vel non?

Reſponſio.

TEnetur paſtor tales abſolvere etiam ſacramentaliter, dummodo non conſtet eos voluntatem pœnitendi mutaſſe, quia imprimis ponitur diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam abſolutionem durare, & repetitur confeſſio non tantum in genere, ſed etiam in ſpecie. Sed hic monendi veniunt paſtores, ne facile ab hujuſmodi infirmitate correptis recedant non impenſa abſolutione: Peſtis enim ſicut aliquoties diximus morbus eſt acutiſſimus, qui frequentius hominem ſubito ex hac vita eripit: Itaq; hoc agendum eſt, ut audito aliquo, vel aliquibus peccatis,

catis, licet pœnitentes petant, ut altera die, vel alio tempore revertantur, non ſtatim aſſentiantur, ſed moneant illos, ut in genere ſaltem ſe accuſent de alijs peccatis quæ modo non valent confiteri, & proponant ſe illa confeſſuros prima quaque oportunitate, qua paſtores ad eos redire poterunt, quo facto confeſtim illos abſolvant, ne forſan cum periculo ſalutis ſine ſacramentali abſolutione decedant.

Dices: Tales non confeſſi ſunt integre; volebant enim & alia peccata confiteri, non tenentur ergo, imo non poſſunt paſtores illos abſolvere.

Reſp. Hujuſmodi feciſſe confeſſionem integram ſaltem formaliter, imò & materialiter, quantum ſcilicet infirmitas humana illo tempore permiſit.

QVÆSTIO XIV.

An etiam pueris 12. 11. 10. 9. 8. *vel* 7. *annorum.*

Quæ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DOcet experientia vitam hominum quotidiè fieri breviorem, accelerarique in pueris uſum rationis, ut non immerito quidam exiſtiment, pleroſque pueros etiam ante completum ſeptennium eò eſſe rationis uſu præditos, ut peccare poſſint, & peccent de facto mortaliter; nihilominus tamem videmus pleroſque tum parentes, tum paſtores, ſub quorum cura & cuſtodia illi ſunt, ita negligentes, ut de eorum conſcientia & ſalute etiam in octavo, nono, decimo, & ſupra annis non cogitent, nec eis ſacramentis adminiſtrari curent, præſertim in articulo mortis, dum de eorum ſalute vel damnatione æterna agitur. Hujus occaſione quæritur, an paſtores propter puerilem ætatem excuſentur ab adminiſtratione hujuſmodi puerorum, an verò etiam illis cum periculo vitæ teneantur ſacramentum hoc miniſtrare?

Re-

Reſponſio.

PRimò, certùm eſt paſtores non teneri miniſtrare hoc ſacramentum pueris peſte infectis, ſicut nec alijs non habentibus uſum rationis, quia non ſunt illius capaces; unde puero ante ſeptennium non eſt comuniter danda abſolutio, quia ante illam ætatem præſumitur illo carcere, ſicut poſt completum ſeptennium eſt præſumptio illius, ſecundum communem [*a*] Theologorum, & (*b*) Canoniſtarum, argumento ſumpto ex eo, quod jure canonico aſſignetur ſeptennium ad contrahenda ſponſalia, quæ ſine uſu rationis contrahi non poſſunt.

Secundò, certum eſt, e contra paſtores teneri quacunque ætate, qua conſtat puerum habere uſum rationis, præſertim ſi fateatur aliquod peccatum mortale, quia ſecundum communem ta-

(a) *D. Th. in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *a.* 2. *in corp. & ibi. Dd.* (b) *Panor. c. omnes. de pœnit. & c.* 1. *de delict puerorum, & ibi omnes.*

tales pueri tenentur jure divino in articulo mortis confiteri: ergò paſtores tenentur illos audire, ſicut & adultos, aliàs eſſent pejoris conditionis quàm illi, cùm tamen æquale jus habeant ad percipienda ſacramenta, ut ante ex Apoſtolo (*a*) oſtendimus.

Dices: Quid ſi paſtor & parentes dubitent, an puer habeat uſum rationis, puta, quia eſt tantum octo vel novem annorum, & ſunt argumenta pro utraque parte probabilia.

Reſp. In dubio inclinandum eſſe pro miniſtratione ſacramentorum, quia *ubi agitur de periculo ſalutis, tutior pars eſt eligenda*, debebit tamen abſolvere ſub conditione expreſſa vel tacita, ſi videlicet ſit capax abſolutionis, ut honori & reverentiæ ſacramenti conſulatur, ut in ſimilibus caſibus jam aliquoties diximus.

Dices ſecundò: Quid ſi paſtor & parentes probabile exiſtiment, puerum ha-

(a) *Gala.* 3. (b) *Ex Jaſon. l.* 1. *c. de ſum. Trinit. n.* 56.

habere uſum rationis, eritne abſolvendus ſub conditione?

Reſp. Illo in caſu abſolvendum eſſe ſine conditione, quia illa certitudo (*a*) moralis, eſt ſufficiens ad ſimpliciter miniſtrandum ſacramentum.

Dices tertiò: quibus ſignis & conjecturis poteſt deprehendi, an puer habeat ſufficientem uſum rationis ad hoc ſacramentum?

Reſp. Puerum videri habere illum ſecundum [*b*] Navarrum, qui ob malefactum verecundatur, & bonum diſcernit à malo, & interrogatus, an liceat innocentem interficere, aliena invadere, ſuperiori maledicere & alia hujuſmodi, negativè reſpondet: & interogatus, an bonum eſurienti panem porrigere? adire Eccleſias? reſpondet affirmative.

QUÆ-

(a) *Medin. lib.* 1. *Summæ, c.* 12. § 2. *caſ.* 6. *Victoria in ſumm. q.* 139.
(b) *c.* 21. *n.* 33.

QUÆSTIO XV.

An etiam illis, qui præ vi morbi in amentiam, phreneſim, & furorem acti ſunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POEnitentia eſt voluntaria peccatorum deteſtatio: ſuſcepturus ergò hoc ſacramentum, præter voluntatem expreſſam, vel tacitam illud ſuſcipiendi, requirit inſuper peccatorum deteſtationem; quæ cùm non videatur ineſſe amentibus, furioſis & hujuſmodi, exiſtimare poſſent aliqui, ſe idcirco excuſari ab adminiſtrando illis hoc ſacramento Idcirco quæritur, an & illis ſit hoc ſacramentum miniſtrandum, an verò paſtores ab illius adminiſtratione excuſentur.

Reſponſio.

TEnentur miniſtrare, ſi, antequam in amentiam, aut furorem inciderent, piam erga hoc ſacramentmu voluntatem cum ſignis contritionis oſten-

ſtenderint. Hanc aſſertionem docent Emanuel (a) Za, & (b) Sylveſter, & probatur authoritate (c) Concilij Carthaginenſis. *Is qui in infirmitate* (inquit) *pœnitentiam petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim converſus fuerit, dent teſtimonium, qui eum audirent, & accipiant pœnitentiam, & ſi continuo ſit moriturus reconcilietur per manus impoſitionem.* Probatur quoque ratione, nam amentes potuerunt peccare mortaliter, & in amentiam incidere tantum attriti, ut primò capite diximus: Quare cum vi ſacramenti fieri poſſit, ut fiant contriti, tenentur paſtores illud eis miniſtrare. Dixi (*ſi piam erga ſacramentum voluntatem cum ſignis contritionis oſtenderint*) quia jura illa requirunt, & poſtulat ratio: nam in quolibet ſuſcepturo ſacramentum requiritur inprimis voluntas recipiendi illud, ſive formalis, ſive

[a] *verb. abſolutio. n.* 11.
[b] *verb. Confeſſo.* 3. *n.* 16. (c) *refertur, c. Is qui,* 26. *q.* 6.

ſive virtualis, ſive interpretativa: Et inſuper in hoc ſacramento actualis, vel ſaltem virtualis peccatorum deteſtatio, ut ante diximus.

Dices: Concilium citatum concedit illis hoc ſacramentum, qui paulò antequam inciderent in amentiam, petierunt pœnitentiam: Ergò ſaltem non tenebitur paſtor miniſtrare illis, qui ante quindecim dies, vel menſem unũ, vel plures in amentiam inciderunt.

Reſp. Negando conſequentiam: nam ſi illa devotio & pœnitentiæ petitio, quæ paulò ante phreneſim habita fuit, manere potuit in phreneticis ad unum, duos, tres dies, manere quoque poterit ad plures dies, imò verò menſes, quia devotio illa non eſt interrupta per contrarium actum, imò nec potuit interrumpi, cùm ut ponimus continuò uſu rationis privati fuerint.

* * *

QUÆSTIO XVI.

An etiam illis, qui ſcrupulis anguntur, & ſæpius confiteri volunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PEſte graſſante videre eſt pleroſq; omnes juſto timidiores, in ſcrupulos incidere, cui morbo prudentes paſtores & confeſſarij frequẽti verbi Dei prædicatione & exhortatione occurrere debebunt, ne ingrueſcat, & ægrũ in baratrum deſperationis adducat: Quæritur idcircò hoc loco, qualiter ſe geret paſtor ſi peſte infectus ſcrupulis agitatus jam ſemel confeſſus, iterum & ſæpius confiteri velit excuſabiturne, an verò audire tenebitur?

Reſponſio.

DIſtinguendum videtur: vel enim paſtor advertit ægrum habere conſcientiam ſcrupuloſam, dicto tamẽ obedientem, vel advertit habere rebellem, hoc eſt difficulter credentem, & deſperationi vicinam. Si primum audita prius (ut ſupponitur) ipſius cõ-

feſſio-

feſſione & monitione ipſi facta, ut ſcrupuloſitatem eiuſmodi deponat, non tenebitur ulterius adire. Si ſecundùm, tenebitur, non pro confeſſione audienda, ſed pro exhortatione facienda ad fortitudinem animi contra ſcrupulos.

Primùm manifeſtum eſt, quia æger non eſt in vera neceſſitate ſacramenti, & ſufficit illi pro illo ſtatu, ut conſilio ſui paſtoris docti & prudentis acquieſcat, & anxietatem quam ſcrupuli inijciunt, magno animo deponat, nõ confeſſionem repetat, quia ſcrupuloſus ſic agens, conformat ſe recto & prudenti dictamini paſtorum & Doctorum, per quos Chriſtus in eccleſia fideles docere ſoleat.

Alterum quoque clarum eſt, quia propter deſperationem talis peſte infectus eſt in extrema vel certè gravi neceſſitate, & periculo probabili æternæ damnationis, niſi induſtria & ſedulitate paſtoris inducatur, ut bonis conſiliis acquieſcat.

Dices, Æger renuens credere ſuo paſtori docto & prudenti, non eſt in vera neceſſitate, per ipſum enim ſtat, quominus ab hoc periculo liberetur, non ergò tenebitur illi paſtor exhortatione ſua adeſſe, præſertim cum tanto vitæ corporalis diſcrimine.

℟. Negando quod aſſumitur: falsũ enim eſt, neceſſitatẽ provenientem ex voluntatis defectu non obligare parochum ad ſubveniendũ ſubdito in ſpiritualibus periculo vitæ, aliàs n. nunquã ad hoc obligaret charitas, niſi fortè reſpectu parvulorũ baptiſmo egentium: hoc autẽ falſum eſt: ut conſtat ex his quæ de correctione fraterna & ſcãdalo tradunt communiter Theologi.

QUÆSTIO XVII.

An etiam illis, qui paucis ante diebus veluti octo vel paucioribus, ante conceptam peſtem, confeſſi fuerunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUnt plures, qui frequentius ſolent confiteri, & venerabile Sacramentum

tum Euchariſtiæ ſumere, accidit ut aliquot diebus à ſacramentis perceptis quiſpiam illorum incidat in morbum contagioſum, quæritur, an parochus etiam hujusmodi teneatur adire, & confeſſionem iterum excipere, an verò excuſetur?

Reſponſio.

RЕcurrendum eſt in hoc caſu, ſicut & in multis ſimilib⁹ ad ea, quæ diximus initio hujus capitis: ſi n. paſtori cōſtet moraliter de bona diſpoſitione ipſius pœnitentis, & ſcit illum Deum timere, adeóque prudentem & doctum eſſe, ut ſi quid ſaluti noxium haberet, ſtatim illud declararet, & paſtorem ſedulo advocaret, nō erit opus, illo caſu accedere, quia tunc ſubditus non eſt in neceſſitate gravi, minus extrema.

Dices; Multi (*a*) graves Doctores affirmant, parochum teneri multis caſibus ad confeſſioné ſuorum parochianorum

(a) *Aprian. q. 5. de confeſſ. dub. 8. Soto diſt. 18. q. 4. art. 4. Navar. c. confidere, de pœnit. diſt. 6. à n. 152.*

norum audiendam, etiam quando illi ex præcepto non obligantur confiteri, debébit ergò & hoc caſu eorum confeſſionem, ſi illam facere optent, excipere.

Reſp. Illud verum eſſe regulariter & per ſe, non autem quando tantum parocho imminet periculum, ut aliàs fiet manifeſtius.

QUÆSTIO XVIII.

An etiam illis, qui aliquoties à blaſphemiis abſoluti, quas præ vi morbi evomuerunt, iterum in illas reincidunt?

Quæstionis Explicatio.

Ea eſt frequenter vis morbi peſtilẽtialis, ut homines alioquin catholicos ex infirmitate humana ad impatientiam, blaſphemias, & ſimilis generis peccata per ſe lethifera, non raro adigat. Horum occaſione quæritur, an toties, quoties illos reincidiſſe ſignificabitur paſtori, teneatur eos accedere, confeſſionem audire, & abſolutionis bene-

beneficium impendere, an vero ab hujuſmodi adminiſtratione excuſetur?

Reſponſio.

TEnebitur regulariter, etiam ſub periculo contagij & vitæ: eſt enim regula generalis; parochum teneri ſub peccato mortali adminiſtrare ſacramenta, quotieſcunque illa ſub eodem tenentur recipere. Certum eſt autem, quemcunque teneri confiteri toties, quoties durante morbo reincidit in peccatum mortale, ergo tenetur paſtor in hoc prædicto caſu toties ſubditos accedere, & illis, ſi bene diſpoſiti, beneficium abſolutionis impendere.

Dixi (*regulariter*) quia poſſet caſus evenire, quo paſtor excuſaretur, puta, quie ipſe ſolus eſt, qui in oppido vel pago miniſtrat ſacramenta, & jam recens vidit bonam diſpoſitionem ægroti, & certo cognovit, quod licet ex vi morbi per fragilitatem humanam inciderit in aliquas blaſphemias, nihilominus conceperit illarum veram cõtri-

tritionem, ſicut jam aliquoties expertus eſt illũ feciſſe: quin etiam probabiliter dubitant, an ex pleno judicio prodierint hæ blaſphemiæ: etenim ſunt alij ægri, ad quos vocatur, & timet ſtatũ & diſpoſitionẽ illorum periculoſiorẽ eſſe ſtatu iſtius. His enim concurrentibus parochus videtur excuſatus, quia ſubditus illis poſitis nõ eſt in gravi neceſſitate, poterit n. ex voto confeſſionis; quod habet, ſalvari, etiam ſine abſolutione ſacramentali, maximè accedente illo, quod paſtor ad alios ſuo judicio in majori neceſſitate conſtitutos pro ſacramentis vocatur, illis enim ex charitatis lege & ordine tenetur poti⁹ ſubvenire, & adhuc magis, ſi timeatur majus eſſe in domo illius ægri contagionis periculum, quam in domibus aliorum ægrorum, quæ non tamdiu fuerunt peſte infectæ, quia pro communi bono paſtor ſe ab illo majori periculo ſervare poſſet, adeundo minus: Quæ omnia patent ex antedictis.

Dices: Unde & quibus indiciis poterit

rit ſibi perſuadere paſtor, ægrotum veram peccatorum contritionem concepiſſe.

Reſp. Ex duobus hiſce: primò, quia ex diuturna converſatione & frequenti confeſſione ſeu illum eſſe bene inſtructum, & Deum timentem, ſoleréque dolorem peccatorum concipere propter amorem Dei ſuper omnia: ſecundò, quia (uti caſus præſupponit) æger aliquoties durante morbo confeſſus, ſemper oſtendit hujuſmodi contritionis ſigna.

QUÆSTIO XIX.

An etiam illos, quos ante unam aut alteram horam vidit potu obrutos.

Quæstionis Explicatio.

DIximus in pręcedentibus, pleroſque tempore peſtis genio indulgere, & potu ſe obruere, quo ab hoc morbo contagioſo præſerventur, quanquam, ut antea obiter diximus,

 (*a*) im-

[a] impie & ſtulte. Impie, quia ubi Deum propter peccata noſtra iratum placere deberent, irā illius provocant, peccata peccatis cumulando: Stulte verò, quia ex medicorum ſententia & experientia teſte, ſicut notavit [b] Major, exceſſus potus, ſicut ventris, morbum hunc non impediunt, ſed accendunt: Horum occaſione quæritur, an paſtor ſi vocetur ad peſte infectos, quos novit à pluribus diebus vel hebdomadis potu ſe ingurgitare & genio indulgere, teneatur accedere, & ſacramentum miniſtrare, an verò ab hujusmodi adminiſtratione excuſetur?

Reſponſio.

TEnetur, ſi probabiliter conſtet, eòs ſufficienti uſui rationis reſtitutos, quia quotiescunq; homo habet rationis uſum, poteſt legitime per pœnitentiam converti, & facere ſe capacem abſolutionis: ergo paſtor tenetur illi adeſſe, præſertim in eo articulo, in quo poteſt

[a] *Gabr, Biel in q. de fuga peſtes.*
[b] *In 4. diſt. 9. q. 2.*

poteſt probabiliter timere, hujusmo di homines eſſe in gravi, imo extrema neceſſitate ſpirituali. Confirmatur primo, quia ad veram pœnitentiam & cõverſionem non requiritur, niſi Dei auxiliũ, cui homo cooperetur: Confirmatur ſecundo, quia in hoc differt vitæ præſentis ſtatus, ab illo qui eſt in futura, quod homo, quamdiu in hoc ſęculo vivit, habens uſum rationis humanum, & liberum, poteſt manum vel ad bonum vel ad malum porrigere.

Unum tamen advertendum eſt, quod quamvis hæc vera ſint, debeántq; paſtores ex quavis [*a*] probabili ratione ſe inclinare ad miniſtrandũ ſacramenta, per ea, quæ ante diximus: periculoſiſſimam tamen in eo articulo eſſe hujusmodi hominum pœnitentiam, de ea enim ſic [b] D. Auguſtinus *Si quis* (inquit) *poſitus in ultima neceſſitate, ægritudinis ſuæ voluerit accipere pœnitentiã, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit*

[a] *Palud. in 4. diſt. 6. q. 4.*
[b] *Lib. 50. homiliar. hom. 41.*

vadit, fateor vobis, non illi negamus, quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exit. Eſt formidoloſa tanti viri ſententia, cui conſentiunt & alię eiuſce generis veterũ Patrum innumeræ, quas pro brevitate nobis propoſita omittimus.

Dixi (*ſi probabiliter conſtet, eos ſufficienti uſui rationis reſtitutos*) quia aliàs non tenetur accedere, cùm non ſint capaces ſacramenti.

Dices: Quibus ſignis cognoſcet paſtor an hujuſmodi habeant ſufficientem uſum rationis ad diſponendum ſe ad hoc ſacramentum?

Reſp. 1. Si reſpondeant ordinate ad interrogationes ſibi factas. 2. Et maximè ſi cordato modo procedant in petenda & agenda pœnitentia.

Dices 2. Quid ſi oſtendant exteriora ſigna pœnitentiæ, & confiteantur ebrietates ſuas, & alia peccata, dubitet nihilominus paſtor, num habeant ſufficientem uſum rationis, & habet pro utraque parte rationes probabiles?

℞. Tenebitur accedere, & illis miniſtra-

niſtrare ſacramentum, ſaltem ſub conditione tacita vel expreſſa, ut jam aliquoties inſimlilib. caſibus oſtendimus.

QUÆSTIO XX.

An etiam ſuis concubinis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

VEtitum eſt ſtatutis ſynodalibus diœceſis Leodienſis, ſub pœna excoṁunicationis, ne concubinus ſuæ concubinæ confeſſionem audiat, ſic enim habent: *Præcipimus,* (a) *ſub pœna excommunicationis Presbyteris, ne audiant confeſſiones mulierũ, cum quibus peccaverunt, de peccatis quæ perpetraverunt cum eis, ſed eas remittant alteri Presbytero, ſuper dicto peccato confidendas & abſolvendas. Nec etiã Presbyteros conſcios & fautores peccati ſui, vel mediatores audiant, ſed mittant eos vel eas ad honeſtos confeſſores.* Meminit hujus ſtatuti & excoṁunicationis Adrianus Doctor Lovanienſ. diœceſis tunc Leodienſ. poſtea Pontifex eius nominis ſextus: Cujus

(a) *De pœnit. & confeſ. c. 4.*

jus ſtatuti rationem reddunt Dd. quia aliàs tollitur erubeſcentia, quæ maxima eſt ſatisfactionis pars: Huius occaſione quæritur, ſi nullus ſit, qui hujuſmodi concubinam audire velit, an concubinus audire poſſit & teneatur, an verò excuſetur?

Reſponſio.

NOn ſolum poteſt in tali caſu, ſed etiam tenetur: Neq; obſtat ſtatutum aut excomunicatio, quia [a] *quod pro charitate inſtitutum eſt, non debet contra charitatem militare*: faceret autem contra charitatem paſtor, imò verò & contrà juſtitiam, ſi concubinæ petenti in hujuſmodi caſu negaret ſacramentum.

Dices. Deeſt in tali caſu erubeſcentia, quæ maxima eſt ſatisfactionis pars.

Reſp. Quod Doctores communiter dicunt, erubeſcentiam partem eſſe pœnitentiæ, non ſic intelligi debet, quaſi ad ſubſtantiam pœnitentiœ pertineat, hoc enim falſum eſt, quia ſi de facto con-

[a] *D. Bernh. de præcep. & diſpen. c. 3.*

concubinus concubinam verè pœnitentem audiret; etiam extra caſum neceſſitatis, verè abſolveret, ſi aliud non obſtaret, ſecundùm D. Thomã, quamvis peccaret, & in diœceſi Leodienſi excommunicationem incurreret, [a]

QUÆSTIO XXI.

An etiam illis, qui cœperant alteri ſacerdoti confiteri, ſi interim confeſſarius peſte infectus mortuus fuerit.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Sacerdos dum excipit confeſſionem peſte infecti, peſtem ab eo concipit, & ſubitò moritur, tenebiturne paſtor vel alius ſacerdos eundem peſte infectum accedere, & ſacramentum miniſtrare, an verò excuſabitur.

Reſponſio.

TEnebitur accedere, & abſolutionis beneficium impendere, quoniam neceſſe non ſit, ut in pluribus peccatis audien-

[a] *In add. ad 3. q. 20. ad 1.*

audiendis longam moram trahat, per ea quæ ante diximus, & in poſterum dicturi ſumus.

Dices Si ſacerdos ſacrificans morbo corripiatur, ſacerdos ſuccedens debet omnia omiſſa perficere, ut ex Concilijs & decretis pluribus colligi poteſt: ergò & paſtor ſuccedens debebit peccata, quæ reſtant confitenda, audire, & beneficiũ abſolutionis impendere. (*a*)

Reſp. Ita ordinariè fieri debere, quamvis inter iſta duo ſacramenta ſit magna differentia, ut ex ante dictis facilè eſt colligere.

QUÆSTIO XXII.

An etiam illis, qui volunt confeſſionem generalem facere.

Quæstionis Explicatio.

FRequens eſt, aliquem velle in mortis articulo confeſſionem generalem facere: tunc enim oculos mentis, quos

(a) *Tolet.* 7. *c.* 3. *Tolet.* 11. *c.* 13. *refertur* 7. *q.* 1. *c. nihil, & cap. illud.*

quos erubeſcentia mundana clauſit, timor divini judicij & gehennæ aperire ſolet, nec tunc difficulter quis adducitur; ut ruborem brevem apud unum hominem patiatur, quo Dei & Sanctorum omnium confuſionem perpetuam evadere poſſit: Hujuſmodi occaſione quæritur, an paſtor teneatur hujusmodi generales confeſſiones tempore peſtis excipere, an verò excuſetur?

Reſponſio.

EXcuſabitur regulariter, ſi hęc concurrant. Primum, quia advertit, peſte infectum concepiſſe contritionẽ vel attritionem ſuorum peccatorum. Secundum, quia timet paſtor, ne ipſe peſte infectus deficiat, nec voluntati ſuæ ſatisfacere poſſit, propter maximum, quod ipſi imminet, mortis inſtãtis periculum. Tertium, quia multi peſte infecti audiendi ſunt, & ſanis ſerviendum, & quædam ſimilia. His enim poſitis, ſufficiat audire unum, duo vel tria peccata, cum confeſſione generica reliquorum, & illi beneficium abſo-

abſolutionis impendere: Neque obſtat, quod confeſſio non videatur integra, quia ſufficit eſſe integram, ſi non materialiter, ſaltem formaliter, vult enim omnium omninò peccatorum confeſſionem facere, ſi nullum præberetur impedimentum, quod ſufficit ad hoc, ut confeſſio cenſeatur integra.

Dices. Quid ſi æger penitus non fidat conſcientiæ ſüæ, niſi integrè confiteatur, etiam materialiter, tenebiturnè paſtor integram & generalem omnium omnino peccatorum confeſſionem in tali caſu excipere?

Reſp. Non tenebitur, ſed poterit paucis conſcientiam ægroti pœnitentis melius informare: quamvis ſi nullus alius ſit in majori neceſſitate, laudabiliter facturus ſit paſtor, ſi illius voto ſatisfaciat, vitam corporalem pro illius quiete exponendo, per illa, quæ primo capite diximus.

QUÆ-

QUÆSTIO XXIII.

Quis ſit optimus & maximè probandus modus, miniſtrandi hoc ſacramentum tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CONſueta methodo diximus de miniſtris primum, deinde de ijs, quibus miniſtrandum eſt hoc Sacramentum, ſubjectis reſolutionibus quæſtionum & excuſationum, propter quas videri potuiſſet, non eſſe neceſſarium, peſte infectis illud miniſtrare. Reſtat ut de modis miniſtrandi agamus: in his enim magna varietas reperiri ſolet, propter varia, quæ periculum, tum miniſtrantium tum ſuſcipientium, in hoc caſu ſuggerere ſolet. Et inprimis inquirendum, quis cenſeri debeat optimus modus miniſtrandi hoc ſacramentum in præſenti caſu?

Reſponſio.

ILle eſt maximè probandus, in quo ſubſtantialia ipſius ſacramenti certa,

ta, & quantum fieri poteſt minimè dubia, hoc eſt, ex parte quidem pœnitentis contritio, vel attritio, & confeſſio vera & integra, ſaltem formaliter: ex parte verò miniſtrantis abſolutio, quæ his verbis conſtat; (*Ego te abſolvo.*) Deinde cæremoniæ Eccleſiæ diœceſanæ in totum aut pro parte adhibentur, pro ratione periculi contagionis, vel mortis ipſius pœnitentis, vel etiam miniſtrantis: His enim poſitis, ea omnia aderunt, quæ vir bonus & prudens in hujuſmodi adminiſtratione adeſſe debere judicaret, quæ ſufficienter ex antedictis patent.

Dices: Valebitnè abſolutio, ſi paſtor ſubditum, multis cenſuris & peccatis innodatum, abſolvat, nihil aliud dicendo, quam *Abſolvo te.*

℞. Valebit, dummodo intentio extendatur ad abſolutionem à cenſuris & peccatis, ut ſpeciatim Sotus (*a*) annotavit.

QUÆ.

(a) *Sotus in* 4. *diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 3.

QUÆSTIO XXIV.

Quid cenſendum ſit de modo miniſtrandi illorum, qui in caſu peſtis abſolvunt pœnitentem his verbis: Abſolvat te Chriſtus: vel, Deus te abſolvit, vel, abſolvaris à peccatis tuis, vel, Remitto tibi peccata: vel, Sacramentum abſolutionis tibi impendo?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt, formam hujus ſacramẽti conſiſtere in his verbis: *Ego te abſolvo*: quamvis & in illis tribus verbis tantũ duo ſint de eſſentia, *Te* & *Abſolvo*, ut (*a*) Sotus benè notavit: nam tantundẽ ſignificabis ſi dicas, *Abſolvo te*, ac ſi dixeris, *Ego abſolvo te*. Poteſt verò in caſu peſtis ex nimia animi perturbatione accidere, parochum non uti verbis conſuetis, ſed aliis atque aliis, & præſertim in quæſtione propoſitis, de quibus forſan non immerito quis dubitare poſſit, an modus ſub illis verbis miniſtrandi probandus ſit vel reprobandus? *Reſpon-*

(a) *diſt. 14. q. 1. art. 3.*

Reſponſio.

PRimò. Modus abſolvendi per hæc verba: *Chriſtus te abſolvat*: eſt reprobandus. Reprobat illũ D. Thomas (*a*) ex profeſſo in ſuis opuſculis, ut vocat præſumptuoſum & temerarium, potuiſſet & erroneum appellare: nam effectus ſacramenti, atq; adeò actus miniſtri, tali forma verborum debet ſignificari, qualis ex ſcriptura & uſu Eccleſiæ habetur: talis autem in propoſito eſt illa, quæ continetur verbis indicativi modi: (*Ego te abſolvo*;) non autem illis deprecativi *Chriſtus te abſolvat*.

Secundò: Modus abſolvendi per illa verba, (*Deus te abſolvit*,) quæ ſunt præteriti temporis, videtur ſimiliter reprobandus, & favere opinioni Magiſtri (*b*) Sententiarum, qui docuit per illa verba (*Ego te abſolvo*;) nequaquã ſignificari, quod ipſe ſacerdos abſolvat à peccatis, aut remittat peccata, ſed ſenſum eſſe: Ego te à peccatis à Deo abſo-

(a) *Opuſ.* 22. (b) *In* 4. *ſent, diſt.* 81. *lit. F.*

abſolutum eſſe dico · quæ opinio vel verius error ab omnibus reijcitur, & merito: nam pugnat cum ipſa Scriptura, & auctoritate Sanctorum Patrum, trum, qui apertè docent, ſacerdotem ipſum ſaltem uti cauſam inſtrumentalem per ſacramenti miniſterium remittere peccata, idque per formam propriè ſignificari, conformiter ad verba Scripturæ: *Quæcunque (a) ſolveritis, &c.* & *Quorum (b) remiſeritis &c.* quæ proprie & ſimpliciter, uti ſonant, intelligi debent, ut poſſet authoritate ſanctorum Patrum oſtendi, ſi ſuſcepta brevitas hoc permitteret.

3. Modus abſolvendi per illa verb. (*abſolvere à peccatis tuis,*) probari poteſt, & nominatim probatur à (c) Soto, quia hic modus formæ imperativus tantundem valet in re, quam indicativus, ut ex forma baptiſmi Græcorum colligi poteſt, qui ab eccleſia cenſentur

Q verè

(a) *Matth.* 18. (b) *Joan.* 20.
(c) *In* 4. *diſt.* 14. *q.* 1. *art.* 3.

verè baptizare, quamvis utantur verbo imperativo, *Baptizetur ſervus Chriſti*.

4. Modus abſolvendi per illa verba, (*remitto tibi peccata*) tolerari poteſt, & probatur à Cajetano apud D. (*a*) Thomam, quia illa tantundem ſignificant, ac (*abſolvo te.*)

5. Modus quoque abſolvendi per illa verba: (*ſacramentum abſolutionis tibi impendo*) ſimiliter probari poteſt, ut ſpeciatim notavit Cajetanus, quia quod ad rem attinet, tantundem ac illa (*abſolvo te*) ſignificant.

Dices: Peccatne, qui his etiam probati modis abſolvendi utitur, omiſſa conſueta eccleſiæ forma?

Reſp. Peccat quamvis non mortifere, ſi ut caſus ponit mutatio fiat ex inadvertentia vel perturbatione animi, poſſet tamen eſſe mortale ratione alicuius ſcandali, ut ſi inde putaret pœnitens, inquit Sotus, ſacerdotem ſibi nolle beneficium abſolutionis impendere.

QUÆ-

(a) *3. p. q. 84. art. 3.*

QUÆSTIO XXV.

Quid de illorum, qui rogant ægrum, an habeat peccata mortalia, & intellecto quod nullum deſignat, non abſolvunt, ſed abeunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis, multi aſſueverunt ſingulis Dominicis confiteri & cōmunicare, corripiuntur peſte & volunt confiteri, inquirit paſtor, an aliquod peccatum præter quotidiana confitēdum habeant, intellecto, quod nullum, non audit neque abſolvit: Quæritur, quid de hoc modo agendi cenſendum ſit. *Reſponſio.*

HIc modus agendi, etſi in magna contagione videatur poſſe tolerari, tamen non caret gravi periculo: Prior pars probatur: quia veritas certa eſt & Catholica, non eſſe neceſſarium confiteri peccata quam mortalia: ſic enim definivit (*a*) Concilium Tridentinum, & eſt communis Theologorū,

 quia

(a) *Seſſ. 24. c. 5. & can. 7.*

quia ad remiſsiouem venialium per ſe non eſt neceſſaria infuſio gratiæ, & conſequenter ad illorum remiſsionem non eſt opus aliquo ſacramento tanquam gratiæ inſtrumento: non ergo tenebitur paſtor vitam ſuam periculo exponere pro abſolutione illorum impendenda cum ſine ſacramento poſſint remitti. Poſterior probatur, quia fieri poteſt, ut æger erret exiſtimando peccatum eſſe veniale, quod eſt mortale, ut merito precatus ſit regius Propheta: (a) *Delicta quis intelligit: ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo.* Quare paſtor monebit talem, ut confiteatur ſaltem vel unum veniale, & eum abſolvat, maximè, ſi aliquo notabili tempore confeſſus non fuerit, cùm homo ſit ſæpè peccatis occultis obnoxius, de quibus non conteritur, ac proinde ſi ſine ſacramento moreretur, periret, qui ſacramento adjutus ſalvari potuiſſet.

Dices: Quid ſi vovet etiam confiteri venialia. Reſp.

(a) *Pſalm.*

Reſp. Poteſt tale votum intelligi, vel de omnibus venialibus, vel de aliquibus, puta, quibus eſt multum obnoxius, & facilè cognoſci, & explicari poſſunt, & ad magnum animæ bonum pertinet illorum correctio. Si primo modo votūm illud intelligatur negligendum eſt, ſicuti periculoſum, (*a*) & moraliter loquendo impoſsibile; Si altero, videtur paſtor obligari ad ægrū in confeſsione audiendum, ne quantum in ſe eſt, violator voti cenſeatur.

QUÆSTIO XXVII.

Quid ſit de illorum, qui propter ægri in loquendo tarditatem ipſi celeriter de peccatis, quæ veroſimiliter illum commiſiſſe exiſtimant, interrogant, & ſtatim annuentem ægrum abſolvunt, & abeunt.

Quæstionis Explicatio.

FEre omnes peſte infecti linguam habent ulceratam, aridam, & pro-

(a) *Sotus in diſt.* 18. 1. *art.* 3. *circa* fi[illegible]

pemodum immobilem, propter ardentem in inteſtinis febrim, ut Medici teſtantur, & in ſuperioribus ex Lucano oſtendimus: Huius occaſione quæritur, an Paſtor advertens ægrum tarde & difficulter loquentem, poſſit hoc modo ſupplere, interrogando ſcilicet, tantum aliqua, quæ veroſimilius putat illum commiſiſſe: & beneficium abſolutionis impendendo?

Reſponſio.

POteſt hic modus miniſtrandi tolerari: præſertim ſi aliquod horum trium occurrat: Primum ſi grave ſit contagij periculum: Secundum, ſi brevi timetur æger in delirium, vel etiam in mortem ex vi & magnitudine morbi caſurus. Tertium, ſi æger ſolet eſſe boni judicij, & diligenti præmeditatione ſeſe ad contritionem & confeſſionem præparare, ita ut paſtor ſibi probabiliter perſuadere poſſit illũ pro hoc tempore bene præparatum eſſe, & ſi morbus & tempus permitterent libẽter omnia confeſſurũ: Et ratio eſt, quia

illis tribus caſibus ſufficit integritas confeſſionis formalis vult enim æger integre confiteri, ſi tempus, & morbus illud permitterent, quod ſufficit ut cõfeſſio dicatur integra ſaltem formaliter; & conſequenter peſte infectus eſt bene diſpoſitus, ut tam ſacramentum, quam effectum ſacramenti, & omnium peccatorum etiam omiſſorum remiſſionem conſequatur.

Dices: Judicis eſt cauſam bene examinare, antequam ſententiam ferat, debet ergo paſtor ulterius de tota cauſa diligenter cognoſcere.

Reſp. Poſito aliquo eorum quæ diximus, paſtorem ſufficienter officium feciſſe, ut ex antedictis ſatis manifeſtum eſt, ſecundum quæ licet in articulo mortis, propter periculum & temporis brevitatem, craſſiore quodam modo miniſtrare ſacramenta, quam extra illum.

Dices ſecundo: Quid ſi æger velit integre confiteri?

Reſp. Si paſtor timet probabiliter peri-

riculum mortis ex infectione peſtilenti, non tenetur audire, ſed excuſatur ſecundum (*a*) Zambranum & multos recentiores Dd. eruditos & pios, quos ſe conſuluiſſe dicit, quorum ratio videtur eſſe, quia ſicut ſecundum omnes excuſatus pœnitens ab integritate confeſsionis, quando ex illa ſibi timet damnum corporis, vel rei familiaris, vel honoris, quod ſcilicet Confeſſarius ipſi injuſte inferret, ſi illi integre confiteretur, ita etiam excuſatur Confeſſarius ab audienda integra confeſsione, ex qua ſibi à confitente mortem timet.

Quod noto in ſolamen paſtorum & eorum qui necdum tanta charitate ardent, ut periculum vitæ corporalis, pro majori quiete ſpirituali proximi adire audent.

* * *

QUÆ-

QUÆSTIO XXVII.

Quid ſit illorum, qui habentes plures peſte infectos eodem tempore viciniis tuguriolis exceptos, ad ſingulos accurrunt, auditóque uniuspeccato uno illum ſtatim abſolvunt, & ad alium atque alium tranſeunt, eos ſimiliter audientes & abſolventes?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CUm peſtis ſævit & inſtar ignis omnia circumquaque depopulat, nec plures ſunt in parochia qui confeſſiones excipiant, redigitur paſtor in has anguſtias, ut vel pleróſque ſine miniſtratione huius ſacramenti deſerere debeat, vel ſum̃a illi opus ſit tum diligentia, tum induſtria, quo omnibus, vel ſaltem quam plurimis illud miniſtrare valeat: Huius occaſione quæritur in hoc lugubri caſu, an paſtor modo prænarrato ſuorum confeſſiones excipere, & beneficium abſolutionis impendere poſſit & teneatur.

Reſponſio.

POſitis his, quæ precedenti queſtione comprobavimus, videntur poſſe imò teneri paſtores hoc pacto miniſtrare: quia charitas obligat, ut illud ſacramentum tantæ neceſſitatis in illo periculo cōmunicetur omnibus, quibus communicari poteſt poteſt autem hoc pacto illis communicari, ut ex antedictis patet: & confirmatur à ſimili: nam *a*) Dd. aſſerunt in caſu naufragij, & ingreſſus in præliū, & ſimilibus, quando confeſſiones omnium non poſſunt integre audiri, poſſe Confeſſarius audito uno, vel altero peccato cujuslibet, eos ſigillatim abſolvere.

Dices: Quid ſi tali tempore paſtor offendat aliquos, quorum confeſſiones integras audire poſsit, cum non ita gravi contagionis periculo, tenebiturne illos integre audire?

Reſp. Non teneri propter debitum charitatis, quo alijs in pari vel majori ſalu-

(a) *Henric. lib. 9 ſumma, c. 39. n. 4. & alij quos citat.*

ſalutis periculo exiſtentibus (ut præſupponimus) tenetur quoque hoc ſacramentum miniſtrare?

QUÆSTIO XXVIII.

Quid de illorum, qui plures peſte infectos in eodem cubiculo, vel lecto jacentes, ſimul audiunt & abſolvunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

FRequens eſt ſæviente peſtilentia, ut paſtores plures offendant ægros in eiſdem Xenodochiis publicis, vel ædibus privatis, cubiculis, ſubinde etiam in lectis jacentes, quos neceſſum eſt, ſi confiteri debeant, ut ſocijs audientibus confiteantur Quęritur, an hic modus confitendi, & ſimul illos abſolvendi tolerari poſſit?

Reſponſio.

POteſt tolerari & practicari, imo ſubinde ipſe peſte infecti hoc modo tenebuntur confiteri, & paſtor abſolvere. Primum probatur, quia quãvis nemo cogi poſsit ad confeſſionẽ publi-

cam, ſeu talem quæ in aliorum notitiã venire poſsit, tamen quilibet poteſt juri ſuo cedere, & aliquid infamiæ pati ad majus aliquod ſpirituale bonum conſequendum, ut communiter Dd. tradunt. Alterum probatur, quia ſi æger non confidit, ſe poſſe conſequi remiſsionem peccatorum, niſi virtute abſolutionis ſacramentalis, tunc etſi non ex præcepto ſacramenti, tamen ex præcepto charitatis, quo tenetur ſaluti animæ ſuæ proſpicere, tenebitur ſocijs audientibus cõfiteri & potius ſubire quamvis infamiã, & quævis detrimenta, quam nõ confiteri, & ſacramẽtalem abſolutionẽ conſequi, ut patet.

Dices: Si liceret plures ſimul uno cõfiteri, liceret quoq; plures ſacerdotes, ſi forte concurrerent, unius audire cõfeſsionem, hoc autẽ poſterius non licet, quia ſacerdos gerit perſonã Chriſti, qui unus eſt, ergo nec prius: Sic argumentatur Scotus (a) contra hunc modum confitendi & abſolvendi.

Reſp.

(a) *in 4. diſt. 7.*

Reſp. Negando ſubſumptum, & ad rationem eius dicimus plures ſacerdotes, ſi concurrant, non gerere perſonam plurium, ſed unius videlicet, Chriſti, quem unum omnes ſacerdotes repræſentant.

QUÆSTIO XXIX.

Quid ſit de illorum, qui volunt ægros ad ſe adduci, ut illos ex feneſtra audiant & abſolvant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis, paſtor eſt peſte infectus, & vi morbi detinetur domi, cuperet tamen ſubditis etiam peſte infectis miniſtrare ſacramentum, cum vero aliter non poſsit, paratus eſt ex feneſtra beneficium abſolutionis ſibi confitentibus impendere. Quæritur, quid cenſendum ſit de hac ratione miniſtrandi?

Reſponſio.

NEc hic modus reprobari debet, imò, ſicut ante inſinuavimus, ipſi peſte infecti, ſubinde tenebuntur ad fene-

feneſtras domus paſtoralis confiteri, & viciſſim paſtor ex eis illos abſolvere. Tria hic dicemus, primũ probatur, quia hic modus nihil habet contra rationem fori judicialis conſcientiæ, niſi quod hoc pacto confeſſio & abſolutio fiunt publice, ſed huic ſecreto propter majus bonum ſpirituale, diximus poſſe & debere ſubinde renunciari. Secundum, quia quando peſte infectus eſt ijs viribus, ut poſsit ad paſtorem ire pro abſolutione, nec audet de remiſſione peccatorum ſuorum fidere abſque abſolutione ſacramentali, tenetur accedere, ut ante ſimiliter oſtendimus. Poſtremum quoque patet, quia paſtor in illa extrema neceſſitate ſpirituali ſuorum ſubditorum tenetur ex debito ſui officij, ſi poſſit, ſuccurrere, & perinde eſt, ſi ex feneſtra, vel veſtibulo domus, vel in platea, vel area, vel horto, alta voce proferat ſententiam pœnitente longè diſtante, quia nihil horum eſt contra rationem fori conſcientiæ: minus eſt contra rationem fori exte-

exterioris, in quo non aliter quam ſcripto, & voce clara leguntur & proferuntur quotidiè ſententiæ.

Dices: Poterit ergò paſtor, ſi fortè Judex ſit delegatus, in foro exteriori ſententiam per feneſtram dicere?

Reſp. Poſſe, quod ſingulariter notavit Franciſcus à [*a*] Ripa.

QUÆSTIO XXX.

Quid ſit de illorum, qui volunt peſte infectum ſibi confiteri in abſentia?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAgnum eſſe ſolamen paſtorum, ſi tempore peſtis confeſſiones in abſentia excipere poſſent, vitarent ſiquidem periculum contagionis, cui ſe exponere tenentur, dum præſentiam ſuam in audienda confeſſione ægri exhibere tenentur: Hujus occaſione quæritur, an hujuſmodi modus audiendi confeſſiones ſit licitus & tolerandus. *Reſpon-*

[a] *Tract. de peſte, c. de privilegiis peſte infectorum.*

Reſponſio.

NOn eſt licitus neque tolerandus. Probatur primò (*a*) canonibus, qui præſentiam ſacerdotis cui fit confeſsio, deſiderant: Et doctrina Concilij Trident. *ſiquidem Chriſtus Dominus* (iuquit Concilium) *eos, qui ſe poſt baptiſmum crimine aliquo contaminaverunt ante tribunal ſacramenti pœnitentiæ tanquã reos vult ſiſti*, quo verbo pręſentia perſonalis deſignatur: deinde uſu & conſuetudine univerſalis eccleſiæ, quæ omnibus nota eſt. Præterea cōmuni (*b*) Theologorum ſententia: tandem ratione, quia ut ſacerdos vere proferre poſsit abſolutionem, neceſſaria eſt rei præſentia, hæc eſt enim forma abſolutionis: *Ego te abſolvo*: quibus patet præſentem ſacerdotem præſenti reo loqui, de qua re ſuo loco latius:

Po-

(a) *De pœnit. diſt. 1. c. Quem pœnitet*, & *c. Veſtris utriusque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* (b) *D. Th. in 4. diſt. 17. q. 3. art. 4. & ibi commentatores.*

Poſtremo probatur, quia Clemens VIII. hanc Propoſitionem: *Licere Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere ad minus ut falſam, temerariam & ſcandaloſam damnavit ac prohibuit, præcepitque ne deinceps iſta propoſitio publicis privatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur, & addit excommunicationem ipſo facto incurrendam, & ſibi reſervatam contra violantes hoc hoc decretum, præter alios pœnas à judicibus injungendas.*

Dices: Plnres Doctores hoc decretum ſic intelligunt, ut Pontifex damnet abſolutionem abſenti impenſam, ſed non confeſsionem confeſſario abſenti factam.

Reſp. Et ego hucuſque ſic intellexi, propter rationem ſtatim à me alligandam & ſolvendam: verum magiſtri noſtri Lovan. Joan. Clarius & Fabrici-

cius, quorum cenſurę hunc Tractatum ſubmiſi, mihi ſcribunt Illuſt. Card. Bellarm. declaraſſe Clem. VIII. intellexiſſe decretum hoc in ſenſu diviſo, videlicet, ut utraq; propoſitionis pars damnata cenſeatur: Imò Rever. Lombardus Epiſc. Ardmacanus dicitur deſcripſiſſe in officio inquiſitionis Romanæ, improbatam eſſe diſerte huiuſmodi interpretationem.

Dices 2. Juxta communem Theol. frequenti uſu Eccleſ. receptam, licet confiteri per interpretem: ergò licet confiteri in abſentia Hoc eſt argum. quod pro interpretatione, pręfatorum Dd. adferri ſolet.

℞. Negando conſequentiam, confiteri enim per interpretem, abſentiam confitentis à Confeſſario nō includit, ſicut caſus præſupponit, aut deberet, adhuc ut argumentum concluderet.

Dices 3. Sacerdos veniens ad abſolvendum pœnitentem morti vicinum, & muniens illum ita privatum uſu omnium ſenſuum, ut nullum ſignum pec-

cati

cati aut doloris ab eo poſsit obtinere, poteſt eſſe contentus aliorum relatione, qui teſtantur illum dediſſe ſigna pœnitentiæ & abſolutionem petiiſſe, antequam adeſſet ſacerdos: ergo poteſt Confeſsio fieri in abſentia ſacerdotis Antecedens ante à nobis breviter probatum fuit, & probatur latius ex [*a*] antiquis Conciliis & [*b*] Patrib. ſic n. habet Concilium Aranſecanum: *Subito obmuteſcens pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Et Carthaginenſe Tertium *Ægrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur; & ſimiliter de pœnitentibus agendum eſt.* Et Carthaginenſe Quartum. *Si infirmus pœnitentiam petens obmutuerit, vel in phreneſim inciderit, dent teſtimonium qui eum audierunt & accipiat pœnitentiam*, hoc eſt

[a] *Aranſec.* 1. *c.* 12. *Carthag.* 3. *c.* 34. [b] *Aug. lib.* 1. *de adulter. coniug. c. ult. & lib.* 50. *homil.* 41. *Leo,* 1. *ep.* 89. *alias* 61.

eſt ſacramentalem abſolutionem ſecundum gloſſam communiter receptũ. Et D. [a] Auguſtinus, qui cum affirmaſſet baptiſmum in fine vitæ poſſe dari Catechumenis oſtendentibus dolorem, addit: *Quæ autem baptiſmi, eadem eſt reconciliationis cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit, nec ipſis enim ex hac vita ſine arrha ſui pacis exire velle debet mater Eccleſia.* Et D. [b] Leo: *Ita ergo neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus quærere comprobentur, quod paulo ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium prodeſſe debebunt, ſimul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.*

℟. Hujuſmodi confeſsionem, quæ à Conciliis, Patribus, & uſu Eccleſiæ probatur, non debere dici in abſentia factam

[a] *lib. 1. de adult. conjugiis. c. ult.*
[b] *1. epiſt. 89.*

factam ſed potius in præſentia, quia ponitur Confeſſarius ſtatim ſupervenire, qui pœnitentis & morientis examinat diſpenſationem & confeſsionem ex teſtimonio fidelium circumſtantium.

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum qui volunt ſibi confiteri per literas?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TUrpilius Comicus tractans de viciſsitudine literarum: *Sola* (inquit) *res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit*: *Nec falſam*, teſte D. (*a*) Hieronymo: *dedit, quanquam in re non vera ſententiam, quid enim eſt, ut ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per epiſtolas & alloqui & audire quos diligis.* Huius occaſione exiſtimare forſan poſſet quiſpiam ad confeſsionem ſufficere præſentiam, quæ ſolet haberi per literas vel ſcriptum, quo reus abſens

(a) *Epiſtola ad Nitium Hypodiaconum.*

eſt ſacramentalem abſolutionem ſecundum gloſſam communiter receptũ. Et D. [a] Auguſtinus, qui cum affirmaſſet baptiſmum in fine vitæ poſſe dari Catechumenis oſtendentibus dolorem, addit: *Quæ autem baptiſmi, eadem eſt reconciliationis cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit, nec ipſis enim ex hac vita ſine arrha ſui pacis exire velle debet mater Eccleſia.* Et D. [b] Leo: *Ita ergo neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus quærere comprobentur, quod paulo ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium prodeſſe debebunt, ſimul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.*

℟. Hujuſmodi confeſsionem, quæ à Conciliis, Patribus, & uſu Eccleſiæ probatur, non debere dici in abſentia factam

[a] *lib.* 1. *de adult. conjugiis. c. ult.*
[b] 1. *epiſt.* 89.

factam ſed potius in præſentia, quia ponitur Confeſſarius ſtatim ſupervenire, qui pœnitentis & morientis examinat diſpenſationem & confeſsionem ex teſtimonio fidelium circumſtantium.

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum qui volunt ſibi confiteri per literas?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TUrpilius Comicus tractans de vicisſitudine literarum: *Sola* (inquit) *res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit*: *Nec falſam*, teſte D. (*a*) Hieronymo: *dedit, quanquam in re non vera ſententiam, quid enim eſt, ut ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per epiſtolas & alloqui & audire quos diligis.* Huius occaſione exiſtimare forſan poſſet quiſpiam ad confeſsionem ſufficere præſentiam, quæ ſolet haberi per literas vel ſcriptum, quo reus abſens

(a) *Epiſtola ad Nitium Hypodiaconum.*

ſens ſua peccata ſacerdoti confitetur. Idcirco quæritur, an hic modus ſit licitus & tolerandus?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus neq; tolerandus: nam & illũ damnavit diſertis verbis, idem Clem. VIII. declaravit enim hanc propoſitionem *licere per literas ſeu internuntium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, eſſe ad minus falſam, temerariã & ſcandaloſam*. Et ratio poteſt eſſe illa, quam ſuperiori quæſt. ex modern. Thomiſtis attulimus, quia ante abſolutionem neceſſum eſt, ut ſacerdos examinet cauſam & diſpoſitionem pœnitentis, & de pœnitenti eius diſpoſitione ſit moraliter certus, quod in abſentia per literas fieri non poteſt.

Dices: Non eſt contra uſum eccleſiæ, quod pœnitens, quando loqui nõ poteſt, vel nutibus confiteatur peccata, vel ſcribat illa & tradat ſacerdoti: Ergo licebit etiam abſenti ſic confiteri.

Reſp. Negando conſequentiam: & ratio

ratio diverſitatis eſt, quia quando pœnitens præſens tradit ſacerdoti peccata, ſigna contritionis exhibendo, & petendo ab eo abſolutionem, eámque expectando humiliter, dum ſacerdos legit peccata, ac denique ſatisfactionem expectando, quam ſacerdos imponit, fit certior, quod pœnitens tradit peccata loco ſuæ accuſationis, & videt præſentem etiam diſpoſitionem illius, quod non fit cum mittit peccata ſua ſcripto abſenti ſacerdoti.

Dices 2 In [a] decreto dicitur, confeſsionem quandam ſuſcipiendam per ſcriptum: ſic enim habetur; *Si fornicata fuerit mulier, dimittenda eſt, ſed illa vivente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt, & pœnitentia illius per ſcripturam recipienda.*

Reſp. Non fieri ibi ſermonem de confeſsione ſacramentali, ſed alia judiciali, quæ petitur in ſcripto, propter majorem fidem & certitudinem.

Dices

[a] c *Qualis* 3. q. 5.

cius, quorum cenſurę hunc Tractatum ſubmiſi, mihi ſcribunt Illuſt. Card. Bellarm. declaraſſe Clem. VIII. intellexiſſe decretum hoc in ſenſu diviſo, videlicet, ut utraq; propoſitionis pars damnata cenſeatur: Imò Rever. Lombardus Epiſc. Ardmacanus dicitur deſcripſiſſe in officio inquiſitionis Romanæ, improbatam eſſe diſerte huiuſmodi interpretationem.

Dices 2. Juxta communem Theol. frequenti uſu Eccleſ. receptam, licet confiteri per interpretem: ergò licet confiteri in abſentia. Hoc eſt argum. quod pro interpretatione, pręfatorum Dd. adferri ſolet.

℞. Negando conſequentiam, confiteri enim per interpretem, abſentiam confitentis à Confeſſario nõ includit, ſicut caſus præſupponit, aut deberet, adhuc ut argumentum concluderet.

Dices 3. Sacerdos veniens ad abſolvendum pœnitentem morti vicinum, & muniens illum ita privatum uſu omnium ſenſuum, ut nullum ſignum peccati

cati aut doloris ab eo poſsit obtinere, poteſt eſſe contentus aliorum relatione, qui teſtantur illum dediſſe ſigna pœnitentiæ & abſolutionem petiiſſe, antequam adeſſet ſacerdos: ergo poteſt Confeſsio fieri in abſentia ſacerdotis Antecedens ante à nobis breviter probatum fuit, & probatur latius ex [*a*] antiquis Conciliis & [*b*] Patrib. ſic n. habet Concilium Aranſecanum: *Subito obmuteſcens pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Et Carthaginenſe Tertium *Ægrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur; & ſimiliter de pœnitentibus agendum eſt.* Et Carthaginenſe Quartum. *Si infirmus pœnitentiam petens obmutuerit, vel in phreneſim inciderit, dent teſtimonium qui eum audierunt & accipiat pœnitentiam*, hoc eſt

[a] *Aranſec.* 1. *c.* 12. *Carthag.* 3. *c.* 34. [b] *Aug. lib.* 1. *de adulter. coniug. c. ult. & lib.* 50. *homil.* 41. *Leo.* 1. *ep.* 89. *alias* 61.

eſt ſacramentalem abſolutionem ſecundum gloſſam communiter receptũ. Et D. [a] Auguſtinus, qui cum affirmaſſet baptiſmum in fine vitæ poſſe dari Catechumenis oſtendentibus dolorem, addit: *Quæ autem baptiſmi, eadem eſt reconciliationis cauſa, ſi forte pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit, nec ipſis enim ex hac vita ſinc arrha ſui pacis exire velle debet mater Eccleſia.* Et D. [b] Leo: *Ita ergo neceſſitati auxiliandum eſt, ut nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, ſi eam etiam amiſſo vocis officio per indicia integri ſenſus quærere comprobentur, quod paulo ante poſcebant, ſub præſenti ſignificare non valeant, teſtimonia eis fidelium prodeſſe debebunt, ſimul tamen & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur.*

IV. Hujuſmodi confesſionem, quæ à Conciliis, Patribus, & uſu Eccleſiæ probatur, non debere dici in abſentia factam

[a] *lib.* 1. *de adult. conjugiis. c. ult.*
[b] 1. *epiſt.* 89.

factam ſed potius in præſentia, quia ponitur Confeſſarius ſtatim ſupervenire, qui pœnitentis & morientis examinat diſpenſationem & confeſsionem ex teſtimonio fidelium circumſtantium.

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum qui volunt ſibi confiteri per literas?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TUrpilius Comicus tractans de viciſsitudine literarum: *Sola* (inquit) *res eſt, quæ homines abſentes præſentes facit*: *Nec falſam*, teſte D. (a) Hieronymo: *dedit, quanquam in re non vera ſententiam, quid enim eſt, ut ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per epiſtolas & alloqui & audire quos diligis.* Huius occaſione exiſtimare forſan poſſet quiſpiam ad confeſsionem ſufficere præſentiam, quæ ſolet haberi per literas vel ſcriptum, quo reus abſens

(a) *Epiſtola ad Nitium Hypodiaconum.*

ſens ſua peccata ſacerdoti confitetur. Idcirco quæritur, an hic modus ſit licitus & tolerandus?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus neq; tolerandus: nam & illũ damnavit diſertis verbis, idem Clem. VIII. declaravit enim hanc propoſitionem *licere per literas ſeu internuntium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, eſſe ad minus falſam, temerariã & ſcandaloſam.* Et ratio poteſt eſſe illa, quam ſuperiori quæſt. ex modern. Thomiſtis attulimus, quia ante abſolutionem neceſſum eſt, ut ſacerdos examinet cauſam & diſpoſitionem pœnitentis, & de pœnitenti eius diſpoſitione ſit moraliter certus, quod in abſentia per literas fieri non poteſt.

Dices: Non eſt contra uſum eccleſiæ, quod pœnitens, quando loqui nõ poteſt, vel nutibus confiteatur peccata, vel ſcribat illa & tradat ſacerdoti: Ergo licebit etiam abſenti ſic confiteri.

Reſp. Negando conſequentiam: & ratio

ratio diverſitatis eſt, quia quando pœnitens præſens tradit ſacerdoti peccata, ſigna contritionis exhibendo, & petendo ab eo abſolutionem, eámque expectando humiliter, dum ſacerdos legit peccata, ac denique ſatisfactionem expectando, quam ſacerdos imponit, fit certior, quod pœnitens tradit peccata loco ſuæ accuſationis, & videt præſentem etiam diſpoſitionem illius, quod non fit cum mittit peccata ſua ſcripto abſenti ſacerdoti.

Dices 2 In [*a*] decreto dicitur, confeſsionem quandam ſuſcipiendam per ſcriptum: ſic enim habetur; *Si fornicata fuerit mulier, dimittenda eſt, ſed illa vivente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt, & pœnitentia illius per ſcripturam recipienda.*

Reſp. Non fieri ibi ſermonem de confeſsione ſacramentali, ſed alia judiciali, quæ petitur in ſcripto, propter majorem fidem & certitudinem.

Dices

[a] *c Qualis* 3. *q*. 5.

Dices 3. D. (*a*) Cyprianus in epiſtolis dicit, ſe recepiſſe confeſsiones aliquorum abſentum per ſcripturam; Et (*a*) Scotus dicit, S. Thomam Cantuarienſ. in carcere detentum, Romam miſiſſe pro abſolutione: Et (*b*) Euſebius narrat, Serapionem ægrotantem miſiſſe ad Presbyterum etiam ægrotantem, ut eum abſolveret.

Reſp. Ad Cyprianum quod attinet, potius pro contraria ſententia poſſe induci: nam receptis libellis confitentium, qui abſentes erant, non dicit ſe abſolviſſe illos, ſed commiſiſſe, ut aliquis Presbyter ex his qui pręſentes aderant, pacem eis daret; ubi omnino videtur requirere præſentiam. tamē cum negotium illud committit Diacono dicens, ut ſi Presbyter nō adeſſet, Diaconus id faceret; argumentum eſt non loqui de abſolutione ſpirituali, ſed de aliqua reconciliatione ad publicam pœnitentiam pertinente.

Ad

[a] *Epiſt* 13. [b] *In* 4. *q.* 17. *diſt. uni.* [c] *Lib.* 6. *c.* 34.

Ad Scotum, neſcitur ex qua hiſtoria id ſcribat, neque ipſe eam refert: Deinde non dicit, Thomam ſcripſiſſe ſua peccata: Præterea per abſolutio- intelligere poſſumus aliquam pœnariam intelligentiam vel pontificalem, benedictionem, vel fortè abſolutionem à quacunque cenſura, quæ ad cautelam fere peti & dari ſolet, etiamſi non agnoſcatur.

Ad Euſebium dicimus, Serapionem non petijſſe ſacramentalem abſolutionem, ſed reconciliationem aliquam, ut ante ad Cyprianum dximus: erat enim ille velut in ſtatu pœnitentium, quoniam coram tyranno metu mortis fidem negaverat.

Dices poſtremo. Aliqui (*a*) aſſerunt hunc modum confeſſionis, quin etiam abſolutionis in uſu eſſe inter Catholicos viventes in terris hæreticorum, quando oppreſſi perſecutione

R non

(a) *Palud. in* 4. *diſt.* 27. *q.* 2. *art.* 1. *Ant.* 3. *p. tit.* 14. *c.* 19. §. 9. *Navar. in ſumma c.* 21. *n.* 36. *& alij.*

non pœnitentialiter confiteri neque abſolvi.

Reſp. 1. Non conſtare de hoc modo confitendi & abſolvendi. Deinde fieri poſſe, ſi quis talis ſit uſus, quod promanaverit ex errore illorum Dd: qui hactenus docuerunt, hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum in caſu ſaltem extremæ neceſſitatis validum eſſe, cujus contrarium jam definivit Summus Pontifex.

QUÆSTIO XXX.

Quid ſit de illorum, qui abſolvunt per interpoſitam perſonam, cui Sacerdos committit, ut ſuo loco & nomine verba abſolutionis in præſentia proferat?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis. Timore contagionis non audet paſtor accedere peſte infectum, eſt vero ad manum laicus, qui offert nomine parochi, ſi illi committat, officium facere, ſeu abſolvere

ſolvere: Quæritur an ejus nomine, beneficium abſolutionis ſacramentalis impendere poterit?

Reſponſio.

HIc modus omnino reprobandus eſt, quia actio ſacramentalis, præſertim illa, quæ eſt à miniſtro conſecrato & ſpecialiter deputato ad illam excipiendam, eſt actio mere perſonalis, & non delegabilis; ideo enim ad illam conſecratur miniſter, quia per ſe debet illam exercere, aliàs pari ratione poſſet ſacerdos conſecrare per alium, committendo illi vices ſuas, quod nemo unquam dixit.

Secundo probatur: nam vel illa interpoſita perſona erit ſacerdos vel laicus: Quod ſit laicus, plane improbabile eſt, quia actus charecteris ſacerdotalis non poteſt committi laico, aliàs pari ratione poſſet etiam illi committi, ut confeſſionem audiret, & per ſe totum ſacramentum perficeret in perſona alterius, v. g. ſummi Pontificis:

Quod ſi ſacerdos, etiam abſurdum eſt, quia ille audita confeſſione, poterit proprio nomine abſolvere: nam in caſu extremæ neceſſitatis habebit jurisdictionem: ſi vero non audiat confeſſionem, non poterit ſimpliciter abſolvere, quia non poteſt proferre verba abſolutionis, tanquam referens ſententiam ab alio datam, (hoc enim eſt impertinens, & ſimiliter per laicum fieri poſſet) ſad tanquam judicans: non poteſt autem judicare causâ inauditâ.

Dices: Aliquis poteſt matrimonium contrahere per interpoſitam perſonam?

Reſp. Non eſſe ſimile: & præterea diximus, actionem ſacramentalem eſſe perſonalem, præſertim in ſacramentis, characterem imprimentibus.

QUÆ-

QVÆSTIO XXXIII.

Quibus præſertim modis peccari ſoleat circa adminiſtrationem ſacramenti pœnitentiæ tempore peſtis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ET hic breviter modos, quibus tempore peſtis circa adminiſtrationem ſacramenti pœnitentiæ peccari ſolet, ad tria capita revocamus, vel enim peccatuu ex parte miniſtrorum, vel eorum, quibus miniſtratur, vel modi miniſtrandi.

Reſponſio.

PRimo peccat, qui prætextu contritionis, quam peſte infectum divina gratia concepiſſe, leviter præſumit, ommittit miniſtrare.

Secundò. Qui prætextu, quod ſuus ſubditus confeſſus fuit in Paſchate, nec exiſtimat eum peccaſſe à poſtrema confeſſione, omittit miniſtrare.

Tertiò Et ſimplex ſacerdos, qui in abſentia paſtoris rogatus, non vult miniſtrare.

Quartò. Qui etiam non vocatus non miniſtrat, ſi nullus alius ſit, qui miniſtrare poſſit aut velit.

Quintò. Qui pœnitenti, & abſolutionem humiliter petenti in extremis illam denegat, quacunque ex cauſa.

Sextò. Qui non audent confidere ſuæ contritioni & conſcientiæ, non vult pro ſacramentali abſolutione obtinenda dare peccuniam ſacerdoti, quamvis illam injuſte petenti, etiamſi ſacerdos ſit nominatim ab Eccleſia præciſus, hæreticus degradatus, ſuſpenſus, interdictus.

Septimò. Qui nullum alium habens ſacerdotem, non vult uti opera ſui paſtoris concubinarij, niſi ſcandalum aut ſimile quid excuſet.

Octavò Et qui non vult confiteri paſtori ſuo ebrioſo, vel etiam parum ebrio cum nullum alium habere poſſit.

Nonò. Similiter, qui in ſimili neceſſi-

ceſſitate non utitur ſacerdote ab Epiſcopo non approbato.

Decimò. Et illi, qui nolunt ingredi ædes peſte infectorum, ut confeſſiones ægrotorum iſtic excipiant, cum illi loco ſe movere non poſſunt.

Undecimò. Et illi, quibus cum non immineat magnum contagionis periculum puta, quia aër non eſt infectus, & æger eſt in horto, & habent expertam theriacam, vel ſimile antidotum, quam breviſſime ſine ulla reverentia exteriore ſacramentum hoc miniſtret.

Duodecimò. Et qui non omnibus peſte infectis vere pœnitentibus, ſed tantum aliquibus miniſtrant, niſi legitimo impedimento excuſentur.

Decimotertiò. Et qui non miniſtrant peſte infectis, qui in amentiam, phreneſim ſeu furorem acti ſunt, ſi antè piam erga hoc ſacramentum voluntatem oſtenderint.

Decimoquartò. Similiter, qui non miniſtrant ijs, qui confiteri non poſ-

ſunt, tamen tundunt pectus, & ſimilia ſigna pœnitentiæ oſtendunt.

Decimoquintò: Et qui illis miniſtrant, qui ſignà aliqua contritionis ediderunt, quamvis nullam fecerint confeſſionis faciendæ mentionem.

Decimoſextò. Et qui non miniſtrant illis, qui non ediderunt ſigna contritionis in præſentia, ſi modo conſtet, quandocunque dediſſe in abſentia in ordine ad confeſſionem.

Decimoſeptimò. Et qui non miniſtrant illos, quos paulò ante audierunt in confeſſione, & non abſolverunt, ſi poſtea ſuperviventes reperiant adhuc vivos, ſed amiſiſſe ſenſum.

Decimooctavò. Et qui pueris non miniſtrant. 12. 11. 10. 9 8 vel etiam 7. annorùm ſi conſtet vel veriſimile eſt, illos habere uſum rationis, & peccaſſe mortaliter.

Decimononò. Et qui ſcrupuloſos, deſperationi proximos, non accedunt, nec ſua exhortatione confortant

Vige-

Vigeſimò. Et qui non volunt illis
niſtrare, qui paucis diebus, puta,
o vel circiter ante conceptam pe
n, confeſſi ſunt, & communicârunt,
moraliter conſtet, illos eſſe in bo-
ſtatu.

Vigeſimoprimò. Et qui nolunt ac-
lere illos, qui aliquoties abſoluti à
ſphemijs, quas præ vi morbi evo-
erunt, ſæpius in illas reincidunt,
moraliter certi ſint de bona illo-
n diſpoſitione.

Vigeſimoſecundò. Et qi nolunt ac-
ere neque abſolvere illos, quos an-
inam vel alteram horam viderunt
ebrios, ſi probabiliter conſtet, il-
pro hac hora habere ſufficiens ra-
nis judicium ad conterendum &
fitendum.

Vigeſimotertiò. Et ſacerdos concu-
us, qui ſuam concubinam peſte in-
am non vult abſolvere, cum nul-
alius ſit, qui illam abſolvat.

Vigeſimoquartò. Item ille qui ſuc-
ens paſtori defuncto, qui peſte cor-

repti confeſſionem audierat, ſed morte præventus non abſolverat, ſine ulla confeſſionis repetitione abſolvit.

Vigeſimoquintò. Et qui ſubſtantialia hujus ſacramenti dubia exhibent, cum poſſint adhibere certa.

Vigeſimoſextò. Similiter qui nullas cæremonias adhibent, cum poſſint aliquas commodè & ſine periculo vel miniſtrantis vel ſacramentum ſuſcipientis adhibere, vel qui omnes adhibere volunt cum periculo omittendi ſubſtantialia.

Vigeſimoſeptimò. Similiter qui abſolvunt formis ab Eccleſia non conſuetis, puta his: *Chriſtus te abſolvat, Deus te abſolvat: Abſolvaris à peccatis tuis: Remitto tibi peccata tua: Sacramentum Abſolutionis tibi impendo:* Quamvis duobus poſterioribus modis abſolvendi, valeat hoc ſacramentum.

Vigeſimooctavò. Et qui hunc modum agendi regulariter cum peſtiferis ſervare ſolent, rogando videlicet ſtatim, an habeant aliqua peccata mor-

talia

ia confitenda, & intellecto quod llum ſpecificant, non abſolvunt, ſed eunt.

Vigeſimononò. Et illi, qui propter rotorum in loquendo tarditatem, hæſitatem, celeriter de peccatis, æ probabilius illos commiſiſſe eximant, interrogant, & ſtatim annuntes ægros abſolvunt, & abeunt, niſi ive contagionis periculum, vel ad quidpiam excuſet.

Trigeſimò. Et illi peccant, qui reguiter nolunt peſte infectorum conſiones excipere, ſed volunt illos ſibi tertium aliquem, non ægrotum & ectum, confiteri.

Trigeſimoprimò. Et illi, qui volunt linariè ſibi confiteri per ſcriptum, epiſtolam.

Trigeſimoſecundò. Et Paſtores, qui tunt ad peſtiferos aliquos laicos, llos ſuo nomine abſolvant.

Trigeſimotertio. Imò etſi mittant uem ſacerdotem, niſi de novo cononem ægroti excipiat.

repti confeſſionem audierat, ſed morte præventus non abſolverat, ſine ulla confeſſionis repetitione abſolvit.

Vigeſimoquintò. Et qui ſubſtantialia hujus ſacramenti dubia exhibent, cum poſſint adhibere certa.

Vigeſimoſextò. Similiter qui nullas cæremonias adhibent, cum poſſint aliquas commodè & ſine periculo vel miniſtrantis vel ſacramentum ſuſcipientis adhibere, vel qui omnes adhibere volunt cum periculo omittendi ſubſtantialia.

Vigeſimoſeptimò. Similiter qui abſolvunt formis ab Eccleſia non conſuetis, puta his: *Chriſtus te abſolvat, Deus te abſolvat: Abſolvaris à peccatis tuis; Remitto tibi peccata tua: Sacramentum Abſolutionis tibi impendo:* Quamvis duobus poſterioribus modis abſolvendi, valeat hoc ſacramentum.

Vigeſimooctavò. Et qui hunc modum agendi regulariter cum peſtiferis ſervare ſolent, rogando videlicet ſtatim, an habeant aliqua peccata mortalia

talia confitenda, & intellecto quod nullum ſpecificant, non abſolvunt, ſed abeunt.

Vigeſimononò. Et illi, qui propter ægrotorum in loquendo tarditatem, & hæſitatem, celeriter de peccatis, quæ probabilius illos commiſiſſe exiſtimant, interrogant, & ſtatim annuentes ægros abſolvunt, & abeunt, niſi grave contagionis periculum, vel aliud quidpiam excuſet.

Trigeſimò. Et illi peccant, qui regulariter nolunt peſte infectorum confeſſiones excipere, ſed volunt illos ſibi per tertium aliquem, non ægrotum & infectum, confiteri.

Trigeſimoprimò. Et illi, qui volunt ordinariè ſibi confiteri per ſcriptum, vel epiſtolam.

Trigeſimoſecundò. Et Paſtores, qui mittunt ad peſtiferos aliquos laicos, ut illos ſuo nomine abſolvant.

Trigeſimotertio. Imò etſi mittant aliquem ſacerdotem, niſi de novo confeſſionem ægroti excipiat.

Dices: Solíne paſtores & ſacerdotes peccant in adminiſtatione hujus Sacramenti?

Reſp. Peccant quoque & ipſi pœnitentes, qui tempori non diſponunt ſe ad illius ſacramenti perceptionem, & non curant, qnantum in ſe eſt, excitare veram contritionem ſuorum peccatorum, quæ requirit dilectionem Dei ſuper omnia: Et qui non accommodant ſe judicio Paſtoris probi & prudentis, quo paſtor minori periculo contagionis poſſit illis hoc ſacramentum miniſtrare.

Quæ omnia genere ſuo ſunt mortalia propter gravitatem materiæ: agitur enim de periculo animæ & damni irreperabilis, damnationis inquam æternæ.

CA-

CAPUT QUARTUM,

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Eucharistiæ tempore peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum teneantur paſtores adminiſtrare Sacramentum Eucharistiæ tempore peſtis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLerique omnes docent, Paſtores teneri miniſtrare duo Sacramenta tempore peſtis: Baptiſmum videlicet & Pœnitentiam, quia utrumque neceſſarium eſt ad ſalutem, non ſolum neceſſitate medij: de Euchariſtia verò non eodem modo om nes loquuntur: quidam enim dicunt neceſſarium tantum eſſe neceſſitate,

præcepti, quidam etiam neceſſitate medij. Noviſſimæ verò reformationes Ducatus Haſſiæ paſtoribus ad obſervandum ſub pœna exilij, anno proximè præterito, propoſitæ inter alios articulos hæreticos, blaſphemos, errores, hunc quoque ad propoſitum præſens habent: *Communio ægrotis decumbentibus, ut periculoſum, nominatim graſſante peſte, non deferatur.* Meritò itaque quæritur, an paſtores teneantur hoc ſacramentum illo tempore miniſtrare?

Reſponſio.

TEnētur regulariter: quia ſuo modò eſt ſacramentum neceſſitatis.

Primò. Nam in articulo mortis eſt in præcepto juris divini ſecundum (*a*) pleroſque Theologos: Parochus autem tenetur ex officio cooperari ſuo ſubdito, ut jus divinum compleat, quantum in ipſo eſt. Se-

(a) *Richardus diſt.* 12. *art.* 6. *q.* 1. *Durand. diſt.* 9. *q.* 2. *art.* 2. *Gabr. q.* 1. *Sot⁹ diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 1. *Suarez diſp.* 69. *ſect.* 3. §. *Dices primò*

Secundò. Quia ſecundùm (*a*) plures eſt medium quodammodo neceſſarium ad conſervandam gratiam, quæ eſt in vita ſpiritualis animæ, & ad vincendas tentationes, quæ illo tempore à Dæmonibus, calcaneo noſtro inſidiantibus, ingeruntur. Tenentur autem paſtores ratione officij ſubditis ſuis ſuccurrere, non ſolum in extrema, ſed etiam in gravi nēceſſitate, ut ante diximus.

Tertiò. Quia fieri poteſt, ut percepto hoc ſacramento multi ſalventur, qui aliâs damnarentur. Nam ſecundùm communem poteſtatem conferre primam gratiam, quam imperfecta contritio non contulit, ſicut Sotus (*b*) explicat.

Quartò. Quia Epiſcopi paſſim compellunt ſuos parochos ad miniſtrandam

(a) *S. Thom. 2. p. q. 73. a. 3. Bellar. lib. 1. de Euch. c. 7. in fi. argum. 3. Zamb. de euch. dub. 1. qui alios pluros citat.*
(b) *Sotus in 4. diſt. 12. q. art. 4. §. Reſpondetur ergo.*

dam ægrotis Euchariſtiam, tanquam neceſſarium viaticum, quod non eſſet juſtum ſi ex vi officij ſui non tenerentur: Et talis eſt uſus non ſolum per diœceſim Leodinenſem, ſed etiam per totam Eccleſiam ſemper obſervatus.

Poſtremò. Magnum ſcandalum eſſet in populo, ſi ſacerdos ſubditos permitteret mori ſine viatico: ſignum ergò eſt, paſtores ad illius adminiſtrationem obligari.

Dixi (*regulariter*) quia cum viaticum non ita ſit neceſſarium ſicut baptiſm. & pœnitentia, facilius poteſt in particulari occurrere excuſatio in adminiſtratione hujus ſacramenti, quàm illorum duorum, ut infra ſuis locis dicetur.

Dices: Id ſtatuendum eſt pro regula in moralib. quod frequentius accidere ſolet: Sed frequentius evenit, ut paſtor excuſetur à miniſtratione hujus ſacramenti, quàm non, puta, quia plerique ſunt contriti, vel etiam paucis ante diebus confeſſi abſoluti ſacramentaliter:

ter: E contrario modo ſtatuenda eſt reſponſio; videlicet, excuſari regulariter paſtores à miniſtratione hujus ſacramenti, quamvis quibuſdam caſibus ad hoc miniſtrandum teneantur.

Reſp. Negando ſubſumptum, & ad ejus probationes dico. 1. Contritionem admodum eſſe difficilem, ut diximus. 2. Poſito quod confeſſi & abſoluti fuerunt, nihilominus, ſi (ut communiter fit) aliquantum temporis confeſſione ſupervivant, egent gratiam ſacramenti Euchariſtiæ, ad præſervandum in juſtitia per pœnitentiam recuperata, & ad ſuperandas tentationes, quæ illo tempore & perplurimæ & graviſſimæ ſupervenire ſolent. Adde, quod ſi propter hujuſmodi cauſas ſtatueretur pro regula non debere paſtores regulariter omnibus, ſed quibuſdam tantum miniſtrare Euchariſtiam, plerique deſererent adminiſtrationem hujus ſacramenti, quod eſſet conſuetudinem univerſalis Eccleſiæ evertere, & animas gravi ſalutis periculo exponere.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

An etiau cum periculo vitæ.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CUm paſtor non teneatur vitam ſuam corporalem exponere periculo, niſi propter extremam vel valde gravem ſuam vel ptoximi neceſſitatem ſpiritualem, ſecundum communem: ex defectu autem ſacramenti Euchariſtiæ quis non conſtituatur in extrema, & ſecundum quoſdam non uſque adeo gravi neceſſitate ſpirituali: Horum occaſione quæritur, an paſtores cum periculo vitæ corporalis teneantur miniſtrare hoc ſacramentum, an verò excuſentur?

Reſponſio.

TEnentur ſaltem cum periculo communi & ordinario talis ægritudinis, quia (ut ſuperiore quæſtione diximus) ex mente plurimorum Dd. Euchariſtia eſt medium ſuo modo neceſſarium ad conſervandam gratiam, ita

ita ut niſi illa ægrotis eo tempore miniſtretur, in gravi admodum ſalutis ſuæ periculo relinquantur.

Dixi: (*Cum communi & ordinario periculo*) quia paſtor poterit excuſari, ſi periculum contagionis multum augeatur, & neceſſitas proximi diminuatur, puta, quia æger forſan à pauco tempore communicavit, & paſtor moraliter ſibi certo perſuadere poteſt, illum eſſe in ſtatu gratiæ, quia ægrotus doctus eſt & prudens, & ſollicitus ſalutis ſuæ, & peſtis paſſim graſſatur, pleroſque omnes corripiens.

Dices: Paſtores ſecum cogitantes de ſtatu ſuorum ſubditorum peſte infectorum, non poſſunt ſe reſolvere, an ſint vel non ſint in ſtatu gratiæ, ſed fluctuant inter ſpem & metum, tenebuntúrne & illis caſibus miniſtrare hoc ſacramentum cum ordinario periculo contagionis?

Reſp. Tenebuntur, quia in hujuſmodi, ubi periculum eſt æternæ damnationis, habet locum illa regula juris,

(a) *in dubijs tutiorem partem oſſe eligendam*, quod etiam ſpeciatim notavit (*b*) Adrianus.

QVÆSTIO III.

Abſente ſive juſte ſive injuſte paſtore, an poſſit æger advocare ſacerdotem religioſum, qui illi hoc ſacramentum miniſtret?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

IUre (*c*) Can. vetatur, ne quis ab alio quàm proprio parocho ſacramenta percipiat, niſi illius aut Superioris licentia habita, & in particulari de hoc ſacramento habetur in (*d*) Conc. Carth. *Statuat gravitas veſtra, ut unuſquiſque clericus vel laicus non communicet in aliena plebe abſque literis Epiſcopi ſui, & omnes Epiſcopi reſponderunt in hoc clarè &*

(a) *Clem.* 1. *a. priv. & Clem. dudum. de Religioſis.* (b *Concil. Carth.* 1. *c.* 7. (c) *Clem.* 1. *de priv. & Clem. dudum, de Religioſis.* (d) *Concil. Carth.* 1. *cap.* 7.

& laicis convenientiſſimè provideri. Et in privilegijs datis ordinibus mendicantium, quibus conceditur illis facultas, ut poſſint hoc ſacramentum fidelibus diſpenſare, excipitur communio Paſcalis & articuli mortis, quo per modum viatici ſumi debet Eucahriſtia. Et diſſertis verbis Paulus III. in privilegio Patribus Societatis confeſſio illum expreſſit: Horum occaſione quæritur, an abſente ſive iniuſtè parocho, poterunt peſte infecti religioſum advocare, qui illis ſacramentum hoc adminiſtret.

Reſponſio.

ALiqui exiſtimant non poſſe, ut (*a*) Navarrus & (*b*) Sylveſter, & fundari videntur, quia Euchariſtia non eſt ſacramentum neceſſarium ad ſalutem: Alij (*c*) verius putant, non ſolum poſſe, ſed etiam ægrum teneri talem vocare

(a) *Cap.* 1. *Man. num.* 25. (b) *verb. excommunicatio.* 7. (c) *Angel. verb. excommunicatio c.* 5. *caſ.* 12. *n.* 5. *cùm ibi citatis.*

care in neceſſitate ſive extrema ſive gravi, qualis communiter in tali caſu reperiri ſolet. Ratio horum eſt, quia in (*a*) jure tempus interdicti, mortis articulo æquiparatur quoad pœnitentiam & Euchariſtiam: Sed pœnitentia poteſt à quocunque in illo articulo dari, ut patet ex Concil. (*b*) Trident. ergò & Euchariſtia; plus enim videtur eſſe eam concedere tempore interdicti, quā ut à quocunq; ſacerdote miniſtretur. Confirmatur, quia diſpenſatur in præcepto jeiunij, ne infirmus decedat ſine communione, ut notum eſt, ergò à fortiori diſpenſabitur, ut in tali articulo per quemcunque ſacerdotem miniſtretur Euchariſtia. Deinde tenetur Eccleſia ſuis ſubditis fidelib. ſubvenire, præſertim in ſpiritualibus neceſſitatibus, neceſſitas autem hujus ſacramenti, quamvis non ſit extrema, eſt tamen valdè gravis, ut antea oſtenſum eſt.

Di-

(a) *c. Quod in te, de pœnit.* (b) *Seſſ.* 14. *c.* 7. *de doct. pœn.*

Dices: Abſente paſtore tempore Paſchalis, non poteſt ſubditus vocare aliquem religioſum, qui illi miniſtret Euchariſtiam, ut ſatisfaciat præcepto communionis paſchalis, niſi prius habita facultate à ſuo paſtore vel ſuperiore, ergò nec licebit illi in articulo mortis.

Reſp. Negando conſequentiam: Eſt n. maxima ratio diverſitatis inter articulum mortis & alias neceſſitates, quia in illo abſente (*a*) paſtore, ſicuti propter urgentem neceſſitatem, licet cuicumque ſacerdoti beneficium abſolutionis impendere; ita etiam licet hoc ſacramentum miniſtrare, etiamſi non habeant ad hoc ſpecialem facultatem à paſtore conceſſam: alijs verò caſibus, quibus ea non ineſt neceſſitas, non licet niſi ſuppoſita aliqua facultate vel privilegio miniſtrandi.

(a) *Arg. c. quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

QUÆSTIO IV.

An etiam poſſit advocare nominatim excommunicatum, ſuſpenſum, irregularem realiter degradatum hæreticum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI non defuerunt qui negarent hujuſmodi poſſe advocari in neceſſitate baptiſmi & pœnitentiæ, mirandum non eſt non defuiſſe (*a*) qui negarent poſſe vocari in neceſſitate hujus ſacramenti, quod (ut diximus non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut præcedentia: Horum occaſione quæritur, an in neceſſitate hujus ſacramenti poſſint tales in defectum aliorum advocari.

Reſponſio.

POſſunt: ſecluſo periculo ſcandali publici, aut infamiæ religionis aut ſimilis alterius periculi, quia pœnitentia & Evchariſtia quoad hoc in (*b*) jure æquiparantur: Sicut ergò pro ſa-

(a) *Duran. & Palud in 4 diſt.* 13. (b) *C. Quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

ſacramento pœnitentiæ in neceſſitate vocantur quicumq; ſacerdotes, quantumvis præciſi & hæretici; ita etiam vocari poterunt pro ſacramento Eucharistiæ. Neque hoc in favorem hæreticorum, & hujuſmodi malorum miniſtrorum, ſed ſolum ipſorum fidelium in neceſſitate exiſtentium: ſic enim censuræ latæ ſunt in odium iniquorum, ut non cedant in graviſſimum detrimentum bonorum fidelium.

Dixi: [*ſecluſo periculo ſcandali aut infamia religionis*] quia illis poſitis nullo pacto licet, ut notum eſt.

Dices, (*a*) D. Gregorius laudat Hermenigildum, eo, quod in fine vitæ noluit ab hæretico Eucharistiam accipere.

Reſp. Fuiſſe tunc periculum infamiæ religionis & aliorum incommodorum, quæ recenſuimus, quantum ex hiſtorijs colligi poteſt, & ideò merito laudatur, tum ob rectam intentionem,

S tum

(a) *Lib. 6. Dialog. c. 31. & habetur in c. ſuperveniente, q. 1 c. ult.*

tum ob prudentem actionem, qualis Catholicum & ſanctum Principem decebat.

QUÆSTIO V.

An etiam Diaconum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt ſolos ſacerdotes licitè conficere & diſpenſare hoc ſacramentum imprimis ex illo D. [*a*] Pauli: *Sic nos* (id eſt ſacerdotes) *exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei*: nam ſi in genere de ſacramentis hoc dixit D. Paulus, multò magis de hoc, quod omnium eſt digniſſimum; Et ex illo Chriſti, (*b*) *Hoc facite*, quod ad ſolos ſacerdotes pertinet, Chriſtus autem conſecravit & diſpenſavit, ergò utrumque ſolis ſacerdotibus commiſit. Poſtremò ex Conc. (*c*) Rhem. *Presbyter* (inquit) *per ſemetipſum infirmum* *com-*

(a) 1. *Cor.* 11. (b) *Matth.* 26. (c) *c.* 2. *in Pervenit, de conſec. diſt* 2.

communicet, quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſujbaceat: Horum occaſione quæritur, an in caſu extremæ vel gravis neceſſitatis, in quo verſamur, licebit abſente ſacerdote vocare Diaconum, qui ægro viaticum adminiſtret?

Reſponſio.

LIcebit: Probatur pluribus Concilijs, ut (*a*) Nicæno, (*b*) Arelatenſi, (*c*) Carthaginenſ. quibus conſtat Diaconus in neceſſitate miniſtraſſe corpus Domini ex Epiſcopi vel presbyteri facultate, ſic enim, ut cætera brevitatis cauſa omittamus, Carthaginenſe loquitur: *Diaconus præſente presbytero Evchariſtiam Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, erogat.* Deinde probatur antiqua eccleſiæ conſuetudine, quâ conſtat hoc ſacramentum interdum à Diaconis diſpenſatum fuiſſe, præſertim quoad ſpeciem ſanguinis, ut patet ex [*d*] Cypriano: *Solemnibus* [inquit]

S 2 *ad-*

(a) *c.* 14. (b) *c.* 18. (c) *c.* 38. (d) *lib. de lapſi, circa fin.*

adimpletis Diaconus calicem offerre præſentibus cœpi : Et ex verbis S. Laurentij ad Sixtum : *Experire utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem.* Nec refert quod de ſanguine loquuntur, qui ex calice bibendus propinabatur, quia etiam legimus apud Juſtinum (*a*) per Diaconos utramq; ſpeciem fuiſſe miniſtratam, ſic enim ibi ſcribitur. *Abſolutâ gratiarum actione præſulis, & emanatione totius populi, Diaconi, (quis vocamus) dant ſingulis præſentibus partem panis & calicis diluti, ſuper quos facta eſt gratiarum actio, quod alimentum apud nos vocatur Eucharistia.*

Non obſtat quod ante diximus, mandari presbyteris ſub gravi pœna, ut per ſemetipſos infirmis miniſtrent, quia dictum capitulum loquitur de quibuſdam presbyteris, qui laico vel fœminæ ſacrum corpus Domini tradebant ad deferendum infirmis, quod ibi deteſtatur Concil. Rhomenſe, & licet idem

(a) *Apoſtolo 2 pro Chriſtianis.*

idem capitulum poſt hæc ſubjiciat, *ut presbyteri per ſemetipſos infirmum communicent*; tamen ibidem gloſſa ſubjungit, *vel per Diaconum, ſi neceſſe eſt*, ut patet loco citato.

Dices primò: Quid ſi ſacerdos ſit præſens, nec ipſe velit miniſtrare, nec Diacono facultatem dare, licebit nihilominus Diacono hoc ſacramentum miniſtrare?

Reſp. Sylveſter (*a*) putat non licere, etiamſi ex ſola malitia facultatem deneget: *quia* (inquit) *Diaconus non poteſt id facere, niſi ut inſtrumentum presbyteri: tunc autem non poteſt Diaconus habere rationem inſtrumenti, ſi principale agens illum movere nolit.* Sotus [*b*] affirmat licere, idque longe probabilius. Et ratio eſt, quia præſentia ſacerdotis ſua poteſtate abutentis reputanda eſt ac ſi nulla eſſet, & recurendum ad voluntatem interpretativam ſuperioris aut ipſius Chriſti, qui in eò

S 3 caſu

(a) *Verb. Diacon. n.* 3. §. *Dico ſecund.*
(b) *in* 4. *diſt.* 13. *art.* 3.

caſu cenſetur dediſſe hujuſmodi facultatem. Supponendum tamen hic, ſicut & in multis caſibus, nullum eſſe grave ſcandalum, & ſatis conſtare, ſacerdotis voluntatem hanc facultatem negantis eſſe iniquam; nam ſi fortaſſis rationem haberet, ejus voluntati merito parere deberet Diaconus.

Dices ſecundò: In alijs ſacramentis videmus obſervari, ut nemo illa miniſtret, niſi qui ſimul conficiat: Sed Diaconus non poteſt hoc ſacramentum conficere.

Reſp. Magnam eſſe rationem diverſitatis: In alijs enim ſacramentis non diſtinguitur uſus ab ipſo ſacramento, & ideò cui datum non eſt, ut poſſit conficere ſacramentum, eidem prohibitum eſt, ne poſſit illud diſpenſare, non enim poſſunt illa duo ſeparari: hic verò effectio & collatio ſacramenti ſunt res diſtinctæ & ſeparabiles, & ideò non eſt neceſſe, ut cui data non eſt poteſtas conficiendi, ſit ſemper prohibita diſpenſatio.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

An tandem Clericum inferioris ordinis, vel etiam Laicum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POteſt accidere, ut graſſante & ſæviente peſte, Sacerdotes & Diaconi, aut peſte ſint infecti, aut mortui, aut abſentes, ſint autem alij Clerici, ut Subdiaconi, Acolyti, & ſimiles, vel etiam laici pij & ſacrarum Cæremoniarum periti; Quæritur eo caſu, an licebit hujuſmodi miniſtrorum operâ uti?

Reſponſio.

HActenus dici ſolet non licere, quia videtur eſſe contra eccleſiæ conſuetudinem, hodie tamen (*a*) plures opinantur licere, quia non eſt ex natura rei malum, neq; contra reverentiam ſacramenti, neq; aliquo præ-

(a) *Zuar. tom. 3. in 3. D. Th. diſp. 72. ſect. 3. Caiet. in c. 26. Matth. Za verb. Euchariſt. n. 32.*

QUÆSTIO IV.

An etiam poſſit advocare nominatim excommunicatum, ſuſpenſum, irregularem realiter degradatum hæreticum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI non defuerunt qui negarent hujuſmodi poſſe advocari in neceſſitate baptiſmi & pœnitentiæ, mirandum non eſt non defuiſſe (*a*) qui negarent poſſe vocari in neceſſitate hujus ſacramenti, quod (ut diximus non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut præcedentia: Horum occaſione quæritur, an in neceſſitate hujus ſacramenti poſſint tales in defectum aliorum advocari.

Reſponſio.

POſſunt: ſecluſo periculo ſcandali publici, aut infamiæ religionis aut ſimilis alterius periculi, quia pœnitentia & Eucharistia quoad hoc in (*b*) jure æquiparantur: Sicut ergò pro ſa-

(a) *Duran. & Palud in* 4 *diſt.* 13. (b) *C Quod in te, de pœnit. & remiſſ.*

ſacramento pœnitentiæ in neceſſitate vocantur quicumq; ſacerdotes, quantumvis præciſi & hæretici; ita etiam vocari poterunt pro ſacramento Eucharistiæ. Neque hoc in favorem hæreticorum, & hujuſmodi malorum miniſtrorum, ſed ſolum ipſorum fidelium in neceſſitate exiſtentium: ſic enim cenſuræ latæ ſunt in odium iniquorum, ut non cedant in graviſſimum detrimentum bonorum fidelium.

Dixi: [*ſecluſo periculo ſcandali aut infamia religionis*] quia illis poſitis nullo pacto licet, ut notum eſt.

Dices, (*a*) D. Gregorius laudat Hermenigildum, eo, quod in fine vitæ noluit ab hæretico Eucharistiam accipere.

Reſp. Fuiſſe tunc periculum infamiæ religionis & aliorum incommodorum, quæ recenſuimus, quantum ex hiſtorijs colligi poteſt, & ideò merito laudatur, tum ob rectam intentionem, tum

S

(a) *Lib. 6. Dialog. c. 31. & habetur in c. ſuperveniente, q. 1. c. ult.*

tum ob prudentem actionem, qualis Catholicum & ſanctum Principem decebat.

QUÆSTIO V.

An etiam Diaconum.

Quæstionis Explicatio.

CErtum eſt ſolos ſacerdotes licitè conficere & diſpenſare hoc ſacramentum imprimis ex illo D. [a] Pauli: *Sic nos* (id eſt ſacerdotes) *exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei*: nam ſi in genere de ſacramentis hoc dixit D. Paulus, multò magis de hoc, quod omnium eſt digniſſimum; Et ex illo Chriſti, (b) *Hoc facite*, quod ad ſolos ſacerdotes pertinet, Chriſtus autem conſecravit & diſpenſavit, ergò utrumque ſolis ſacerdotibus commiſit. Poſtremò ex Conc. (c) Rhem. *Presbyter* (inquit) *per ſemetipſum infirmum com-*

(a) 1. *Cor.* 11. (b) *Matth.* 26. (c) *c.* 2. *in Pervenit, de conſec. diſt* 2.

communicet, quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſujbaceat: Horum occaſione quæritur, an in caſu extremæ vel gravis neceſſitatis, in quo verſamur, licebit abſente ſacerdote vocare Diaconum, qui ægro viaticum adminiſtret?

Reſponſio.

LIcebit: Probatur pluribus Concilijs, ut (*a*) Nicæno, (*b*) Arelatenſi, (*c*) Carthagineuſ. quibus conſtat Diaconus in neceſſitate miniſtraſſe corpus Domini ex Epiſcopi vel presbyteri facultate, ſic enim, ut cætera brevitatis cauſa omittamus, Carthaginenſe loquitur: *Diaconus præſente presbytero Evchariſtiam Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, erogat.* Deinde probatur antiqua eccleſiæ conſuetudine, quâ conſtat hoc ſacramentum interdum à Diaconis diſpenſatum fuiſſe, præſertim quoad ſpeciem ſanguinis, ut patet ex [*d*] Cypriano: *Solemnibus* [inquit]

(a) *c.* 14. (b) *c.* 18. (c) *c.* 38. (d) *lib. de lapſi, circa fin.*

adimpletis Diaconus calicem offerre præſentibus cœpi : Et ex verbis S. Laurentij ad Sixtum : *Experire utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti dominici ſanguinis diſpenſationem.* Nec refert quod de ſanguine loquuntur, qui ex calice bibendus propinabatur, quia etiam legimus apud Juſtinum (*a*) per Diaconos utramq; ſpeciem fuiſſe miniſtratam, ſic enim ibi ſcribitur. *Abſolutâ gratiarum actione præſulis, & emanatione totius populi, Diaconi, (quos vocamus) dant ſingulis præſentibus partem panis & calicis diluti, ſuper quos facta eſt gratiarum actio, quod alimentum apud nos vocatur Eucharistia.*

Non obſtat quod ante diximus, mandari presbyteris ſub gravi pœna, ut per ſemetipſos infirmis miniſtrent, quia dictum capitulum loquitur de quibuſdam presbyteris, qui laico vel fœminæ ſacrum corpus Domini tradebant ad deferendum infirmis, quod ibi deteſtatur Concil. Rhomenſe, & licet idem

(a) *Apoſtolo 2 pro Chriſtianis.*

idem capitulum poſt hæc ſubjiciat, *ut presbyteri per ſemetipſos infirmum communicent*; tamen ibidem gloſſa ſubjungit, *vel per Diaconum, ſi neceſſe eſt*, ut patet loco citato.

Dices primò: Quid ſi ſacerdos ſit præſens, nec ipſe velit miniſtrare, nec Diacono facultatem dare, licebit nihilominus Diacono hoc ſacramentum miniſtrare?

Reſp. Sylveſter (*a*) putat non licere, etiamſi ex ſola malitia facultatem deneget: *quia* (inquit) *Diaconus non poteſt id facere, niſi ut inſtrumentum presbyteri: tunc autem non poteſt Diaconus habere rationem inſtrumenti, ſi principale agens illum movere nolit.* Sotus [*b*] affirmat licere, idque longe probabilius. Et ratio eſt, quia præſentia ſacerdotis ſua poteſtate abutentis reputanda eſt ac ſi nulla eſſet, & recurendum ad voluntatem interpretativam ſuperioris aut ipſius Chriſti, qui in eò

 caſu

(a) *Verb. Diacon. n.* 3. §. *Dico ſecund.*
(b) *in* 4. *diſt.* 13. *art.* 3.

caſu cenſetur dediſſe hujuſmodi facultatem. Supponendum tamen hic, ſicut & in multis caſibus, nullum eſſe grave ſcandalum, & ſatis conſtare, ſacerdotis voluntatem hanc facultatem negantis eſſe iniquam; nam ſi fortaſſis rationem haberet, ejus voluntati merito parere deberet Diaconus.

Dices ſecundò: In alijs ſacramentis videmus obſervari, ut nemo illa miniſtret, niſi qui ſimul conficiat: Sed Diaconus non poteſt hoc ſacramentum conficere.

Reſp. Magnam eſſe rationem diverſitatis: In alijs enim ſacramentis non diſtinguitur uſus ab ipſo ſacramento, & ideò cui datum non eſt, ut poſſit conficere ſacramentum, eidem prohibitum eſt, ne poſſit illud diſpenſare, non enim poſſunt illa duo ſeparari: hic verò effectio & collatio ſacramenti ſunt res diſtinctæ & ſeparabiles, & ideò non eſt neceſſe, ut cui data non eſt poteſtas conficiendi, ſit ſemper prohibita diſpenſatio.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

An tandem Clericum inferioris ordinis, vel etiam Laicum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

POteſt accidere, ut graſſante & ſæviente peſte, Sacerdotes & Diaconi, aut peſte ſint infecti, aut mortui, aut abſentes, ſint autem alij Clerici, ut Subdiaconi, Acolyti, & ſimiles, vel etiam laici pij & ſacrarum Cæremoniarum periti: Quæritur eo caſu, an licebit hujuſmodi miniſtrorum operâ uti?

Reſponſio.

HActenus dici ſolet non licere, quia videtur eſſe contra eccleſiæ conſuetudinem, hodie tamen (*a*) plures opinantur licere, quia non eſt ex natura rei malum, neq; contra reverentiam ſacramenti, neq; aliquo præcepto

(a) *Zuar. tom.* 3. *in* 3. *D. Th. diſp.* 72. *ſect.* 3. *Caiet. in c.* 26. *Matth. Za verb. Euchariſt. n.* 32.

cepto divino aut eccleſiaſtico prohibitum. Non primùm, quia certum eſt, fideles aliquando ſolitos hoc ſacramentum manibus ſumere. Non ſecundùm, quia ſupponitur ex parte ſuſcipientis neceſſitas & diſpoſitio ſufficiens, & ex parte miniſtrantis reverentia debita & neceſſitas, quia non eſt alius qui miniſtret, nulla ergò fit ſacramento irreverentia. Neque poteſt dici malum, quia divino jure prohibitum, nullum enim tale jus eſt: Neque etiam quia eccleſiaſtico, ſiquidem nullum eſt quod ſpecialiter de hoc neceſſitatis caſu loquatur; nam & jura quæ generaliter loquuntur, ſemper hunc caſum excipere cenſenda ſunt, ut patet de excommunicatis, ſchiſmaticis, &c.

Dices primò: Eſt contra eccleſiæ conſuetudinem.

Reſp. Eccleſiæ conſuetudinem eandem recipere interpretationem, quam jura, quæ generaliter loquuntur; ad ſummum enim habet vim legis poſiti-

væ,

væ, & hic caſus tam rarus eſt, ut de illo non poſſit dici conſuetudo introducta: nam ſi quando occurrit, interdum etiam legitur datum hoc ſacramentum à laico.

Dices ſecundò: Licebit quoque & illo caſu laicum in peccato mortali exiſtentem advocare?

Reſp. Licebit primò, quia æger petit actionem honeſtam & ſibi neceſſariam, quam ille honeſte, & laudabiliter, ſi velit, facere poteſt. Secundò quia laicus in ſimili neceſſitate miniſtrans in peccato mortali, non peccat ſaltem mortaliter, ut plures [a] Doctores aſſerunt. Sicut nec laicus baptizans propter ſimilem neceſſitatem in peccato mortali. Neque obſtat, quod communiter dici ſolet illum, qui diſpenſat hoc ſacramentum in peccato mortali peccare mortaliter, quia id intelligi debet de ſolemni adminiſtratio-

(a) *Palud. in 4. diſt. 5. q. 2. concluſ. 3. Zuar in 3. D. Th. diſ. 72. ſect. 4. §. Sed objicies.*

tione, & quæ fit à miniſtro ad id conſecrato? Et conſequenter non eſt verum, quod dicit [*a*] Paludanus idem eſſe dicendum de ſacerdote miniſtrante hoc ſacramentum in ſimili neceſſitate, quia communis opinio eſt illum peccare mortaliter, quamvis interdum poterit excuſari propter naturalem in advertentiam, quæ provenire poſſet ex nimia ſollicitudine, quæ in hujusmodi neceſſitate à timoratis & providis paſtoribus ſubinde adhiberi ſolet.

QUÆSTIO VII.

Utrum paſtores teneantur omnibus peſte infectis hoc Sacramentum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HActenus oſtendimus, qui poſſint & teneantur hoc ſacramentum tempore contagioſo miniſtrare: ſequitur ordine, ut dicamus de ijs, quibus debet vel non debet adminiſtrari.

Re-

(a) *ſupr.*

Reſponſio.

TEnentur paſtores, quantum in ipſis eſt curare, ut omnibus peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrent: ſunt tamen caſus plures, quibus ab illius adminiſtratione excuſantur. Utrumque certum eſt, ut patet ex prima quæſtione, ne quid fruſtra repetatur.

Dices: Plerique omnes peſte infecti incapaces ſunt hujus ſacramenti, ſiquidem ij laborare ſolent, tum animi, tum corporis ſymptomatibus, ut probationem & reverentiam, quam habere neceſſum eſt ad hoc ſacramentum recipiendum, adferre non poſſint, ut ſuperius inſinuavimus.

Reſp. Idcirco nos dixiſſe, quantum in ipſis eſt allaborare debere paſtores, ut omnibus miniſtrent: Sed de his in ſequentibus aliquid particulatim dicendum eſt.

QVÆSTIO VIII.

An etiam in amentiam & furorem actis?

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn deſunt (*a*) qui exiſtiment, non ſolùm non teneri paſtores hujuſmòdi ægris miniſtrare, ſed nec licere, quia hoc eſt ſecundum illos contra reverentiam ſacramento debitam. Idcirco quæritur, an paſtores teneantur in caſu peſtis hoc ſacramentum miniſtrare hujuſmodi ſic affectis, an vero excuſentur.

Reſponſio.

TEnentur, ſi ante amentiam piam erga hoc ſacramentum mentem oſtenderint, nec timeatur periculum vomitus, expuitionis aut ſimilis irreverentiæ. Sic enim in Concil. [*b*] Carthag. habes; *Si quis pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim verſus fuerit, dent teſti-*

(a) *Alenſis in* 4. *q* 4. *memb*. 4. *Gab. diſt*. 9. *q*. 2. *dub*. 4. (b) *c. Is qui* 26. *ex Concil. Carthag*. 4. *can*. 36.

teſtimonium, qui eum audierunt & accipiet pœnitentiam. Et ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia. Probatur idem ratione, quia hujuſmodi homines ſunt capaces effectus hujus ſacramenti, ſaltem quantum ad habitus gratiæ & virtutum; quod probatur uſu antiquo Eccleſiæ, quo dabatur pueris ante uſum rationis Euchariſtia, quod nunquam fuiſſet factum ſi effectus ſacramenti capaces non fuiſſent. Et confirmatur, quia fieri poteſt quod hujuſmodi amentes peccarint mortaliter, & in amentiam inciderint tantum attriti, qui per Euchariſtiam ex opere operato efficerentur contriti. Neque refert, ſi dicas illud beneficium ſufficienter conferri per abſolutionem, vel extremam Unctionem, quia contingere poteſt, ut neutrum horum ſacramentorum applicari poſſit, poſſit autem Euchariſtia, ut adſit hoſtia conſecrata, & Diaconus, non autem ſacerdos. Poſtremo probatur, quia ſic ægro-

grotantes explicite, vel ſaltem implicite petendo hoc ſacramentum, jus ad illud acquiſiverunt, ergo non debet illis denegari.

Dixi, (*ſi piam erga hoc ſacramentum mentem oſtenderint*) quia alias excuſarentur paſtores; ſed rarus eſt caſus in Catholicis qui ſolent quot annis ſacramentum ſumere, qui idcirco in hoc caſu ſemper præſumuntur ſaltem implicite petere.

Dixi 2. *Nec timeatur periculum vomitus, expuitionis, vel ſimilis alicujus irreverentiæ*) quia excuſabitur paſtor ab adminiſtratione propter reverentiam ſacramenti.

Dices: Apoſtolus (*a*) in recepturo hoc ſacramentum requirit probationem; *Probet* (inquit) *ſe ipſum homo.* Non poſſunt autem amentes ſe probare.

Reſp. Nos præſupponere probationem præceſſiſſe amentiam, neque per contrariam voluntatem interruptam fuiſſe.

Dices 2.(*a*) Cajetanus ad recipiendum effectum hujus ſacramenti requirit actualem devotionem, quam non habent nec poſſunt habere amentes.

Reſp. Eum loqui contra communem Theol. ſententiam & veritatem, quæ clarè & certo confirmatur uſu Eccleſiæ antiquæ, quo (ut ſtatim diximus pueris necdum uſum rationis habentibus, ſtatim à baptiſmate infundebatur Euchariſtia.

QUÆSTIO IX.

An etiam pueris, & qua ætate.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperiori capite quâ ætate teneantur paſtores pueris peſte infectis miniſtrare ſacramentum Pœnitentiæ; modo non erit inutile inquirere, quâ ætate ijdem teneantur illis miniſtrare ſacramentũ Euchariſtiæ, fit enim ſæpè ut prætextu minoris ætatis, quæ tamen pluſquam ſufficiens eſt pueri

(a) *In* 3. *p. D. Thom. q.* 79. *n.* 1.

eri hoc auguſtiſſimo ſacramento ejuſque gratia ſuſtrentur, non ſine gravi ſalutis ſpiritualis damno & periculo.

Reſponſio.

TEnentur paſtores miniſtrare hoc ſacramentum pueris peſte infectis, ſi habeant uſum rationis ſufficientem ad peccandum, & capaces ſint ſacramenti Pœnitentiæ, quia tales ſunt capaces fidei & ſufficientis reverentiæ ſacramenti, & non poſſunt expectare commodiorem neque meliorem diſpoſitionem ad illud recipiendum propter inſtantem mortem. Confirmatur, quia etiam in illis locum habent verba (*a*) Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem filiij hominis*, &c. cum vim & obligationem illorum poſſint percipere & adimplere, ſeipſos tolerabiliter probando, ut digne percipiant, voluntarieque manducando, ergo in tali articulo obligantur præcepto divino communicandi ſicut & alij. Inſuper Euchariſtia eſt quodammodo neceſſaria ne-

(a) *Joann.* 1.

neceſſitate finis ad conſervandam gratiam, ergo non eſt neganda ijs, qui gratiam poſſunt amittere, cujuſmodi ſunt tales pueri: Quod à contrario ſenſu colligitur ex Concilio (*a*) Tridentino, dum negat dandam eſſe Euchariſtiam infantibus ante uſum rationis, *quia* (inquit) *gratiam non poſſunt amittere.* Præterea adultus poſt (*b*) decimumquartum annum debet communicare, etiam dum bene valet, licet habeat adhuc debilem uſum rationis, dummodo habeat aliqualem devotionem ad Euchariſtiam, & inſtruat ſufficienter, licet craſsè: ergo ea diſpoſitio ſufficiet in pueris in tanta neceſſitate, qualis eſt articulus mortis, ut recipiant Euchariſtiam conſervativam gratiæ uſque ad finem. Poſtremo, nullus fidelis in illo articulo privatur Euchariſtia, quantum-

(a) *Seſſ.* 21. *c.* & *can.* 24. (b) *D. Th.* 3. *p. q.* 40 *art.* 12. *Viguerin. c* 3. §. 3. *v* 20. *Soto diſt.* 12. *q.* 1. *Syl. ver. Euchariſtia* 3. *Ang. q.* 3. *de Euchariſtia.*

tumvis antea facinoroſus fuerit, ſi oſtendit ſigna pœnitentiæ; ergo non ſunt tanto bono privandi pueri, qui ſunt tolerabiliter illius capaces: Imò nec privantur amentes & furioſi; ſi ante furiam piam erga hoc ſacramentum voluntatem oſtenderint.

Dices. Qua ætate tenentur paſtores dare illis Euchariſtiam.

℞. Hunc ætatis terminum non poſſe indiviſibiliter præſcribi, ſed ad ſummnm dici poſſe, illum contineri à decimo uſque ad decimumquartum annum, quia moraliter loquendo neq; ante decimum incipit uſus rationis, qui ſufficiat ad receptionem hujus ſacramenti, neque ultra decimumquartum differtur, & conſequenter non differtur ultra illum annum obligatio illis miniſtrandi hoc ſacramentum: quotquot enim Doctores loquuntur de ætate, qua pueri debent Euchariſtiam percipere, aſſignant, vel decimum, vel undecimum, vel duodecimum, vel decimumtertium, vel decimumquartum an-

annum, vel circiter. . Caietanus [*a*] dicit, aptitudinem in pueris ad percipiendam Euchariſtiam, incipere à decimo uſque ad duodecimum: Paludanus (*b*) dicit, circa nonum vel decimum, & rationem ſubdit, *quia iñocentia compenſat ignorantiam.* Major (*c*) innuit octavum, vel nonum, ſed rariſſimè contingit, ut ea ætate ſint idonei, ut dicit (*d*) Sotus, Gabriel (*e*) dicit pueris poſſe dari decimo, vel undecimo anno. D. Thomas (*f*) dicit dandam eſſe pueris, qui ſumpturi ſunt illam cum aliqua devotione: Rurſus (*g*) alibi dicit, poſſe dari, quando jam pueri incipiunt aliqualem uſum rationis habere, ut poſſint devotionem concipere hujus ſacramenti: Navarrus (*h*) dicit, pueros debere communicare uno aut altero

(a) 3. *p. q.* 90. *art.* 9. (b) *diſt.* 9. *q.* 4. *in fin.* (c) *diſt.* 9. *q.* 1. *arg.* 3. *cont.* 2. (d) *in* 4. *diſt.* 12 *q.* 1. (e) *diſt.* 9. *q.* 2. *art.* 3. (f) *Ibid. q.* 1. *art* 3. (g) 3. *p. q* 80. *a.* 9. (h) *cap.* 21. *n.* 57. *& num.* 3.

ro anno poſtquam cœperint confiteri, atque adeò nono, vel decimo anno, quia communiter ſeptimo anno apti ſunt ad confeſſionem, ut ante oſtendimus. Ex quibus patet, omnes in eo convenire, pueris poſſe dari Euchariſtiam anno decimo & deinceps, ſi ſint aliquo modo apti, vel per ſe, vel ex inſtructione aliorum. De hac re vide Zambranum (*a*) in deciſion. aur caſum conſcien.

Dices 2. Tenentur ergo pueri ſtatim decimo ætatis anno communicare?

℞. Cum (*b*) Soto: Non ſtatim ac pueri perveniunt ad ætatem, in qua licite poſſunt communicare, ad id obligari, ſed poſt aliquod tempus, v. g. poſt annum aut alterum. Nam & uſus Eccleſiæ videtur legem de communicando, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, ſic declaraſſe, & rationi conſentaneum eſt, ut Eccleſia non obliget quamprimum poteſt, ſed facultatem

(a) *Cap.* 3. *de Euchar. dub.* 3. (b) *in* 4. *diſt.* 12. *art.* 9.

tem concedat expectandi per aliquod tempus, vel propter majorem reverentiam ſacramenti, vel ne pueri facile exponantur periculo tranſgreſſionis, in quo proinde ſecurius erit uti conſilio confeſſoris: nam & ſic non diſcordabitur à verbis (a) legis, quam ſic habet. *Niſi forte de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum.*

Dices 3. Tenebuntur etiam in articulo mortis, de quo diſput. pueri ea ætate communicare?

℞. Corduba (*b*) dicit, ratione conſuetudinis excuſari communiter pueros à communione, fœminas quidem ante 12. vel 13. annum, etiam in articulo mortis. Item docet (*c*) Navarrus, qui dicit, conſuetudinem non tantum limitaſſe aut declaraſſe præceptum de Paſchali communione, ſed etiam præceptum

(a) *Cap. omnis utriuſque ſexus.* (b) *lib. de caſibus quæſt.* 92. (c) *cap.* 21. *num.* 5.

ceptum de communicando: *Niſi manducaveritis carnem filij hominis non habebitis vitam in vobis:* (a) videlicet, ut nec in articulo mortis teneantur pueri communi-care uſque ad ætatem in qua ſani tenentur.

Dices quartò: Excuſantur ſimiliter paſtores à communione puerorum peſte infectorum, ante illam ætatem, duodecim vel tredecim annorum in fœminis, & quatuordecim vel quindecim in maſculis?

Reſp. Videntur eadem ratione excuſari.

Dices poſtremò: Quid ſi (ut contingit in quibuſdam ruſticis & alijs etiam poſt illam ætatem, puta, annum decimumſextum, decimumſeptimum, decimumoctavum, habeant adhuc debilem uſum rationis, excuſabitur quoque paſtor à communione hujuſmodi ruſticorum?

℞. Non excuſari, ſed præmiſſa ſufficienti, pro capacitate illorum, inſtructio-

(a) *Joann. 6.*

ctione, teneri illis miniſtrare, quia (ſicut ante obiter diximus ex D. Thoma) ſufficit, ut communicaturi habeant aliqualem uſum rationis, ſufficientem videlicet ad concipiendam aliquam devotionem & reverentiam ad hoc ſacramentum, præſertim in articulo mortis, in quo diximus minorem diſpoſitionem excuſari quàm extra illum.

QUÆSTIO X.

An etiam illis, qui paucis diebus ante conceptum morbum communicarunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INvaluit multis locis laudabilis àdmodum conſuetudò, ut plerique ſingulis ſeptimanis communicent: Quæritur itaque, quid ſi quis intermedio comunionis tempore peſte corripiatur, an paſtor teneatur illi hoc ſacramentum per modum viatici miniſtrare, an verò excuſetur?

Re-

Reſponſio.

QUidam (*a*) putant teneri hac ratione quia in articulo mortis tenentur omnes communicare per modum viatici, ut ex hac vita felicius & ſecurius migrent: ſed qui modo antedicto comunicavit, non ſumpſit Euchariſtiam ut viaticum, ergo morbo concepto tenetur iterum eam ut viaticum ſumere, & conſequenter tenebitur paſtor illi miniſtrare. Confirmatur, quia hæc obligatio eſt propria illius temporis, quo adeſt tale periculum, nec orta fuerat, quamdiu periculum non iminebat, ergo illi ſatisfacere non potuit per communionem prius factam: Sicut econtra ſi exiſtente periculo mortis homo peccaret comunionem omittendo, & poſtea periculum evaderet, non teneretur priorem obligationem implere. quia jam ceſſavit. Alij (*a*) putant non teneri idque, ut apparet probabilius, quia

(a) *Petrus de Ledeſ.* 1. *p. Sũma de Euch. c.* 15. *conc.* 4. (b) *Palud. in* 4. *diſt.* 9. *q.* 1. *Soto ibid.*

quia illi in ſubſtantia ſatisfecerũt præcepto comunicandi in articulo mortis per modũ viatici: eſt enim ſenſus hujus præcepti hominem teneri paulo ante mortem communicare, nam finis præcepti videtur eſſe, ut per communionem homo ad tranſitum ex hac vita præparet, quod ſatis aſſequitur, paulo ante mortem communicando. Sicut qui audiviſſet ſacrum die feſto ignorans tunc eſſe feſtum, talis non teneretur eodem die iterum aliud ſacrum audire poſtquam cognovit eſſe diem feſtum. Confirmatur, quia tempus eſt breve à morbo, nam moraliter tempore peſtis periculum morbi & mortis imminet, & revera exiſtit, licet illud homo ignoret, & ideo jam cenſetur adeſſe obligatio in re ipſa, quamvis homo ob ignorantiam excuſetur, quod tamen non obſtat, quo minus per communionem eo tempore factam illi obligationi ſatisfaciat eo, vel maximè quòd unusquisq; in ſuis actibus cenſetur habere intentionem virtualem &

 im-

implicitam implendi omnem obligationem quam poteſt & debet, licet forte illam ignoret.

Dices. Quid ſi æger communicavit à quindecim diebus, tenebiturnè iterum communicare;

Reſp. Paludano [*a*] videtur quod non, quia ille extendit communionem per modum viatici, etiam uſque ad quindecim dies. Idem videtur ſentire Zuares, qui iſtud tempus extendit uſque ad 17. vel 18. & conſequenter non tenebitur paſtor illi miniſtrare: Sed ſanè non eſt tempus illud multum extendendum, quia ſecurius & fructuoſius eſt communicare. Mihi itaque videtur, non teneri, ſi 4. 5. 6. vel 7. dies ante imminentem mortem communicâſſet, ſed ſi pluribus, dubium mihi eſſet ſimpliciter, niſi homo talis eſſet, qui ſingulis hebdomadibus communicare conſuevíſſet, & ferè non confiteretur, niſi venialia, & paſtor ſciret illum forti animo eſſe, & ad mortem obeun-

(a) *In 4. diſt. 9. art. 1. q. 1.*

beundam benè diſpoſitum, neque ulla exhortatione indigere, &c. quia talis non eſſet in neceſſitate, aliàs in dubio teneretur, ut in ſimili caſu alibi diximus, quia illud eſt [*a*] tutius, & ideò hoc caſu, quo de ſalute agitur, magis amplectendum.

QUÆSTIO IX.

An etiam illis, qui viaticum ſumpſerunt, ſed paulòpoſt in peccatum mortale lapſi ſunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PEſte infectis (ut aliquoties diximus) non raro accidere ſolet, ut in impatientiâ blasphemias & deſperationem incidant, ſive vi & magnitudine morbi, ſive quod à ſuis parentibus, amicis, vicinis, omniq́ue ſolatio humano ſint deſtituti; Hujus occaſione quæritur, an paſtor teneatur pluries dare communionem per modum viatici, an verò excuſetur?

(a) *c, ad audientiam, homicidio.*

Reſponſio.

QUidam (a) exiſtimant teneri pluries dare per modum viatici, idque toties, quoties quis reincidit in in peccatum mortale, donec ex hac vita deceſſerit, ſed nullum afferunt teſtimonium aut probabilem rationem & ideò, qua facilitate hæc obligatio aſſeritur, eadem rejici poteſt: Alijs (b) probabilius multo videtur, paſtorem non teneri pluries viaticum dare, quia talis obligatio neque ex ſacra Scriptura, neq; ex traditione & conſuetudine eccleſiæ, nec denique ex inſtitutione aut natura hujus ſacramenti colligi poteſt. Non ex inſtitutione, quia hoc ſacramentum non eſt inſtitutum ad peccatum mortale tollendum, propter quam cauſam diximus ſuperiore cap. præceptum confeſſionis obligare toties quoties mortaliter peccatur. Neq; ex ſcriptura

(a) *Sot. diſ.* 12. *q.* 1. *a.* 11. *Armilla verbo Communio. n.* 11. *Tabiena verb. communicare. n.* 57. (b) *Suar. tom.* 3. *de ſacram. diſp.* 69. *ſect,* 3.

ptura, traditione aut conſuetudine & uſu eccleſiæ, quia nuſpiam leguntur, imò verò eſt contra morem eccleſiæ: nam regulariter talia peccata ſunt occulta; viaticum autem non niſi publicè accipi poteſt: quomodo ergo obligatur ægrotus paulò poſt acceptum viaticum ad iterum petendum illud propter occultum peccatum, ex fragilitate aut vi morbi commiſſum.

Dices: Peccatum mortale videtur hanc obligationem inducere, quia privat hominem affectu hujus ſacramenti: ergò ut illud recuperari poſſit, debebit ſacramentum repeti.

Reſp. Negando conſequentiam: 1. quia juxta veriorem ſententiam effectus ille recuperari poteſt per pœnitentiam: deinde, etſi non recuperetur, non eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem; alioquin ſi hæc conſequentia eſſet valida, etiamſi homo intra eundem diem peccâſſet mortaliter poſt viatici ſumptionem, & eodem die timeretur mors, deberet iterum communicare.

imò ſæpiùs eodem die, ſicut ſæpius teneretur cōfiteri in eodem caſu, quod ſimpliciter falſum eſt, & contra univerſalem eccleſiæ conſuetudinem.

QVÆSTIO XII.

An etiam de peccato mortali ſuſpectis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRo intellectu quæſtionis, oportet cum Canoniſtis diſtinguere triplicem ſuſpicionem temerariam, probabilem & violentam. (a) Temerariam vocant, quæ nullo probabili fundamento nititur, quæ idcirco non eſt rationabilis, ſed potius injuſta: probabilem quando intercedit ſufficiens ratio ad generandum dubium, non verò ad judicandum ſimpliciter de peccato alterius: Violentam, quæ probabili ratione deponi non poteſt. Hoc ſuppoſito quæritur, an in caſu peſtis & articuli mortis teneatur paſtor miniſtrare hoc ſa-

(a) *Gloſſ. in cap. Dixit Dominus.*

ſacramentum de peccato mortali ſuſpectis, an verò excuſetur?

Reſponſio.

INprimis tenetur paſtor miniſtrare hoc ſacramentum, primò modo ſuſpectis: quia nulla ſubeſt cauſa, cur negari debeat ſacramentum illi, qui cùm ſit vir bonus, & pro tali merito reputatus, jus ad illud petendum & recipiendum habet.

Secundò, tenetur etiam miniſtrare probabiliter ſuſpectis, quia paſtor dubitat tantum, an forte peſte infectus peccatum mortale hebeat, & [a] *qui non probatur ſufficienter malus, præſumendus eſt bonus*: Ergo cùm vir bonus habeat jus ad ſacramentum, non debet propter prædictam ſuſpicionem aut dubitationem illo privari.

Tertiò (*b*) tenetur quoque paſtor in caſu mortis miniſtrare ſacramentum violenter ſuſpectis, ſi peccatum negent, & aliqua exhibeant ſigna bonæ diſpo-

(a) *c. fin. de præſump.* (b) *Zuar. tom. 3. de ſacram. diſp. 57. ſect. 6.*

diſpoſitionis, tum propter periculum, quia fieri poteſt, quod ſalvarentur cum ſacramento, qui ſine illo damnarentur, ſi videlicet ad ſacramentum ſint diſpoſiti, etiam per ſolam attritionem; tum quia illæ circumſtantiæ videntur maximi ponderis, ad deponendam ſuſpicionem in articulo mortis.

Hæc doctrina videtur probabilis & pia etiam in praxiã plectenda, quia in tali caſu meo quidem judicio nimis ſeverus eſſet, ne quid majus dicam, qui tunc neganti credere nollet, in illo ſiquidem articulo quilibet fidelis præſumi debet ſalutis ſuæ memor, & dicere, quod dicit, ut ſalvetur. Neque obſtat comunis doctrina Theologorum, quæ dicit, negandum hoc ſacramentum violenter ſuſpectis, quia intelligenda eſt extra articulum mortis, in quo poſitis duobus, quo ſtatim diximus, ſuſpicio quamvis violenta, ſufficienter enervatur.

Dices: Sacramentum habet etiam ſuum jus, ut digne tractetur, ſed fieri poteſt,

teſt, ut cùm datur probabiliter vel violenter ſuſpectis, fiat injuria ſacramento: ergò non tenetur paſtor dare ſacramentum hjuſmodi ſuſpectis.

Reſp. Quando ſacramentum datur hominibus ſic ſuſpectis in articulo mortis, non fit contra hoc jus ex parte dantis, quia ſi forte hujuſmodi ſuſpecti illud indignè tractent cùm hoc lateat, non poteſt tanti imputari, & ideo non poteſt hac ſola de cauſa illos privare jure ſuo, de quo illi conſtat, non item de peccato illorum.

QUÆSTIO XIII.

An etiam illis, quos ſcit paſtor per ſolam confeſſionem in peccato mortali verſari?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Eſt ancilla, quæ ſecreto vivit in adulterio cum domino ſuo: Paſtor audita confeſſione hujuſmodi criminis noluit illam abſolvere, quia pluries monita, noluit deſerere occaſionem propinquam pec-

cati, hoc eſt adulterij: Modò peſte correpta advocat paſtorem, & ſibi deferri petit venerabile ſacramentum. Quæritur an paſtor excuſetur, an verò teneatur illi deferre & diſpenſare?

Reſponſio.

QUia publice petit, tenetur ei deferre; & diſpenſare. Eſt aſſertio omnium ferè Theologorum, qui hanc quæſtionem attigerunt, & colligitur ex varijs (*a*) Concilijs, & locis (*b*) juris Canonici. Illius rationes variæ afferuntur: Potiſſima videtur; quia negare peccatoribus occultis publicè Eucharistiam petentibus, eſſet illos infamare, quod eſt intrinſece malum. Confirmatur, quia pertinet ad commune bonum & convenientem eccleſiæ, vel cujuſcunque Reipubl. gubernationem, ut communia bona, quæ publice

(a) *Concil. Vaſ.* 1. *c.* 8. *Africam. c.* 99. & 100 (b) *c. Si autem, c. Placuit,* 6 *q.* 2. *c. Si Sacerdos de offic. Ordin.*

publicè diſtribuenda ſunt à publico miniſtro, ad hoc munus à Republica, vel Reipublicæ Principe deſtinato, diſpenſentur juxta merita ſingularum perſonarum, non juxta privatam ſcientiam ipſius miniſtri, ſed publicam, & notoriam : Hujuſmodi autem eſt diſpenſatio hujus ſacramenti, ergò quando publice fit, non eſt regulanda per ſcientiam privatam. Confirmatur, quia niſi prædicta regula ſervetur, poſſent multa ſcandala & perturbationes exoriri; ſiquidem poſſent miniſtri ſacramenti infirmare quos vellent, &. peccatum vel indignitatem fingere, ubi non eſſet, præſertim tempore peſtis, quo plerique omnes à miniſtratione ſacramentorum excuſari petunt. Et econtra poſſent fideles ſæpê formidari, ne à miniſtris hujus ſacramenti infamarentur Confirmatur ſecundò communi exemplo de judice, qui ſecundùm probabiliorem opinionem tenetur judicare ſecundùm allegata & probata ſaltem in civilibus etiam contra

privatam ſcientiam ob ſimilem rationem. Accedit, quod practicè loquendo in articulo mortis poteſt præſumi, quod in præſentia ſacramenti ob inſtantem mortem, mentem mutabunt & verè conterentur.

Dices primò. Fit injuria Chriſto, tradendo illum indignè: ergò potius negare debet, etiam cum infamia occulti peccatoris.

Reſp. Negando quod aſſumitur, quia non tradit illi, quem ſcit indigum ſcientia illa, videlicet publica; alioquin ſi publice ſciret indignum, tunc procul dubio injuriam faceret Chriſto, & graviſſimè peccaret.

Dices 2. Facit contra conſcientiam, danco ſacramentum indigno.

℟. Non facere, quia dictamen conſcientiæ tunc non eſt regulandum per ſcientiam privatam, quam habet, maximè per confeſſionem; ſed per ſcientiam publicam ſicut ante diximus.

Dices tertiò. Saltem cooperatur peccato ſic indignè accipientis.

Reſp.

℞. Non cooperari propriè, ſed potius permittere, quod juſte non poteſt impedire, defectu, ut diximus, ſcientiæ publicæ.

QVÆSTIO XIV.

An etiam publicis Uſurarijs, Concubinarijs Meretricibus, in publico proſtribulo commorantibus?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PUblici uſurarij, concubinarij, & meretrices proſtibulo habitantes, magis obnoxij ſunt morbo contagioſo quam cæteri, ut annotavit (a) Major: Uſurarij quidem ad ædes eorum undecunque pauperes confluere ſolent, veſtimenta ut alia pignora depoſituri, ut aliquid pecuniæ ſub uſura accipere poſſint. Notum eſt autem in veſtimentis peſte infectorum virus peſtilentiale, ut frequentius, longiſſimo aliquando tempore latere, & per illa de

(a) *Major in 4. diſt, 6, q. 2.*

de domo in domos, oppida, provincias & regna deferri? Meretrices vero & Concubinarij propter immoderatum coitum, quem conſtat contagioni cauſam præbere, ut alibi diximus. Horum occaſione quæritur, an etiam ijs peſte infectis teneatur paſtor miniſtrare hoc ſacramentum, an vero excuſetur?

Reſponſio.

TEnetur, ſi modo pro temporis opportunitate & neceſſitate confiteantur: vel ſigna contritionis exhibeant, tunc enim temporis propter periculum & urgentem neceſſitatem non eſt circa illos major diligentia adhibenda, vel pœnitentia exigenda quam commodè exhiberi & haberi poſſit, præſertim cum illo articulo de quolibet fideli præſumendum ſit illum facere quicquid poteſt, ut ſe bene diſponat ad ſumendum hoc ſacramentum. Deinde quia tales pœnitentes coram Deo ſunt diſpoſiti, & apud homines ad tollendum ſcandalum ſufficit, quod publicetur, illos pro ratione temporis pœniten-

nitentiam egiſſe & ea præſtitiſſe, quæ præſens neceſſitas & articulus mortis permiſit, ut patet ex dictis.

Dices: Publici peccatores jure (*a*) Canonico præcipiuntur à communione repelli, & ſancti Patres graviter arguunt illos ſacerdotes, qui perſonas hujuſmodi ad communionem admittunt: *Non parva* (inquit (*b*) Chryſoſtomus) *vobis imminet pœna* (alloquitur ſacerdotes) *ſi quem aliqua impietate teneri ſcientes ei hujus menſæ participationem permittatis, ſanguis enim Chriſti de manibus veſtris requiretur.* Eandem doctrinam inculcat ſæpe (*c*) Cyprianus graviſſime reprehendens eos, qui peccatores poſt publicum lapſum ante publicam pœnitentiam & ſatisfactionem ad communionem admittunt.

Reſp.

(a) *Cap. multi, 2. q. 1. Conc. Arelat. 1. c. 2. & 5. Clem. lib. 8. conſtit. c. 32. c. Tua nos, & c Quæſitum de cohab. clem. & mulier.* (b) *Hom.* 83. *in Matth.* (c) *ep.* 10. 17. *& ſeqq.*

℟. In mortis articulo paſtorem non debere nec poſſe majorem ſatisfactionem & pœnitentiam exigere, quam pro ratione valetudinis, & temporis opportunitate æger præſtare poteſt; & certum eſt Patres & jura, quæ exigunt publicam ſatisfactionem & alia non loqui de articulo mortis, ut aliquoties diximus. Secundo dico, paſtorem poſſe & debere pœnitentiam & contritionem, quam peſte infecti privatim exhibuerunt, ipſis conſentientibus vel requirentibus publicare, & quantum honos ſacramenti requirit, hominibus notam facere.

QUESTIO XV.

An etiam iis, qui frequentem nauſeam & vomitum patiuntur, vel qui continuò ſingultiunt vel ſternutant & tuſſiunt, vel qui vix reſpirare poſſunt, vel quorum lingua ita contumuit, ut vix illam movere queant, vel ita cruore eſt madida, ut continuò expuere cogantur, vel ita præ calore & ſiti aruit; ut nihil præter liquidum deglutire poſſint.

Quæstionis Explicatio.

PLerique peſte infecti multa eaque graviſſima ſymptomata patiuntur, & imprimis nauſeam & vomitum, de quibus ante mentionem fecimus ex Medicis, Hiſtoricis, & Poëtis: Horum & ſimilium occaſione quæritur, an paſtor teneatur Eucharistiam miniſtrare illis, qui hujuſmodi affectibus laborant, an verò ab adminiſtratione excuſetur?

Re-

Reſponſio.

EXcuſatur, ſi probabile eſt, ægrum paſſurum vomitum, antequam ſpecies ſacramentales conſumpſerit, vel non poſſe ſpecies ſacramentales dimittere in ſtomachum propter nimium linguæ tumorem, vel ariditatem, vel difficiliorem reſpirationem, vel nimis frequentem ſternutationem, tuſſim, ſingultum, cruoris excreationem, vel aliam ſimilem paſſionem, imò verò adminiſtrando peccaret, quia hujuſmodi vomitus eſt reverentiæ tanto ſacramento debitæ maximè contrarius, & offere ſpecies ſacramentales illi, qui quacumque ex cauſa non poteſt illas deglutire, & in ſtomachum dimittere, eſt illis abuti contra inſtitutionem Chriſti, qui dicit; *accipite & manducate.*

Dico, (*ſi probabile eſt*) ne paſtores ex levi aliquo timore ſe excuſatos putent ab adminiſtratione; oportet enim, *ſi ut habet Concilium* (a) *Tridenti-*

num

(a) *Seſſ.* 21. *cap.* 2.

num in ſacramentorum adminiſtratiõe duo, quantumfieri poteſt conjungere & procurare ſacramenti venerationem, & fidelium utilitatem: quod ergo non miniſtretur quando probabiliter creditur, quod non poſſint deglutire, vel quod cum vomitu ſpecies conijcerent, hoc requirit veneratio debita ſacramento; quod verò miniſtretur, quando tantum ſubeſt levis & vanus timor, requirit utilitas fidelium, ſi enim non ſunt in gratia, & tantum ſunt attriti, per ſuſceptionem ſacramenti fiunt contriti, & ſi ſint in gratia, majorem adhuc percipiunt per ſacramentum, quam ſine illo non reciperent.

Dices: Quod ſi vomitus non ſit continuus, ſed accidat per certa intervalla, tenebiturne paſtor interjecto, tempore Eucharistiam miniſtrare?

℟. Si probabile eſt vomitum non redire, niſi poſt diem unum vel tantum temporis, quantum requiritur ad conſumendas ſpecies ſacramentales, puta tres, quatuor, quinque horas ſecundum

Na-

Navarrum,[a] & æger exiſtimatur eſſe in periculo ſalutis, niſi ei ſacramentum miniſtretur, debebit illi miniſtrare, quia hic utrumque conjungitur & veneratio ſacramenti, quia ſpecies ſacramentales ſunt conſumptæ, & ſic deſijt eſſe ſacramentum, nec amplius timeri debet illius irreverentia, & utilitas peſte infecti.

Dices 2. Tenebuntur ſaltem paſtores deferre talibus hoc ſacramentum, ſi non ad ſumendum, ſaltem ad deoſculandum?

℞. Quibuſdam in locis in more poſitum fuit, ut non valentibus ſacramentum ſumere, illud nihilominus deferretur ad deoſculandum; verùm hoc tempore per interpretes Concilij Tridentini damnatum eſt & prohibitum; ſic enim habent Illuſtriſs. Cardinales: *Non licet ſacram hoſtiam ægrotis deferre, qui gravitate morbi impediti ſumere eam non poſſunt, ſed venerationis gratia ſolent eam deoſculari, & ſi fortè ali-*

[a] *Cap.* 25. *num.* 23.

aliquo in loco eſt talis conſuedo, ea prorſus eſt tollenda: quod idem prohibent noſtratia parochialia, & ſpeciatim (*a*) Mechlinienſe, & (*b*) Ruremundenſe; ſic enim Mechlinien. *Si aliquid obſtiterit, quo minus poſſit infirmus ſacram Euchariſtiam accipere tuto, ut ſi timeatur vomitus, vel aliquod ſimile inconveniens, tantum adoret ſacramentum, nec detur, ei oſculandum.* Idem habet totidem ferè verbis Ruremundenſe: Noſtrum verò (*c*) Leodienſ. ſic habet: *Præterea interroget parochus, num laboret ſtomacho, & pronus ſit ad vomitum, & eo caſu (ne ſacramento fiat injuria) tantum ei ſacramentum adorandum proponatur ſpirituali communione contentus.*

Dices: Tenebuntur ſaltem deferre ad adorandum? ℟. Hactenus ſic úſu receptum fuit per omnes provincias Belgij, ut parochialia jam allegata teſtantur, ſed noviſſimè dicitur Pius V. Pon-

(a) *Pagin.* 56. *num.* 9. (b) *pagin.* 86. §. *meminerint*, (c) *pag.* 23. §. *Tunc infirmum.*

Pontifex illud prohibuiſſe: Itaq; ſi ita eſt, excuſantur paſtores ab hac delatione ſacramenti ad peſtiferos: Quid verò moverit Pontificem ut hanc delationem ſaltē ad adorādum deferre prohibuerit; huc uſq; intelligere non potui, ſicut nec Bullā videre, qua illā prohibuit; fortaſſe hoc movit, ne quorundam error ſtabiliretur, qui dicunt ſacramentum tantæ efficaciæ eſſe, ut non tantum re ipſa ſumptum, ſed etiam ſolo animi deſiderio applicatum haberet ſacramentalem efficaciam, quod falſum eſſe tenent communiter Doctores, quorum ratio evidens eſt, quia effectus proprius Eucharistiæ provenit ex opere operato ſacramenti, non ex opere operantis.

Dices 3. Quid ſi forte peſte infectus præter expectationem evomuit Eucharistiam, quid faciet paſtor de hoſtiā humore peſtilentiali infecta?

Reſp. Si ſpecies ſacramentales integræ, vel in aliqua particula haberi poſſint, ſi non conſumendæ, propter

pe-

periculum contagionis, ſane reverenter aſſervandæ ſunt, quia ſub ejs manet Chriſtus, ea vero quæ tales ſpecies contigerunt vel comburenda vel purificanda ſunt, juxta ea quæ habentur in regulis (a) Pij Quinti in Miſſali.

QUÆSTIO XI.

An etiam de peſte ſuſpectis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUſpecti ſunt de peſte, vulgo, neque immerito, quotquot commorantur in civitate peſte infecta, maximè ſi graſſetur peſtis & plurimi quotidie moriantur; probabiles enim ſunt cauſæ hujuſmodi vel jam peſte infectos eſſe, etiamſi morbus non appareat, vel certe peſte facile corripi poſſe; occaſione hujuſmodi quæritur, an his paſtores teneantur miniſtrare ſacramentum Eucharistiæ?

Reſponſio.

TEnentur, ſi modo rite diſpoſiti & præparati ſint, quia paſtores tenen-

(a) §. *Si ſacerdos evomat.*

nentur diſpenſare ſacramenta, quoties ſubditi illa legitime & rationabiliter petunt. De peſte autem ſuſpecti rationabiliter illa petunt, ergo. Major eſt (a) Adriani, & fere omnium Modernorum. Minor patet, quia hi omnes ſunt in periculo mortis, in quo omnes tenentur ſe munire ſacramentis, ut ex antedictis notum eſt.

Dices: Poterunt etiam poſt meridiem & forte ſumptum cibum miniſtrare ſuſpectis, ſicut & reliquis jam peſte infectis.

Reſp. Si paſtor ingreſſus ædes peſte infecti reperit famulos, & famulas, & alios poſt cibum & potum ſacramenta petentes, quod ſibi à peſte timeant, non ſolum poteſt, ſed etiam tenetur illis miniſtrare, præſertim pœnitentiæ & Evchariſtiæ, quia licet hoc ſacramentum etiam non jejunis in mortis periculo miniſtrare, illi autem, etſi adhuc ſani, ut apparet, ſunt, tamen in periculo mortis, cum peſtis quotidiè pleroſque om-

(a) *Super.*

omnes corripiat, & ſtatim morti tradit, ut initio diximus.

Dices ſecundò: Licebit ergò paſſim in civitate peſte infecta miniſtrare hoc ſacramentum poſt meridiem & poſt ſumptum cibum?

Reſp. Quod poſt meridiem detur illis, qui non comederunt, non eſt difficultas, quia licet (*a*) conſuetudine introductum ſit propter majorem reverentiam ſacramenti, ut celebrans debeat ante meridiem inchoare & abſolvere miſſam, communicans tamen & non celebrans, poteſt omni hora comunionem ſumere: De alijs difficultas eſt, quæ prudenti paſtoris judicio penſanda eſt, poteſt enim talis eſſe aëris cõſtitutio, ut omnes de civitate merito pro ſuſpectis haberi poſſint, quib⁹ conſequenter alias ritè diſpoſitis, poſſet hoc ſacramentum, etiam poſt ſumptum cibum dari, ut colligere eſt ex illis, quæ initio hujus tractatus diximus.

V QUÆ-

(a) *Gabr. lect.* 14. *in canonem miſſæ Major in* 4. *diſt.* 13. *q.* 4.

QVÆSTIO XVII.

An etiam ſibi ipſis peſte infectis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Paſtor concepit peſtem, nec eſt ijs viribus, ut poſſit ſacrificare, neque eſt alius ſacerdos qui poſſit aut velit viaticum illi miniſtrare, habet verò præconſecratas hoſtias, quas pro communione ſuorum ſubditorum reſervabat, tenebiturne ſibi ipſi miniſtrare, an verò à perceptione viatici excuſabitur?

Reſponſio.

SI exiſtimet ſibi neceſſarium viaticum puta, quia abſentibus alijs ſacerdotibus non poteſt aliud ſacramentum recipere, tenetur ſibi miniſtrare, quia in tali caſu teneretur alteri miniſtrare, ergò & ſibi ipſi. Confirmatur, quia cùm ſit paſtor, habet jus diſpenſandi hoc ſacramentum, & ipſe eſt in neceſſitate ſumendi, neque eſt, qui illi miniſtret, poterit ergò, imò tenebitur ſibi

ſibi miniſtrare, Neque obeſt, quod extra ſacrificium Miſſæ ſoleat ſacerdos ex manibus alterius ſacerdotis ſacramentum hoc ſuſcipere, quia hoc habet locum, cum alius eſt ſacerdos, qui velit illud miniſtrare. Deinde, nec hoc omninò alienum eſt ab uſu eccleſiæ, quia in die Paraſceves ſacerdos communicat ſeipſum, licet non ſacrificet. Præterea, ſi quid obſtare deberet, hoc eſſet reverentia ſacramenti; ſed nulla fit irreverentia; quia manibus ad hoc ſacratis ſumitur cum debita animi & corporis diſpoſitione, ut ſupponimus.

Dices: Quid ſi adeſt Diaconus, qui paratus eſt illi miniſtrare, tenebitur manibus Diaconi, an proprijs ſacramentum ſumere?

Reſp. [a] Durandus exiſtimat, quod potius proprijs manibus deberet accipere. Ratio ejus videtur eſſe, quam ſtatim inſinuavimus, quia paſtor habet jus diſpenſandi hoc ſacramentum ex officio, quod non habet Diaconus,

 niſi

(a) *In 4. diſt. 13. q. 4.*

niſi ex facultate ſuperioris Epiſcopi vel paſtoris.

Dices ſecundò: Quid ſi Diaconus ſit in ſimili neceſſitate, & ſint ad manum hoſtiæ præconſecratæ, tenebiturne ſibi unam ex illis pro viatico ſumere?

Reſp. Videtur quod ſic, maximè accedente licentia Superioris, quia in illo caſu teneretur alteri, ergò magis ſibi ipſi, charitas enim incipit à ſeipſo, quod maximè in hoc caſu verùm eſt, dicit enim Eccleſiaſticus: (a) *Miſerere animæ tuæ placens Deo.*

Dices tertiò: Quid ſi Subdiaconus aut alius in minoribus ordinibus conſtitutus ſit in eadem neceſſitate, & habeat hoſtias præconſecratas, tenebiturne etiam ſumere?

Reſp. Quibuſdam videntur teneri, ut (b) Cajetano, *Za*, & Zuares, ſi loquantur conſequenter; quia hi habent aliquid plus juris ad contrectandum hoc ſacramentum, quam laici, qui ta-

ſecun-

(a) *C.* 30. (b) *C. ſupr. citat.*

ſecundum illos in tali neceſſitate poſſunt & tenentur alijs miniſtrare: Et confirmatur, quia ſi quid obſtaret, hoc eſſet, vel quia inſtitutioni ipſius ſacramenti repugnaret, vel alicui præcepto divino: Sed neutrum obſtat: Non primum; nam ſacramentum hoc inſtitutum eſt per modum cibi: eſt autem naturale, ut quis ſuum cibum manibus proprijs ſumat: Non ſecundùm, quia non poteſt oſtendi præceptum divinum illud prohibens, eccleſiaſticum autem non obligat cum tanto rigore, præſertim cum jus ſibi ſubveniendi in tam gravi neceſſitate ſit maximè intrinſecum.

QUÆSTIO XVIII.

Quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc Sacramentum tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ABſolvimus duas hujus capitis partes, oſtendimus enim qui tene-

antur, vel non teneantur miniſtrare hoc ſacramentum, & quibus teneantur, & quibus non: Sequitur tertia, qua examinandi ſunt modi illud miniſtrandi, ut videamus, qui illorum probandi ſint vel improbandi, quod ut dilucidius fiat, duo præmittenda ſunt: Primùm, hoc eſſe ſingulare in hoc ſacramento, quod etiam notavit Concilium [*a*] Tridentin. ut illud fieri & conſecrari debeat antequam miniſtretur: nam cætera omnia fiunt dum miniſtrantur: unde conſequitur, quod ad rem præſentem pertinet, plures tempore peſtis circa miniſtrationem hujus ſacramenti naſci difficultates quam aliorum, hic enim ex duplici capite naſci poſſunt: Primò ex conſecratione, ſecundò ex adminiſtratione; in alijs verò, ex ſola adminiſtratione, quæ in progreſſu fient clariora. Alterum, hoc ſacramentum, ſicut eſt dignius duobus præcedentibus, ita eſt minus neceſſarium: ſecundum pleroſque enim non eſt

(a) *Seſſ.* 13. *de Eucbariſtia*, *c.* 3.

eſt neceſſarium neceſſitate medij ſimpliciter & abſolut , ſed tantum præcepti. Unde conſequitur [quod benè hic notandum eſt] in miniſtratione hujus ſacramenti ordinariè præferendam reverentiam illi debitam tali, quali neceſſitati privatæ perſonæ: Quare non tenentur paſtores ordinariè miniſtrare hoc ſacramentum, niſi commodè poſſint ſervare convenientem ritum ab eccleſia præſcriptum, ut contra majorem benè notavit (*a*) Sotus ſicut contra in cæteris ſacramentis, quæ ſunt majoris neceſſitatis tenentur illa miniſtrare, etiam nullo ritu ſervato, ſi hoc neceſſitas proximi poſtulet, ut in prioribus capitibus vidimus, & in ſequentibus magis apparebit: His præmiſſis quæritur in primis, quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc ſacramentum tempore peſtis.

(a) *Sotus in 4. diſt. 12. q. 1. a. 8. §. Joan. Majoris.*

Reſponſio.

ILle videtur optimus, quo ſacramentum hoc incerta materia & forma, quantum fieri poſſit, legitimè conſecratum, majori cum reverentia, pro ratione temporis, ſpectata ægri valetudine & contagionis periculo, adhibitis eccleſiæ propriæ cæremonijs miniſtratur. Hæc reſponſio patet ex ijs, quæ ſuperioribus capitibus, ad ſimilem quæſtionem reſpondimus.

Dices; Poteſtne hoc ſacramentum ſine ullis omninò cæremonijs tempore peſtis miniſtrari?

Reſp. Non poteſt, moraliter loquendo; neque enim videtur poſſe fingi caſus, quo non debeat ſaltem adoratio hujus ſacramenti præmitti, tum per paſtorem, tum per ægrum, ſi adhuc mentis ſit compos; cùm enim Chriſtus ipſe realiter & perſonaliter, etiam antequam miniſtretur per præcedentem conſecrationem panis præſens ſit, ut fides docet, ſi quis ſumat, ſine ulla ado-

ratione

ratione & reverentia, grave ſacrilegium committit, ut rectiſſimè D. (*a*) Auguſtinus dixerit: *Neminem illam carnem manducare, qui non prius adoraverit.* Quamobrem videndum miniſtro hujus ſacramenti, ante omnia, ut omni cum reverentia, etiam peſte infectis hoc ſacramentum miniſtret, de quo plura deinceps.

QUÆSTIO XIX.

Quid cenſendum ſit de modo conſecrandi & miniſtrandi illorum, qui non habentes hoſtiam ſeu formam panis conſuetam ad conſecrandam, conſecrant in pane azymo, vel ex hordeo: vel ex ſiligine, vel ex ſpelia confecto, ut illam ægro miniſtrent?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLeriſque in locis patriæ Leodienſ. panis uſualis ordinariè conficitur ex frumento, tritico, ſpelta, ſiligine, non nunquam etiam ex hordeo, avena,

(a) *In Pſal. 98. ad illa verba.* Adorate ſcabellum pedum ejus.

na, & quibuſdam alijs leguminibus; quid igitur ſi deſit panis ex frumento vel tritico confectus, ſit autem ex ſpelta, ſiligine, vel leguminibus, poteritne ex hujuſmodi pane conſecrare formulas ægris miniſtrandas?

Reſponſio.

RESp. 1 Probandus eſt modus illorum, qui conſecrant & miniſtrant hoc ſacramentum in pane confecto ex ſiligine, quicquid dicant (*a*) Richardus, (*b*) Alenſis, (*c*) Paludanus, ſumma (*d*) Anglicana, (*e*) Roſella, quia certum eſt, apud nos ſiliginem ſignificare ſpeciem frumenti, ſicut & triticum, imò eſſe triticum, quamvis paulò minus pinguè, eò quod creſcat in Ardenna, Condruſio & terris magis ſterilibus: quod nobiſcum ſentiunt D. (*f*) Thomas, (*g*) Cajetanus, (*h*) Sylveſter,

(a) *In 4 diſt.* 11. *q.* 2. *art.* 3. (b) *q.* 3. *memb.* 4. (c) *q.* 1. *art.* 4. (d) *verb. Euchar.* (e) *D. Thom.* 3. *p. q* 74. *art.* 4. (f) *Cajet. in D. Th.* (g) *verb. Euchar.* 1. *n.* 3. (h) *Plin. lib.* 25. *hiſt. nat. c.* 8.

veſter, nec alij diſſentirent, ſi ſciviſſent, his in partibus ſiliginem ſignificare triticum, quamvis non ita perfectum, quia illa imperfectio accidentalis eſt, nec tritici ſubſtantiam mutat; quod nec ignoravit (*a*) Plinius, qui ſiliginem delitias tritici vocat.

Reſp. 2. Modus conficiendi & miniſtrandi in pane ex hordeo incertus eſt, & idcircò ſimpliciter reprobandus, imò ſecundùm Doct. Thomam, Sylveſtrum, & alios certum eſt non poſſe confici ex illo hoc ſacramentum, quia, juxta illos non eſt triticeus, ſed ſpecie ab illo differt, ſicuti hordeum à tritico, quod bene in hac patria notandum eſt, quia in quibuſdam ejus partibus panis uſualis, ex hordeo conſici ſolet.

Reſp. 3. Modus conficiendi & miniſtrandi in pane ex avena omnino reprobandus eſt, quia ſatis certum eſt avenam neque triticum neque frumen-

(a) *Supr.*

tum eſſe. Patet ex magna differentia, quæ apparet in exterioribus accidentibus & effectibus, colore, ſapore, & alijs.

Reſp. 4. Modus conſecrandi & miniſtrandi in pane ex ſpelta confecto eſt dubius, quia ſpelta eſt materia dubia, ſiquidem Albertus [a] Magnus, Thomas (b) de Argentina, Petrus (c) de Palud, (d) Cajetanus, (e) Sotus putant eſſe materiam ſufficientem. Alij verò, ut D. Thomas, (f) Richardus, (g) Dionyſius, (h) Sylveſter, (i) putant non eſſe ſufficientem, vel ſaltem dubium: non licet propter reverenciam tanti ſacramenti conficere in materia dubia: ergo ſimpliciter hic quoque modus eſt dubius, & conſequenter reprobandus.

Dices. Albertus Magnus rerum naturalium peritiſſimus, dicit ſpeltam

ſpe-

(a) *In 4. diſt.* 11. *art.* 7. (b) *Ibid. art.* 1. (c) *diſt.* 11. *quæſt.* 1. (d 3. *p. d.* 9. *art.* 3. (e) *Ibid.* (f) *Ibid.* (g) *Ibid.* (h) *Ibid.* (i) *In* 4. *diſt.* 11.

ſpeciem eſſe frumenti, & ſecundum Sotum omnes Dictionarij affirmant, ſpeltam ſpeciem eſſe tritici, & ex eo fieri panem delicatum: D. Thomas etiam aſſerit in quibuſdam regionibus ex ſpelta confici panem ad uſum ſacramenti, & vereor in vicinis locis Arduennæ & Condruſij, ubi fere ex ſolo pane ſpeltaceo vivunt, hodie ex farina illius confici panes ad uſum ſacramenti. E. &c.

℞. Propter hujuſmodi argumenta jamdiu nihil perſuaſum fuiſſe, ſpeltam noſtratem qua quotidie in pane conficiendo ex cereviſia coquenda utimur, veram & certam eſſe materiam hujus ſacramenti: Utrum re propius examinata, etſi exiſtimem cum Alberto, Soto, & alijs ſuperius allegatis, materiam eſſe ſufficientem, fateor tantum eſſe incertam, & conſequentur modum in ea miniſtrandi reprobari debere, præſertim ſi ſummus Pontifex (ut dicitur alibi aſſerere Dionyſius Charthuſianus definiverit, ſpeltam eſſe ſpeciem hor-

dei non tritici. Neque valet, quod Sotus dicit, quæſtionem hanc ad Crucem Romanam non pertinere, cum ſit phyſica, quia ex hac quæſtione Philoſophica dependet deciſio quæſtionis Theologicæ, quæ certo ad Pontificem Maximum pertinet.

Dices ſecundò. Ex ſolòne igitur pane ex frumenti ſive tritici farina confecto, poteſt Evchariſtia conſecrari & miniſtrari?

℟. Ex eo ſolo, quod ita certo à pleriſque aſſeritur, ut nemo illud ſine temeritate & erroris periculo negare poſſit.

Dices tertiò. Quid ſi dubium ſit, an granum ſit frumentum ſeu triticum, poteritne ſaltem ſtante hujuſmodi dubio in hoc caſu, quo aliud haberi non poteſt, conſecrari ſub conditione?

℟. Non poterit, ſufficit enim materiam eſſe dubiam ad hoc ut in illa non poſſit conſecrari, & miniſtrari, quia, ut ante annotavimus, præferri debet reverentiæ ſacramenti tali, quali

li neceſſitati privatæ perſonæ, quod ante nos ſine ulla exceptione affirmavit [*a*] Albanus.

QUÆSTIO XX.

Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantum ſpeciem panis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRimo notandum eſt, ad ſacrificium Miſſæ requiri utriuſque ſpeciei, hoc eſt, panis & vini conſecrationem: nam de eſſentia illius eſt expreſſa (*b*) repræſentatio mortis & paſſionis Chriſti, quæ intrinſece requirit conſecrationem utriuſque ſpeciei, ut docent Bellarminus & Zuares, & reliqui omnes poſt D. Thomam, quum dicit, repræſentationem Dominicæ paſſionis in conſecratione peragi, ideoq; non poſſe corpus ſine ſanguine conſecrari.

Se-

(a) *Lib. de Evch c.* 11. (b) *D. Thom. p.* 3. *q.* 80. *art.* 51. §. *Bellar. lib.* 4. *de Evchar. Zuar. in* 3. *D. Thom. diſp.* 75. *ſc* 7.

Secundò notandum, quod quamvis hoc ita ſit, nihilominus ſi ſacerdos quiſpiam per ignorantiam vel etiam malitiam conſecraret tantum alteram ſpeciem, vere conſecraret, quod ex Scriptura & Concilio (*a*) Trident. certo colligi poteſt: Chriſtus enim, antequam calicem conſecraret, conſecrans panem, *Hoc eſt corpus meum*: Chriſtus autem verum dixit: Ergo jam illud erat corpus Chriſti, antequam conſecraret ſpeciem vini. Probat hoc ipſum evidenter uſus Eccleſiæ: ſtatim enim ac ſacerdos in altari conſecravit panem, proponit populo corpus Chriſti adorandum ſub ſpeciebus panis, & poſt ſumit vinum & conſecrat, ſimiliterque ſanguinem Chriſti proponit adorandum ſub ſpeciebus vini. Horum occaſione quæritur, quid ſi paſtor vocetur ad communicandum peſte infectum & propter inſtans mortis periculum non ſit otium ſacrificandi, ſed ad manus habet formulas panis conſecrandas, an po-

(*a*) *Seſſ.* 13. *c.* 3. *can,* 4.

poterit tantum ſpeciem panis conſecrare, & ſic peſte infecto miniſtrare?

Reſponſio.

HIc modus conſecrandi & miniſtrandi eſt illicitus & reprobandus. Eſt ſententia omnium fere Theologorum contra (*a*) Adrianum, (*b*) Alenſem, & (*c*) Majorem. Probatur, quia hoc modo non offert Deo perfectum & integrum ſacrificium, quod ſub ſpeciebus panis & vini offerri debet ſecundum communem Doctorum. Confirmatur ex verbis & factis Chriſti: Non enim ſine cauſa in diverſis materijs & diverſis verbis conſecravit & obtulit, nec ſine myſterio in conſecrando calice addidit illa verba. *Hic eſt ſanguis meus, qui vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*, indicans, per ſui ſanguinis effuſionem perfectam eſſe remiſſionem peccatorum, ad quem effectum applicandum inſtituit ſacrificium, quod illam effuſionem repræſentet, per ſepara-

ra-

(a) *q. 6. de Evchariſtia.* (b) *apud Adrianum.* (c) *diſt. 9. q. 3. ad 3.*

ratam corporis à ſanguine conſecrationem; poſt illud autem factum præcepit nobis, ut eodem modo offerremus, dicens: *Hoc facite in mei commemorationem*: & ita Eccleſia ſemper intellexit & ſervavit: eſt ergo utraque conſecratio ſimpliciter neceſſaria, ut hoc ſacrificium conſtet.

Dices. In conſecratione panis reperitur quicquid eſt de ratione ſacrificij, quia per eam res prophana efficitur ſacra, & divino cultui dicatur, quod ſatis eſt ad rationem ſacrificij, juxta doctrinam (*a*) D. Thomæ.

Reſp. In ſola panis conſecratione, aliquid ſacrum fieri & factum manere, etiamſi conſecratio vini non ſequeretur, ſed inde nihil ſequitur, niſi inchoatum eſſe ſacrificium, non vero eſſentialiter perfectum. Sicut jacto fundamento & erecto pariter aliquid factum manet, quamvis ædificatio non ulterius progrediatur, nemo tamen dicit, do-

(a) 2. 2. *q*. 85. *c*. 3. *ad* 3.

domum eſſe eſſentialiter factam, ſed inchoatam tantum.

Dices 2. Æger in articulo mortis tenetur jure divino communicare, ut ante docuimus: ergo paſtor tenetur illi communionem diſpenſare, & conſequenter cum hoc caſu non poſſit aliter, tenebitur hoc modo miniſtrare?

Reſp. Præceptum illud divinum, eſſe affirmativum, quod non obligat, niſi habita copia ſacramenti. In caſu autem propoſito moraliter loquendo, non eſt copia ſacramenti, præſertim, quia hoc præceptum per ſe obligat, eum, qui ſuſcepturus eſt hoc ſacramentum, non vero obligat ſacerdotem ad conficiendum, niſi hæc obligatio aliunde oriatur ex juſtitia, vel ex charitate: Non obligatur autem miniſter ex vi harum virtutum ad mutandum debitum conſecrandi modum, ſolum ut ſubveniat privatæ perſonæ indigenti: imo neque licite ſacerdos hoc poteſt facere, quia majoris eſt momenti integritas ſacrificij & reve-

ren-

reventia ſacramenti, quam eſt privata utilitas vel neceſſitas unius perſonæ, ut ante annotavimus.

Dices 3. Si poſt conſecratam hoſtiam immineret ſacerdoti evidens periculum mortis, ſi in conſecrando poſtea calice diutius in altari moraretur, poſſet ſine culpa hoſtium conſumere, & fugere, quia non eſt veriſimile, hoc præceptum de conſecranda utraque ſpecie obligare cum tanto diſcrimine: ergo ſaltem ſi quis comminetur ſacerdoti mortem, niſi conſecret ſpeciem panis ad communicandum ægrotum abſque ſpecie vini, quia vel vinum non reperitur, vel neceſſitas & periculum mortis urget, poterit ſacerdos hoc facere ſine peccato ad evitandum mortem?

Reſp. Negando conſequentiam, quia in hoc caſu jam directè faceret contra præceptum divinum; & quamvis metu mortis, tamen intenderet formaliter mutilum facere ſacrificium, quod intrinſece malum eſt, & contra

tra præceptum negativum. In alio caſu non item, ſed ſolum eſt omiſſio alicujus præcepti, quod pro eo articulo cenſetur non obligare, vel etiam permiſſio, quod ſacrificium inchoatum relinquatur, quæ non eſt intrinſece mala.

Dices 4. Quid ſi ſacerdos voluit conſecrare plures hoſtias ſub ſacrificio miſſæ, ut communicaret plures ægrotos, ſed oblitus fuit, donec ad finem miſſæ porvenit, poteritne ſaltem finita miſſa antequam ab altari recedat, ſolas ſpecies panis conſecrare?

Reſp. Non poterit, quia præſupponitur ſacrificium abſolutum, & ita redit prior difficultas: conſecrarentur enim formæ panis extra ſacrificium, quod diximus eſſe illicitum.

QUÆSTIO XXI.

Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantum ſpeciem vini?

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Eſt peſte infectus agonizans, qui nocte mittit ad paſtorem pro habendo viatico: nunciatur vero paſtori, ægrum propter oris & linguæ ſiccitatem, nec non gutturis inflammationem vel tumorem, nihil poſſe omnino deglutire, præter liquidum: cum autem paſtor non habeat otium celebrandi ſacrum, tum quia nox eſt intempeſta tum, quia æger morti proximus eſſe dicitur, ipſe conſecrat vinum, & ægro ſumendum porrigit: quid de hoc modo conficiendi & miniſtrandi cenſendum eſt?

Reſponſio.

HIc modus reprobandus eſt ſicut prior. Et probatur ex jam dictis, quia mutilum & imperfectum reddit ſacrificium, quod non poteſt non eſſe Deo, cui illud offertur, injurioſum: unde & (*a*) D. Thom. vocat *immune ſacrileg.* Et Concil. Tolet. contra

(a) *D. Thom.* 3. *p. q.* 64.

tra hujuſmodi conſecrantes, excommunicationis ſententiam tulit.

Dices. Poteſtnè ergo ſpecies vini ſine ſpecie panis conſecrari: Ratio dubitandi eſt, quia Chriſtus non prius conſecravit calicem quam panem, conſecratio ergo vini, præſupponit conſecrationem panis.

Reſp. Ex hoc Chriſti exemplo & uſu Eccleſiæ colligi, hunc ordinem eſſe præceptum, ut recte notavit (*a*) Zuares, quod etiam rebus ipſis conſentaneum eſt, quia cibus certo ordine antecedit potum: non eſt tamen hic ordo eſſentialis. Quocirca ſi ſacerdos ex malitia prius conſecraret vinum quam panem, vel ſolum vinum, ſine dubio conſecraret, quia unius ſpeciei conſecratio non pendet ex altera; ergo minus pendet eſſentialiter ex ordine, quamvis grave eſſet ſacrilegium, ut jam dictum eſt.

Dices.

[a] *Zuar. in 3. par. D Th. diſp. 75. ſect. 6. §. Sed quæret aliquis.*

Dices. Incurritnè cenſuram aliquam vel pœnam, qui conſecrat tantum alteram ſpeciem, ſeu panis, ſeu vini?

℞. Secundum (*a*) Maiolum, præter excommunicationem, de qua ante, incurrere irregularitatem, *quia*, inquit, *cum aperte abutatur poteſtate ſacerdotali, indignus videtur poteſtate illi competenti*; ſicut ſecundum (*b*) Anthonium incurrit irregularitatem ſacerdos ille, qui prohibitus dicere miſſam, ſine illa conficit corpus Chriſti. Sed non ſatis ſolide hoc aſſeritur, cum nulla ſit agnoſcenda irregularitas, niſi jure exprimatur. Neque ſimile eſt, quod ex Anthonino adjungitur; qui enim ſuſpenſus eſt à celebrando, hoc ipſo ſuſpenſus eſt à conſecrando, ac proinde, ſi conſecret, irregularitatem incurrit, uſurpando actum à quo ſuſpenſus eſt. At in priore caſu non ſuponitur, ſed ſo-

(a) *Lib. de irreg. c. 26. n. 5.* (b) *Tract. de cenſ. & irreg. c. 87. v. Tertio nota, de cler. excom.*

ſolum poteſtate ſacrdotali abuſus: non autem propter ſolum abuſum poteſtatis irregularitas incurritur, niſi jure exprimatur.

QVÆSTIO XII.

Quid ſit de illorum, qui conſecrant in Miſſa utramque ſpeciem, ſed miniſtrant ægro tantum ſpeciem vini?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ECclesia graviſſimis ex cauſis adducta, uſum calicis in adminiſtratione hujus ſacramenti omnibus inhibuit, præterquam ſacerdotibus ſacrificantibus, ut patet ex Conciliis, (a) Conſtantienſi & (b) Tridentino, quòd apertè dicit, Eccleſiam decreviſſe, *conſuetudinem communicandi ſub ſpecie panis pro lege habendam*: Nihilominus accidit ſæpe tempore peſtis, ut veniat viaticum dandum illis, qui non poſſunt ſumere ſpeciem panis, ut ſtatim

(a) *Seſſ.* 13. (b) *Seſſ.* 21. *c.* 2.

tim dictum eſt. Idcirco quæritur quid dicendum de hoc modo, ſi paſtor conſecret quidem utramque ſpeciem, ſed miniſtret tantum ſub ſpecie vini?

Reſponſio.

EOdem modo reprobandus eſt, quo duo ſuperiores, non tamen ex iiſdem cauſis, quia hic ponimus paſtorem integrum ſacrificium cõficere, ſed illa maxime ratione, quia pro hoc tempore eſt contra univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem. Quocirca non poſſet ſacramentum ſic miniſtrari ſine plurimorum ſcandalo & irreverentia ſacramenti, præſertim quod peſte infectis à mente ſæpe alienatis, non poſſit ſpecies vini eorum ori infundi ſine periculo effuſionis, vel ſimilis irreverentiæ.

Dices primò: Decretum olim fuit, atque adeo uſu receptum in Eccleſia, ut ſola ſpecies vini daretur in ægrotis, qui non poſſent ſpeciem panis deglutire,

tire, ut habemus ex Concilijs (*a*) Carthaginenſi & (*b*) Toletano.

Reſp. Hunc morem jam diu obſoletum eſſe, & in deſuetudinem abijſſe propter irreverentiam, quæ in eo frequentius, etiam à pijs fidelibus, huic ſacramento inferebatur.

Dices ſecundò: Jus divinum de ſumendo in articulo mortis ſacramento, videtur præferendum eccleſiaſtico de illo ſumendo tantum ſub ſpecie panis, & non vini.

Reſp. Imprimis hunc caſum, moraliter loquendo, ut nunc loquimur, vix eſſe poſſibilem, quia qui poteſt trajicere ſpecies vini, poteſt etiam parvam ſaltem hoſtiæ conſecratæ particulam.

Deinde, ut admittatur ille caſus rariſſimus, propter illum ſolum non oportet ſtatim concedere hanc licentiam, quia aliàs daretur indiſcretis miniſtris occaſio ampliandi illam, & immutan-

(a) *Cont. Car. 4. can. 76* (b) *Conc. T[...]* 11. *can* 11.

mutandi ritus & uſus Eccleſiæ, quod magnam in Eccleſia parere poſſet confuſionem. Unde parochus tunc nolens dare ſacramentum jure excuſatur, quia propter bonum publicum & reverentiam ſacramenti id facit, & conſequenter excuſabitur peſte infectus, vel quia non habet copiam ſacramenti, vel quia moraliter cenſetur impotens, & ita non violabitur jus divinum, quod cum affirmativum ſit, non obligat ad ſemper, ut loquuntur Theologi, ſed occurentibus moralibus, circumſtantiis.

Nec tunc etiam jus humanum præfertur divino, ſed occaſione juris humani tales occurrunt circumſtantiæ morales, ut jus divinum affirmativum tunc deſinat obligare, quod frequens eſt in hujuſmodi præceptis.

Dices tertiò. Si ſupervenientibus hæreticis ſacerdos in altari exiſtens ſumpſiſſet ſpeciem panis, & antequam ſumpſiſſet ſpeciem vini, cogeretur ſub periculo mortis fugere, timeretur quoque,

que, ne calix ab illis per terram funderetur & indigne tractaretur, laicus præſens aliàs bene diſpoſitus, teneretur illum calicem ſumere, quidquid dicat (*a*) Sotus: ergo & in noſtro caſu Sacerdos non ſolum poteſt, ſed debet ægro in illa neceſſitate conſtituto hoc ſacramentum ſub ſpecie vini porrigere.

℞. Negando conſequentiam, quia tunc longe eſt major neceſſitas conſervandi ab irreverentia ſacramentum quàm communicandi ægrum.

QUÆSTIO XXIII.

Quid ſit de illorum, qui, ut miniſtrent peſte infectis, conſecrant utramque ſpeciem, ſed alteram in pane fermentato?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt de fide, tam panem azymum, quàm fermentatum ſufficere ad ſubſtantiam hujus ſacramenti:

(a) *In 4. diſt. 3. q. 2. art. 6.*

ti: unde erroneum eſt, dicere, alterutrum panem eſſe neceſſarium neceſſitate ſacramenti in Eccleſia Græca vel Latina, ſicuti quidam (*a*) Doctores juris canonici voluerunt: neque enim ſacramenta habent alias eſſentias in una parte Eccleſiæ quam in alia; neque conſuetudo aut præceptum Eccleſiæ poteſt immutare vel limitare eſſentias ſacramentorum.

Certum quoque eſt, licere Græcis in fermentato, ſicut & Latinis in azymo conficere & miniſtrare, ut docet (*b*) Leo Nonus, qui Latinorum conſuetudinem defendens, *eam eſſe Romanæ Eccleſiæ moderationem & prudentiam, ut cum tam extra, quam intra illam multæ ſint Græcorum Eccleſiæ, nullam à paterna ſua traditione perturbari, ſed potius eam ſervare moneat & ſtudeat.*

Cæterum quoque eſt, tam Latinos quàm

(a) *Innoc. cum alijs in c. 1. de Bapt. & Fel. in c. Quæ in Eccleſ. de conſt. n. 26.* (b) *Epiſt ad Miches elem. Patria, Conſtantinop.*

quàm Græcos teneri ad ſervandum Eccleſiæ ſuæ ritum: Unde (*a*) Jure Canonico punitur quidam Latinus ſacerdos, quod in fermentato conſecrâſſet, nihilominus ſæpe accidit, & præſertim tempore peſtis, ut ruri non ſit panis azymus, ſunt tamen peſte infecti, quibus viaticum miniſtrari debet: Quæritur, quid cenſendum ſit de hoc modo conficiendi & miniſtrandi, ſi ſacerdos in fermentato conſecret propter neceſſitatem?

Reſponſio.

NEque hic modus licitus eſt, ſed reprobandus. Eſt omnium fere Doctorum, excepto (*b*) Majore, quantum notare potui, qui nimis largum dat ſacerdotibus in hujuſmodi caſu facultatem *conſecrandi fruſtum panis fermentati, etiam ſecreto & ſine veſtibus ſacris*: hæc enim omnia ſunt erronea, ut ſtatim videbimus, quia quiſque tenetur ritus & conſuetudines ſuæ Eccle-

(a) *C. litteras de celeb. Miſſar.* (b) *In diſt.* 4. 9. 9. 3. *ad* 5.

ſiæ ſervare, præſertim in hujus ſacramenti miniſtratione, ut ante diximus.

Dices. Præceptum de ſumendo viatico in articulo mortis eſt divinum: præceptum verò de ſumendo vel miniſtrando illo in pane azymò eſt humanum: E. poſterius priori cedere debet, in articulo ſaltem, quo azymus haberi non poterit. Hoc argumento motus fuit Major, ut diceret, *forte paſtorem poſſe hoc caſu ſecreto panem fermentatum conſecrare.* Nota quod dicit, *forte*, etſi n. videtur illo argumento nonnihil fuiſſe motus, non tamen omnino perſuaſus fuit.

Reſp. Igitur prius præceptum eſſe affirmativum, quod de ſui ratione non obligat ad ſemper, hoc eſt, pro omni tempore, ſe quando commode & cum debitis circumſtantijs fieri poteſt, & ideo poſito alio præcepto humano, præſcribente debitum conficiendi modum, ceſſare debet obligatio alterius præcepti pro aliquo temporis articulo, pro quo modus ille non poteſt obſer-

ſervari, quia [quod ſæpe repetendum eſt] expedit maxime in hoc ſacramento conficiendo & miniſtrando, ſummam reverentiam adferre.

QUÆSTIO XXIV.

Quid ſit de illorum, qui celebrant non jejuni, ut ægro ſacramentum miniſtrare poſſint?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

A Temporibus Apoſtolorum ſervata eſt in Eccleſia Conſuetudo, non ſumendi aliquem cibum vel potum cum ſumendum eſſet ſacramentum Eucharistiæ, ut patet ex antiquiſſimis Patribus (*a*) Epiphanio, (*b*) Nazianzeno, (*c*) Chryſoſtomo, & D. (*d*) Auguſtino, qui de hac re ſic ait: *Placuit Spiritui ſancto per Apoſtolos, ut in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani prius dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi, & ideo per univerſum* or-

(a) *Lib. 3. contra hæreſes in fid.* (b) *Orat. 4. de baptiſ.* (c) *Hom. 27. in 1. ad Cor.* (d) *Epiſt. 118.*

orbem mos iſte ſervatur. Idem conſtat ex antiquiſſimis Concilijs [*a*] Carthaginenſi, (*b*) Africano, (*c*) Matiſconenſi, ubi adjunguntur pœnæ in eos, qui hunc ritum non ſervant. Nihilominus ſæpe caſus occurrit, ut ſacerdos etiam ſumpto cibo rogetur ſacrificare, aut aliàs debeat populum ſine hoc ſacramento deſerere: Quocirca quæritur, quid cenſendum ſit de modo conſecrandi & miniſtrandi illorum, qui vocati ad peſte infectum in extremis agentem miſſam celebrant, cum non ſint jejuni, ut ad ægrum ſacramentum deferant?

Reſponſio.

NEque hic tolerari debet. Ita plerique (*a*) Doctores cenſent, quicquid (*b*) Major dicat. Rationes illorum ſunt, quia conſuetudo Eccleſiæ uni-

(a) *Concil. Carthag.* 3. *c.* 29. (b) *cap.* 8. (c) 11. *c.* 6. (d) *Pal. diſt.* 8. *q.* 2. *n.* 9. *Gab. q.* 2. *art.* 5. *Vict. in ſum. n.* 23. *Nav. c.* 21. *n.* 1. (e) *In* 4. *diſt.* 9 *q.* 3. §. *Quinto arguitur.*

univerſalis ita interpretatur præceptum de ſervando jejunio ante communionem, reſpectu ſacerdotum conficientium & miniſtrantium hoc ſacramentum. Deinde hoc præceptum, non eſt minus grave quam alia pertinentia ad ritum ſervandum in hoc ſacramento conficiendo, ut ſunt præceptum conſecrandi in azymo, aut cum veſtibus ſacris, de quibus ſtatim poſt dicemus: Hæc autem & ſimilia prætermittenda non ſunt propter comunicandum ægrotum. Poſtremò hoc ſacramentum [*a*] inter cætera, ſicut eſt majoris dignitatis, ita eſt minoris neceſſitatis; ergo in ſimili eventu major eſt habenda ratio reverentiæ huic ſacramento debitæ, quam qualiscunque neceſſitatatis proximi. Et confirmatur, quia neceſſitas quæ hic intervenit, non urget, neque ex parte ſumentis, quia non eſt in poteſtate ejus ſumere, niſi ſit qui poſſit dare: Neque etiam ex

 parte

(a) *Sotus in* 4. *diſt.* 12. *qu.* 1. *art.* 8. §. *Joan. Majoris.*

parte dantis, quia ſolum tenetur dare, quando commode poteſt cum debita exteriori reverentia, & ſervato convenienteritu ab Eccleſia præſcripto.

Dices. Si hæ rationes ſolidæ ſunt; ergo nec licebit ægrotis poſt cibum & potum dare Eucharistiam, quia neque reſpectu illorum ſacramentum hoc eſt neceſſitatis, & major eſt habenda ratio reverentiæ ſacramenti.

Reſp Eccleſiaſticam conſuetudinem declaraſſe in eo caſu non obligare præceptum jeiunij, & hoc ſatis eſt. Deinde non eſt eadem ratio; quia propria neceſſitas homines communicaturi eſt neceſſitas intrinſeca, & quæ moraliter ſæpe accidit, & ideo non oportuit nec decuit ut tunc impediatur homo à ſuſceptione ſacramenti propter humanum impedimentum quod vitare non poteſt: At neceſſitas ex parte miniſtri eſt valde extrinſeca & accidentaria, quæ moraliter rariſſime poteſt accidere, ſuppoſita providentia, quam Eccleſia habet, ſervandi Eu-

cha-

chariſtiam pro infirimus, & ideo non fuit expediens, ut propter ſimilem neceſſitatē daretur occaſio violandi hoc prçceptū vel male;illud interpretandi.

Dices ſecundo: *Quæ propter charitatem introducta ſunt, non debent contra charitatem militare*, ut præclare dixit D. (*a*) Bernardus: Sed charitas obligat ad ſubveniendum proximo in neceſſitate, ergo non veriſimile Eccleſiaſtico præcepto impediri, ne id faciat. Confirmatur, quia propter ſimilem proximi neceſſitatem poteſt ſacerdos conficere ſine confeſſione prævia, quando non habet ad manum confeſſorem: ergo multo magis poterit conficere non ſervato jeiunio. Antecedens paſſim ab omnibus conceditur. Conſequentia probatur, quia obligatio præmittendi confeſſionem oritur ex jure divino, hæc vero de præmitendo jejunio ex jure (*b*) humano.

(a) *Lib. de præcepto & diſpenſ. c.* 4. (b) *de conſec. diſt.* 2. *can liquido,*

Reſp. Ad Bernardum quidem, nihil hic militare contra charitatem, ſed potius illam, ſicut & reverentiam ſacramenti promovere, quæ proculdubio ſenſim concideret, ſi cuilibet cæremonias ſacras, quibus honorari ſolet Eccleſia, tollere permitteretur. Ad confirmationem dico, maximam eſſe differentiam inter duo illa præcepta. Primo, quia neceſſitas conficiendi ſacramentum abſque confeſſione præmiſſa eſt moralis & quæ ſæpe accidit; neceſſitas autem conficiendi poſt cibum eſt rara, leges autem morales traduntur juxta ea quæ frequentius accidunt. Secundo, quia confeſſio non propter ſe præcipitur, ſed ut medium ad juſtificationem, quæ eſt diſpoſitio per ſe neceſſiaria ad hoc ſacramentum: deficiente autem illo medio, poteſt aliud applicari, quod eadem diſpoſitio obtineatur, ſcilicet, contritio, & ideo poteſt illud pręceptum ſæpius non obligare, quia ſcil. ſi deſit confeſſio non neceſſaria deeſt gratia, quæ eſt diſpoſitio

per

per ſe intenta: At vero in præſenti caſu tollitur jeiũiũ, quod eſt exterior diſpoſitio per ſe intẽta per præceptum. Et licet interior diſpoſitio per ſe ſit major; tamen quo ad homines exterior reverentia ſolet eſſe valde neceſſaria, & ideo ne hoc ſacramentum indigne tractetur, aut tanquam vulgaris cibus conficiatur, & diſtribuatur, voluit Eccleſia, ut hæc præcepta de exteriori ritu, quoad fieri moraliter poſſit, inviolabiliter ſerventur.

Dices 3. Licet ſaltem ex diſpenſatione Epiſcopi?

℞. Palacius (*a*) putat Epiſcopum in hoc poſſe diſpenſare: probabilius eſt contrarium, quia eſt præceptum univerſale totius Eccleſiæ, & nulla authoritate vel conſuetudine conſtat, datam eſſe Epiſcopo facultatem diſpenſandi in illo, *per ſe autem* (b) *non poteſt inferior in lege ſuperioris diſpenſare.*

QuÆ-

(a) *In* 4. *diſt.* 9. (b) *cap. infer. diſt.* 21.

QUÆSTIO XXV.

Quid ſit de illorum, qui à longe poſiti conſecrant formulam panis, quam æger manibus tenet?

Quæstionis Explicatio.

CAſus eſt talis: Vocatur paſtor ad peſte infectum pro viatico: Ille dicit ſe non poſſe conſecrare, quia non habet formulas panis, nec poſſe propter nimiam diſtantiam vendentium facile comparare: Æger renunciat ſe habere unam, quam petit conſecrarit paſtor propter periculum contagionis à longe poſitus conſecrat illam in manibus ægri exiſtentem, quæritur an hic modus agendi aliquo modo probari poſſit?

Reſponſio.

NEque hic probari aut tolerari poteſt, peccat enim multipliciter. Primo, quia ſacerdos conſecrat extra miſſam, quod ante oſtendimus eſſe grave ſacrilegium. Secundo, quia ſic con-

conſecrando exponit ſe periculo nihil faciendi, non enim certum eſt poſſe conſecrare panem, qui ab alio tenetur manibus, maxime ſi ille viginti, triginta, aut quadraginta paſſus diſtet. Neque enim deſunt, qui putent neceſſarium eſſe ad conſecrationem, ut ſacerdos ipſe teneat manibus panem, quem vult conſecrare, quia ita videtur Chriſtus feciſſe: Et qui dicant (inter quos eſt (*a*) Paludanus) materiam ita propinquam debere eſſe ſacerdoti, ut ab eo facilè tangi poſſit, vel ut verba formæ pervenire poſſint ad materiam, & illam contingere, ut dicit (*b*) Viguerius: vel ſolum Chriſtum ſcire, qui hoc ſacramentum inſtituit, quanta propinquitas materiæ requiratur, ad hoc, ut ſacerdos ſuper illam verba ſacramentalia proferre poſſit, ut aiunt (*c*) Durandus, (*d*) Paludanus & alij.

Reſp. Non multum ad rem facere, quod

(a) *In* 4. *diſt.* 21. *q.* 1. *art.* 3. (b) *in inſtr. de ſacr. Evchar.* (c) *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 6. *n*, 6. (d) *diſt*, 11. *q.* 1. *ar*

quod hoſtia videatur vel non videatur, quia certum eſt apud omnes ſacerdotem cæcum poſſe, ſi habeat panem, præſentem, conſecrare; ſed difficultas eſt, an formula ſit ſatis præſens ad illam conſecrandam, ſiquidem pro nomen (*hoc*) in forma conſecrationis requirit moralem præſentiam ſecundum omnes, ſed qualis & quanta eſſe debeat, non definiunt.

QUÆSTIO XXVI.

Quid de illorum, qui ſine veſtibus ſacris, hoc eſt, ſuper pelliceo & ſtola miniſtrant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLerique peſte infecti, etiam Catholici, petunt ſecreto ſibi afferri ſacramentum ſine ſuperpelliceo & ſtola, tum ne à magiſtratu, ſi hac ſolemnitate, morbus propaletur, in domo recludantur, vel civitate excedere jubeãtur, tum ne à vicinis & amicis, quorum ope egent, contra charitatem Chriſtianam de-

deſerantur: Paſtor miſertus ſecreto in veſtitu communi defert ſacramentum & miniſtrat; Quæritur, an hic modus agendi licitus ſit & probandus:

Reſponſio.

NEque ille modus miniſtrandi ordinarie ferendus eſt. Primo, quia repugnat ſatis [*a*] Canonibus & Pontificum Decretis, nec non dictamini rectæ rationis, quod vult ut actiones ſacræ non niſi in veſtibus ſacris, & ad eas ſpecialiter deputatis fiant, ſcilicet, ut ipſo exteriori veſtium apparatu indicetur, actiones illas non eſſe communes & vulgares, ſed ſacras: Nam & Gentiles ſolo lumine naturali ducti, ſicut ſuo modo habuerunt templa, ſacrificia & ſacramenta; ita etiam ad actiones ſuas ſacras, veſtes peculiares, & ſuo modo ſacras adhibuerunt, quod ſcite expreſſit (*b*) Virgilius, cum dixit:

Puraq; in veſte Sacerdos.

Di-

(a) *c. Veſtimenta, de conſec. di.* 1. *Conc. Tribur. in Bucardo lib.* 6. *c. tresbyteri*, (b) *lib.* 12. *Eneid.*

Dice

nes pecc

Sacrame

Reſp.

nitentes

ſe ad illi

& non c

citare v

peccator

Dei ſupe

modant

prudentis

contagio

rum mini

Quæ o

lis propt

tur enim

irrep

parvi-

ta-

Raymund.

& ibi

& de Graf-

em materiæ, quia videtur gravis, ote quæ eſt univerſaliſſima uſitamaq́ e Eccleſiæ cæremonia ut paex antiquis Eccleſiæ Patribus: Nepropter inadvertentiam aut quidle, quia vix fingi poteſt inadverte, & in præſenti caſu præſupponipetitio omiſſionis hujus cæremo-, & ſuper illam deliberatio & reſio paſtoris

QUESTIO XXVII.

l ſit de illorum, qui vocati eodem ore ad plures ægrotos, nec habentes unam hoſtiam, illam particulatim dividunt & ſingulis etiam exiguam particulam diſpenſant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Aſus eſt talis: Sunt octo vel plures peſte infecti hi omnes paſto- advocant pro ſumendo viatico, non habet niſi unam hoſtiam, am paritur in octo pariculas valde exi-

Reſp. Ad Bernardum quidem, nihil hic militare contra charitatem, ſed potius illam, ſicut & reverentiam ſacramenti promovere, quæ proculdubio ſenſim concideret, ſi cuilibet cæremonias ſacras, quibus honorari ſolet Eccleſia, tollere permitteretur. Ad confirmationem dico, maximam eſſe differentiam inter duo illa præcepta. Primo, quia neceſſitas conficiendi ſacramentum abſque confeſſione præmiſſa eſt moralis & quæ ſæpe accidit; neceſſitas autem conficiendi poſt cibum eſt rara, leges autem morales traduntur juxta ea quæ frequentius accidunt. Secundo, quia confeſſio non propter ſe præcipitur, ſed ut medium ad juſtificationem, quæ eſt diſpoſitio per ſe neceſſiaria ad hoc ſacramentum: deficiente autem illo medio, poteſt aliud applicari, quod eadem diſpoſitio obtineatur, ſcilicet, contritio, & ideo poteſt illud pręceptum ſæpius non obligare, quia ſcil. ſi deſit confeſſio non neceſſaria deeſt gratia, quæ eſt diſpoſitio

per

per ſe intenta: At vero in præſenti caſu tollitur jeiũiũ, quod eſt exterior diſpoſitio per ſe intẽta per præceptum. Et licet interior diſpoſitio per ſe ſit major; tamen quo ad homines exterior reverentia ſolet eſſe valde neceſſaria, & ideo ne hoc ſacramentum indigne tractetur, aut tanquam vulgaris cibus conficiatur, & diſtribuatur, voluit Eccleſia, ut hæc præcepta de exteriori ritu, quoad fieri moraliter poſſit, inviolabiliter ſerventur.

Dices 3. Licet ſaltem ex diſpenſatione Epiſcopi?

℞. Palacius (*a*) putat Epiſcopum in hoc poſſe diſpenſare: probabilius eſt contrarium, quia eſt præceptum univerſale totius Eccleſiæ, & nulla authoritate vel conſuetudine conſtat, datam eſſe Epiſcopo facultatem diſpenſandi in illo, *per ſe autem* (b) *non poteſt inferior in lege ſuperioris diſpenſare.*

(a) *In* 4. *diſt.* 9. (b) *cap. infer. diſt.* 21.

QUÆSTIO XXV.

Quid ſit de illorum, qui à longe poſiti conſecrant formulam panis, quam æger manibus tenet?

Quæstionis Explicatio.

CAſus eſt talis: Vocatur paſtor ad peſte infectum pro viatico: Ille dicit ſe non poſſe conſecrare, quia non habet formulas panis, nec poſſe propter nimiam diſtantiam vendentium facile comparare: Æger renunciat ſe habere unam, quam petit conſecrarit paſtor propter periculum contagionis à longe poſitus conſecrat illam in manibus ægri exiſtentem, quæritur an hic modus agendi aliquo modo probari poſſit?

Reſponſio.

NEque hic probari aut tolerari poteſt, peccat enim multipliciter. Primo, quia ſacerdos conſecrat extra miſſam, quod ante oſtendimus eſſe grave ſacrilegium. Secundo, quia ſic con-

conſecrando exponit ſe periculo nihil faciendi, non enim certum eſt poſſe conſecrare panem, qui ab alio tenetur manibus, maxime ſi ille viginti, triginta, aut quadraginta paſſus diſtet. Neque enim deſunt, qui putent neceſſarium eſſe ad conſecrationem, ut ſacerdos ipſe teneat manibus panem, quem vult conſecrare, quia ita videtur Chriſtus feciſſe: Et qui dicant (inter quos eſt (*a*) Paludanus) materiam ita propinquam debere eſſe ſacerdoti, ut ab eo facilè tangi poſſit, vel ut verba formæ pervenire poſſint ad materiam, & illam contingere, ut dicit (*b*) Viguerius: vel ſolum Chriſtum ſcire, qui hoc ſacramentum inſtituit, quanta propinquitas materiæ requiratur, ad hoc, ut ſacerdos ſuper illam verba ſacramentalia proferre poſſit, ut aiunt (*c*) Durandus, (*d*) Paludanus & alij.

Reſp. Non multum ad rem facere, quod

(a) *In* 4. *diſt.* 21. *q.* 1. *art.* 3. (b) *in inſtr. de ſacr. Evchar.* (c) *in* 4. *diſt.* 11. *q.* 6. *n*, 6. (d) *diſt*, 11. *q.* 1. *ar.* 3.

quod hoſtia videatur vel non videatur, quia certum eſt apud omnes ſacerdotem cæcum poſſe, ſi habeat panem, præſentem, conſecrare; ſed difficultas eſt, an formula ſit ſatis præſens ad illam conſecrandam, ſiquidem pro nomen (*hoc*) in forma conſecrationis requirit moralem præſentiam ſecundum omnes, ſed qualis & quanta eſſe debeat, non definiunt.

QUÆSTIO XXVI.

Quid de illorum, qui ſine veſtibus ſacris, hoc eſt, ſuper pelliceo & ſtola miniſtrant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLerique peſte infecti, etiam Catholici, petunt ſecreto ſibi afferri ſacramentum ſine ſuperpelliceo & ſtola, tum ne à magiſtratu, ſi hac ſolemnitate, morbus propaletur, in domo recludantur, vel civitate excedere jubeãtur, tum ne à vicinis & amicis, quorum ope egent, contra charitatem Chriſtianam de-

deſerantur: Paſtor miſertus ſecreto in veſtitu communi defert ſacramentum & miniſtrat; Quæritur, an hic modus agendi licitus ſit & probandus:

Reſponſio.

NEque ille modus miniſtrandi ordinarie ferendus eſt. Primo, quia repugnat ſatis [*a*] Canonibus & Pontificum Decretis, nec non dictamini rectæ rationis, quod vult ut actiones ſacræ non niſi in veſtibus ſacris, & ad eas ſpecialiter deputatis fiant, ſcilicet, ut ipſo exteriori veſtium apparatu indicetur, actiones illas non eſſe communes & vulgares, ſed ſacras: Nam & Gentiles ſolo lumine naturali ducti, ſicut ſuo modo habuerunt templa, ſacrificia & ſacramenta; ita etiam ad actiones ſuas ſacras, veſtes peculiares, & ſuo modo ſacras adhibuerunt, quod ſcite expreſſit (*b*) Virgilius, cum dixit:

Puraq; in veſte Sacerdos.

Di-

(a) *c. Veſtimenta, de conſec. di.* 1. *Conc. Tribur. in Bucardo lib.* 6. *c. tresbyteri,* (b) *lib.* 12. *Eneid.*

Dixi, [*ordinariè*] quia ubi per aſpera & periculoſa loca Eucharistia deportanda eſt (quod ruri ſatis frequens eſt) ad periculi evitationem ab uſu ſtolæ & ſuperpellicei ſacerdos, ſicut & cuſtos à pulſu tintinnabuli & luminis geſtatione, abſtinere poterunt, dummodo parochus in munda pixide & ſarculo nitido ſanctam Eucharistiam deportet, ut parochiale diœceſis (*a*) Leodien. & (*b*) vicinarum paſtoribus omnibus, etiam extra caſum peſtis, concedunt.

Dices: Quale peccatum eſt ſine neceſſitate miniſtrare hoc ſacramentum ſine hujuſmodi veſtibus ſacris?

Reſp. Eſt ſuo genere mortale, quia eſt contra virtutem religionis, & (*c*) proinde ſacrilegium, quod ſuo genere mortale eſt. Neque facile eſt illud excuſare à mortali propter parvita-

[a] *Paroch. Leo. pag.* (b) *Ruremund. pag.* 24. (c) *Ecclesi adiſt.* 23. *& ibi Joannes de Turrecrem. & de Graffiſſ. deciſ. lib.* 2. *c.* 4.

tatem materiæ, quia videtur gravis, utpote quæ eſt univerſaliſſima uſitatiſſimaque Eccleſiæ cæremonia ut patet ex antiquis Eccleſiæ Patribus: Neque propter inadvertentiam aut quid ſimile, quia vix fingi poteſt inadvertentia, & in præſenti caſu præſupponitur petitio omiſſionis hujus cæremoniæ, & ſuper illam deliberatio & reſponſio paſtoris

QUESTIO XXVII.

Quid ſit de illorum, qui vocati eodem tempore ad plures ægrotos, nec habentes niſi unam hoſtiam, illam particulatim dividunt & ſingulis etiam exiguam particulam diſpenſant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Sunt octo vel plures peſte infecti hi omnes paſtorem advocant pro ſumendo viatico, qui non habet niſi unam hoſtiam, quam paritur in octo pariculas valde exi-

exiguas, quarum ſingulas ſingulis ægris diſtribuit; quid de hoc modo miniſtrandi dicendum?

Reſponſio.

TOlerari poſſe videtur ut hoſtia in duas, tres, quatuor partes dividatur, quod vero in plures moraliter loquendo non videtur poſſe tolerari: Prior aſſertionis pars probatur, quia hoc pacto conſulitur utilitati fidelium, neque ulla fit injuria ſacramento. Primum patet, quia omnes etiam ſub minutis illis particulis integrum & perfectum viaticum ſumunt, ſub ſingulis enim particulis, quantumvis exiguis totus & integer Chriſtus continetur, ut conſtat ex communi doctrina (*a*) Theologorum, authoritate (*b*) Conciliorum & Patrum Eccleſiæ, uſque adeo ut contrarium aſſerere ſit hæreticum. Alterum quoque pa-

(a) *In 4. diſ.* 10. *& apud D. Thom.* 3. *pag. q.* 76. (b) *Conc. Trident. ſeſſ.* 13. *cap.* 3.

patet, quia diviſio vel partitio hoſtiæ per ſe nullam irrogat ſacramento irreverentiam; Videmus enim quotidie in ſacrificio miſſæ hoſtiam in tres partes dividi, & paſchate quādo populus ſępè majori numero quam paſtores expectent, confluit, videmus illos, etiam doctiſſimos & pijſſimos hoſtias dividere, ut devotioni populi, qui illo die vult ſatisfacere præcepto de communione paſchali, ſeſe accommodent: ergo magis id poterunt in tali articulo, ut populus ſatisfaciat præcepto divino. Altera probatur, quia dividendo hoſtiam non ita magnam in octo vel plures partes deveniri poſſet ad tam exiguas, ut moraliter loquendo, contrectari non poſſent, nec diſtribui ſine ſcandalo & irreverentia ſacramenti, nihilominus tamen ſi de facto divideretur, & particulæ quantumvis exiguæ diſtribuerentur, perſonæ, quæ illas ſumerent, dicendæ eſſent ſumpſiſſe viaticum etiam integrum: Inquo graviter impegit

git *a* major, cum dixit *poſſe ab hoſtia ſeparari tam exiguam particulam ſpecierum, ut ſub illa non poſſet conſervari corpus Chriſti, ut v. g. ſi ſit tam parva, ut nullo ſenſu percipi poſſit.* Sed hæc ſententia eſt hæretica & falſa, ut bene notavit *b*) Sotus: Nam cum ſecundum communem & fidem totus panis convertatur in corpus Chriſti, nulla poteſt eſſe particula, ubi non ſit corpus, alias eſſent particulæ non ſolum vacuæ pane, ſed etiam corpore Chriſti, quod notorie abſurdum eſt & hæreticum.

Dices: Fruſtra ibi eſſet corpus; fortaſſe ideo motus fuit Major ut diceret, non eſſe ibi corpus Chriſti, quia particulæ illæ tam exiguæ non poſſent à miniſtris diſtribui & diſpenſari.

Reſp. Non fruſtra ibi eſſe: poteſt enim à miniſtro ſumi, & frequenter contingit hujusmodi etiam minores particulas ab hoſtia excidere, quando in altari ſuper patenam frangitur, &c.

Sed

(a) *In* 4. *diſt.* 11. *q.* 3. (b) *in* 4. *diſ.* 1. *a.* 3.

Sed (ut diximus) cavere debet paſtor, ne cujuſquam importunitate ad hujusmodi diviſionem deveniat, ut particulas diviſas non poſſit reverenter vel ipſe ſumere, vel alijs miniſtrare.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid ſit de illorum, qui non habentes niſi unam hoſtiam quam conſecrant, ſumunt unam partem in ſacrificio, & alteram reſervant ægro pro viatico.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis. Paſtor poſt conſecrationem panis & vini vocatur è miſſa ad peſte infectum pro viatico: Ille exiſtimat & recte, ſe non debere in eodem ſacrificio bis conſecrare panem; quaproter partem hoſtiæ conſecratæ reſervat deferendam ad ægrotum pro viatico, & in altera perficit ſacrificium: quid de hoc modo cenſendum eſt?

Reſponſio.

VIdetur quoqe tolerari poſſe, Ita (*a*) Paludanus: Probatur primo, quia paſtor hoc modo ſatisfacit ſubdito, neque ullam injuriam irrogat ſacramento. Secundo exemplo D. (*b*) Baſilij, qui dicitur diviſiſſe panem ſacram in tres partes, unam ſumpſiſſe, alteram impoſuiſſe columnæ aureæ ſuper altare, & poſtea moriturus tertiam partem accepiſſe, & Deo ſpiritum reddidiſſe. Poſtremo, quia videtur aliquando talis viguiſſe in Eccleſia conſuetudo, nam ut notat Paludanus, cum olim ſervaretur tertia pars hoſtiæ uſque ad finem miſſæ, videtur ſervata fuiſſe ad communicandum alios.

Dices: Gelaſius (*c*) Papa ſcribens Majorricco & Joanni Epiſcopis, arguit quoſdam, qui in ſacrificio integra ſacra-

(a) *In 4. diſt.* 12. *q.* 1. *art.* 5. *concl.* 2.
(b) *apud Amphiloch. in ejus vita.*
(c) *De conſecr. diſt.* 2. *c. comperimus.*

cramenta non ſumebant, & *mandat ut vel integra ſacramenta percipiant, vel ab integris arceantur*. Ergo non debet hic modus diſpenſandi tolerari.

Reſp. Pontificem ibi arguere quoſdam, & merito, qui in ſacrificio alteram tantum partem, videlicet corporis Chriſti accipiebant, & ab altera, videlicet cruoris ſacri, abſtinebant, qui longe diverſi ſint ab illis, qui utramq; ſpeciem ſumunt, ſed unam particulam alterius ſpeciei pro ægro reſervant, ut ex antedictis facile colligi poteſt.

QVÆSTIO XXIX.

Quid ſit de illorum, qui non habentes hoſtiam conſecratam, porrigunt non conſecratam?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SEcundum communem Theologorum multipliciter poteſt manducari, Corpus Chriſti; ſubinde enim manducatur ſpiritualiter tantum vel

ſacramentaliter tantum, vel ſacramentaliter & ſpiritualiter ſimul, quæ ut nota præſupponimus. Evenit caſus, paſtorem non habere hoſtiam conſecratam, rogari nihilomninus, ut ipſe ſacramentale viaticum peſte correpto deferat, ipſe, ut vitet ſcandalum, exiſtimat ſe poſſe deferre hoſtiam non conſecratam, & ægrum, ſi non ſumat ſacramentale viaticum, recepturum ſaltem per fidem & devotionem ſpirituale, & ſic illi hoſtiam non conſecratam miniſtrat, quæritur quid cenſendum de hoc modo miniſtrandi?

Reſponſio.

EST reprobandus, neque ullo modo tolerandus. Ita omnes (a) Theologi in Magiſtrum ſententiarum excepto uno Altiſiodorenſi, qui præſentem caſum definiens dicit: *Si contingat hominem in articulo mortis, indigere viatico, & nullam eſſe reſervatam hoſtiam con-*

(a) *Diſt.* 13. *lib.* 2. *ſumma. tract.* 5. *c.* 5. *q.* 4.

conſecratam ex negligentia parochi, tunc ad evitandum ſcandalum licere dare hoſtiam non conſecratam pro conſecrata. Probatur communis ſententia, quia hoc modo miniſtrans ſecundum [*a*] Innocentium, *non ſolum Deo illudit, ſed etiam populo ſe aſtringit.* Confirmatur. quia ex mente omnium hic modus agendi dat manifeſtam occaſionem idololatriæ; *nemo enim* (ut ante ex D. (*b*) Auguſtino diximus) *communicat, niſi prius adoret*, imò ipſa ſuſceptio ſacramenti eſt quidam religionis cultus. Nec refert quod ſit materialis idololatria præter conſcientiam & intentionem adorantis, quia etiam eſt per ſe malum, ut aliquis ſciens & prudens proponat alteri adorandam creaturam cultu divino, & mentiatur eſſe Deum, qui revera non eſt, eſt enim mendacium pernicioſum & Deo valde injurioſum. Neque obſtat, quod

 qui-

(a) *De celebr. miſſarum cap.* 7. (b) *In Pſal.* 98. *ad illa verb.* Adorate ſcabellum pedum ejus.

(a) quidam putarunt poſſe hunc modum miniſtrandi tolerari, ſi æger diſſimulet & ſciat ſibi tradi hoſtiam non conſecratam, eo quod tunc poterit peccatum idololatriæ vitare, quia etſi vitari poſſit reſpectu hominis, qui communicat; non poteſt ſimpliciter vitari; nam ipſamet ſumptio tali modo facta eſt actus religionis & cultus Dei reſpectu aliorum, qui etiamſi oculis non videant, adorant tamen id quod alteri datur ad communicandum. Ita D. Thomas, (b) Alenſis, Paludanus apud Magiſtrum.

Dices: Annales de initijs regnorum (ut refert (c) Majolus) narrant religioſos viros Hugoni à ſancto Victore, doctiſſimo & ſanctiſſimo viro in extremis deſideranti Evchariſtiam obtuliſſe hoſtiam non conſecratam, quod propter languorem ſtomachi timerent

(a) *Bonavent. in 4. diſt. 9. Alb. Mag. diſt. 13. art. 20. Adrian. quodl. 3. art.* (b) *Sup. diſt. 13.* (c) *Lib. de irregul. c. 26. n. 1.*

timerent periculum vomitûs: ergo in articulo mortis, ſi timeatur tale periculum, vel deſit hoſtia, & timeatur ſcandalum, licebit hoſtiam non conſecratam offerre.

Reſp. Religioſos illos fratres graviter peccaſſe, quod duplici miraculó Deus patefecit, ut citati annales teſtantur: Primo enim Deus revelavit dicto Hugoni non eſſe hoſtiam conſecratam, qui idcirco religioſos corripuit: Secundo, cum religioſi facti pœnitentes, alteram conſecratam attuliſſent, ille à ſumptione, propter vomitus periculum, abſtinuit, nec non ſtatim exſpiravit: Eucharistia vero, quaſi animæ ſancti hominis ex mundo migrantis adhæſit, nec uſquam amplius apparuit.

QUÆSTIO XXX.

Quid ſit de illorum, qui ſacramentum hoc proponunt ægris ex menſa ad hoc compoſita ſumendum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

QUidam Sacerdotes non audentes Eucharistiam in os peſto infectorum proprijs manibus ac digitis imittere, invenerunt diverſos modos diſpenſandi illam ægrotis, non manibus, ſed externis quibuſdam inſtrumentis adhibitis puta, vel ex menſa, vel ex ſcutella, in qua Euchariſtia eſt per paſtorem decenter in corporali benedicto vel aliter collocata, vel ex forcipe, vel ex ſpatula, quibus vel infixa eſt, vel retenta ipſa Euchariſtia, & ori peſte infectorum per paſtorem admota: de quibus aliquid ex ordine dicendum eſt; & inprimis quid ſit de modo miniſtrandi illorum qui ſacramentum hoc proponunt ægris ore ſumendum ex menſa ad hoc compoſita.

Reſponſio.

NOn eſt licitus, quia eſt contra modernum Eccleſiæ morem: nuſquam enim hodie audimus hoſtiam deponi à ſacerdote in menſa vel catino,

no, ut inde, qui communicare velint, ore vel manibus ſumant; ſed ubique paſtores ſuis digitis Evchariſtiam in ore ſumentium mittunt, ut cuique notum eſt.

Dices Plerique Doctores dicunt, probabile valde eſſe, Chriſtum Dominum in prima diſpenſatione hujus ſacramenti, quæ in menſa facta eſt, non applicuiſſe manu propria panem conſecratum ad ora Apoſtolorum, ſed obtuliſſe tantum catinum, in quo panes conſecrati erant, ut inde ſinguli manibus proprijs ſumerent, quod indicare videntur hæc Chriſti verba: *Accipite & comedite*: Quod etiam de calice eſt evidentius, ex his ejuſdem Chriſti verbis: *Accipite & dividite inter vos.* Obtulit ergo illis calicem conſecratum, qui deinde per manus Apoſtolorum fuit ab uno ad alium delatus: ergo prædictus modus Evchariſtiam offerendi ægro ſumendam ex menſa in corporali vel patena vel catino repoſitam eſt licitus, cum ſit, ut apparet,

ritui, quem ipſe Chriſtus Dominus in miniſtrando hoc ſacramento obſervavit, conformis.

Reſp. Non omnia, quæ fecit Chriſtus in cæna propoſita eſſe nobis ad imitandum, (alioquin licitum nobis eſſet, poſt cænam hoc ſacramentum ſumere, quod eſt contra univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem, ſed illa ſola, quæ Eccleſia imitandanda eſſe ſuo uſu oſtendit. Cæterum, quia hoc modo miniſtrandi non multum receditur à communi more Eccleſiæ, nec facile ſcandalum inde oriri aut irreverentia ſacramento irrogari poſſet, ſi ad vitandum contagionis periculum graſſante peſte, & raris exiſtentibus ſacerdotibus aliquis modus miniſtrandi extraneus concedendus Superioribus videretur, ille inter alios maximo ſalvo Superiorum & cujuſcunque alterius melioris ſentientis judicio accommodus videretur.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum, qui proponunt ægris ex ſcutellis ſumendum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MEminit [*a*] Major hujuſmodi miniſtrandi his verbis: *Inter ſcutellas etiam porrigendo ſacramentum Eucharistiæ, quam ore decebit patientem reverenter tractare*: Quibus verbis videtur ſignificare, ſuo tempore valere ſacerdotes hoc modo peſte infectis miniſtrare ad vitandum contagium. Hujus occaſione quæritur, quid de hoc modo diſpenſandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus ſaltem in his his Provincijs, quia hactenus non vidimus in ijs ſic miniſtrari hoc ſacramentum, ne tempore quidem peſtis; An tempore quidem Majoris ille

(a) *Diſt.* 23. *q.* 1. §. *Quarto arguitur.*

modus fuerit in Anglia vel Hibernia grasſante peſtilentia ab Epiſcopis permiſſus, ille non dicit, quamvis videtur morem talem miniſtrandi præſupponere.

Dices. Hic modus maxime conſentaneus eſt illi, quo juxta quoſdam creduntur Apoſtoli ſumpſiſſe panem conſecratam ex catino, ſiquidem catinus & ſcutella ſignificant vas, in quo cibi proponi ſolent in menſa ad comedendum, neque ulla eſt differentia, niſi quod catinus vas ſit magnum, ſcutella parvum, quæ eſt differentia accidentaria: videtur ergo ille modus ritui Chriſti conformis.

Reſp. Jam ſtatim diximus, morem eum nobis proponi ad imitandum, quem pro tempore uſurpandum Eccleſia judicarit; Itaque ſi ad contagionis periculum, cum deſunt Sacerdotet, id paſtori aut alteri Sacerdoti à Superiore pro tempore permittatur, eo licebit uti, ſicut & præcedenti.

QUÆ-

QVÆSTIO XXXII.

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum uſuali & communi pani involutum?

Quæstionis Explicatio.

NUnciatum eſt mihi, hunc morem in quibuſdam locis Galliæ vigere, mitti ſcilicet ad ægros peſte infectos Evchariſtiam, pani uſuali involutam, quam cum eo vel ſine eo ſumant: neq; enim ſatis perſpectam habeo rationem agendi illorum. Quocirca quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

ESt illicitus, & prior propter eandẽ cauſam: Accedit, quod qui comiſcet panem conſecratum pani non conſecrato, non videtur ſufficienter dijudicare nec diſtinguere hunc panem ſacrum, ſed potius tanquam profanum tractare, quod non videtur hoc tempore fieri poſſe abſque magno

℟. Aliud eſſe aſſumere voluntarie aliquid loco cæremoniæ, aliud permittere aliquid, quod vitari non poteſt: hoc enim poſterius omni culpa caret, illud fieri non poteſt ſine gravi cauſa, eaque per Superiorem cognita.

QUÆSTIO XXXIII.

Quid ſit de illorum, qui oblongiori forcipe vel aurea vel argentea, vel ſimili, Eucharistiam tenent, & ſic ægro porrigunt.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ET ſi exiguum admodum præſidium contra contagionis periculum ſit, ſi quis ab ægro diſtet ad unam vlnam vel duas, cujus longitudinis ad ſummam forcipes ſolent eſſe, nihilominus dicuntur reperiri, qui ad hujuſmodi remedia contra contagionem recurrunt: Quæritur idcirco, quid de illo cenſendum ſit?

Re-

Reſponſio.

NEq; hic modus eſt licitus. [*a*] Prohibet illum tacite Illuſtriſſimus ſimul & religioſſimus Cardinalis Borromæus: *Cavet enim ne ſacerdos, etiam peſtis vitandæ cauſa, quam minimum, qui novus ſit, in adminiſtratione ſacramentorum, ſed maxime Eucharistiæ ritum inducat, neve inſtrumentum, aliudve quid ſimile, pro digitis adhibeat.* Et probatur eodem quo ſupra argumento: quia eſt contra Eccleſiæ conſuetudinem, quæ nunquam hunc morem in uſu habuit. Accedit, fieri irreverentiam ſacramento: nam ſacerdos exponit illud periculo caſus vel decuſſionis in terram, vel etiam injurioſæ fractionis: neque enim hoſtia tenuis poteſt moraliter loquendo teneri forcipe ſive aurea ſive argentea ſine periculo fractionis, nec ita certo & tuto poni in ore ægrotantis, præſer-

(a) *Concil.* 5. *Mediolan. pag.* 2. §. *Cautio. in ſacerdote miniſtrante v. At vero.*

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

QUidam Sacerdotes non audentes Eucharistiam in os peſto infectorum proprijs manibus ac digitis imittere, invenerunt diverſos modos diſpenſandi illam ægrotis, non manibus, ſed externis quibuſdam inſtrumentis adhibitis puta, vel ex menſa, vel ex ſcutella, in qua Euchariſtia eſt per paſtorem decenter in corporali benedicto vel aliter collocata, vel ex forcipe, vel ex ſpatula, quibus vel infixa eſt, vel retenta ipſa Euchariſtia, & ori peſte infectorum per paſtorem admota: de quibus aliquid ex ordine dicendum eſt; & inprimis quid ſit de modo miniſtrandi illorum qui ſacramentum hoc proponunt ægris ore ſumendum ex menſa ad hoc compoſita.

Reſponſio.

NOn eſt licitus, quia eſt contra modernum Eccleſiæ morem: nuſquam enim hodie audimus hoſtiam deponi à ſacerdote in menſa vel catino,

no, ut inde, qui communicare velint, ore vel manibus ſumant; ſed ubique paſtores ſuis digitis Eucharistiam in ore ſumentium mittunt, ut cuique notum eſt.

Dices Plerique Doctores dicunt, probabile valde eſſe, Chriſtum Dominum in prima diſpenſatione hujus ſacramenti, quæ in menſa facta eſt, non applicuiſſe manu propria panem conſecratum ad ora Apoſtolorum, ſed obtuliſſe tantum catinum, in quo panes conſecrati erant, ut inde ſinguli manibus proprijs ſumerent, quod indicare videntur hæc Chriſti verba: *Accipite & comedite*: Quod etiam de calice eſt evidentius, ex his ejuſdem Chriſti verbis: *Accipite & dividite inter vos.* Obtulit ergo illis calicem conſecratum, qui deinde per manus Apoſtolorum fuit ab uno ad alium delatus: ergo prædictus modus Euchariſtiam offerendi ægro ſumendam ex menſa in corporali vel patena vel catino repoſitam eſt licitus, cum ſit, ut apparet,

ritui, quem ipſe Chriſtus Dominus in miniſtrando hoc ſacramento obſervavit, conformis.

Reſp. Non omnia, quæ fecit Chriſtus in cæna propoſita eſſe nobis ad imitandum, (alioquin licitum nobis eſſet, poſt cænam hoc ſacramentum ſumere, quod eſt contra univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem, ſed illa ſola, quæ Eccleſia imitandanda eſſe ſuo uſu oſtendit. Cæterum, quia hoc modo miniſtrandi non multum receditur à communi more Eccleſiæ, nec facile ſcandalum inde oriri aut irreverentia ſacramento irrogari poſſet, ſi ad vitandum contagionis periculum graſſante peſte, & raris exiſtentibus ſacerdotibus aliquis modus miniſtrandi extraneus concedendus Superioribus videretur, ille inter alios maximo ſalvo Superiorum & cujuſcunque alterius melioris ſentientis judicio accommodus videretur.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum, qui proponunt ægris ex ſcutellis ſumendum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MEminit [*a*] Major hujuſmodi miniſtrandi his verbis: *Inter ſcutellas etiam porrigendo ſacramentum Evchariſtiæ, quam ore decebit patientem reverenter tractare*: Quibus verbis videtur ſignificare, ſuo tempore valere ſacerdotes hoc modo peſte infectis miniſtrare ad vitandum contagium. Hujus occaſione quæritur, quid de hoc modo diſpenſandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus ſaltem in his his Provincijs, quia hactenus non vidimus in ijs ſic miniſtrari hoc ſacramentum, ne tempore quidem peſtis: An tempore quidem Majoris ille

 mo-

(a) *Diſt.* 23. *q.* 1. §. *Quarto arguit.*

modus fuerit in Anglia vel Hibernia, graſſante peſtilentia ab Epiſcopis permiſſus, ille non dicit, quamvis videtur morem talem miniſtrandi præſupponere.

Dices. Hic modus maxime conſentaneus eſt illi, quo juxta quoſdam creduntur Apoſtoli ſumpſiſſe panem conſecratam ex catino, ſiquidem catinus & ſcutella ſignificant vas, in quo cibi proponi ſolent in menſa ad comedendum, neque ulla eſt differentia, niſi quod catinus vas ſit magnum, ſcutella parvum, quæ eſt differentia accidentaria: videtur ergo ille modus ritui Chriſti conformis.

Reſp. Jam ſtatim diximus, morem eum nobis proponi ad imitandum, quem pro tempore uſurpandum Eccleſia judicarit; Itaque ſi ad contagionis periculum, cum deſunt Sacerdotet, id paſtori aut alteri Sacerdoti à Superiore pro tempore permittatur, eo licebit uti, ſicut & præcedenti.

QUÆ-

QVÆSTIO XXXII.

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum uſuali & communi pani involutum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NUnciatum eſt mihi, hunc morem in quibuſdam locis Galliæ vigere, mitti ſcilicet ad ægros peſte infectos Evchariſtiam, pani uſuali involutam, quam cum eo vel ſine eo ſumant: neq; enim ſatis perſpectam habeo rationem agendi illorum. Quocirca quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

ESt illicitus, & prior propter eandẽ cauſam: Accedit, quod qui comiſcet panem conſecratum pani non conſecrato, non videtur ſufficienter dijudicare nec diſtinguere hunc panem ſacrum, ſed potius tanquam profanum tractare, quod non videtur hoc tempore fieri poſſe abſque magno

ſcandalo, & tanti myſterij irreverentia.

Dices. Chriſtus Dominus dedit Judæ hoc ſacramentum ſub forma panis intincti: legimus enim apud Joannem, (*a*) quod cum Ieſus turbatus ſpiritu dixiſſet, *Amen dico vobis quia unus ex vobis tradet me: & Joannes rogaſſet, Domine quis eſt? Reſpondit Jeſus, ille cui panem intinctum porrexero.* Et Eccleſia ipſo die Paraſceves neq; conſecrat vinum, neque proinde conſecratum & reſervatum ſumit, ſed ſolum hoſtiam conſecratam cum ablutione, hoc eſt, cum aqua, qua os abluitur: Ergo eodem modo licebit ſumere panem conſecratum cum alio non conſecrato, ut illi in Gallia dicuntur facere.

Ad primum reſpondeo cum eruditiſſimo (*b*) Janſenio, intinctum iſtum panem non fuiſſe Eucharistiam, quia illam omnes Apoſtoli jam ſumpſerant ante ſermonem de proditore, juxta ſen-

(a) *Joann.* 13. (b) *In Concor. Evangelica, cap.* 133. §. *Reſpondit Jeſus.*

ſententiam Divi Auguſtini, cujus tamen locum ille non citat. Ad alterum dicimus, eſſe propriam illius diei cæremoniam, de cujus initio non conſtat, quam Eccleſia juſtiſſimis quibuſdam de cauſis uſurpavit, ut videre licet apud probatos Auctores (*a*) Innocentium Primum (*b*) Rabanum, (*c*) Waldenſem & Iuniores & propterea non poſſe in exemplum trahi, cum eædem cauſæ in hoc caſu non militent.

Dices 2. Quotidie in ablutione calicis vinum non conſecratum miſceatur conſecrato, quod in interiore calicis ſuperficie poſt Dominici ſanguinis ſumptionem relinquitur, & ſi reperiantur quædam reliquiæ Dominici corporis, recte illæ cum vino ablutionis ſumuntur: videtur ergo tolerari poſſe modus ille miniſtrandi, quo conſecratum involuunt non conſecrato.

R.

(a) *In Epiſc. ad Decont. Eugubin. Epiſc. cap.* 4. (b) *Lib.* 2. *de inſtit. Cler. cap.* 3. (c) *Tom.* 2. *de ſacr. cap.* 88. *&* 89.

℟. Aliud eſſe aſſumere voluntarie aliquid loco cæremoniæ, aliud permittere aliquid, quod vitari non poteſt: hoc enim poſterius omni culpa caret, illud fieri non poteſt ſine gravi cauſa, eaque per Superiorem cognita.

QUÆSTIO XXXIII.

Quid ſit de illorum, qui oblongiori forcipe vel aurea vel argentea, vel ſimili, Eucharistiam tenent, & ſic ægro porrigunt.

Quæstionis Explicatio.

ET ſi exiguum admodum præſidium contra contagionis periculum ſit, ſi quis ab ægro diſtet ad unam vlnam vel duas, cujus longitudinis ad ſummam forcipes ſolent eſſe, nihilominus dicuntur reperiri, qui ad hujuſmodi remedia contra contagionem recurrunt: Quæritur idcirco, quid de illo cenſendum ſit?

Re-

Reſponſio.

NEq; hic modus eſt licitus. [*a*] Prohibet illum tacite Illuſtriſſimus ſimul & religioſſimus Cardinalis Borromæus: *Cavet enim ne ſacerdos, etiam peſtis vitandæ cauſa, quam minimum, qui novus ſit, in adminiſtratione ſacramentorum, ſed maxime Evchariſtiæ ritum inducat, neve inſtrumentum, aliudve quid ſimile, pro digitis adhibeat.* Et probatur eodem quo ſupra argumento: quia eſt contra Eccleſiæ conſuetudinem, quæ nunquam hunc morem in uſu habuit. Accedit, fieri irreverentiam ſacramento: nam ſacerdos exponit illud periculo caſus vel decuſſionis in terram, vel etiam injurioſæ fractionis: neque enim hoſtia tenuis poteſt moraliter loquendo teneri forcipe ſive aurea ſive argentea ſine periculo fractionis, nec ita certo & tuto poni in ore ægrotantis, præſer-

(a) *Concil. 5. Mediolan. pag. 2. §. Cautio. in ſacerdote miniſtrante v. At vero.*

ſertim peſtiferi: tum quia peſte infectus fere inquietus eſt, nec caput abſque tremore & motu retinere poteſt; tum quia ipſe ſacerdos, qui ſine inſtrumento oblongiori non audet miniſtrare ſacramentum, timore correptus miniſtrat, neque ſatis eſt præſenti animo, qui tamen requiritur ad hoc, ut ſacra hoſtia in ore ſumentis recte collocetur, maxime cum experientia docet, etiam extra caſum peſtis in ordinaria ſacramentorum adminiſtratione, quæ fit in Eccleſia, ſanis aliquando contingere, ut Eucharíſtia non ſatis apte in ore ſumentium collocetur: propter quæ pericula Eccleſia, ut videre licet apud antiquos Patres & Doctores relatos apud (*a*) Gratiarum, graviſſimas pænas conſtituit contra eos, quorum negligentia aliquid de venerabili hoc ſacramento frangeretur, vel in terram decideret. *Calicis aut panis noſtri*, inquid Tertullianus

(a) *De conſecr. diſt.* 2. *cap. Si per negligentiam.*

lianus, (*a*) *aliquid decuti in terram anxie patimur.* Et (*b*) Origenes: *Noſtis qui divinis myſterijs intereſſe conſueviſtis, quomodo, cum ſuſcipitis corpus Domini cum omni cautela & veneratione ſervatis, ne ex eo parvum quid decidat, ne conſecrati muneris aliquid delabatur, reos enim vos creditis, & recte creditis.*

Dices Non eſt de ſacramenti eſſentia, ut hoc ſacramentum digitis ſacerdotis miniſtretur: poterit ergo miniſter alio inſtrumento uti, ad illud porrigendum ægrotanti, maxime in periculo contagionis:

Reſp. Si non eſt de eſſentia ſacramenti, eſſe de neceſſitate præcepti, quod ſufficienter convincit irreverentiam, quam ſacramento inferri diximus; & ſcandalum proximorum, quod moraliter hoc pacto miniſtrando evenire neceſſum eſt. Et ſi peſte graſſante, & deficientibus Sacerdotibus, ad evitandum contagionis periculum, aliquis

(a) *Lib. de corona militis c. 3.* (b) *Homil. 13, in Exodium.*

quis extraneus mod⁹ miniſtrandi concedi deberet, hic non videretur concedendus, propter rationes & pericula jam enumerata.

QUÆSTIO XXXIV.

Quid ſit de illorum, qui ſpatula oblongiori Eucharistiam infigunt, & in os peſte infecti immitunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ET hic modus miniſtrandi à quibuſdam uſurpari dicitur, ſed ſtulte ſimul & inepte. Stulte, quia [ut ſtatim diximus] ex illo nihil, vel parum admodum præſidij contra contagionem expectari poteſt. Impie, quia manifeſtam infert injuriam huic ſacramento Quæritur idcirco, quid de hac ratione miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic modus eſt licitus, ſed reprobandus, propter cauſas ſuperioribus quæſtionibus enumeratas.

Pri-

Primum enim ſacerdos hoc pacto contra morem Eccleſiæ nſurpat extraneum inſtrumentum.

Deinde ſe exponit periculo ſacrilegij.

Poſtremo ſcandalum ſpectantibus adfert, tum propter inſuetudinem, tum quia prodit exiguum vel nullum erga ſuas oves amorem, ut qui ad vitandum corporale periculum ad tam extranea & ſacramento injurioſa remedia confugit.

Dices, Fieri poteſt, ut ſecreto & nemine conſcio miniſtretur hoc ſacramentum, neque ullum ſit periculum caſus vel excuſſionis ſacramenti de ſpatula, quia illi ſine inhæret: neque ulla fiat ſacramento irreverentia, quia miniſtrans & recipiens viri ſunt prudentes & timorati: poterit ergo ſecreto ſaltem hic modus miniſtrari.

Reſp. Iſta ſpeculative conſiderando videri vera: verum practice loquendo, nullam habere veri ſimilitudinem; certum enim eſt moraliter

aliquod horum incommodorum, quæ ſuperius annotavimus, ordinarie ſuperventurum.

QUÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum, qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis hoc Sacramentum miniſtrant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

VIdetur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium uſurpatus nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neve inſtrumentum, aliudve quid ſimile adminiſtationem Evchariſtiæ pro digitis, vel adeo in ijs ipſis adhibeat*: Vetat enim [ut videtur] ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, ulla re, ſive chyrotheca, ſive alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Evchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Hujus occaſione:

(a) *Borrom. de cura peſt. ca.* 15. *num* 2.

ſione : quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautũ videtur aſſumi mediũ ad fugiendam contagionẽ, nam ſi contactus vel labiorũ, vel linguæ, vel ſalivæ peſte infecti timeatur per digitos miniſtrantis diſcoopertos, poteſt & idem timeri per eoſdem quocunque inſtrumento tectos, præſertim cum hoc modo miniſtrans non minus vicinus ſit ægro ad concipiendam tum tactu tum alijs ſenſibus contagionem, quàm ſi ordinario modo miniſtraret.

Dices. Epiſcopus ornans ſe veſtibus ſacris ad divinum officium peragendum, poſt indutam dalmaticam, juxta ritum Apoſtolorum, ut dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis : ergo poterunt & ſacerdotes uti illis ad ſacramenta miniſtranda.

Reſp.

(a) *Duran. de divin. officiis lib. 3. cap. 12.*

Reſp. Epiſcopum ex antiquiſſimo Eccleſiæ more, propter ſignificationem myſticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia ſacramenta conficit: unde male illud ad juſtificandum hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum aſſumitur.

QUÆSTIO XXXVI.

Quid ſit de illorum, qui dant ſanis Eucharistiam aſſervandam, ut, ſi peſte corripiantur, illam ſumant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Timent ſubditi, ne paſtore peſte infecto vel mortuo non ſit alius, qui Eucharistiam illis miniſtret; itaque petunt à paſtore aliquas hoſtias ſibi dari, quas in neceſſitate ſumant, ut dicuntur feciſſe Religioſæ in quodam clauſtro qua

quæ à confeſſario peſte correpto petierunt conſecrari plures hoſtias, quas in ſacra pixide ſervarunt, & poſtmodum peſte correptæ, inde ſibi ſumpſerunt & miniſtrarunt: quid de hoc modo agendi cenſendum?

Reſponſio.

NEque hic modus eſt licitus, peccat enim multipliciter: Primo, contra morem & conſuetudinem præſentis Eccleſiæ, quæ non ſolet dare Evchariſtiam, ut aſſeruetur in (*a*) privatis & profanis ædibus. Deinde, quia committit laicis (*b*) & ſæcularibus aſſeruandam Evchariſtiam, quibus vel ipſa (*c*) vaſa ſacra contingere prohibitum eſt. Poſtremo, quia injuriam facit ſacramento, exponit enim illud multis ab uſibus etiam ſacrilegis, ut videre licet in Concilijs (*d*) Tole-

Z tano,

(a) *Conc. Tol.* 1. 1. *c.* 14. (b) *c. Pervenit de conſecrat. diſt.* 3. (c) *Con. Rom.* 2. *ſub Sylveſ. can.* 9. (d) *Tol.* 1. *c.* 14.

à præſte-
conſide-
& ligæ ab-
Ev-
veranda,
& ali-

in more
acceptum à
ſe-

& verificare

Alexan-

pri-

primitivæ Eccleſiæ, ſicut & alias quaſdam, (de quibus ante diximus) aliquot ſæculis toleratam fuiſſe, propter paucitatem & raritatem Eccleſiarum & ſacerdotum, nec non inſignem pietatem Chriſtianorum, qui ea religioſiſſimè & ſanctiſſime utebantur, ut videre eſt apud D. Auguſtinum (*a*) Bedam (*b*)& alios: verum progreſſu temporis, creſcente numero ſacerdotum, refrigeſcente etiam pietate & religione Chriſtianorum, prohibitum fuiſſe alibi aſſervari Evchariſtiam, quám in templis idcirco conſecratis, ut videre libet in Concilijs Toletano & Cæſarauguſtano ante citatis. Itaque non ad illam antiquam conſuetudinem reſpicere debemus: facies enim Eccleſiæ ab illo tempore plane immutata eſt, ſed ad præſentem ſacris Canonibus & modernis fidelium moribus attemperatam.

(a) *Serm.* 156. *de Tempore* (b) *Hiſtor. Angl. l.* 4. *cap.* 24.

quis extraneus mod⁹ miniſtrandi concedi deberet, hic non videretur concedendus, propter rationes & pericula jam enumerata.

QUÆSTIO XXXIV.

Quid ſit de illorum, qui ſpatula oblongiori Eucharistiam inſigunt, & in os peſte infecti immitunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ET hic modus miniſtrandi à quibuſdam uſurpari dicitur, ſed ſtulte ſimul & inepte. Stulte, quia [ut ſtatim diximus] ex illo nihil, vel parum adinodum præſidij contra contagionem expectari poteſt. Impie, quia manifeſtam infert injuriam huic ſacramento Quæritur idcirco, quid de hac ratione miniſtrandi cenſendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic modus eſt licitus, ſed reprobandus, propter cauſas ſuperioribus quæſtionibus enumeratas.

Pri-

Primum enim ſacerdos hoc pacto contra morem Eccleſiæ nſurpat extraneum inſtrumentum.

Deinde ſe exponit periculo ſacrilegij.

Poſtremo ſcandalum ſpectantibus adfert, tum propter inſuetudinem, tum quia prodit exiguum vel nullum erga ſuas oves amorem, ut qui ad vitandum corporale periculum ad tam extranea & ſacramento injurioſa remedia confugit.

Dices, Fieri poteſt, ut ſecreto & nemine conſcio miniſtretur hoc ſacramentum, neque ullum ſit periculum caſus vel excuſſionis ſacramenti de ſpatula, quia illi ſine inhæret: neque ulla fiat ſacramento irreverentia, quia miniſtrans & recipiens viri ſunt prudentes & timorati: poterit ergo ſecreto ſaltem hic modus miniſtrari.

Reſp. Iſta ſpeculative conſiderando videri vera: verum practice loquendo, nullam habere veri ſimilitudinem; certum enim eſt moraliter

quo

aliquod horum incommodorum, quæ ſuperius annotavimus, ordinarie ſuperventurum.

QUÆSTIO XXXV.

Quid ſit de illorum. qui digitis chyrotheca, vel ſimili aliqua re tectis hoc Sacramentum miniſtrant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Videtur & hic modus miniſtrandi in Italia à quibuſdam ſacerdotibus ad vitandum contagium uſurpatus nam & illum (*a*) Illuſtriſſimus Borromæus damnaſſe & prohibuiſſe videtur, cum dixit: *Neve inſtrumentum, aliudve quid ſimile adminiſtationem Evchariſtiæ pro digitis, vel adeo in ijs ipſis adhibeat*: Vetat enim [ut videtur] ne digiti, quibus ſacramentum hoc contrectatur, ulla re, ſive chyrotheca, ſive alia ſimili ſint cooperti: vult ergo digitis nudis teneri Evchariſtiam, & ſic in ore ſumentis deponi. Hujus occaſione:

(a) *Borrom. de cura peſt. ca.* 15. *num* 2,

ſione : quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi dicendum ſit?

Reſponſio.

NEque hic eſt licitus, propter rationes ſtatim allegatas. Adde, quod ſtultum & parum cautũ videtur aſſumi mediũ ad fugiendam contagionẽ, nam ſi contactus vel labiorũ, vel linguæ, vel ſalivæ peſte infecti timeatur per digitos miniſtrantis diſcoopertos, poteſt & idem timeri per eoſdem quocunque inſtrumento tectos, præſertim cum hoc modo miniſtrans non minus vicinus ſit ægro ad concipiendam tum tactu tum alijs ſenſibus contagionem, quàm ſi ordinario modo miniſtraret.

Dices. Epiſcopus ornans ſe veſtibus ſacris ad divinum officium peragendum, poſt indutam dalmaticam, juxta ritum Apoſtolorum, ut dicit (*a*) Durandus, manus cooperit chirothecis : ergo poterunt & ſacerdotes uti illis ad ſacramenta miniſtranda.

Reſp.

(a) *Duran. de divin. officiis lib. 3. cap.* 12.

Reſp. Epiſcopum ex antiquiſſimo Eccleſiæ more, propter ſignificationem myſticam, quam ibi Durandus refert, obligare manus chyrothecis, dum legit vel cantat, vel progreditur vel populo benedicit; non autem dum confirmat, vel ordines confert, aut alia ſacramenta conficit: unde male illud ad juſtificandum hunc modum miniſtrandi hoc ſacramentum aſſumitur.

QUÆSTIO XXXVI.

Quid ſit de illorum, qui dant ſanis Eucharistiam aſſervandam, ut, ſi peſte corripiantur, illam ſumant?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Timent ſubditi, ne paſtore peſte infecto vel mortuo non ſit alius, qui Eucharistiam illis miniſtret; itaque petunt à paſtore aliquas hoſtias ſibi dari, quas in neceſſitate ſumant, ut dicuntur feciſſe Religioſæ in quodam clauſtro

qua

quæ à confeſſario peſte correpto petierunt conſecrari plures hoſtias, quas in ſacra pixide ſervarunt, & poſtmodum peſte correptæ, inde ſibi ſumpſerunt & miniſtrarunt: quid de hoc modo agendi cenſendum?

Reſponſio.

NEque hic modus eſt licitus, peccat enim multipliciter: Primo contra morem & conſuetudinem præſentis Eccleſiæ, quæ non ſolet dare Evchariſtiam, ut aſſeruetur in (*a*) privatis & profanis ædibus. Deinde, quia committit laicis (*b*) & ſæcularibus aſſeruandam Evchariſtiam, quibus vel ipſa (*c*) vaſa ſacra contingere prohibitum eſt. Poſtremo, quia injuriam facit ſacramento, exponit enim illud multis ab uſibus etiam ſacrilegis, ut videre licet in Concilijs (*d*) Tole-

(a) *Conc. Tol.* 1. 1. c. 14. (b) *c. Pervenit de conſecrat. diſt.* 3. (c) *Con. Rom. 2. ſub Sylveſ. can.* 9. (d) *Tol.* 1. c. 14.

tano [*a*] Cæſarauguſtano : & præſertim ſi ſtatum hujus temporis conſideremus ; quo paſſim malefici & ſagæ abutuntur ſacramentis, & præſertim Evchariſtia, ad ſua maleficia patranda, ut aqud Paulum [*b*] Grillandum & alios videre eſt.

Dices in primitiva Eccleſia in more poſitum fuit, ut privati acceptam à ſacerdote in Eccleſia Evchariſtiam ſecum domum deferrent & ſervarent, qua pro oportunitate & neceſſitate communicarent : Cujus conſuetudinis teſtes ſunt D. [*c*] Baſilius. *In Alexandria & Ægypto* (inquit) *unusquſque de populo habet communionem in domo ſua acceptam à Sacerdote ſacrificante & diſtribuente.* Et [*d*] Tertullianus : *Neſciet* (inqui) *maritus, quid ſecreto ante omnem cibum guſtes, & ſi ſciverit, panem non illum eſſe credet, qui dicitur?*

Reſp. Hujuſmodi conſuetudinem pri-

(a) *Caſar. c.* 3. (b) *Tract. de ſacril* q. 3. *n.* 9. (c) *Epiſtol. ad Caſ. Patrit.* (d) *Lib.* 2. *ad uxor.*

pri mitivæ Eccleſiæ, ſicut & alias quaſdam, (de quibus ante diximus) aliquot ſæculis toleratam fuiſſe, propter paucitatem & raritatem Eccleſiarum, & ſacerdotum, nec non inſignem pietatem Chriſtianorum, qui ea religioſiſſimè & ſanctiſſime utebantur, ut videre eſt apud D. Auguſtinum (*a*) Bedam (*b*)& alios: verum progreſſu temporis, creſcente numero ſacerdotum, refrigeſcente etiam pietate & religione Chriſtianorum, prohibitum fuiſſe alibi aſſervari Evchariſtiam, quám in templis idcirco conſecratis, ut videre libet in Concilijs Toletano & Cæſarauguſtano ante citatis. Itaque non ad illam antiquam conſuetudinem reſpicere debemus: facies enim Eccleſiæ ab illo tempore plane immutata eſt, ſed ad præſentem ſacris Canonibus & modernis fidelium moribus attemperatam.

(a) *Serm.* 156. *de Tempore* (b) *Hiſtor. Angl. l.* 4. *cap.* 24.

QUÆSTIO XXXVII.

Quibus modis potiſſimum peccari ſolet in adminiſtratione Sacramenti Eucharistiæ tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

COnſueta methodo movetur hæc quæſtio, ut breviter recenſeamus peccata, quæ frequentius accidere ſolent tempore peſtis in conſecratione & adminiſtratione ſacramenti Eucha-riſtiæ, cui quæſtioni ſatisfiet, ſi ſummatim attingamus, quæ hoc capite fuſius per quæſtiones plures diſtinximus.

Reſponſio.

PEccat primo, qui tempore peſtis regulariter non miniſtrat hoc ſacramentum etiam cum periculo vitæ.

2. Sacerdos religioſus, qui abſente ſive juſte ſive injuſte paſtore, rogatus ab ægro non vult illi miniſtrare, & eſt mortale contra charitatem proximi.

3 Similiter Diaconus, qui abſente paſtore, ut ante dictum eſt, rogatus recuſat miniſtrare.

4. Pa-

4. Paſtor qui non omnibus, ſed tantum quibuſdam miniſtrat, cum tamen morali diligentia adhibita, pluribus miniſtrare poſſet, & eſt mortale contra juſtitiam & charitatem.

5. Qui non miniſtrat amentibus & in furorem actis, ſi alias ſint bene diſpoſiti, & nullum ſubeſt periculum irreverentiæ ſacramenti.

6. Qui non miniſtrat non valentibus petere præ magnitudine morbi, vel aliàs, ſi alioqui ſint bene diſpoſiti.

7. Qui non miniſtrant pueris peſte infectis, ſi ante conceptam peſtem cœperant confiteri & communicare.

8. Qui non miniſtrant ſuſpectis de peccato mortali, etiam violenter, ſi ægri peccatum negent, & ſacramentum ſibi dari petant.

9. Et qui publice negat ijs, quos per confeſſionem ſcit in peccato mortali verſari.

10. Et qui negat publicis uſurarijs, meretricibus, concubinarijs, ſi ſigna contritionis exhibeant.

11. Contra, qui miniſtrat ijs, quos probabiliter ſcit paſſuros vomitum, vel quos propter linguæ tumorem, vel ariditatem & ſiccitatem, vel difficiliorem reſpirationem, tuſſim ſingultum, vel cruoris excreationem, vel aliam ſimilem paſſionem ſcit non poſſe ſpecies ſacramentales dimittere in ſtomachum. Et qui hujuſmodi ægris defert Evchariſtiam ad deoſculandum.

12. Et qui non miniſtrat de peſte ſuſpectis rite diſpoſitis.

13. Et qui ſibi ipſi peſte infecto non miniſtrat, ſi non eſt alius ſacerdos, qui illi diſpenſat.

14. Qui ut miniſtret hoc ſacramentum conſecrat ſpeciem panis extra ſacrificium miſſæ.

15. Similiter qui, ut miniſtret non habens ſpeciem panis conſecrat tantum ſpeciem vini.

16. Et qui in miſſa conſecrat utramque ſpeciem, ſed miniſtrat ægro ſpeciem vini.

17. Sic

17. Sic & ille, qui utramque ſpeciem conſecrat, ſed alteram in pane fermentato.

18. Similiter ille, qui celebrat non jejunus, ut ægro ſacramentum miniſtrare poſſit.

19. Qui à longe poſitus, non habens hoſtiam, conſecrat illam, quàm æger in manibus habet.

20. Qui in tam multas partes hoſtiam populo diſtribuendam dividit, ut, moraliter loquendo, non poſſit diſtribui ſine irreverentia ſacramenti, & ſcandalo populi.

21. Et ille, qui non habens hoſtiam conſecratam porrigit non conſecratam.

22. Similiter, qui non audens accedere peſte infectum propter periculum contagionis à longe poſitus proponit ægris ex menſa ad hoc compoſita ſumendam.

23. Et qui proponit ægris ſumendam, ex ſcutellis.

24. Nec non ille, qui pani uſuali & communi involutum miniſtrat.

25. Et ille, qui oblongiori forcipe Eucharistiam tenet, & ſic ægro miniſtrat.

26. Et ille, qui ſpatulæ oblongiori Eucharistiam infigit, & ſic in os peſte infecti immittit.

27. Pariter & ille, qui dat ſanis Eucharistiam domi aſſervandam, ut ſi peſte corripiantur illam ſumant.

Dices: Quale peccatum non ſervare ritus Eccleſiæ conſuetos in miniſtranda peſte infectis vel de ea ſuſpectis, Eucheriſtia?

Reſp. Eſt mortale contra virtutem religionis, ut ante ex Turrecremata, & Jacobo de Graffijs annotavimus.

CA-

CAPUT QUINTUM,

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Extremæ Vnctionis tempore Peſtis.

QVÆSTIO I.

Utrum teneantur paſtores adminiſtrare Sacramentum Extremæ Unctionis tempore peſtis.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SI quidam (*a*) dubitarunt, an miniſtranda ſint præcedentia Sacramenta tempore peſtis, nil mirum, ſi & de hoc dubitarint, cum non ſit tantæ ac illa neceſſitatis: Quæritur ergo, utrum paſtores teneatur miniſtrare hoc Sacramantum tempore peſtis?

 Re-

(a) *Arusilla verb. Epiſ. n.* 8. *Abul. q.* 306. *in c.* 22. *Mat.*

Reſponſio.

TEnentur, quia ex officio (*a*) obligantur procurare ſalutem populi ſui medijs ordinarijs à Chriſto inſtitutis, idque non ſolùm tempore ſalubri, ſed & contagioſo & peſtifero, ut ante oſtendimus. Sed unum ex his extrema Unctio: ſacramenta enim ſecundum omnes ſunt ordinaria media, quibus paſtores, tum ſuperiores, tum inferiores procurant ſalutem tum ipſius Eccleſiæ ſimul, tum ſingulorum membrorum ſeorſim. Confirmatur primo, quia aliàs tempore peſtis populus eſſet deſtitutus miniſtris, qui ex obligatione tenerentur hoc ſacramentum miniſtrare, quod videtur abſurdum, & contra commune bonum. Con-

(a) *Gabr. Bi. ſerm. Dominicæ,* 4. *poſt Penth. In* 4. *de fuga peſt. conc.* 4. *color.* 2. *Ek. hom. ult. Dowin.* 2. *poſt Paſca. Eſpen. in Epiſtol. ad Tim. l.* 3. *digreſ. c.* 19. *Zuar. t.* 4. *Thom. diſp.* 44. *ſect.* 3.

Confirmatur ſecundò, quia frequens eſt, ut peſte infecti propter amentiam & alia ſymptomata, in quæ vi morbi incidunt, non poſſint recipere aliud ſacramentum, ergo tenebuntur paſtores iſtud illis miniſtrare, cujus virtute de atritis fiant contriti & ſalventur, ut notavit (*a*) Paludanus, & poſt illum recetiores.

Dices: Paſtores non tenentur ſubditis ad miniſtrandum omnia, quæ eis utilia ſunt ad ſalutem, ſed tantum neceſſaria; alioquin intolerabile eſſet onus paſtorem: Hoc autem ſacramentum non eſt ad ſalutem neceſſarium.

Reſp. Falſum eſſe antecedens ita univerſe ſumptum: Eſto enim, non teneri paſtores ex præcepto & obligatione rigoroſa omnia media utilia ad ſubditorum arbitrium miniſtrare, quod poſſet cenſeri onus grave & intolera-

(a) *Palud. in 4. diſt. 23. q. 3. concl. 4. & Bell. lib. de. extr. Unc. c. 5. in fin. & Henriq. lib. 3. Sum. c. 10. n. 3. Lit. f.*

lerabile (*a*) tamen falſum eſt ſolum teneri ad neceſſaria miniſtranda; quia id cederet in magnum detrimentum fidelium, & eſſet contra debitum paſtorum munus: Quare tenentur eis miniſtrare remedia, ſi non omnia, certe ordinaria, quæ Chriſtus omnibus fidelibus reliquit, & quæ ſunt in ordinario uſu Eccleſiæ, quando oportuno tempore, & ſecundum rectam rationem petuntur: Et bene notarunt parochiale (*b*) Leodienſe & (*c*) Remenſe, non evadere peccatum mortale illos, qui negligentes ſunt in hujus ſacramenti adminiſtratione. Adde nec illos, qui ſubditis illud ſibi miniſtrari petentibus recuſant, ut plures eruditi & pij viri moderni ſentiunt.

QUÆ-

(a) *Adrian. q. 5. de Confeſſ. dub.* 8. *Sotus diſt.* 18. *q.* 4. *a.* 2 *Navar. c. conſider. de pœnit.* 6. *n* 152. (b) *Paroch Leod. p.* 13. 5. §. *An ſit hoc ſacramentum neceſſitatis.* (c) *f.* 50. *p.* 2.

QUÆSTIO II.

An etiam cum periculo vitæ?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TEneri paſtores miniſtrare Sacramenta Baptiſmi, Pœnitentiæ, & Evchariſtiæ, cum periculo vitæ, ante juxta plurium Theologorum ſententiam aſſeruimus. Modo quærimus, an idem dicendum veniat de ſacramento Extremæ Unctionis?

Reſponſio.

DIco primo: Si paſtores in miniſtratione hujus ſacramenti timent periculum contagionis, tenentur remedia moraliter poſſibilia adhibere, ut poſſint hoc ſacramentum quantum fieri poteſt, tuto miniſtrare, ut colligitur ex Doctoribus priori quæſtione citatis. Et probatur, quia hoc ſacramentum tempore contagionis eſt maxime utile fidelibus, & per ſe ſpectat ad miniſterium & obligationem paſtorum, igitur debent allabo-

rare, nec cogantur ſuos ſubditos illo privare, removendo omnia, quæ poſſint illius adminiſtrationem impedire, comparando res præſervativas & cõmunia remedia contra contagionem. Et confirmatur, quia paſtores tenentur pluris facere magnum bonum ſpirituale ſuorum ſubditorum, exiguâ pecuniâ, quàm pro emendis hujuſmodi præſervativis inſumere deberent, ut patet ex debito & ordine charitatis.

Dico ſecundò: Si adhibitis hujuſmodi remedijs poſſint miniſtrare hoc Sacramentum ſine magno periculo, tenebuntur illud miniſtrare, & periculum ſaltem parvum adire: quia ſuperioribus quæſtionibus oſtendimus paſtores teneri miniſtrare hoc ſacramentum, ſicut & reliqua, non tantum ex charitate, ſed ex juſtita: Ergo hæc obligatio adſtringit paſtores etiam cum periculo aliquo contagionis: & confirmatur, quia (ut ante diximus) Dux vel miles in temporali militia, ſæpe obligatur exponere vitam ſuam cor-

corporalem majoribus periculis propter aliquam temporalem comoditatem, ergo & paſtores eo tempore, quo ſpirituale bellum contra ſubditos ſuos exercetur tenebuntur ſe exponere ſaltem aliquali periculo vitæ corporalis, miniſtrando eis ſacramentum extremę unctionis quod oportuniſſimum eſt ad vincendas illius temporis tentationes, & ad perfecte diſponendam animam ad beatitudinis conſecutionem.

Dico poſtremo: Si adhibitis remedijs judicio Catholicorum, & proborum Medicorum reſtet adhuc morale, & quaſi certum cōtagionis periculum, non tenentur paſtores ordinarie illud miniſtrare, & periculo ſe exponere, quia hoc ſacramentum non eſt medium neceſſarium ex divino præcepto, ſicut alia, quibus niſi obex ponatur, ſufficienter ſubvenitur ſaluti ſubditorum.

Dixi (*ordinariè*) quia frequenter fit, ut ſubditi non poſſint alia ſacramenta ſuſci-

ſuſcipere, ut obiter ſuperiore quæſtione diximus, quibus caſibus tenebuntur paſtores, etiam cum certo periculo vitæ hoc miniſtrare, ne ſine ſacramento decedant, & pereant, quia alias ſalvarentur.

Dices: Quæ remedia ad vitandam contagionem in miniſtratione hujus ſacramenti imprimis ſunt adhibenda.

℟. Præter communia, de quibus in ſuperioribus diximus, imprimis (*a*) expediet anticipare collationem hujus ſacramenti, miniſtrando illud initio ægritutinis, antequam contagio vires acceperit, quia cum peſtis ſit per ſe læthalis, & alias adeo noxia, non oportet aliquem gradum ejus expectare, ſicuti fieri debet in alijs pluribus generibus morborum; ſed ſtatim à principio impendi poteſt. Deinde expediet ut peſte infecti initio morbi conſtituantur

(a) *Major. in 4. diſt. 23. Gabr. Biel. Bredert. ſup. Henr. lib. 3. ſum. cap. 11. n. 1. Petr. de Ledeſm. in ſumma, c. 6. concluſ. 3. Ber. ſup.*

tur in loco puro & libero ſine veſtibus, quoad fieri poterit & honeſtas permittet. Poſtremo ut paſtor virgula, argentea vel alia oblongiori utatur ad unguendum à diſtantiori loco, ut infra explicabimus.

Dices: Quid ſi iſtis & ſimilibus remedijs adhibitis & tentatis, remanet aliquod periculum contagionis, tenebitur paſtor ſe illi exponere, etiamſi ante miniſtraverit ſacramentum Pœnitentiæ & Eucharistiæ?

℟. Tenebitur, ſi judicio medicorum & expertorum non ſit morale [a] periculum, quia experientia teſte, periculum, illud frequentius ex nimio timore, quam ex re ipſa naſcitur.

Quæ-

(a) *Gabriel Biel. ſup. Borrom. de cura peſtilentiæ cap. 13. n. 2. Zuar. ſup.*

QUÆSTIO III.

An teneantur etiam miniſtrare tempore interdicti?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DE (*a*) jure non licet tempore interdicti generalis miniſtrare ſacramentum Extremæ Unctionis, ne ipſis quidem clericis & religioſis, qui habitant in loco interdicto, etiamſi non ſint interdicti, ſecundum (*b*) Canoniſtas: Hujus occaſione quæritur, an paſtores excuſentur tempore peſtis, an vero poſſint & debeant illo non obſtante hoc ſacramentum miniſtrare?

Reſponſio.

EXcuſantur; niſi peſte infecti non poſſint aliud ſacramentum recipere. Primum patet ex verbis (*c*) Iñocentij Tertij: *per generale interdictum* in-

(a) *Cap. reſponſio de ſent. excom. & ibi Panor.* (b) *Joann. And. Chalder.* (c) *c. quod in te, de ſenten. excom.*

(inquit) *denegat omnibus tam unctio, quam Eccleſiaſticæ ſepultura.* Alterum probatur, quia ideo in articulo mortis conceditur (*a*) tempore interdicti miniſtrari ſacramentum Evchariſtiæ & Pœnitentiæ, quia ſunt ad ſalutem neceſſaria, & in tali tempore præcepta: Sed in caſu prædicto Extrema Unctio ſecundum [*b*] Paludanum neceſſaria eſt neceſſitate præcepti; ſicuti dicimus morientē, ſi nullum aliud poſſet recipere ſacramentum, teneri confiteri per interpretem, ubi alias non teneretur, ne exponat animam ſuam periculo damnationis æternæ: Confirmatur, quia credendum eſt Eccleſiam concedere id, quod quiſque pius concederet eo caſu, ne forte moriens damnaretur. Et hæc epikeia, quia uti licet, quando non eſt commodus recurſus ad Superiorem, & probabiliter creditur, ita eum vel legem velle, licet ſit aliqua for-

(a) *Alma Mater*, § *Quia vero.* (b) *Palud. in diſt.* 23. *q.* 1. *art.* 3. *conc. num.* 24. *& alij ſupr. citati.*

formido de oppoſito, ut communiter docent (*a*) Theologi.

Dices: Non poterit miniſtrari illo tempore abſque ſcandalo: ergo præſtabit abſtinere.

℟. Satisfiet ſcandalo, ſi quod tempore illo generari poſſit, publice populum admonendo id licere propter neceſſitatem ſpiritualem ipſius ægroti, qui veri ſimiliter ſine ſacramentis decedens damnaretur.

QUÆSTIO IV.

An etiam teneantur ſacrificium miſſa cœptum deſerere, ut peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrent?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CLari juris eſt, ſacerdotem ingreſſum ad celebranda miſſarum ſolemnia non debere recedere, niſi finierit

(a) *Caiet.* 1. 2. *q.* 76. *art* 7. *Sotus lib. de juſt. & jure q.* 6 *art.* 3. *Ant. p.* 1 *tit.* 17. §. 20 *Sylv. verb. Papa q.* 16

rit, & eum qui præſumit aliter facere, ſuſpendi ab officio miſſæ: Hujus occaſione quæritur, an paſtor vocatus ad peſte infectum jam animam agentem, teneatur dimittere ſacrificium miſſæ, quam celebrare incœpit, ut illi hoc ſacramentum miniſtret, an verò à miniſtratione excuſetur.

Reſponſio.

EXcuſatur, ſi antea ægro ſacramentum pœnitentiæ & Eucharistiæ miniſtravit ſecus ſi propter illius indiſpoſitionem, non potuit miniſtrare: Ratio prioris partis eſt, quia cum iſtud ſacramentum in illo, qui confeſſus fuit, & viaticum digne ſumpſit, non ſi tantæ neceſſitatis, habenda eſt ratio SS. Miſſæ miſterij, quod dimitti non poteſt [ut Navarus (*a*) dicit] quin præbeatur intercedentibus cauſa diſtractionis à debita illius attentione & imaginatione rerum ſuperfluarum & ſimilium; Ratio alterius eſt, quia illo caſu peſte in

(*a*) *De orat. & horis canon, cap.* 16. *num.* 55.

infectus eſt in extrema neceſſitate ſpirituali, quo caſu ſecundum (*a*) Canoniſtas tenetur paſtor dimittere ſacrum etiam poſt conſecrationem ad ſacramentum Baptiſmi miniſtrandum, ſi infans ſit in periculo vitæ: & ſecundum Theologos ad miniſtranda ſacramenta Pœnitentiæ & Evchariſtiæ: ergo etiam Extremæ Unctionis, in caſu de quo nunc agimus, quia eadem ratio hic & ibi militat.

Dices: Quid ſi ſacerdos ungens infirmum, peſtem concipiat, nec poſſit ſacrum cœptum perficere, quid illo caſu agendum erit?

℟. Si non pervenerit ad conſecrationem, relinquetur ſacrificium, quia tunc nullus eſt defectus ſubſtantialis, qui debeat ſuppleri, nec manebit idcirco ſacrificium imperfectum, quia necdum erat ſubſtantialiter inchoatum; omnia enim quæ conſecrationem præcedunt, ſunt accidentalia ad ipſum ſacri-

(a) *Ad cap. Nullus Epiſcop. de conſ. diſt. 1. & ſpeciatim ibi gloſſ.*

crificium : ſi verò ad illam pervenerit, & conſecrarit, debet ſacrificium per alium perfici, ne (*a*) maneat imperfectum.

Dices 2. Si conſecravit tantum unam ſpeciem, quid faciet ſuperveniens ſacrificium?

℞. Innocentius [*b*] debere utramque ſpeciem adhuc conſecrare, & poſtea ſimul conſumere cum alia hoſtia per alium ſacerdotem conſecrata, qui in hoc fundari videtur, quod dubium eſſe exiſtimat, an conſecratio unius ſpeciei ſine altera facta teneat : ſed in hoc nulla eſt dubitandi ratio, ut ſuperiore capite oſtendimus. In eo igitur caſu ſufficit, ut alius ſacerdos alteram tantum ſpeciem conſecret, & utramque ſumat : Quod apertè docet D. [*c*] Thomas, quamvis idem relinquat, opinionem Iñocentij uti probabilem, ſed hæc non ſunt propria hujus inſtituti.

QUÆ-

(a) *Cap. nihil,* 7. *q.* 1. (b) *lib.* 4. *de myſterijs miſſa.* (c) *in* 4. *diſt.* 8. *q.* 4. *art.* 4.

QUÆSTIO V.

An abſente vel mortuo paſtore teneantur & alij ſacerdotes miniſtrare hoc ſacramentum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUbinde (*a*) Deo juſte propter peccata populi irato paſtores ante alios è medio peſtilentia eripiuntur, ut in pleriſque hiſtorijs legimus: Quæritur, an eo caſu alij ſacerdotes hoc ſacramentum miniſtrare teneantur?

Reſponſio.

TEnentur (*b*) plerisque caſibus, ſi non ex juſtitia, certe ex charitate, quia frequenter vel hujuſmodi peſte infecti ſunt in extrema neceſſitate, puta, ſi non ſint capaces alterius ſacramenti, ut jam diximus, vel ſunt in gravi, quia etiamſi ante confeſſi fuerint & communicarint, tamen inſtante morte uſque

(a) *Annales Godefridi monachi. anno* 1167. *& aliorum.* (b) *Gabriel Biel Zuares, Beaert. ſup.*

uſque adeo gravibus infidelitatis, deſperationis, & ſimilibus tentationibus oppreſſi ſunt, ut niſi hoc ſacramento confortentur & allevientur, timendũ ſit, ne infeliciter ex hac vita decedant: ergo illis ſaltem caſibus, alij ſacerdotes tenebuntur hoc Sacramentum miniſtrare.

Dices: Tenebunturne illis caſibus licentiam petere à Superioribus, ut hoc ſacramentum miniſtrent: Ratio dubitandi eſt, quia miniſtratio ſacramentorum propriè ad officium parochorum pertinet, quod nulli ſacerdoti propria authoritate uſurpare licet.

Reſp. Non requiri expreſſam licentiam, ſed ſufficere interpretativam aut præſumptam, quamvis *a*) Zuares amplius dicat, non eſſe tunc tam interpretativam licentiam, quàm excuſationem ab obligatione, vel neceſſitate talis licentiæ.

Aa QUÆ-

[a] *Zuar. tom.* 4 *in* 3. *p. D. Tho. diſp.* 44. *ſect.* 2. §. *Addendum.*

QUÆSTIO VI.

An etiam Religioſi teneantur hoc Sacramentum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUperioribus capitibus diximus, Religioſos in caſibus neceſſitatis teneri miniſtrare Sacramentum Baptiſmi, Pœnitentiæ & Eucharistiæ: modò quærimus, an ijſdem caſibus teneantur quoque miniſtrare ſacramentum extremæ Unctionis?

Reſponſio.

TEnentur ijſdem caſibus, ſi non ex juſtitia, certè ex charitate.

Dices. In (*a*) Clementinis prohibetur Religioſis miniſtrare hoc ſacramentum etiam ſub pæna excommunicationis, non ſolùm ergo non tenentur, ſed nec poterunt licitè id facere.

Reſp. Quidam concedunt Conſequentiam, ut (*b*) Sylveſter & (*c*) Cajetanus

(a) *Ca. Religioſ. de pri. in Clementinis.*
(b) *Sylveſter verb. Excommunic.* 7. *n.* 14. (c) *verb. Excommun.* 74.

tanus: Alij probabilius (*a*) negant, quia Pontifex ibi non intendit aliquid prohibere de novo religioſis, ſed solùm cenſuram adjungere priori obligationi, & ideò non vetat eis dare extremam unctionem ijs caſibus, quibus jure communi, vel quaſi naturali tenentur, nec vult etiam ſacramentorum adminiſtrationem concedere parochis in detrimentum infirmorum, ſed ſolùm jus eorum, & debitam ſubordinationem defendere, ut ex profeſſo doceri ſolet in Tractatu de cenſuris Eccleſiaſticis.

QUÆSTIO VII.

An teneantur & ipſi Epiſcopi?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

EPiſcopos, Sacerdotes, deficientibus alijs teneri Pœnitentiam & Eucharistiam miniſtrare, indubium

 eſt.

(a) *Suar. tom. 4 in 3. D. Thom. diſput. 44. ſect. 2. § Quæri hic poteſt*

eſt. Quæritur an ſimiliter teneantur & iſtud?

Reſponſio.

TEnentur, quia & ipſi ſunt paſtores animarum, tenentúrque proinde non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex juſtitia earum curam habere per ſeipſos, ſi per alios ſacerdotes inferiores, qui ſunt eorum coadjutores, non poſſunt, quod plurimos ſanctiſſimos Epiſcopos in ſimili caſu feciſſe legimus.

Dices. D. (*a*) Jacobus vult induci & vocari Presbyteros non Epiſcopos: non ſolùm ergo non tenebuntur Epiſcopi, imò nec poterunt licitè miniſtrare.

Reſp. Innocentius (*b*) Primus his verbis. *Superfluum eſt, ut de Epiſcopo ambigatur, quid Presbyteris licere in dubium eſt, nam idcircò de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi alijs occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum*

(a) *Borrom. de cur. peſte. c. 13. n. 3.*
(b) *Innoc. I. ep. 2. Dec. capit. 1.*

rum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere & ungere chryſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chryſma conficere. Et nota, quod ſub nomine chryſmatis oleum ſanctum infirmorum comprehenditur, cujus benedictio ad Epiſcopum pertinet.

QVÆSTIO VIII.

An abſente Epiſcopo & reliquis Sacerdotibus indigenis liceat peſte infectis advocare aliunde Sacerdotem aliquem excommunicatum vel ſuſpenſum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUperioribus capitibus oſtendimus, licere propter aliorum ſacramentorum neceſſitatem, cùm verò hoc non ſit ordinariè tantæ neceſſitatis meritò, quæri poteſt, an abſentibus Sacerdotibus & miniſtris indigenis licebit peſte infectis aliunde etiam excommunicatum vel ſuſpenſum ad-

eſt. Quæritur an ſimiliter teneantur & iſtud?

Reſponſio.

TEnentur, quia & ipſi ſunt paſtores animarum, tenentúrque proinde non ſolùm ex charitate, ſed etiam ex juſtitia earum curam habere per ſeipſos, ſi per alios ſacerdotes inferiores, qui ſunt eorum coadjutores, non poſſunt, quod plurimos ſanctiſſimos Epiſcopos in ſimili caſu feciſſe legimus.

Dices. D. (*a*) Jacobus vult induci & vocari Presbyteros non Epiſcopos: non ſolùm ergo non tenebuntur Epiſcopi, imò nec poterunt licitè miniſtrare.

Reſp. Innocentius (*b*) Primus his verbis. *Superfluum eſt, ut de Epiſcopo ambigatur, quid Presbyteris licere in dubium eſt, nam idcircò de Presbyteris dictum eſt, quia Epiſcopi alijs occupationibus impediti ad omnes languidos ire non poſſunt. Cæterum*

(a) *Borrom. de cur. peſte. c.* 13. *n.* 3.
(b) *Innoc. I. ep.* 2. *Dec. capit.* 1.

rum ſi Epiſcopus aut poteſt, aut dignum ducit aliquem à ſe viſitandum, & benedicere & ungere chryſmate ſine cunctatione poteſt, cujus eſt ipſum chryſma conficere. Et nota, quod ſub nomine chryſmatis oleum ſanctum infirmorum comprehenditur, cujus benedictio ad Epiſcopum pertinet.

QVÆSTIO VIII.

An abſente Epiſcopo & reliquis Sacerdotibus indigenis liceat peſte infecto advocare aliunde Sacerdotem aliquem excommunicatum vel ſuſpenſum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUperioribus capitibus oſtendimus, licere propter aliorum ſacramentorum neceſſitatem, cùm verò hoc non ſit ordinariè tantæ neceſſitatis meritò, quæri poteſt, an abſentibus Sacerdotibus & miniſtris indigenis licebit peſte infectis aliunde etiam excommunicatum vel ſuſpenſum advoca-

vocare, qui hoc ſacramentum miniſtret?

Reſponſio.

ALiqui putant licere, quia non eſt veriſimile. Eccleſiam hoc voluiſſe prohibere cum tanto periculo infirmorum. Alij putant non licere, quia videmus Eccleſiam non permittere ordinariè dare vel accipere hoc ſacramentum tempore interdicti, veriſimile ergo videri, non permittere administrationem excōmunicato vel ſuſpenſo nominatim declarato, vel notorio Clerici percuſſori: Ratio eorum eſt, quia ſi excommunicatus ſit, privatus eſt omnibus actibus jurisdictionis & ordinis: ſi verò ſit ſuſpenſus, ſaltem caret uſu jurisdictionis, & ideò non poteſt hoc miniſterium exercere. Verùm utraque ſententia conciliari poſſe videtur, diſtinctione jam aliquoties inſinuata; jam enim peſte laborans eſt in extrema neceſſitate, nec poteſt

(a) *Vide Zuar. in 3. D. Thom. de ſacr. diſp. 44. ſect. 2. §. Dubitari enim.*

teſt aliud ſacramentum accipere, vel non eſt. Si primum, non ſolùm æger poterit, ſed etiam tenebitur advocare, quia non eſt veriſimile, Eccleſiam ad talem caſum extremæ neceſſitatis reſpicere, quando aliquem excommunicat vel ſuſpendit. Si alterum, non poterit, quia licet ægroti ſint ſemper in aliqua neceſſitate ſpirituali, non tamen tanta, ut propter illam ceſſare debeat vigor Eccleſiaſticæ diſciplinæ.

Dices: Quid ſi ipſe paſtor ſit excommunicatus, poteritnè ipſe miniſtrare, vel tenebitur alium ſi poſſit ſubſtituere?

Reſp. Si alium poteſt ſubſtituere, tenetur; ſi non poteſt ſubſtituere, & propter inſtans mortis periculum Superiorem pro abſolutione adire, miniſtrabit juxta diſtinctionem jam dictam.

Dices 2. Dare licentiam miniſtrandi ſacramenta, eſt actus juriſdictionis ſecundùm probabiliorem ſententiam:

ergò paſtor excommunicatus non poterit alteri dare licentiam.

Reſp. Verum eſt per ſe loquendo, tamen ex accidenti propter neceſſitatem infirmi, ne ſine hoc ſacramento moriatur, probabilius eſt, poſſe id facere, quia tunc dare licentiam, non eſt tam agere quàm permittere, ut alter miniſtret, quando neceſſitas cogit, cùm non ſit alius habens poteſtatem ſine legitimo impedimento.

QVÆSTIO IX.

An liceat tandem advocare Diaconum, Subdiaconum, Clericum vel etiam Laicum, ſi Sacerdos haberi non poteſt.

Quæstionis Explicatio.

DUm peſtis circumquaque longe & latè graſſatur, accidit ſubinde, ut nullus reperiatur ſacerdos, qui ſacramenta miniſtrare velit, ut ante notavimus. Quæritur idcircò, an tali caſu liceat advocare aliquem ſacerdote

dote inferiorem, puta Diaconum, & ſic conſequitur.

Reſponſio.

NOn licet, & eſt de fide: quia ſacerdos eſt miniſter hujus ſacramenti ſimpliciter neceſſarius, ita ut propter nullam cauſam vel defectum poſſit laicus, imò nec Subdiaconus aut Diaconus ſacramentum hoc miniſtrare: Sic enim ſine exceptione loquitur (*a*) D. Jacobus: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros*: Et confirmatur (*b*) Concilij Tridentini authoritate, cum docet, *Epiſcopum vel Sacerdotem ritè ordinatum, eſſe proprium miniſtrum hujus ſacramenti*: Et Concilij Florentini, cum dicit ſimpliciter, miniſtrum hujus ſacramenti eſſe ſacerdotem nulla adhibita exceptione. Tandem confirmatur & explicatur ratione: nam in rebus ſupernaturalibus, quæ ex inſtitutione pendent, non licet nobis ad regulam generalem addere

(a) *Jacob.* 5. (b) *Seſſ.* 14. *cap.* 3.

exceptionem ſine authoritate vel evidenti ratione: hîc autem regula generalis Jacobi eſt, *ut ad ungendum infirmum inducatur Presbyter.* Et Concicilia declarant, illum eſſe ſacerdotem, quem ſimpliciter definiunt eſſe miniſtrum: nulla autem eſt auctoritas ad excipiendum ab hac regula aliquem caſum, nec etiam probabilis ratio; quia ſacramentum hoc non eſt neceſſitatis. Et per ſe loquendo, magis neceſſarium eſt ſacramentum Pœnitentiæ, quod nihilominus propter nullam neceſſitatem poteſt ab alio quàm à ſacerdote miniſtrari.

Dices. Innocentius (*a*) Pontifex videtur facere exceptionem his verbis: *Non ſolùm ſacerdotibus, ſed omnibus Chriſtianis licet uti oleo, in ſua aut ſuorum neceſſitate ungendo.* Loquitur autem de ſacramento extremæ unctionis. Deinde exceptionem videntur facere exempla Sanctorum, etiam non ſacerdotum: nam de diſcipulis S. Antonij

(*a*) *Epiſt.* 11. *ad Decen. cap.* 9.

tonij, qui non erant ſacerdotes, ſcribit (*a*) Ruffinus, unxiſſe infirmos. &c.

Reſp. Innocentium Pontificem loqui de uſu paſſivo hujus ſacramenti, ſcilicet, licere omnibus fidelibus uti hoc oleo, vocando Presbyteros, qui ſe vel ſuos in neceſſitate ungant. Ita expoſuit illum (*b*) Ruardus, & poſt illum (*c*) Janſenius. Ad exempla SS. dico primò: non eſſe certum, illos fuiſſe uſos oleo ab Epiſcopo conſecrato. Secundò: ſi uſi fuerunt, credendum eſt divina inſpiratione mortuos, aſſumſiſſe materiam hujus ſacramenti, non ad conficiendum ſacramentum, ſed ad obtinendam curationem per preces & orationes, maximè cùm id non ſit intrinſecè malum, nec conſtet eſſe prohibitum.

(a) *Lib.* 3. *hiſt. c.* 4. (b) *Art.* 2. *Lo.*
(c) *In* 6. *c. Marci.*

QUÆSTIO X.

Utrum Paſtores teneantur omnibus peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HActenus diximus, qui tenentur hoc ſacramentum miniſtrare: nunc ordo nobis propoſitus poſtulat, ut ſicut in alijs ſacramentis ſecundo loco quæſivimus, an omnibus miniſtranda venirent, & poſtea in particulari; de quibus alicui videri poterat non eſſe miniſtranda; Ita & hic quæramus primò generatim an hoc ſacramentum omnibus ſit miniſtrandum: Deinde ſpeciatim, an ijs, de quibus videri poſſet, non poſſe nec debere miniſtrari:

Reſponſio.

TEnentur regulariter omnibus ad illud recipiendum diſpoſitis: quia pro (a) omnibus infirmis ſine ulla acce-

acceptione perſonarum inſtitutum eſt: Deinde omnes fideles jus habent ad ſacramenta, quia ut ante diximus, *in Chriſto JEſu non eſt maſculus neque Græcus.*

Dices: Receptis legitime ſacramentis Pœnitentiæ & Eucharistiæ peſte infecti ſunt in gratia: ergo ſaltem illis, qui hoc ſacramentum ante receperunt, non eſt neceſſarium miniſtrare hoc ſacramentum.

Reſp. Sicut alibi diximus, ſi articulus mortis ſuperveniens excludat receptionem hujus ſacramenti ita præſumi poſſe, ſed ſi, ut communiter fieri ſolet, aliquod tempus interjaceat inter receptionem aliorum ſacramentorum, ſecus longè eſſe: Quare & illis miniſtrari debebit hoc ſacramentum, cum ea moderatione, quam ante præſcripſimus.

QUÆSTIO XI.

An etiam illis, de quibus dubitatur, an ſint peſte infecti?

Quæ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PEſtis morbus eſt initio cognitu difficilis, *plures enim peſte laborare deprehenduntur* (inquit Valeriolus) *quibus neque pulſus exitialis, nec urina, nec vix ulla adverſæ valetudinis ſigna apparent, ſaniq; videntur*, & timor contagionis uſque adeo quorundam rectum judicium evertit, ut ſibi aliiſque perſuadeant, ſe peſte infectos eſſe, cùm plerumque tales non ſint. Horum occaſione, quid ſi dubitetur de aliquo, an ſit peſte infectus, poterítne illi miniſtrari hoc ſacramentum?

Reſponſio.

SI probabile eſt dubium, poteſt & debet miniſtrari ſub conditione, ſi verè peſte infectus eſt; quia communis eſt doctrina, in caſibus dubijs ſacramenta miniſtrari poſſe ſub conditione, ut ſæpius ante oſtendimus, & ſpeciatim de hoc ſacramento affirmant pleríque (*a*) Summiſtæ.

Di-

(*a*) *Armilla verb. unctio* §. 7. *Taberna eod. verb.* §. 6. *Sylveſt. eod.* §. 5.

Dixi, (*ſi probabile dubium eſt*) quia tempore peſtis reperiuntur quidam, quia nimio contagionis timore perculſi, ſine ratione exiſtimant ſe peſte correptos, cùm non ſint: Itaque paſtor vel per ſeipſum, vel per medium ſtudebit cognoſcere, an probabile & morale dubium ſit, an verò phantaſticum ex timore vano, vel ex depravata complexione, vel læſione cerebri exortum, quia hoc poſteriore caſu non poteſt ſacramentum iſtud ſine illius injuria miniſtrari. Cùm pro ſolis infirmis ſit inſtitutum.

Dices. Quale peccatum eſt inungere illum, qui infirmus non eſt?

Reſp. Natura ſua mortale eſt, & ad ſacrilegium pertinet: ſani enim non ſunt illius capaces, ut patet: quare qui illis miniſtrat non ſecus peccat, quàm ſi quis mulierem ordinaret in ſacerdotem, vel mortuum baptizaret, vel pomum verbis ſacramentalibus conſecraret: verumtamen, quia ut ante diximus, hic morbus cognitu eſt diffi-

ficilis, ut etiam periti Medici interdum decipiantur, ſi quis ſub conditione inungat illum, qui probabiliter judicatur peſte correptus, etiamſi non ſit, nullum erit peccatum.

QUÆSTIO XII.

An etiam illis, qui peſte infectis ſerviunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Quæſtionis hujus occaſionem præbet partim timor, partim cura & ſollicitudo paſtorum: Timor, ne ſæpiùs ad eandem domum peſte infectam pro miniſtratione hujus ſacramenti redire cogantur cum maximo contagionis periculo: Cura vero & ſollicitudo, quia experientia cognoſcunt uno peſte mortuo in aliqua domo, reliquos domeſticos quantumvis robuſtos frequenter infici, & quantocius abſque ſacramentis ad aliam vitam non ſine ſalutis diſcrimine migrare. Quare non immeritò quæritur,

an etiam debeant talibus hoc ſacramentum miniſtrare, an verò excuſentur?

Reſponſio.

NOn debent, imò non poſſunt licitè miniſtrare: Eſt fidei, & colligitur clarè ex verbis (*a*) Iacobi: *Infirmatur quis in vobis*: Igitur donec quis infirmetur, non eſt capax hujus ſacramenti. Accedit communis uſus, & ſenſus totius Eccleſiæ: nuſquam enim legimus nec audivimus, aliquando ſanis miniſtratum fuiſſe hoc ſacramentum. Præterea oleum, quo hoc ſacramentum perficitur, vocatur *oleum infirmorum*, ut conſtat ex ex pontificali Romano, non ſunt ergo ſani illo inungendi. Idem docent ſacri (*b*) Canones, cum dicunt: *Infirmum ita ſuſceptivum eſſe hujus ſacramenti, ſicuti presbyterum illius eſſe miniſtrum*: at hoc poſterius ponunt ut neceſſarium ad ſubſtantiam ſacramenti: ergo & pri-

(a) *Jacob.* 1. (b) *cap. unico de ſacr. unct.*

prius. Tandem idem conſtat ex fine hujus ſacramenti; primarius enim eſt alleviatio & confortatio infirmi: ſecundarius, reſtitutio ſanitatis, uterque autem præſupponit hominem actu infirmari.

Dices: Quid ſi ſervitores dolorem capitis, vomitum, & hujuſmodi ſymptomata patiantur, quæ peſtem, vel præſentem, vel vicinam præſagire ſolent?

℟. Conſulendi ſunt medici; Si dubitent, fiet, ut ſuperiore quæſtione diximus.

QUÆSTIO XIII.

An etiam illis, qui recenter peſtem conceperunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

HOc ſacramentum vocatur communiter *ſacramentum exeuntium*, ut benè notavit Concil. (*a*) Trident. quare non debet conferri niſi illis.

(a) *Seſſ.* 14. *cap.* 3.

illis, qui ita periculoſè decumbunt, ut in exitu vitæ conſtituti videantur, quod etiam omnes Dd. unanimiter docent. Hujus occaſione quæritur, an illis conferri poſſit, qui cum optima valetudine fruerentur, ſubitò peſtem conceperunt, etiam antequam peſtis invaluerit, aut ulla ſigna exitus ex hac vita appareant?

Reſponſio.

QUando conſtat ægrum laborare peſte [*a*] non tenetur paſtor expectare gradum aliquem ægritudinis illius; ſed poteſt, imò debet ſtatim à principio talis ægritudinis ſacramentum hoc miniſtrare: Quia ſecundùm communiorem medicorum ſententiam, & experientiam, morbus eſt non ſolùm per ſe lethalis, *ſed qui*, (ut eleganter expreſſit Alexander, [*b*] Benedictus medicus) *ita ſubitò, ut plurimum mortales hinc evocat, ut ſine febre inter domeſticas, ac forenſes, actiones, vel publica*

(a) *Major in 4. diſt. 23.* (b) *de febre peſtilentiali, & alij.*

blica, decem horarum ſpatio ſine urina, pulſuſve venarum certo ſigno, in templo, in via, in publicis officijs, ex inſperato, e-ripiat, ita ut homo interdum lætus, ju-cundus, leni temporis momento, ſtatim cadat.

Dices: Ut ſacramentum hoc ali-cui ægro miniſtretur, non tantùm re-quiritur ſecundùm Doctorum ſenten-tiam, ut morbus per ſe gravis ſit, & le-thalis, ſed etiam ut ſtatus morbi talis ſit, qui infirmum in gravi periculo mortis conſtituat, & ita uſus Eccleſiæ confirmat: ergo debet expectari ali-quis ſtatus morbi, qui doceat infir-mum exiſtere in tali periculo.

Reſp. Expectare illum ſtatum non eſſe ita eſſentiale, ut ſi ille non expe-ctetur nullum futurum ſit ſacramen-tum, ſed ſufficit ſecundùm commu-nem, ut morbus judici Medicorum per ſe lethalis ſit, & periculoſus Unde plerique notant, & meritò, peccari hac in parte à nonnullis, qui differunt miniſtrare hoc ſacramentum, donec

infirmus ſenſu & cognitione careat, manifeſtè enim faciunt tum contra reverentiam ſacramento debitam, tum contra proximi ſalutem.

QUÆSTIO XIV.

An etiam illis, qui exiſtimantur mortui?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PEſte infecti, ut ante dixi, morbi violentia agitati, frequenter reperiuntur in angulis dolijs domorum, in antris, ſub ſcamnis, inſtar mortuorum jacentes, ut meritò paſtores dubitent an ſint mortui: Hujus occaſione quæritur, an hujuſmodi ſint inungendi?

Reſponſio.

IN hujusmodi dubio, ſi non poteſt veritas facile explorari, & timetur, ne dum medici & periti expectãtur, æger forſan adhuc vivens ſtatim moriatur, poteſt imò debet paſtor conferre

hoc

agimus, ſed verius fuiſſe cæremoniam quandam, qua corpora fidelium ad ſepulturam, præparabantur ad imitationem, ut probabile eſt illius, quam circa corpus Chriſti Domini factam in (*a*) Evangelijs legimus.

QUÆSTIO XV.

An etiam illis, qui volunt ſibi miniſtrari in Eccleſia, in ſylva, in publica platea.

Quæstionis Explicatio.

TAngit obiter hanc quæſtionem Gabriel (*b*) Biel, & poſt illum (*c*) Henriques, cujus occaſio poteſt fuiſſe, quia tempore peſtis multi propter contagionem non audentes conſiſtere in ædibus ſuis confugiunt ad Eccleſias, agros, ſylvas, publicas plateas, in quibus ſubinde peſte corripiuntur: quæritur ergò, an ijs debeat mini-

(a) *Matth.* 20. *Marc.* 14. (b) *In* 4. *d.* 23. *art.* 3. *dub.* 2. (c) *Lib.* 3. *ſum.*, *c.* 11.

miniſtrari hoc ſacramentum, etiam in locis publicis, ita ſi petant vel res exigat?

Reſponſio.

QUamvis ordinariè hoc ſacramentum, ægris lecto decumbentibus miniſtretur, poteſt tamen & debet in caſu propoſito & ſimilibus miniſtrari in loco, in quo æger deprehenditur, ſive in Eccleſia, ſive alibi, dummodo ſit vera infirmitas, nec aliunde fiat ſacramento irreverentia, neque aliorum Sacramentorum magis neceſſariorum miniſtratio impediatur.

Prior aſſertionis pars patet ex uſu & conſuetudine Eccleſiæ; ſolent enim ægri ad mortem jam inclinantes lecto decumbere & in eo inungi, quo pacto cæremoniæ & reverentia ſacramento debita facilius ſervantur. Altera quoque probatur, quia non legitur prohibitum hoc pacto, & ijs in locis miniſtrare.

Dix-

Dixi, (*dummodo ſit vera peſtis & infirmitas*) propter melancholicos, maniacos, & ſimiles, qui tempore peſtis vagari ſolent, exiſtimantes temerè, & ſine ullo fundamento ſe peſte infectos, cùm non ſint, in quibus diſcernendis prudens, & circumſpectus debet eſſe paſtor, ne quis hoc Sacramentum facilè miniſtret.

Dixi ſecundò: (*nec aliunde fiat irreverentia ſacramento*) propter illos, & illas, qui præ morbo ſemiamentes inciviliter, & inhoneſtè partes inungendas nudarent; in illo enim caſu eſſet habenda ratio reverentiæ ſacramenti, & illud potiùs poſtponendum, quod ordinariè non eſt tantæ neceſſitatis.

Dixi tertio: *neque aliorum ſacramentorum magis neceſſariorum miniſtratio impediatur*) quia bonum publicum præferri debet privato, & miniſtratio ſacramentorum magis neceſſariòrum, minus neceſſariorum. Itaque ſi ratione peſte infecti, qui in eccleſia ungi vellet, impedienda eſſet miniſtra-

tio baptiſmi, Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, dimittendus eſſet potiùs ſine ſacramento.

Dices: Mos eccleſiæ habet, ut myſteria ſacra non niſi in locis ſacris miniſtrentur.

℞. Hoc proprium & familiare eſſe huic ſacramento, ut in lecto miniſtretur propter neceſſitatem, & impotentiam ipſius recipientis, & forte etiam propter partes corporis inungendas, quæ majori cum reverentia præſertim in fœminis, & eccleſiaſticis perſonis, in lecto inunguntur.

QUÆSTIO XVI.

An econtra & illis, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cùm ijs ſint viribus, ut poſſint domo infecta egredi, & ad ſalubriorem locum migrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Intelligit paſtor ſubditum derepente peſte infectum,

feſti-

feſtinat ad illum, rogátque ut ex domo infecta egrediatur, & locum accedat ſalubriorem, in quo illi minori contagionis periculo Sacramenta miniſtret: Ægrotus non vult ſuſcipere hoc Sacramentũ niſi lecto decumbens. Quæritur; an paſtor teneatur tantiſper expectare, donec lecto decumbat, & ibi Sacramentum illi miniſtret?

Reſponſio.

NOn tenetur expectare, ſed contra æger juxta vires ſuas tenetur ad locum, miniſtrationi huius Sacramenti idoneum, ſive Eccleſiam, ſive alium quemcunq; minori contagionis periculo obnoxium, accedere, niſi aliquid ſit, quod eum legitimè excuſet, aliàs peccat contra charitatem, patrem ſpiritualem periculo mortis ſine cauſa exponendo, ut ex dictis primo capite manifeſtum eſt.

Dices: Quid ſi æger de hac obligatione ſufficienter inſtructus, nec ullam legitimam excuſationem habens, nolit locum ſalubriorem accedere tene-

bitúrne paſtor domum cum vitæ periculo ingredi, & in lecto Sacramentum miniſtrare?

℞. Non teneri, non propter vitæ periculum, quod paſtor certis remediis adhibitis aliquo modo forte vitare poſſet, ſed propter pravam ægri interiorem diſpoſitionem: eſt enim in actuali peccato, volens paſtorem adire periculum vitę, ſine neceſſitate, & conſequenter non eſt capax Sacramentalis gratiæ, niſi opinionem mutet, & ſano paſtoris judicio acquieſcat.

QUÆSTIO XVII.

An etiam pueris, qui capaces ſunt Sacramenti Pœnitentiæ?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn eſt moris in diœceſi Leodien. ut Extrema Unctio detur, niſi ægris jam grandioribus, neque vidi unquam ulli miniſtrari ante annum ætatis vigeſimum. Huius occaſione quæritur, an paſtores teneantur miniſtrare pueris peſte infectis, qui capaces ſunt

Sacra-

Sacramenti Pœnitentiæ, an verò ex conſuetudine Leodienſ. excuſentur?

Reſponſio.

PRimo dico ſatis certum eſſe, hoc Sacramentum poſſe dari pueris quando peccare incipiunt & ſunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ. Ita docent (*a*) Bonaventura, (*b*) Antoninus (*c*) Richardus. Ratio eorum eſt, quia eiuſmodi pueri ſicut ſunt capaces effectus Sacramenti Pœnitentiæ, ita etiam ſunt capaces effectus extremæ unctionis, poſſunt enim habere peccata, & peccatorum reliquias, & alleviari, & confirmari: ut labores morbi levius ferant & tentationibus dæmonis faciliùs reſiſtant & ſanitatem corporis, ſi illis expedierit conſequantur, qui ſunt effectus Sacramenti extremæ unctionis ſecundum (*d*) Concilium Trident.

(a) *Bonavent. in 4. diſt. 23. quæſt. 2.*
(b) *Anton. 3. part. 14. c. 8. §. 3.*
(c) *Richard. in 4. diſt. 23. quæſt. 4.*
(d.) *Seſſ. 14. de doctr. extr. unct. c. 2.*

miniſtrari hoc ſacramentum, etiam in locis publicis, ita ſi petant vel res exigat?

Reſponſio.

QUamvis ordinariè hoc ſacramentum, ægris lecto decumbentibus miniſtretur, poteſt tamen & debet in caſu propoſito & ſimilibus miniſtrari in loco, in quo æger deprehenditur, ſive in Eccleſia, ſive alibi, dummodo ſit vera infirmitas, nec aliunde fiat ſacramento irreverentia, neque aliorum Sacramentorum magis neceſſariorum miniſtratio impediatur.

Prior aſſertionis pars patet ex uſu & conſuetudine Eccleſiæ; ſolent enim ægri ad mortem jam inclinantes lecto decumbere & in eo inungi, quo pacto cæremoniæ & reverentia ſacramento debita facilius ſervantur. Altera quoque probatur, quia non legitur prohibitum hoc pacto, & ijs in locis miniſtrare.

Dix

Dixi; (*dummodo ſit vera peſtis & infirmitas*) propter melancholicos, maniacos, & ſimiles, qui tempore peſtis vagari ſolent, exiſtimantes temerè, & ſine ullo fundamento ſe peſte infectos, cùm non ſint, in quibus diſcernendis prudens, & circumſpectus debet eſſe paſtor, ne quis hoc Sacramentum facilè miniſtret.

Dixi ſecundò: (*nec aliunde fiat irreverentia ſacramento*) propter illos, & illas, qui præ morbo ſemiamentes inciviliter, & inhoneſtè partes inungendas nudarent; in illo enim caſu eſſet habenda ratio reverentiæ ſacramenti, & illud potiùs poſtponendum, quod ordinariè non eſt tantæ neceſſitatis.

Dixi tertio: *neque aliorum ſacramentorum magis neceſſariorum miniſtratio impediatur*) quia bonum publicum præferri debet privato, & miniſtratio ſacramentorum magis neceſſariorum, minus neceſſariorum. Itaque ſi ratione peſte infecti, qui in eccleſia ungi vellet, impedienda eſſet miniſtra-

Dixi, (*dummodo ſit vera peſtis & infirmitas*) propter melancholicos, maniacos, & ſimiles, qui tempore peſtis vagari ſolent, exiſtimantes temerè, & ſine ullo fundamento ſe peſte infectos, cùm non ſint, in quibus diſcernendis prudens, & circumſpectus debet eſſe paſtor, ne quis hoc Sacramentum facilè miniſtret.

Dixi ſecundò: (*nec aliunde fiat irreverentia ſacramento*) propter illos, & illas, qui præ morbo ſemiamentes inciviliter, & inhoneſtè partes inungendas nudarent; in illo enim caſu eſſet habenda ratio reverentiæ ſacramenti, & illud potiùs poſtponendum, quod ordinariè non eſt tantæ neceſſitatis.

Dixi tertio: *neque aliorum ſacramentorum magis neceſſariorum miniſtratio impediatur*) quia bonum publicum præferri debet privato, & miniſtratio ſacramentorum magis neceſſariorum, minus neceſſariorum. Itaque ſi ratione peſte infecti, qui in eccleſia ungi vellet, impedienda eſſet miniſtra-

tio baptiſmi, Pœnitentiæ, vel Euchariſtiæ, dimittendus eſſet potiùs ſine ſacramento.

Dices: Mos eccleſiæ habet, ut myſteria ſacra non niſi in locis ſacris miniſtrentur.

℟. Hoc proprium & familiare eſſe huic ſacramento, ut in lecto miniſtretur propter neceſſitatem, & impotentiam ipſius recipientis, & forte etiam propter partes corporis inungendas, quæ majori cum reverentia præſertim in fœminis, & eccleſiaſticis perſonis, in lecto inunguntur.

QUÆSTIO XVI.

An econtra & illis, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cùm ijs ſint viribus, ut poſſint domo infecta egredi, & ad ſalubriorem locum migrare?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Intelligit paſtor ſubditum derepente peſte infectum, feſti-

feſtinat ad illum, rogátque ut ex domo infecta egrediatur, & locum accedat ſalubriorem, in quo illi minori contagionis periculo Sacramenta miniſtret: Ægrotus non vult ſuſcipere hoc Sacramentũ niſi lecto decumbens. Quæritur; an paſtor teneatur tantiſper expectare, donec lecto decumbat, & ibi Sacramentum illi miniſtret?

Reſponſio.

NOn tenetur expectare, ſed contra æger juxta vires ſuas tenetur ad locum, miniſtrationi huius Sacramenti idoneum, ſive Eccleſiam, ſive alium quemcunq; minori contagionis periculo obnoxium, accedere, niſi aliquid ſit, quod eum legitimè excuſet, aliàs peccat contra charitatem, patrem ſpiritualem periculo mortis ſine cauſa exponendo, ut ex dictis primo capite manifeſtum eſt.

Dices: Quid ſi æger de hac obligatione ſufficienter inſtructus, nec ullam legitimam excuſationem habens, nolit locum ſalubriorem accedere tene-

bitúrne paſtor domum cum vitæ periculo ingredi, & in lecto Sacramentum miniſtrare?

℟. Non teneri, non propter vitæ periculum, quod paſtor certis remediis adhibitis aliquo modo forte vitare poſſet, ſed propter pravam ægri interiorem diſpoſitionem: eſt enim in actuali peccato, volens paſtorem adire periculum vitę, ſine neceſſitate, & conſequenter non eſt capax Sacramentalis gratiæ, niſi opinionem mutet, & ſano paſtoris judicio acquieſcat.

QUÆSTIO XVII.

An etiam pueris, qui capaces ſunt Sacramenti Pœnitentiæ?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

NOn eſt moris in diœceſi Leodien. ut Extrema Unctio detur, niſi ægris jam grandioribus, neque vidi unquam ulli miniſtrari ante annum ætatis vigeſimum. Huius occaſione quæritur, an paſtores teneantur miniſtrare pueris peſte infectis, qui capaces ſunt

Sacra-

Sacramenti Pœnitentiæ, an verò ex conſuetudine Leodienſ. excuſentur?

Reſponſio.

PRimo dico ſatis certum eſſe, hoc Sacramentum poſſe dari pueris quando peccare incipiunt & ſunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ. Ita docent (*a*) Bonaventura, (*b*) Antoninus (*c*) Richardus. Ratio eorum eſt, quia eiuſmodi pueri ſicut ſunt capaces effectus Sacramenti Pœnitentiæ, ita etiam ſunt capaces effectus extremæ unctionis, poſſunt enim habere peccata, & peccatorum reliquias, & alleviari, & confirmari: ut labores morbi leviùs ferant & tentationibus dæmonis faciliùs reſiſtant & ſanitatem corporis, ſi illis expedierit conſequantur, qui ſunt effectus Sacramenti extremæ unctionis ſecundum (*d*) Concilium Trident.

(a) *Bonavent. in 4. diſt. 23. quæſt. 2.*
(b) *Anton. 3. part. 14. c. 8. §. 3.*
(c) *Richard. in 4. diſt. 23. quæſt. 4.*
(d.) *Seſſ. 14. de doctr. extr. unct. c. 2.*

Neque obſtare poteſt minor diſpoſitio nec minor reverentia propter minorem ætatem, quia non requiritur maior diſpoſitio, nec major reverentia ad extremam unctionem, quàm ad pœnitentiam, imò minor, quia pœnitentia requirit majorem cognitionem & diſcretionem ad juſtum conſcientiæ examen inſtituendum ut patet.

Secundò dico parochialia vicinarum diœceſum præſcribere, ut Sacramentum hoc detur pueris communicare incipientibus. Ita (*a*) Mechlinienſe, & (*b*) Ruremundenſe, (*c*) Leodienſe aliquid plus indicat, dum dicit: *Datur adultis nõ pueris, qui necdum per viſum, auditum, tactum &c. deliquerunt*: ergò à contrario ſenſu indicat dandum pueris, qui per viſum, auditum, tactum deliquerunt, ſive ante communicarint, ſive non.

Tertiò dico, paſtores ordinariè excuſari, qui non inungunt pueros peſte infectos, qui jam uno, vel duobus, vel (tribus

(a) *Pag.*65.(*b*)*pag.*87. *in fin.* (c) *Pag* 134.

tribus annis confeſsi fuerunt & commu-nicarunt, propter conſuetudinem non inungendi in huiuſmodi ætate Leodij receptam, ſicuti excuſantur parentes, qui prohibent pueris ſuis, ne communicent etiam poſt duodecimum annum, ſecundùm (*a*) Za, & alios.

Poſtremò dico non (*b*) excuſari paſtores, qui pueros peſte infectos capaces, Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi nunquam communicarint, non inungunt, quando nullum aliud Sacramentum poſſunt recipere, quia aliàs tales pueri periculo æternæ damnationis exponerentur. Nec credo in hoc caſu quemquam hanc aſſertionem negaturum, quia hæc pars eſt tutior, & in dubijs pertinentibus ad ſalutem, etiamſi variæ ſint opiniones, tutior pars eſt eligenda.

Dices: Quid ſi dubium ſit, an pueri peſte infecti nec valentes aliud Sacra-

(a) *Verb. Euchariſtia. n.*12.

(*b*) *Zambr. in aureis deciſ. c.*5. *dub.* 1. *n.*6.

mentum recipere ſint capaces pœnitentiæ, quid illo caſu facient paſtores.

℟. Cum (*a*) Zambrano dandam eſſe Extremam Unctionem ſub conditione: Licet (inquit) in caſu dubij, uſus, rationis videatur eſſe tutius non dare unctionem, quando dicti pueri poſſent recipere Sacramentum Pœnitentiæ ſub conditione, quamquam non ſit omninò improbabile, etiam tunc poſſe dari unctionem ſub conditione ſcilicet ſi es capax, propter maximam eius utilitatem, & fructum in tali articulo mortis, quem ſummopere refert fœliciter concludere.

QUÆSTIO XVIII.

An etiam adultis, qui Sacramentum Euchariſtiæ, necdum receperunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis; Paſtor inungens peſte infectum, offendit & alios peſte infectos morti propinquos, nec habet ſecum Sacramentum Euchariſtiæ, habet

(*a*) *ſup.*

habet verò Extremæ Unctionis: quæritur, an illis teneatur Sacramentum Extremæ Unctionis conferre antequam miniſtrarit Sacramentum Euchariſtiæ?

Reſponſio.

TEnetur, quia quicquid vulgus ſentiat, neque ex ſacra Scriptura, neque ex Conciliis, & decretis Pontificum, neque ex communi Patrum vel Scholaſticorum Doctorum ſententia habetur eſſe ordinem neceſſarium inter Euchariſtiam & Extremam Unctionem; ita ut Extrema Unctio recipi non poſſit, ſi prius non ſit recepta Euchariſtia: Imò olim ſolere aliquando dari Unctionem ante viaticum, docent plerique (*a*) Doctores.

Dices: Unde fit ergo ut contrarius ordo ſervetur, hoc eſt, ut communiter præmittatur Euchariſtia Extremæ Unctioni?

℞. Primò quia ordinariè ægri reci-

(a) *Durand. lib.* 1. *de ritib. eccleſ. c.* 20. *n.* 23. *Petr. Venerab. lib.* 3. *epiſt.* 4.

piunt Euchariſtiam antequam ſit adhuc neceſſaria extrema unctio, ex quo non videntur adhuc tendere ad mortem: deinde, quia Euchariſtia exiſtimatur, ſicut revera eſt magis neceſſaria.

Dices ſecundò: Catechiſmus Romanus de hac quæſtione loquens, vult præmitti Euchariſtiam Extremæ Unctioni, ſic enim habet: *Quoniam omni ſtudio curare oportet, ne quid Sacramenti gratiam impediat, ei verò nihil magis adverſatur, quàm alicuius peccati mortiferi conſcientia, ſervanda eſt Eccleſiæ Catholicæ perpetua conſuetudo, ut ante Extremam Unctionem, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramentum adminiſtretur:* ergò non debet adultis miniſtrari, qui necdum Euchariſtiam receperunt.

℟. Id quod de perpetua conſuetudine à Catechiſmo dicitur, vel referendum eſſe ad ſolum Sacramentum Pœnitentiæ, quia ratio in principio verborum poſita nō aliud probat, nam con-

(a) *c.6. poſt med. §. Quoniam vero.*

conſcientia peccati mortalis non tollitur per Euchariſtiam, ſed per Pœnitentiam, vel certe intelligi poteſt de Euchariſtia, ut abſolutè, cibus eſt animæ, non ut viaticum, vel denique Catechiſmum loqui de communi conſuetudine Eccleſiæ Romanæ aut Catholicæ majori ex parte, non verò de omnibus eius provincijs & regionibus Ita (*a*) Zuares.

℞. 2. Catechiſmum loqui de more, qui ſervari ſolet in ordinaria miniſtratione Sacramentorum, non autem loqui de caſu noſtro, quando non poteſt miniſtrari Euchariſtia, poteſt verò Extrema Unctio.

QUÆSTIO XIX.

An etiam in amentiam & furorem actis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

FOrſitan ex amentia & furore peſte infectorum, quiſpiam captabit occaſionem excuſandi ſe à miniſtratione huius Sacramenti, præſertim quòd

(a) *tom.4.in 3.D.Tho.diſp.44.ſect.1.*

hoc Sacramentum non ſit ita neceſſarium, & quia non poteſt hujusmodi hominibus ſine aliqua, ut apparet irreverentia miniſtrari: Horum occaſione quæritur, an ijs miniſtrandum ſit hoc Sacramentum?

Reſponſio.

Est miniſtrandum, ſi antequam in amentiā inciderint, piam erga hoc Sacramentum mentem geſſerint, nec amiſiſſe ſenſum in complacentiā peccati mortalis. Probatur jure (*a*) Canonico, *quia amentibus quæcunque pietatis officia conferenda ſunt*: loquitur autem de amentibus qui aliquando habuerunt judicium rationis: Deinde Euchariſtia requirit majorem reverentiam, & devotionem, quàm Extrema Unctio, ſed hujuſmodi amentia non impedit receptionem Euchariſtiæ, ut ſuperiore capite oſtendimus: ergo nec impedit receptionem Extremæ Unctionis. Nec obſtat Extremam Unctionem non eſſe neceſſariam, quia ſatis eſt eſſe

(a) *c. Qui recedunt*, 27. q. 6.

eſſe valdè utilem ut benè ponderat Concil. (*a*) Trident. & aliquando poſſe eſſe neceſſarium ex defectu receptionis aliorum Sacramentorum, & veræ contritionis, ut per illam fiat quis de attrito contritus. Neque etiam obſtat, quòd vix poſſit miniſtrari ſine aliqua indecentia, quia in articulo neceſſitatis in quo ſemper verſamur toleratur aliqua minor diſpoſitio & reverentia, quæ tamen non impediat gratiam habitualem quæ non toleratur extra neceſſitatem. Quare bene notavit (*b*) Sotus non dari amentibus Sacramenta extra articulum mortis propter illorum reverentiam.

Dices primò: Quid ſi amens reſiſtit, nec velit admittere ungentem.

Reſpondent (*c*) Doctores, amentes & phre-

(a) *Seſſ.* 19. *doctrina de Sacramento extremæ unctionis initio.* (b) *in* 4. 12. *q.* 1. *art.* 9. §. *Aliter tamen.* (c) *Palud. in* 4. *diſt.* 23. *q.* 3. *ar.* 2. *concl.* 11. *Anton.* 2. *p. tit.* 14. *c* 16. §. 6. *prope fin. de Fraſſius* 1. *p. deceſ. lib.* 1. *c.* 86.

& phreneticos, vel furioſos, ſi reſiſtant, eſſe ligandos, & fortiter tenendos, ut Extremam Unctionem recipere poſſint.

Dices 2. Potéſtne conſtare, quando amens amiſerit ſenſum in complacentia peccati mortalis?

℞. Vix (*a*) poſſe conſtare, ut patet ex uſu Eccleſiæ, quæ fere omnibus fidelibus in articulo mortis diſpenſat Sacramenta: *unusquiſque enim præſumitur (b) bonus donec probetur oppoſitum.* cuius in hoc caſu eſt difficillima, vel impoſſibilis probatio.

QUÆSTIO XX.

An etiam non petentibus?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus ſuperioribus capitibus frequenter accidere, ut peſte infecti varijs de cauſis non petant ſibi conferri Sacramenta, quod tamen frequentius accidit in Sacramento Extremæ

(a) *Sotus in diſt.* 15. *ar.*1. *col.*4. *ante fin.* (b) *c. Final, de præſumpt.*

tremæ Unctionis, tum propter ſpem longioris vitæ, qua frequentiſſimè decipiuntur mortales, tum propter impotentiam ſeu debilitatem memoriæ ægrotantium, tum propter indulgentiam parentum & amiçorum nolentium ægrum contriſtare, & plures alias. Horum occaſione quæritur, an paſtor etiam teneatur hoc Sacramentum illis miniſtrare.

Reſponſio.

TEnetur, ſi debitis temporibus tales uti ſolent Sacramentis. Eſt communis Scholaſticorum (*a*) ſententia, quam ſpeciatim probant Petrus de Ladeſma, & Henriques, & uſu Eccleſiæ quotidiano confirmatur: Quia ſic diſpoſiti in tali articulo cenſeri debent interpretativè petere, ut ante explicavimus, imò omnis fidelis, qui non eſt notorius peccator, nec notorius excommunicatus, & de quo non con-

(a) *Petrus de Ledeſma*, 1.*p*.*c*.6.*conc*. 6. *Henriq*.*lib*.3.*ſummæ*,*c*.10.*n*.1.

conſtat in complacentia peccati mortalis amiſiſſe uſum rationis, poteſt & debet inungi in articulo mortis, ut ſtatim diximus.

Dices: Peccat paſtor non miniſtrando hoc Sacramentum non petentibus.

℞. Peccare; quale verò peccatum ſit hujusmodi negligentia, pro varietate circumſtantiarum judicandum erit.

QUÆSTIO XXI.

An etiam illis, quorum omnia corporis membra peſtifero ſudore madent vel quorum anhelitus præter ſolitum immodicè fœtet.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Doctores Medici inter alia ſymptomata, quæ peſte infecti patiuntur, & iſta duo enumerant: Anhelitum ipſorum, quando morbus invaluit, ſupra modum gravem eſſe, & omnia corporis membra ſudore lethali,

li, & contagioſo madere, quæ non parvum adferunt miniſtraturis hoc Sacramentum periculum. Horum occaſione quæritur, an illis teneantur Paſtores miniſtrare hoc Sacramentum.

Reſponſio.

QUando peſte infecti dictis ſymptomatibus & ſimilibus laborant, non tenentur paſtores hoc Sacramentum miniſtrare, dummodo alia duo Sacramenta, puta, Pœnitentiæ & Euchariſtiæ vel alterum illorum receperint. Prior pars probatur ex ijs, quæ breviter ante diximus, & explicatur apertiùs, quia circa huiuſmodi peſte infectos, judicio medicorum non valent ordinaria remedia, quæ adhiberi ſolent ad vitandum contagionis periculum: nam & anhelitus illorum circumquaque diffuſus inſtar cadaveris graveolens, & ipſe ſudor contagione corruptus aërem ambientem ita infecerunt, ut certam quaſi accedentibus

cor

contagionem minentur, quod Lucanus de peſte infectis loquens, ſcitè expreſſit, his verbis:

Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem.
Raucida, quo perolent proiecta cadavera ritu.

Dixi, (*dummodo ægri alia duo Sacramenta Pœnitentiæ & Euchariſtiæ vel alterum illorum receperint*) quia ſi non receperunt, tenebitur paſtor etiam in hoc caſu iſtud miniſtrare, ſiquidem fideles minus exercitati in rebus ſpiritualibus, ſalutem ſuam concernentibus non ſolent fidere conſcientiæ ſuæ ſine Sacramento & ferè magis ſunt attriti, quàm contriti, ut meritò paſtor dubitare debeat de illorum ſalute, niſi hoc ſaltem Sacramentum illis miniſtret, per quod de attritis fiant contriti, & ſic fœliciter ex hac vita emigrent.

Dices: Tenetur ergò paſtor certo periculo vitam exponere, ut Extremam Unctionem miniſtret?

Reſp.

Reſp. Non ſimpliciter; ſecus in caſu quo nullum aliud poteſt miniſtrari Sacramentum, ut aliquoties ante diximus.

QUÆSTIO XXII.

Quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc Sacramentum tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

EXpedivimus duas partes huius capitis: diximus enim primò, qui teneantur hoc Sacramentum miniſtrare: ſecundò quibus illud miniſtrari debeat, vel non debeat. Reſtat poſtrema, ut inſpiciamus quibus modis tempore peſtis miniſtrari poſſit, vel non poſſit. Et imprimis quæritur, quis ſit modus optimus & maximè probandus miniſtrandi hoc Sacramentum?

Reſponſio.

ILle eſt, quod ſubſtantialia maximè certa, hoc eſt, oleum olivarum ab E-

piſco-

piſcopo benedictum, & verba quę proferre debet Sacerdos inungendo: *Per iſtam unctionem*: quæ habes in (*a*) parochiali. Et ceremonię Eccleſiæ, ut ſunt orationes, & Pſalmi, obſervantur, quãtum periculum tum ægroti, tum miniſtrantis patitur Singula ferè ex præcedentibus ſatis, & certa, & clara ſunt.

Dixi, (*ceremoniæ obſervantur*) quia per ſe hoc poſtulat reverentia Sacramenti.

Dixi, (*quantum periculum tum ægroti, tum miniſtrantis patitur,*) quia ex utroque capite tempore peſtis evenire ſolet, ut ſola ſubſtantialia miniſtrari debeant, ne ſi accidentalia ſubſtantialibus unctionibus præmittantur, interim æger ſine Sacramento decedat, vel ipſe miniſtrans peſte corripiatur.

Dices: Quale peccatum eſt in adminiſtratione huius Sacramenti peſte infectis præmittere accidentalia ſubſtantialibus?

℞. Ordinariè eſt mortale, quia communiter propter cæremoniarum multitu-

(a) *Pag.* 132.

titudinem & prolixitatem periculum eſt, ne peſte infecti moriantur, antequam ad ſubſtantialia deveniatur: poterit tamen per inadvertentiam eſſe veniale: vel nullum, quando ſcil. paſtor vel non advertit eſſe peſtem, vel per ignorantiam & inexperientiam non advertit ſymptomata peſtis, & inſtantem articulum mortis.

QUÆSTIO XXIII.

Quid ſit cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui inungunt peſte infectos oleo roſaceo, aut ex aliis floribus vel herbis expreſſo?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis: Occurrunt in agris, & ſylvis peſte infecti petentes ſibi miniſtrari extremam unctionem, nec habet paſtor oleum infirmorum, neque propter inſtantem ægrorum mortem videtur poſſe ex Eccleſia adferri: eſt verò ruri ad manum oleum roſaceum vel ſimile ex floribus vel herbis expreſ-

expreſſum: Quæritur an paſtor poterit cum huiuſmodi oleo Sacramentum hoc miniſtrare?

Reſponſio.

MOdus miniſtrandi in alio oleo quàm ex olivis expreſſo, eſt illicitus & omninò reprobandus, quia peccat contra eſſentialia Sacramenti: Nam ſolum oleum olivarum eſt apta materia illius ſecundum definitionem Concilij (*a*) Florentini, & ex verbis Jacobi ſatis clarè colligi poteſt, cum dicit, *ungentes eum oleo*. Nam oleum ſimpliciter dictum liquorem illum, qui ex olearũ baccis exprimitur, non ſolùm in Latinorum uſu, ſed etiam in Sacra Scriptura, & in communi modo loquendi ſignificat.

Dices. Poterit ſaltem tolerari in caſu extremæ neceſſitatis, puta, quia inungendus eſt aliquis, qui non poteſt recipere aliud Sacramentum?

℞. Minimè, quia ut jam diximus deficit

(a) *In decreto Eugenij.*

ficit in ſubſtantialibus, nec ſubſtantialia Sacramentorum per aliquod aliud ſimile ſuppleri ullo modo poſſunt. Quare cautè legenda eſt (*a*) Summa de Sacramentis à Victoria, quæ in his locis multorum manibus teritur, cum dicit, ad hoc Sacramentum conficiendum ſufficere oleum roſaceum, modò non ſit multum corruptum, quia ſive illud ſit corruptum, ſive integrum, perinde eſt ineptum ad hoc Sacramentum: & dicere contrarium eſt erroneum contra determinationem Concilij generalis Florentini.

QUÆSTIO XXIV.

Quid ſit de illorum qui miniſtrant in oleo olivarum non benedicto.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

INdubie in ordinaria adminiſtratione huius Sacramenti utendum eſt oleo benedicto; alioquin alter miniſtrans peccaret, an verò conficeret vel non

(a) *De ext. unct, q.* 216.

non conficeret Sacramentum, non eſt uſquequaque certum apud Doctores. Communior ſententia eſt non conficere, quæ eſt (a) D. Thomæ (b) Bonaventuræ (c) Paludani, & (d) Soti, qui aſſerit, certò ita tenendum eſſe, nullam verò aliam affert rationem, niſi quia Eccleſia Romana ita ſentit, quod tamen non probat. Quare non deſunt alij qui putent, confici & miniſtrari ſi de facto ſic conficiatur & miniſtretur: cuius ſententiæ ſunt (e) Victoria in ſumma de Sacramentis, & Emanuel Za (f) in Aphoriſmis. Fundamentum ſumi poteſt ex verbis D. (g) Jacobi, Dicit enim: *Vngentes oleo*, non dicit, benedicto, ſed ſimpliciter *oleo*, Occaſione huius controverſiæ quæritur, quid dicendum de modo miniſtrandi illorum, qui non habentes ad manum oleum infirmorum benedictum, utuntur oleo non benedicto, ne interim

(a) *In 4. diſt. 23. q. 1. ar. 2.* (b) *Ibid. ar. 3.* (c) *q. 2.* (d) *q. 216.* (e) *q. 216.* (f) *verb. Ext. vnct. n. 6.* (g) *Jacob. 5.*

rim dum oleum benedictum affertur, peſte infectus moriatur ſine hoc Sacramento.

Reſponſio.

TOlerari poteſt, ſi conditio addatur, vel ſubintelligatur, quatenus videlicet oleum non benedictum ſit apta materia, quia in ſimilibus caſibus dubijs oſtendimus Sacramenta hoc modo miniſtrari poſſe, quando periculum eſt in mora & agitur de ſalute animarum, hoc enim modo miniſtrando ſimul ſalvatur reverentia Sacramento debita per adjectam vel ſubintellectam conditionem, & ſuccurritur periculo ſalutis animæ proximi.

Dices: Quid ſi paſtor perſuaſus ſit ex ſententia D. Thomæ oleum non benedictum non eſſe aptam materiam huius Sacramenti, poterit nihilominus in ſimili neceſſitate uti huiuſmodi materia adjecta vel ſubintellecta (ut dictum eſt) conditione?

Reſp. Poterit depoſita perſuaſione, & aſſumpta dubitatione, ſi forſan oleũ

ſimplex eſſet apta materia; alias enim peccaret agendo contra conſcientiam, quamvis malè informatam, ut doceri ſolet in materia de conſcientia.

QVÆSTIO XXV.

Quid ſit de illorum, qui inungunt oleo olivarum, cui admixtus eſt alius liquor?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

OLeum olivārum ſimplex, hoc eſt nulli alteri liquori permixtum, eſt materia huius Sacramenti: ſic enim Scriptura Sacra, Concilia, & omnes Scholaſtici Doctores clarè definiunt: verùm quia fieri poteſt, ut mixtio aliqua fiat ſive caſu, quia forte incidit in ampullam olei infirmorum, alius liquor, puta, vini vel aquæ; ſive ex propoſito premente neceſſitate, puta, quia exiguum quid eſt olei, & plurimi peſte infecti inungendi veniunt. Quæritur idcircò, quid de modo miniſtrandi

cum huiuſmodi oleo mixto ſit cenſendum?

Reſponſio.

POteſt tolerari, ſi mixtio alterius liquoris non ſit tanta, ut ſubſtantiam olei in ſuam convertat: Quia nihil habet contra ſubſtantiam Sacramenti, manet enim oleum olivarum, immò, cum liquor admixtus ſit in minori quantitate, cenſetur converſus in olei ſubſtantiam, ita quòd totum illud mixtum cenſeri debeat oleum olivarum: hoc enim generale eſt in omnibus mixtionibus, ut major quantitas convertat in ſe minorem, & communicet dictæ minori ſuas qualitates: Ita ferè omnes noſtri Scholaſtici Doctores & Summiſtæ.

Dices: Quid ſi bis miſcuit alium liquorem in ea quantitate, ut ſi jungantur duæ partes externi liquoris admixti, ferè ſuperent, vel ſint æquales cum vera quantitate olei olivarum, poteſtnè quoque modus miniſtrandi in oleo ſic mixto tolerari?

Reſp. Poſſe deficiente altero certiori oleo, quia ſi forma externa, hoc eſt, externa ſpecies olei maneat, & ſuas qualitates adhuc ſervet, meritò dubitari poteſt, an ſit adhuc oleum, ideòque poterit paſtor in dubio illo oleo deficiente certiori, addita vel ſubintellecta conditione, uti.

Dices 2. Poterit quoque tolerari, ſi ratione multitudinis inungendorum, ter quater vel ſæpiùs huiuſmodi mixtio fiat?

Reſp. Videri quod non, quia, ut ante diximus, cùm in mixtione major quãtitas convertat in ſe minorem, & communicet illi ſuas qualitates, certum ſatis erit, non jam amplius eſſe oleum, ſed alium liquorem, qui oleum in ſui ſubſtantiam convertat, in quo Sacramentum miniſtrare ſacrilegium eſſet.

QUÆ-

QVÆSTIO XXVI.

Quid ſit de illorum, qui non habentes oleum infirmorum, ungunt peſte infectos chryſmate?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CHryſma interdum ſignificat omne oleum benedictum etiam ſine balſamo: qua ſignificatione utuntur diverſa Concilia & ſancti Patres. Interdum & magis propriè ſignificat oleum, cui miſcetur parum quid balſami, quod eſt materia propria Confirmationis, ratione huius æquivocationis: & quia verum eſt (ut ſtatim diximus) non annullari materiam hujus Sacramenti, ſi aliquid extranei liquoris illi admiſceatur, quæri poteſt, quid cenſendum ſit de modo miniſtrandi illorum, qui deficiente oleo infirmorum utuntur chryſmate propriè dicto, in ungendis infirmis tempore peſtis.

* * *

Reſponſio.

TOlerari quoq; poteſt hic modus miniſtrandi, quando aliud oleum haberi non poteſt; Ratio huius habetur ex antedictis, quia Chryſma compoſitum eſt ex oleo olivarum, cui exiguũ quid balſami admiſcetur, remanet ergò verum oleum olivarum, ſicut principale, quod ſufficit, ut hoc ſacramentum verè confici & miniſtrari poſſit. Huius ſententiæ eſt (*a*) Zuares, qui etiam exiſtimat fortaſſe aliquando in Eccleſia fuiſſe in uſu, ut hoc Sacramentum cum chriſmate propriè dicto conferretur, quod tamen ipſe non planè aſſerit, nec mihi videtur multum veriſimile, quia inconveniens eſt dicere unius Sacramenti in eccleſia varias fuiſſe materias, ut (*b*) Bellarminus de Confirmatione diſputans in ſimili arguit.

Dices: (*c*) Innocentius Primus poſt alla-

[a] *Tom.4. in 3. p. D.Thom. diſp.40. ſect.2. c.ult.* [b] *Tom.2. de confirm. c.9. argum.1. in 2. ſolut.* [c] *Innoc. I. Epiſt. 1.*

allatum D. Jacobi teſtimonium: *Infirmatur quis in vobis &c.* hoc modo loquitur: *Non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus, accipi vel intelligi debere, qui oleo ſancto chriſmatis perungi poſſunt in ſua aut ſuorum neceſſitate.* Eodem quoque modo loquitur Concilium Wormatienſe, Aquenſe, & alia.

Reſp. Gloſſatorem [*a*] Innocentij propterea dixiſſe ex quorundam ſententia, Epiſcopos, de quibus ibi loquitur Innocentius, propter dignitatem ſolitos fuiſſe in huius Sacramenti adminiſtratione uti etiam balſamo, licet non ut de eſſentia Sacramenti: Sed hoc non conſtat, nec probatur, & ideo ſicut voluntariè aſſeritur, ita voluntarie negari poteſt, præſertim cùm locus Innocentij propter æquivocationem antè dictam ſecundùm [*b*] Sotum poſſit de ſimplici oleo conſecrato (quod etiam interdum chriſma appellatur) intelligi.

[a] *In c. Illud ſuperfluum diſt. 95.*
[b] *in 4. diſt. 23. q. 1. art. 3.*

QUÆSTIO XXVII.

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant, pervertendo ordinem unctionum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

IN communi miniſtratione huius Sacramenti ordo ſervandus eſt per Diœceſim Leodien.[a] qui à Parochiali prçſcribitur, ut inprimis ungantur oculi: deinde aures: tertiò nares, quartò os, quintò pectus, ſextò pedes, quia hic ordo rebus ipſis eſt conſentaneus, & omnes Eccleſiæ noſtrates hunc ordinem ſervant. Huius occaſione quæritur: quid dicendum ſit de modo miniſtrandi illorum, qui, ut citiùs & minori periculo miniſtrent, ungunt primo loco organum, quod eſt illis magis obvium?

Reſponſio.

POteſt tolerari, quia ordo ille non ſpectat ad ſubſtantiam Sacramenti:

[a] *De extr. unct. pag.* 164.

ti: materia enim illius non eſt relatio aut ordo, ſed unctio: Quamvis igitur hic mutetur, ſervatur nihilominus unctio eſſentialis, & conſequenter ſi paſtor feſtinans primo loco aures, deinde oculos, & ſic in alijs, prout organum unius ſenſus, vel aliud ſe offert, vel non offert, verũ erit Sacramentum, & qualiſcunque ordinis inverſio excuſatur propter periculum & neceſſitatem, quæ carent lege, ut ſæpiùs diximus.

Dices. Poterit quoque tolerari, ut unica tantùm unctio fiat ad nares?

Reſp. Poterit non ſolùm in caſu peſtis, ſed & in ordinaria miniſtratione, imò vero juxta præſcriptum (*a*) Parochialis Leodienſis, monetur paſtor ut unam unctionem faciat ſuper ipſius naſi extremitatem: quod quidam non advertentes, ſicut ad manus, pedes, aures, oculos, duas ordinariè faciunt unctiones, duas etiam faciunt ad nares, contra Eccleſiæ noſtræ conſuetudinem.

[a] *Paroch. Leodienſ. p.* 166.

QUÆSTIO XXVIII.

Quid ſit de illorum, qui omittunt unctionem pedum & renum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

QUædam Eccleſiæ utuntur his duabus unctionibus, Eccleſia Leodienſis non utitur unctione renum, ne in viris quidem, nec etiam Parochiale illius meminit, & plures Doctores convenientiùs judicant illam omittere. Occaſione huius diverſitatis quæritur, quid dicendum de modo miniſtrandi illorum, qui utrámque omittunt?

Reſponſio.

POterit quoque tolerari, quía ſecundùm communem non peccat contra ſubſtantialia Sacramenti, & ſi quid accidentarium fortè omittitur, neceſſitas illud excuſat.

Dices. Concilium Florentinum has duas unctiones alijs quinque annumerat, vult enim hoc Sacramentum perfici his unctionibus, *in oculis*, ſcilicet

propter

propter viſum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, in manibus propter tactũ, in pedibus propter greſſum, in rebus propter delectationem ibi vigentem: ergò & illæ duæ pertinent ad ſubſtantiam, & conſequenter modus ſine illis miniſtrandi nullo caſu excuſari poteſt.

℞. Concilium enumerare ſeptem unctiones, non quaſi omnes ſint de ſubſtantia, ſed quia ſaltem in quibuſdam locis etiam illæ duæ ſolent adhiberi. Quod verba Concilij ſic accipienda ſint, patet ex univerſalis Eccleſiæ conſuetudine, quæ contentatur adhibere quinque unctiones ad organa quinque ſenſuum, ut plerique Doctores teſtantur: Imò nonnulli dicunt, duas illas non eſſe de præcepto, & poſſe etiam ſine cauſa omitti, præſertim in mulieribus propter pudorem, propter quem & quidam (*a*) illorum cenſent unctionem renum in mulieribus convenientiùs

(a) *Suppl. Gabriel. in 4. diſt. 23. q. 2. a 2. Soto q. 2. art. Victor in Summa q. 223.*

tius omitti quàm adhiberi, ut ante diximus.

Dices: Illæ duæ unctiones ſunt in uſu Eccleſiæ Romanæ.

Reſp. Poſſe eſſe in uſu ut particularis eſt Eccleſia, non autem ut eſt univerſalis, quia multæ ſunt Eccleſiæ, quæ illis non utuntur, ut præfati Doctores apertè teſtantur, & de Diœceſi Leodienſi nobis manifeſtum eſt.

QUÆSTIO XXIX.

Quid ſit de illorum, qui ungunt tantùm unum oculum, unam aurem, & ſic de reliquis ſenſuum organis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PArochialia noſtratia monent paſtores ut in unctionibus faciendis primò dextrum oculum, deinde ſiniſtrum inungant, & ſic in reliquis organis ſenſuum. Et ordinariè ita conſuevit fieri. Huius occaſione quæritur, an in caſu peſtis hic etiam modus & ritus miniſtrandi obſervari debeat, an

verò

verò tolerari poſſit, ut tantùm unum cujuslibet ſenſus organum inungatur?

Reſponſio.

TOlerari poteſt: Quamvis enim communiter inungatur utrumq;, ac ſeclusâ neceſſitate ita faciendum ſit propter (*a*) conſuetudinem Eccleſiæ, tamen non eſt de eſſentia Sacramenti: in una enim parte organi (licet virtus eius in pluribus vigeat) ſufficienter ſignificatur unctio talis ſenſus.

Dices. Erit perinde, quam partem inungat?

℞. Erit, tum propter rationem jam dictam, quia ſalvatur ratio unctionis, etiamſi qualiscunque fiat, dummodò veram rationem unctionis ſervet, juxta communem loquendi morem; tum quia ordo non eſt de eſſentia, ut ante diximus, ſed ſola unctio. Sufficit ergò illam ad unum qualecunque organum ob neceſſitatem adhibere, maximè quando peſte infectus non poteſt com-

(a) *Parochi. omnia noſtr.*

commodè in alteram partem corporis converti, niſi tum illius tum miniſtrantis periculo.

QUÆSTIO XXX.

Quid ſit de illorum, qui ungunt tantùm organum magis ad unctionem expoſitum, hoc pacto formam recitando: Per iſtam ſanctam unctionem, & ſuam miſericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum?

Quæstionis Explicatio.

FRequens eſt, ut peſte infecti non poſſint recipere niſi unam vel duas unctiones, vel quia nimis ſunt proximi morti, vel quia nimis magnum contagionis periculum adminiſtranti imminet, vel quia multi ſunt peſte infecti, & paſtor ſolus eſt, timétque idcircò, ne, ſi velit omnes ſigillatim unctiones adhibere ſingulis, interim plerique ſine hoc Sacramento decedant, Occa-

ſione horum quæritur, quid ſit cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui præſcripto ritu inungunt.

Reſponſio.

HIc modus dubius eſt, & conſequenter reprobandus, niſi in caſu, quo aliter miniſtrari non poſſit. Ratio prioris partis eſt, quia non eſt certum an ad valorem Sacramenti ſufficiat una unctio: Pleríque enim omnes videntur requirere quinque. Ratio poſterioris eſt, quia in illo caſu præſtat miniſtrare dubium Sacramentum ſub conditione expreſſa vel ſubintellecta, quàm nullum, ut patet.

Dices: Non poterit ergò ad vitandum contagionis periculum uſitari.

℟. Non poterit, quia dans incertum Sacramentum, cùm poſſit certum, periculo ſacrilegij ſe exponit.

Dices 2. Hic modus ab aliquot Parochialibus & ritualibus libris vicinarum Diœceſium probatur, & præſertim (*a*) Mechlinienſe, ſic enim habet,

In

(a) *Mechlin. de anno* 1588.

In morbis contagioſis, & peſte graſſante, ut periculum vitetur, ſufficit inungi ſenſus organum magis ad unctionem expoſitum aut detectum, dicendo, per iſtam ſanctam unctionem & piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus, quicquid deliquiſti per viſum, auditum, odoratum, guſtum, tactum, & greſſum. Et Ruremundenſe (*a*) totidem penè verbis: Deinde hactenus probarunt illum quidam Theologi Lovanienſes, & nominatim (*b*) Molanus in ſuo compendio Theologiæ practicæ. Præterea Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Dominus Octavius Frangipanus, Epiſcopus (*c*) Tricaritenſis, pridem his in partibus Nuncius Apoſtolicus benè de Eccleſia Leodienſi meritus in directorio Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, non ſolùm hunc probat, ſed etiam per Diœceſim Colonienſem graſſante peſte (quod ibi frequens eſt) ad evitandum con-

(a) *Rurem. de anno* 1589. (b) *Molanus tract. de extr. unct. num.* 12. (c) *Direct. Colon. edit. anno* 1559.

contagionis periculum uſitandum concedit. Idipſum probari quoque videtur ratione: Primò enim hoc modo miniſtrandi nihil omittitur, quod ad illius ſubſtantiam pertinet: ſi enim aliquid eſſet, illud videretur, quòd non ſint quinque unctiones; ſed hoc non eſt neceſſarium, quia unica unctione ſatisfit verbis D. Jacobi: *Infirmatur quis in vobis inducat Presbyteros Eccleſiæ, & ungant eum oleo*; ad complementum enim veritatis horum verborum non eſt neceſſaria multiplex unctio, ſed una ſufficit, ſicut ad veritatem verborũ Chriſti (*a*) (*Baptizantes eos*) una aſperſio, vel ablutio: Deinde hic modus pius eſt, & nullum habet inconveniens: Pius quidem, quia hoc modo plures inunguntur in extremis, & ſalvabuntur, qui aliàs defectu unctionis damnarentur: nullum quoque habet inconveniens, quia ſi quòd eſſet, illud videri poſſet, quod in unctione aliquid ſubſtantiale deeſſet, quod jam falſum eſſe oſtendimus.

(a) *Matth.* 28.

R Pro-

℟. Propter tantorum virorum auctoritatem, & rationes jam dictas hucuſque exiſtimavi ad vitandum contagionis periculum poſſe miniſtrari iſtud Sacramentum hoc modo: verùm re propiùs examinata, & cum pluribus communicata, videtur non poſſe, ſiquidem fatendum eſt ad minus Sacramentum hoc pacto miniſtratum dubium eſſe propter omnium penè (*a*) Doctorum Scholaſticorum auctoritatem. Ad rationes verò dictas reſpondetur: Ad primam, hoc ipſum eſſe dubium, an nihil ſubſtantiale omittatur, quandoquidem (ut jam diximus) omnes ferè Scholaſtici tenent unicam unctionem non ſufficere ad eſſentiam hujus Sacramenti, hoc autem ſufficit ut Sacramentũ debeat haberi incertum, ac proinde ſacrilegium videri poſſit ob ſolum contagij periculum dare Sacramentum incertum, cùm certum dari poſſit, ſed & hic agendi modus conjunctus videtur cum gravi injuria proximi,

(a) *ſupr. in 4. diſt. 23.*

ximi, qui ſi ſolùm attritus ſit, æternæ damnationis periculo ab animæ ſuæ curatore exponi videtur. Ad D. Jacobum dico, eum non fuiſſe ſollicitum, ut eſſentialia Sacramenti exprimeret, ſed præſuppoſuiſſe miniſtros ſcire quid illis faciendum incumberet, & eo minùs de hoc debuiſſe eſſe ſollicitum, quòd populo ſcriberet, ad quem non pertinet ſcire quot unctiones requirantur. Nec eſt ſimile, quod adfertur de Chriſto, quia Chriſtus Dominus qui Baptiſmum inſtituit ad ipſos eius Sacramenti miniſtros ſermonem inſtituit, dicens (*a*) *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Addo, quòd ut certiſſimum eſſet, atque adeò fide tenendum, plures unctiones requiri: adhuc veriſſimè (*b*) D. Jacobus dicere potuiſſet, & ungant eum oleo. Deinde quòd non minus generaliter dicat D. Jacobus: (*c*) *Oratio fidei ſalvabit infirmum*, & tamen non quævis oratio ſufficit, ſed ea requiritur, in qua ut mi-

(a) *Matth.* 28. (b) *Jac.* 4. (c) *ſupr.* 55.

ut minimum quinq; ſenſuum expreſſa mentio fiat, etiam eorum judicio, qui unicam unctionem ſufficere contendunt. Ad ſecundam rationẽ reſpondeo jam declaratum eſſe hunc modum veriùs videri ſacrilegiũ & proximo injurioſum, præterquã in illo extremæ neceſſitatis caſu, quo præſtaret habere ſacramentum incertum, quàm nullum.

Dices tertiò. In Sacramento Pœnitentiæ valida eſt confeſſio, etiamſi propter inſtantem mortem, vel magnum contagionis periculum nõ poſſit integra fieri, ergò & validum erit Extremæ Unctionis Sacramentum etiamſi propter ſimilia pericula non poſſint omnes unctiones adhiberi. Ita quidem (*a*) argumentantur.

℞. Exemplum de confeſſione non eſſe ſimile, aut probare oppoſitum; nam ſi dum confitetur pœnitens ante acceptam abſolutionem moriatur, nõ recipit Sacramentum, nec gratiam Sacramenti: Si verò priuſquam moriatur,

(a) *Summa confeſſ. lib. 3. tit. 34. q. 140.*

tur, integrè abſolvatur, tunc Sacramentum recipit & effectum eius. Hic ergò poſterior caſus non eſt ſimilis, quia ibi eſſentialiter perficitur Sacramentum Pœnitentiæ: nam etſi tunc non ſit materialiter integra confeſſio, eſt tamen formaliter, accedentéque integra abſolutione eſſentialiter perficitur Sacramentum: in præſenti autem caſu nec forma, nec materia eſſentialis applicatur, unde nec Sacramentum eſſentialiter perficitur.

QUÆSTIO XXXI.

Quid ſit de illorum qui unico breviſſimo motu attingunt quinque organa ſenſuum liniendo unum oculum, unam aurem, unam manum, nares & os, & ſuper hanc totam unctionem unicam breviſſimam formam proferendo videlicet per has ſacras unctiones remittat tibi Deus quicquid per viſum, auditum, odoratum, guſtum, vel tactum peccaſti?

Quæ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

SUares (*a*) invenit hunc modum miniſtrandi pro caſu peſtis, & alijs ſimilibus, veluti præcedente probabiliorem, quia ut apparet in hoc ſervantur quinque unctiones, quæ ſecundùm communem ferè opinionem Scholaſticorum videntur de eſſentia huius Sacramenti: Quæritur modò, quid de illo cenſendum?

Reſponſio.

VIdetur probandus tempore neceſſitatis, & maximè tempore morbi contagioſi; quia in eo ſervantur omnia eſſentialia, videlicet, unctiones quinque ſenſuum, quæ tenent locum materiæ & breviſſimè & celerrimè perfici poſſunt, cùm unctiones non habeant determinatam quantitatem: deinde forma, quæ æquivalet, alijs quinque partialibus, quia dum expreſsè nominantur quinq; ſenſus, reliqua omnia verba ſuper ſingulos apertè ca-

(a) *Tom.* 4. *diſput.* 41. *ſect.* 3. §. *oppoſitam ſententiam.*

cadunt: Quòd enim cætera verba quinquies quaſi materialiter non repetantur, videtur parum aut nihil referre ad ſubſtantiam Sacramenti.

Dices 1. Eccleſia non conſuevit uti hoc modo.

Reſp. Hoc ſolum probare hunc modum non eſſe uſurpandum, niſi urgente neceſſitate, quia conſuetudo ſolùm habet vim cujuſdam legis, & ideò propter neceſſitatem licitè ab illa diſcedi poteſt, & probari, quod alias probari nō deberet, (a) *cùm neceſſitas careat lege.*

Dices 2. Hoc modo non ſublevantur paſtores in caſu peſtis, periculum enim, quod illis imminet, provenit ex eo quòd organa inungenda non ſint obvia, nec illa aptari poſſint ad unctionem ſine periculo contagionis.

℟. Sublevari ex parte, quia forma tantùm ſemel profertur, quod breviori mora fieri poteſt, quàm ſi quinquies proferenda eſſet: quod tamen parum proderit, ſi interim mora trahenda eſt apud

(a) *c. Sicut. de conſ. diſt.* 1.

apud peſte infectum, dum organa ſenſim diſponuntur ad unctiones quinque applicandas. Itaque ſi mora protrahenda eſſet cum magno periculo, ne interim æger ſine Sacramento decedat, poſſet tunc quis uti Illuſtriſs. Domini Octavij & Molani formâ, quam præcedente quæſtione propoſuimus ſubintellecta ſaltem conditione, per regulam aliquoties repetitam, quia eo caſu, præſtat miniſtrare Sacramentum dubium quàm nullum.

QUÆSTIO XXXII.

Quid ſit de illorum, qui ad vitandam contagionem inungunt ſine oratione, dicendo tantùm hæc duo verba, ungo te, & ſtatim abſcedunt?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Quibuſdam Theologis viſum eſt, orationem non eſſe de eſſentia formæ huius Sacramenti: Iſtius opinionis fuerunt (*a*) Albertus, (*b*) Richardus,

(a) *In* 4. *di.* 23. *ar*, 3. (b) *ar.* 1, *q.* 4 *ad*

dus, (*a*) Paludanus, quos videtur ſequi (*b*) Navarr. in manuali. Quin etiam (*c*) Durandus audet vocare in dubium, an forma deprecativa ſit ſufficiens: Occaſione hujus quæritur, an modus miniſtrandi per verbum indicativum (ungo te) poſtpoſitâ oratione poſſit tolerari?

Reſponſio.

NOn poteſt tolerari, quia deficit in eſſentialibus, ſiquidem forma ſecundùm Concil. (*d*) Florentin. nec non uſum Romanæ & univerſalis Eccleſiæ debet eſſe deprecativa, & proferri per modum orationis, ut dicta Concilia ex verbis illis D. (*e*) Jacobi. (*ungant & orent ſuper eum*) benè colligunt.

Dices: D. Ambroſius dicitur uſus verbo indicativo, *ungo te.*

Reſp. Cum D. (*f*) Thoma verba

D d illa

(a) *q.* 1. *art.* 12. (b) *C.* 22. *n.* 5. (c) *in* 4. *diſt.* 23. *q.* 3. *num* 7. (d) *ſupr.* (e) *Jacob* 5. (f) *In* 4. *d.* 23. *q.* 1. *a.* 4. *ad* 3.

illa modi indicativi, quæ ſunt in uſu aliquarum Eccleſiarum non eſſe formam hujus Sacramenti, ſed eſſe cæremoniam quandam ſeu diſpoſitionem ad formam. Exiſtimat enim nullam Eccleſiam uti ſolis illis verbis modi indicativi, ſed præmittere illa ad explicandam actionem miniſtri, poſtea verò ſubjungere deprecationem.

QUÆSTIO XXXIII.

Quid ſit de illorum, qui loco unctionis diſtillant guttam olei in corpus peſte infecti?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis, offendit paſtor peſte infectum, præter expectationem ſuam, grave olentem, & peſtifero ſudore unde quaq; madentem, quæ duo ſymptomata juſtum illi timorem periculi contagionis injiciunt: Cùm ergò neq; manu corpori admotâ, auſit contingere, neq; virgam, aut aliud honeſtum inſtrumentum habeat, quo corpus ungere poſſit, ipſe effundit vel ſtillat

lat in corpus ægri olei unam guttam, reliqua eſſentialia, hoc eſt, formam à longè recitando: Quæritur, quid de hoc modo miniſtrandi cenſendum ſit.

Reſponſio.

Hic modus ad minus dubius eſt, & conſequenter reprobandus, neque uſitandus niſi in caſu quo Sacramentum aliter miniſtrari non poſſet. Ratio prioris partis eſt, quia non eſt certum, an plures unctiones ſint de neceſſitate Sacramenti, an verò ſufficiat una, ut ante obiter notavimus. Ratio poſterioris, quia præſtat, ut aliquoties diximus miniſtrare Sacramentum incertum ſub conditione, quàm nullum.

Dices; ſtillare vel fundere non eſt ungere, ſiquidem propriè loquendo ungere dicimus, cum oleo linimus aliquantum diffundendo, ergò non eſt dubius modus miniſtrandi, ſed ſimpliciter & in omni caſu reprobandus.

Reſp. Stillare vel fundere (quicquid ſit de grammatica ſignificatione)

 ux-

juxta morem loquendi ſacræ Scripturæ, idem ſignificare, quod ungere. Sic enim Dominus ad Samuelem loquens ait: *Hac ipſa hora cras mittam virum ad te de terra Beniamin, & unges eum ducem ſuper populum meum Iſrael.* Et tamen Samuel Dei præceptum executioni mandans ſolùm legitur (*a*) *effudiſſe oleum ſuper caput Saulis.* Item patet ex verbis Domini ad (*b*) Jacob: *Ego* (inquit) *ſum Dominus in Bethel ubi unxiſti lapidem*, & tamen ſolùm dicitur Jacob *fudiſſe oleum deſuper*: ergò ſecundùm ſcripturas ad unctionem non requiritur linitio, ſed ſufficit diſtillatio vel effuſio.

QUÆSTIO XXXIX.

Quid ſit de illorum, qui non manu immediatè, ſed ſpatula oblongiore ad vitandum contagionis periculum peſte infectum inungunt?

QUÆ-

(a) 1. *Reg.* 10. (b) *Gen.* 28.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MEminit hujuſmodi (*a*) Major, dum ait : *& ex conſequenti ſumitur color, quòd Extrema Unctio ſit danda peſtilenti in extremitate virgæ, quia ſic à contagione plerumque cavebitur* : meminit quoque illius parochiale Ruremundenſe. Hujus occaſione quæritur, quid cenſendum ſit de hujuſmodi modo miniſtrandi?

Reſponſio.

TOlerari & practicari poteſt, ſi tamen cautio adhibeatur, ut virga ſit verè oleo tincta, & verè ſequatur unctio eodem, vel quaſi eodem tempore, quo forma profertur : quia hoc pacto miniſtrando nihil ſubſtantiale Sacramenti deeſt aut vitiatur, non ex parte miniſtri, quia adeſt ſacerdos: nec vitiatur, quòd virga ungat, quia verè ungit, quod ad rationem Sacramenti ſufficit, ſicuti qui calamo ſcribit, verè dicitur ſcribere : neque ex parte materiæ, quia ponimus virgam oleo verè

(a) *In* 4. *d.* 23. (b) *Rurem. p.* 88.

inunctam, & veram unctionem: neq; ex parte formæ, quia illam quoq; præſupponimus, ſicut & intentionem miniſtri.

Dices: Debetnè virga hujuſmodi eſſe argentea, vel aurea, ut videntur quædam [*a*] parochialia requirere?

℞. Non eſt neceſſarium, ſed videntur ſolùm requirere virgam argenteam vel auream, propter reverentiam Sacramenti.

Dices 2. Poterit ergò paſtor quovis alio extraneo inſtrumento peſte infectum inungere ad vitandum contagionis periculum?

Reſp. Poterit, eſt enim idem judicium modò honeſtum ſit, ut ſervetur reverentia Sacramento debita.

Dices 3. Quid peracta unctione fiet de hujuſmodi inſtrumento vel virga, óleo infirmorum inuncta?

Reſp. Vel reſervabitur ad ſimilem uſum, vel comburetur, ut vult [*b*] parochiale Ruremundenſe.

QUÆ-

(a) *ſupr.* (b) *ſupr.*

QUÆSTIO XXXV

Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc Sacramentum ſine Clerico ſubſerviente?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

COntingit ſubinde peſte corripi & mori clericum, quem matricularium vocamus, qui in miniſtratione Sacramentorum paſtori ſubſervire obligatus eſt, nec prece, nec pretio alium reperiri poſſe, propter periculum contagionis: Hujus occaſione quæritur, quid cenſendum ſit de modo miniſtrandi illorum, qui nullo comitati clerico Sacramentum hoc diſpenſant?

Reſponſio.

POteſt tolerari, ut patet ex reſponſione (*a*) Alexandri III. Pontificis, qui interrogatus hac de re dixit: *Nos tibi duximus reſpondendum, quod Sacerdos uno præſente Clerico, & etiam ſolus*

(a) *De verb. ſign. c.* 14.

ſolus poteſt infirmum ungere: quæ verba gloſſa benè interpretatur de caſu neceſſitatis, hoc eſt, quando miniſter haberi non poteſt; (*a*) *Neceſſitas enim legem non habet, &* (*b*) *quod aliàs illicitum eſt, neceſſitas licitum facit.*

Ratio poteſt reddi inſpecta natura hujus Sacramenti, ſive unctio fiat per verbum indicativi modi dicendo (ungo) vel per verbum deprecativi dicendo (ungat te Deus) quocunque enim iſtorum modorum loqui debeat Sacerdos, poteſt ſolus nullo comite aſſiſtente illa verè proferre, quia nullius alterius in hoc eget miniſterio. Et confirmatur, quia (ut in noſtris parochialibus videre eſt) nullum requiritur à Clerico ſubſerviente miniſterium, niſi circa ritus quoſdam accidentales, quos in caſu peſtis communiter omittimus, poſtea coram omnibus in Eccleſia recitandos.

Dices: Quid ſi mulier parata ſit Sacerdoti ſervire, præſtabitnè mulieris opera

(a) *C 4. de conſuet.* (b) *C.4. de reg jur.*

opera uti, quàm ſine Clerico miniſtrare?

Reſp. Præſtat ſine mulieris opera. Hoc indicare videtur Pontifex cum dicit: *Sacerdotem ſolum ſi Clericus haberi non poteſt, ægros inungere poſſe.* Et clariùs colligitur ex Concilio (*a*) Nametenſi, ubi dicit: *prohibendum eſſe, ut nulla fœmina ad altare præſumat accedere aut presbytero miniſtrare?*

Neque obſtat, quòd videatur loqui de miniſterio altaris, quia eadem ratio in hoc caſu militat? per ſe enim indecens eſt, & contra reverentiam Sacramentis debitam, ut fœminæ circa illa miniſterium exhibeant, quæ jubentur ab (*a*) Apoſtolo, *In Eccleſia tacere, & capita ſua velare.*

QUÆSTIO ULTIMA.

Quibus modis frequentius peccari ſolet in adminiſtratione Extremæ Unctionis tempore peſtis.

(a) *Cap.* 3. (b) 1. *Cor.* 11.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

BReviter & ſummatim recenſentur peccata, quæ committi ſolent circa adminiſtrationem Extremæ Unctionis occaſione capta, vel ex parte ipſorum miniſtrantium, vel ſuſcipientium, vel modorum, quibus illa malè miniſtrari ſolet.

Reſponſio.

PRimò peccant paſtores, qui putant ſe non teneri miniſtrare Sacramentum Extremæ Unctionis tempore peſtis, & idcircò illud non miniſtrant.

Secundò: Et illi, qui propter leve aliquod periculum contagionis omittunt illud miniſtrare, cùm poſſint facilè communibus quibuſdam præſervativis, periculum illud vitare.

Tertiò: Peccant & alij ſimplices Sacerdotes, qui abſente, ſive juſtè, ſive injuſtè paſtore nolunt miniſtrare hoc Sacramentum.

Quartò: Etiam Religioſi Sacerdotes.

Quintò: Etiam Epiſcopi Sacerdotes,

Sex-

Sextò: Peccant, & nullum Sacramentum miniſtrant Diaconi, Subdiaconi, & alij inferiores, ſive Clerici, ſive Laici, cujuſcúnque conditionis & ſanctitatis, qui Extremam Unctionem in quacúnque neceſſitate miniſtrant.

Septimò: Et alij, qui vocati ex ſacrificio, quod celebrare cœperant, nolunt accedere cum Extrema Unctione peſte infectum, qui nullum aliud Sacramentum recipere poteſt.

Octavò: Et qui tempore interdicti hujuſmodi peſte infectum nolunt inungere.

Nonò. Et qui nolunt miniſtrare illis, de quibus probabiliter dubitatur, an ſint peſte infecti.

Decimò: Similiter & illi, qui recens peſte infectis nolunt miniſtrare.

Undecimò: Et illi qui nolunt miniſtrare illis, de quibus dubitant, an ſint mortui.

Duodecimò: Et illi, qui nolunt mini-

(a) *Vt ſupra hoc cap. quæſt.*

niſtrare in loco publico Eccleſia, vel platea, ſi neceſſitas hoc poſtulet.

Decimotertiò: Et illi contra peſte infecti, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cùm ijs adhuc ſint viribus, ut ad locum ſalubriorem poſſint accedere.

Decimoquartò: Et illi Sacerdotes, qui nolunt miniſtrare pueris capacibus Sacramenti pœnitentiæ.

Decimoquintò: Et qui nolunt miniſtrare amentibus, & in furiam actis, quando non conſtat clarè amiſiſſe ſenſum in complacentia peccati mortalis.

Decimoſextò: Et qui nolunt miniſtrare peſte infectis non petentibus, ſi ſolent temporibus conſuetis uti Sacramentis.

Decimoſeptimò: Et qui nolunt excommunicatis, qui ſigna mutatæ voluntatis & pœnitentiæ ediderunt.

Decimooctavò: Et qui nolunt miniſtrare illis, qui per morbum Sacramentum Pœnitentiæ non ſuſceperunt.

De-

Decimononò: Et qui nolunt illis, quorum corpora peſtifero ſudore madent, vel quorum anhelitus præter ſolitum immodicè fœtet, ſi nullum aliud Sacramentum receperint.

Vigeſimò: Similiter peccant, qui miniſtrant in oleo roſaceo, vel alijs floribus vel herbis expreſſo.

Vigeſimo primò: Et qui miniſtrant in oleo olivarum non benedicto, cùm aliud commodè haberi poſſit.

Vigeſimo ſecundò: Et qui miniſtrant in oleo olivarum, cui eſt alius liquor admixtus, ſi aliud haberi poſſit.

Vigeſimo tertiò: Et qui ungunt peſte infectum Chryſmate, niſi neceſſitas excuſet.

Vigeſimo quartò: Et qui inungendo pervertunt ordinem Unctionum, cùm poſſint illum ſervare.

Vigeſimo quintò: Et qui ungunt virga oblongiore non adhibita ſufficienti cautela, an vera fiat unctio, vel non.

Vigeſimo ſextò : Et qui loco unctionis diſtillant guttam olei in infirmum niſi gravis excuſet neceſſitas.

Dices : Quale peccatum eſt non miniſtrare Sacramentum Extremæ unctionis tempore peſtis.

Reſp. Nolle ordinariè miniſtrare, aut negligentem ſe habere hac in parte, peccatum eſt mortale, ut ex antedictis patet.

CA-

CAPUT SEXTUM, ET ULTIMUM.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Matrimonij tempore Peſtis.

QVÆSTIO I.

Utrum teneantur paſtores præſentiam ſuam exhibere celebrationi Matrimonij tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ANte Promulgationem Concilij Tridentini, & ſpeciatim Decreti irritantis & annullantis matrimonia clandeſtina, non fuiſſet nobis opus, quæſtiones de neceſſitate præſentiæ paſtoris ad celebranda matrimonia peſte infectorum, puta, concubinariorum & aliorum, qui ſponſa-

lia

lia cum virginibus inierunt vel etiam eas deflorarunt, vel ex eis proles ſuſcitarunt, movere, quia clandeſtinè contrahendo potuiſſent & ſuæ conſcientiæ fideique promiſſæ & legitimationi prolium ſatisfacere: Verùm, quia in hac diœceſi & vicinis Decretum matrimonia clandeſtina irritans, hoc eſt, quæ fiunt ſine parochi vel alterius Sacerdotis de ejus vel ordinarij licentia, & duorum vel trium teſtium præſentia non ſolùm eſt promulgatum, ſed etiam uſu receptum: Judicavi utile fore, ſi in poſtrema hujus Tractatus parte, conſueta methodo, quanta poſſem brevitate etiam quæſtiones, quæ tempore peſtis de hiſce rebus à paſtoribus & alijs moveri poſſent, proponerem, illiſque pro exiguitate ingenij mei, ſacro Concilio Tridentino, ſacriſque Canonibus, & Doctorum Theologorum & Canoniſtarum ſententijs inhærendo, ſatisfacerem. Neque, ut confidimus, labor hic noſter videbitur ſuperfluus ijs, qui animas concubinariorum & ali-

aliorum vitijs carnis deditorum, in articulo mortis curandas ſuſceperunt: Multa enim eo tempore accidere ſolent, quæ vel lectio eos jam docuit, vel experientia docebit, multas parochis parere ſolere difficultates: Quid enim ſi amorem carnalem, quem pluribus an̄is erga ſuas concubinas geſſerunt, ex animo deponere non poſſint? Quid ſi jurejurando præſtito, arrhiſque matrimonij datis, fidem futuri matrimonij concubinæ dederint? Quid ſi cum virginibus honeſtis ſponſalia contraxerunt, importuniſque precibus & promiſſis interpoſitis copulam extorſerunt, & proles ex eis ſuſcitarunt? Quid ſi illæ, ut fidei ſatisfaciant proléſque legitiment, expoſtulent? Quid ſi ex adverſo advertat prudens parochus ex ſua præſentia magna inter parentes hujuſmodi concubinariorum exoritura diſſidia & ſcandala, puta, diſſolvendam inter cognatos & conſanguineos amicitiam, exorituras lites propter familiarium diſparitatem,

p

perpetua quoque odia propter morum diſſonantiam, infamiámque non exiguam patri & matri incurrendam propter concubinæ prodigalitatem, & hujuſmodi? Quid quæſo hiſce caſibus emergentibus faciet vel non faciet parochus?

De his igitur, quia quæſtiones morales ſunt, & facilè illo tempore incidere poſſunt, impoſterum aliquod breviter dicturi ſumus, ut & in hac parte ſicut in alijs hactenus fecimus, ſimplicibus parochis conſulere poſſimus

Quod antequam fiat, notandum in hac prima quæſtione & ſequentibus, non quærere nos ut ante fecimus, an paſtores teneantur miniſtrare hoc Sacramentum: ſed an teneantur exhibere ſuam præſentiam, dum partes contrahunt, quia paſtores nunquam fuerunt miniſtri hujus Sacramenti, (ſicut (*a*) quibuſdam viſum fuit) ſed ipſi contra-

(a) *Auctori Enchir. Conc. Colon. §. de miniſtro. Petro de Ledeſ. de matrim. q. 42. art. 1. d. 4. conc. 4.*

trahentes : Siquidem omnes fatentur ante Concilium Tridentinum, matrimonium clandeſtinum, quod in abſentia paſtoris celebratum erat, fuiſſe matrimonium : quòd verò poſt Concilium Tridentinum tale matrimonium non ſit verum, non ideò eſt, quia illi deſit miniſter, verùm quia Concilium Tridentinum irritavit contractum, ſuper quo fundatur ipſum matrimonij Sacramentum, ſi aliter celebretur, quàm in præſentia parochi & duorum vel trium teſtium, ut patet diſertis Concilij Tridentini (*a*) verbis : *Qui aliter quàm præſente parocho vel alio ſacerdote de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, eos Sancta Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat.* Quocirca, ut ſtatim diximus, mutato ſtylo quærimus, non an pa-

(a) *Seſſ. 24. cap. 2. de Matr.*

paſtores tempore peſtis teneantur miniſtrare hoc Sacramentum, poſſet enim ſtatim reſponderi, quod non: ſed an celebrationi matrimonij illorum præſentia ſit ita neceſſaria, ut ſine illa matrimonium non ſubſiſtat, & conſequenter illam negare non poſſint, ſed neceſſariò exhibere teneantur?

Reſponſio.

TEnentur paſtores per ſe vel per alium ſacerdotem præſentiam ſuam, ſubditis illam rationabiliter petentibus, ad celebrandum matrimonium exhibere, quia ad paſtorale officium illud inprimis pertinet, curare, ut Sacramenta ſuis ſubditis non deſint: Non poteſt autem Sacramentum matrimonij validè celebrari, niſi adſit parochus vel alius ſacerdos ab eo vel ordinario deputatus, ut ſtatim diximus.

Dixi, [*rationabiliter petentibus*] quod regulariter iſtud Sacramentum non eſt neceſſarium, & ſubindè expediat,

diat, paſtorem ſuam denegare præſentiam, ut ſuo loco oſtendemus.

Dices: Concilium Trident. ſic intelligi debet, ut non adverſetur legi charitatis, ſed ſi tempore peſtis matrimonia contracta in abſentia parochorum dicantur nulla, Concilium adverſaretur charitati: Siquidem propter abſentiam parochorum periclitaretur ſalus multorum concubinariorum, qui peſte infecti non valentes deponere affectum inordinatum, quem adhuc gerunt erga ſuas concubinas, volunt ante mortem cum eis contrahere, quo ſuæ ſaluti conſulant, non ampliûs inordinatè, ſed maritaliter illas amando, fieret quóque injuria multis puellis, quæ fide accepta de matrimonio contrahendo defloratæ fuerunt, ſi defloratores peſte infecti, cùm velint, non poſſint fidei datæ ſatisfacere; fieret quoque injuria prolib extra matrimonium per hujuſmodi perſonas ſuſceptis, ſi propter abſentiam paſtorum non poſſint à parentibus per matri-

trimonium legitimari: Ergò ſic interpretandum eſt Concilium Tridentinum, ut matrimonia ſaltem in caſu peſtis quando abſunt paſtores ſint valida & conſequenter non teneantur paſtores cum periculo contagionis illis præſentiam ſuam exhibere.

℞. Non aliter eſſe interpretandum Concilium Tridentinum quàm ſonat: Dici verò diſertis verbis, matrimonium aliter quâm in præſentia parochi vel alterius ſacerdotis contractum eſſe nullum: Neque hoc adverſatur charitati, quia valdè expediebat bono communi, Concilium talem legem & eo rigore edere, quæ perſonas aliter contrahentes omninò inhabiles redderet, ut patet ex procœm. de matrimonio. Neque inconveniens eſt ſubindè fieri, ut propter abſentiam parochorum puellæ defloratæ, maneant innuptæ, & proles illegitimæ, quia leges non poſſunt reſpicere omnes caſus particulares: Nam

ut

ut (*a*) quidam benè dixit: *quæ rarò eveniunt, à Legiſlatoribus non conſiderantur.*

QUÆSTIO II.

Abſentibus ſive juſtè ſive injuſtè paſtoribus, qui teneatur providere de Sacerdote, qui celebrationi matrimonij interſit.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

QUia oſtendimus, abſque præſentia parochi vel alterius ſacerdotis de ejus vel ordinarij licentia, nullum poſſe matrimonium ſubſiſtere: & tamen tempore peſtis ſæpe caſus occurrit, quo matrimonia celebranda veniunt in abſentia parochorum, non immeritò quæritur, quis in abſentia paſtorum teneatur providere de Sacerdote, qui matrimonijs interſit.

Re-

(a) *L. qua ratione* §. 1. *ff. de acq. rer. dom. n.* 64. *tit.* 6. *ut ſine prohibitione. c.* 2. *quia vero.*

Reſponſio.

TEnetur 1. & immediatè Parochus: 2. Negligente parocho, ad ipſum Ordinarium onus illud devolvi, tanquam ad immediatum Superiorem.

Dices 1. Quid ſi parochus reliquit vicarium, & ille obijt?

Reſp. Tenetur alium ſubſtituere, vel ipſe officium præſtare.

Dices: Quid ſi Vicarius timore contagionis non audet intereſſe, & vult alium ſubdelegare.

Reſp. Poſſe ſubdelegare, quicquid dicat (*a*) Sotus: quia talis Vicarius in abſentia parochi delegatur ad omnes caſus parochialis officij: tales autem delegati ſecundum comunem Theologorum (*b*) & Canoniſtarum (*c*) poſſunt

(a) *In 4. diſt. 16. q. 4. art. 3* (b) *Adr. q. 5. de conf. dubio 2. Anton. 3. p tit. 24. q. 64. Medina tract. 2. de confeſ.* (c) *Gloſ. clem. 1. de privil. verb. Presbyteri Immola n. 14. Bonif. n. 34. Card. q. 19.*

ſunt unam vel alteram cauſam ſubdelegare; imò in his partibus conſuetudo eſt, ut vicepaſtor, ſi aliquamdiu velit abeſſe à parochia, ſubdeleget alium ad omnia paſtoralia officia & ſpecialiter omnia Sacramenta: Quam conſuetudinem pleriq́ue Theologi & Canoniſtæ (*a*) probant, imò dicunt, ubiq́ue ſervari, ut vicecurati ad tempus abſentes delegent alicui ſacerdoti Sacramentorum miniſterium.

Dices 3. Quid ſi parochus ſit præſens, ſed habet Capellaniam, cujus operam conduxit, ut aſſiſtat matrimonijs hujuſmodi infirmorum: poteritnè & ille Capellanus alium ſubſtituere?

Reſp. Non poterit: Doctores enim cum dicunt, Vicarium ſeu Capellanum parochi poſſe delegare, loquuntur de vicario abſente parocho, ut benè notavit (*b*) Navarrus.

(a) *Sylv. ver. vicarius q. 5. Navarrus c. Placuit. n. 71. de pœnit. diſt. 6.* (b) *C. Placuit, de pœnit. diſt. 5. n. 69.*

Dices: Quid ſi hic ſubdelegatus non auſit intereſſe matrimonio, poteritnè ulterius alterum delegare, qui matrimonio interſit?

Reſp. Non poſſe, quia ſubdelegati non poſſunt ſubdelegare cum poteſtate ſubdelegandi; in hoc enim differunt ab ordinario ſecundùm (*a*) omnes.

QUÆSTIO III.

An Paſtor non habens, quem ſubſtituat præter Sacerdotem excommunicatum, poſſit illum, ut matrimonij celebrationi interſit, ſubſtituere?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

LOquimur hic de excommunicato, quocunque etiam denuntiato & publico Clericorum percuſſore, quem jubemur etiam per Concilium Conſtantienſe vitare, de alijs enim non eſt difficultas.

Re-

(a) *Gloſ. c. Super. q. §. porro ver. tranſfert, de of. deleg. & ibi Doct.*

Reſponſio.

POteſt Paſtor, ſi nec ipſe intereſſe; nec alium idoneum reperire poſſit, ſubſtituere Sacerdotem excommunicatum, etiam denunciatum, vel publicum Clerici percuſſorem, qui ſuo loco matrimonij celebrationi interſit, quia ſi quid obſtaret, id eſſet, quòd aſſiſtere celebrationi matrimonij in parocho ſit actus jurisdictionis: Hoc autem falſum eſt ſecundùm [*a*] Navarrum & alios. Et oſtenditur hoc ſigno, quia nullus actus ſive jurisdictionis ſive ordinis validè poteſt fieri ab omninò invito, & contrariam habente intentionem: *Actus enim agentium non operatur ultra eorum intentionem*: ſed præſentia parochi omninò inviti contrariámque intentionem habentis, ſufficit ad valorem matrimonij, ut in ſequentibus oſtendemus: ergò illa præſentia non eſt actus jurisdictionis, & conſequenter ex eo capite non poterit ex-

(a) *Lib. 4. conſil. de ſponſ. conſil. 92.*

excludi à celebratione matrimonij talis excommunicatus.

Dices. Sacerdos matrimonio aſſiſtit tanquam teſtis, ſed [*a*] teſtimonium teſtis excommunicati non tolerati non valet: ergo ex illo ſaltem capite non poterit ſubſtitui ſacerdos excommunicatus non toleratus.

Reſp. Quod quamvis excommunicatus regulariter repellatur à teſtimonio ferendo, admitti tamen in caſibus, quibus admittuntur infames, qui in matrimonio admittuntur, ut poſtea ſuo loco patefiet.

QUÆSTIO IV.

An poſſit quoq; ſubſtituere non approbatum ab Epiſcopo, ſuſpenſum, irregularem?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIctum eſt ſupra, quod hi omnes communiter non poſſunt immiſcere ſe miniſtrationi Sacramentorum pro-

(a) *c. decernimus, de ſent. excom, in* 5.

propter prohibitionem Eccleſiæ. Hujus occaſione quæritur, an hujuſmodi poſſint ſubſtitui, ut matrimonij celebrationi interſint, præſertim tempore peſtis.

Reſponſio.

PRimò Sacerdos non approbatus poteſt à parocho ſubſtitui, quia approbationem Epiſcopi ſolùm requirit. Concil. Trident. pro confeſſionibus audiendis, propter ſcientiam, prudentiam & vitæ probitatem, quæ in miniſtro Pœnitentiæ requiruntur, cùm ſit judex & medicus animæ.

Secundò poteſt quoque ſubſtitui ſacerdos ſuſpenſus eâdem ratione, quâ ſuperiori quæſtione diximus, ſubſtitui poſſe excommunicatum & nominatim denunciatum: ſubſtitutio enim illa, ſicut & aſſiſtentia non eſt actus jurisdictionis.

Tertiò poteſt ſubſtitui & ille, cui interdixit Epiſcopus, ne aſſiſtat, ex quacunque cauſa id fiat, ſive quia eſt illiteratus, ſive criminoſus, ſive ex aliqua

alia ſpeciali cauſa (*a*) Enriquez notavit, quia quomodocunque ſit interdictus, tamen manet vel parochus vel ab eo ſubſtitutus: Quare etſi poterit peccare extra neceſſitatem aſſiſtendo, tamen verè aſſiſtit, & propter ejus præſentiam matrimonium erit validum: In neceſſitate verò, de qua agimus non ſolùm matrimonium erit validum, ſed nec aſſiſtendo peccabit.

Poſtremò & irregularis ſubſtitui poterit eâdem ſemper ratione.

Dices. Aſſiſtere celebrationi matrimonij eſt actus parochi, ut parochus eſt: Parochi autem officio non poſſunt hujuſmodi Sacerdotes fungi: Ergò.

Reſp. Negando quod aſſumitur, videlicet aſſiſtere celebrationi matrimonij eſſe actum parochi in quantum eſt parochus, quaſi inibi jurisdictionem aliquam exercens, ſed in quantum teſtis eſt màtrimonij, ut ſtatim diximus.

Quæ-

(a) *Lib.* 11. *de matr. c.* 3. *n.* 6.

QUÆSTIO V.

An ordinarius deficientibus Parocho & alijs Sacerdotibus poſſit ſubſtituere parochum necdùm ordinatum.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRæſupponit quæſtio, quod verum eſt aliquem parochum fieri poſſe, qui necdum ſit ſacerdos, ut ſi necdum ſit elapſus annus ab aſſecutione parochialis beneficij, quo tempore non teneri promoveri ad ordinem ſacerdotalem de jure (*a*) certum eſt: vel ſi ratione ſtudij diſpenſet Epiſcopus, ne intra certum tempus ad ſacerdotium promoveatur, quod etiam de jure (*b*) conceditur. Hujus occaſione quæritur, an nullo alio aſſiſtente celebrationi matrimoniorum temporibus peſtis ordinarius poterit ſubſtituere paſtorem necdum Sacerdotem.

(a) *De elect. c. licet canon. & c. cum ex eo, l. 6.* (b) *Locis ſupra citatis.*

Reſponſio.

PRobabile eſt (*a*) poſſe: Primò, quia Concilium Tridentinum disjunctivè poſtulat præſentiam parochi, aut alterius qui ſacerdos ſit; ad veritatem autem disjunctivè ſufficit alteram partem verificari; ergò ſatisfit Concilio, ſi parochus non ſacerdos, vel alius ſacerdos de ejus licentia interſit. Secundò, quia mens Concilij fuit, ut adeſſet matrimonio præter alios teſtes perſona eccleſiaſtica fidedigna: Itáque adeſſe voluit illam, quæ vel parochiali vel ſacerdotali dignitate polleret. Confirmatur, quia cùm res hæc graviſſima ſit, & ad matrimonij valorem neceſſaria, veriſimile eſt, ſi Concilium voluiſſet qualitatem ſacerdotalem parochi ineſſe, quòd eam expreſſiſſet, ſicut in aſſiſtente ex parochi licentia expreſſit. Confirmatur 2. Quia cum Concilium undecies mentionem faciat parochi in eadem materia, nunquam

(a) *Nav. lib. 4. Con. tit. de ſponſ. conſ. 9. Henr. lib. 1. de matr. c. 3. n. 1.*

quàm ſacerdotij meminit, niſi cum aſſiſtere matrimonio permittitur alteri quàm proprio parocho: Ergò ſignum manifeſtum eſt non exigere hanc qualitatem in parocho.

Confirmatur 3. quia licet (*a*) jure canonico dicatur neminem poſſe confiteri alieno ſine licentia proprij ſacerdotis: nec licere, religioſos(*b*) miniſtrare Evchariſtiam abſque licentia præsbyteri parochialis, & abſolutionem (*c*) excommunicationis non reſervatæ poſſe impẽdi à proprio ſacerdote. Nihilominus hæc omnia (*d*) Doctores dicunt poſſe intelligi de parocho, qui necdum ſit ſacerdos, nimirum ut ille poſſit dare licentiam conficiendi & miniſtrandi Evchariſtiam, & ipſemet abſolvere ab excommunicatione: Sic ergò, cùm textus juris canonici expreſsè qualitatis ſacerdotij meminit

 mi-

(a) *C. omnis, de pœnit. & remiſſ.* (b) *Clement. de privileg.* (c) *Nuper, de ſent. excom.* (d) *Palud. in 4. diſt* 17. *q.* 3. *Zuar. diſ.* 72. *ſec.* 3. *& alij.*

minerint, declarantur piè non exigi in paroho eam qualitatem, ut ipſe prædictas licentias concedat, à fortiori, cùm Tridentinum ejus qualitatis non meminerit, dicendum eſt, eam hic non deſiderari.

Dices: Concilium dicit, *qui aliter quàm præſente parocho vel alio ſacerdote*: Ergò & parochus debet eſſe ſacerdos; dictio enim (*alius*) ſecundùm Juriſperitos (*a*) eſt relativa, & repetit præcedentem qualitatem illius, cujus eſt perſona expreſſa.

Reſp. Dictionem (*alius*) ſæpè impropriè poni, nec ſemper referre eandem qualitatem, ſed quandoque ſignificare diſſimilitudinem, prout ratio ſubjectæ materiæ ſuadet, & probatur ex illo Matthæi (*a*) & Marci, ubi de Chriſto Salvatore aiunt: *Cum eo crucifixi ſunt alij duo latrones*, quod & hic contingit, quia parochus non ſacerdos

(a) *Apud Menoch. lib.* 1. *de arbitrarijs, q.* 80. *num.* 122. (b) *Matth. c.* 28. *Marc. c,* 15.

dos poteſt exercere omnia parochi munia, quæ poteſtate ordinis non indigent: Ergò etiam præſentiam exhibere.

Dices 2. Parochus non ſacerdos aſſiſtens matrimonio exponit periculo veritatem Sacramenti, quod eſt mortale non ſecus ac uti forma aut materia incerta in Sacramentis, juxta opinionem probabilem, relictis certis ſine neceſſitate: ergo, &c.

Reſp. Nos verſari hic in caſu neceſſitatis, quo alius Sacerdos qui aſſiſtat haberi nequit, quo caſu licet uti materia & forma probabili, quando alia haberi non poteſt, ut ſuperioribus capitibus oſtendimus.

QUÆSTIO VI.

An Parochus non Sacerdos poſſit ſubſtituere Sacerdotem.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

Quia diximus probabilem eſſe opinionem, Epiſcopum poſſe

ſubſtituere, parochum necdum Sacerdotem, ut aſſiſtat matrimonio, non immeritó quæritur, an parochus non Sacerdos poſſit vel etiam teneatur ſubſtituere ſacerdotem: ſi eum reperire poſſit?

Reſponſio.

RΕtenta opinione non exigi ſacerdotium in parocho manifeſtum eſt, ſicut ipſe poteſt aſſiſtere matrimonio, poſſe concedere licentiam ſacerdoti aſſiſtendi. Si ſuſtineatur contraria ſententia; parochum debere eſſe Sacerdotem, dubium videtur, an tunc parochus, non Sacerdos poſſit ſubſtituere Sacerdotem propter verba (*a*) Concilij Tridentini: *Qui aliter quàm præſente parocho vel alio Sacerdote de ipſius parochi vel ordinarij licentia*: cùm enim illa particula (*ipſius*) ſit relativa identitatis refert parochum cum eadem ipſa ſacerdotij qualitate, cum qua anteceſſit in priori parte illud alter-

(a) *Seſſ.* 24. *c.* 1.

alternativè, *qui aliter quàm præſente parocho vel alio ſacerdote.*

Cæterùm multo probabilius eſt, eam licentiam poſſe concedere parochum non Sacerdotem, etiamſi ipſe aſſiſtere minimè poſſit. Primò, quia duriſſimum eſſet intelligere Concil. Trident. velle parocho, qui omnia juriſdictionis munia nondum Sacerdos exercere poteſt hoc unicum negare. Deinde, quia qualitatem Sacerdotij juxta illam ſententiam poſtulat Concilium in aſſiſtente matrimonio, ut convenientius & fide dignius ſit teſtimonium, quod intentum omninò ſervatur, quando alius Sacerdos de licentia parochi non Sacerdotis aſſiſteret: Unde non mirum eſſe debet ſi poſtulavit Sacerdotium in parocho aſſiſtente, non autem aſſiſtendi licentiam concedente.

Dices: Plures (*a*) Doctores juris canonici docent parochum non ſacerdo-

(a) *Stephanus immola cle.* 1. *de privil. n.* 14. *& ib. alij.*

dotem minimè poſſe concedere licentiam religioſis miniſtrandi Eucharistiam, eo quod per ſemetipſum miniſtrare non poteſt, probántque ex illo textu: (*a*) *Sicut non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet*: ergo ſimiliter ſi quis parochus non ſacerdos nequit aſſiſtere matrimonio, nequibit etiam dare licentiam alteri ut aſſiſtat.

℟. Doctrinam Canoniſtarum in ea parte non probari, (*b*) & ad textum reſpondetur diverſam ibi eſſe rationem, loquitur enim de peccato uſuræ, quod ſicut nec poteſt clericus ſuo, ita nec alieno nomine exercere, rationémque ſubdit textus, *indecens eſt enim crimen ſuum commodis alienis impendere.*

QUÆ-

(a) *Cap. fin. 46. d.* (b) *Enriq. l. 11. de matri. c. 3. Navarr. 4. conſ. tit. de ſponſ. conſ. 44.*

QUÆSTIO VII.

An ordinarius vel parochus poſſint ſubſtituere Diaconum, Subdiaconum, vel alterum clericum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

APparentiam aliquam facit, quia quamvis in Decreto Concilij (*a*) Tridentini ſolùm de ſacerdote mentio fiat, ibi, *vel alio Sacerdote, de licentia parochi*, tamen ſæpè apud Canoniſtas nomine [*b*] Sacerdotis comprehenduntur, etiam Diaconus & Subdiaconus: Hujus occaſione quæritur, an neceſſitate premente, cum alius haberi nequit, poterit ſubſtitui Diaconus, Subdiaconus, vel quivis alius Clericus, qui aſſiſtat celebrationi matrimoni?

Reſponſio.

NOn poterit, ſed aliquo illorum aſſiſtente matrimonium erit nullum, quia verba Concilij ſecundùm [*c*] com-

(a) *Seſſ.* 24. *c.* 3. (b) *arg. c.* 1. 15. *q.* 5.
(c) *ex literis, de ſponſ.*

communem intelligentiam accipienda ſunt, & ſecundùm communem uſum loquendi nomine Sacerdotis intelligitur verus presbyter: Ergo dum Concilium dicit; *vel alia ſacerdote de licentia ipſius parochi vel ordinarij*, verum presbyterum intelligit, confirmatur ex modo loquendi ipſius Concilij Tridentini, ſemper enim diſtinguit Sacerdotes à Diaconis & alijs altaris miniſtris, ut patet in multis Concilij (*a*) locis, ergò eodem modo ſumitur Sacerdos in præſenti decreto. Tandem probatur: Quia hoc decretum ſemper ita intellectum eſt usúque receptum, ut docent Navarrus (*b*) & (*c*) Enriques, qui dicunt omnes, Theologos & Juriſperitos ita interpretari.

Dices: Nos verſamur in materia favorabili, multa ſiquidem in matrimonio conceduntur, quæ in alijs contra-

(a) *Seſſ.* 23. *cap.* 2. *& can.* 2. *& alijs*
(b) *Lib.* 4. *conſ. de cland. ſponſ. con.* 6. (c) *Lib.* 11. *de matr. cap.* 3. *num.* 5.

tractibus negantur, teſte [a] Felino, qui viginti quatuor in favorem matrimonij congerit: at in materia favorabili nomine Sacerdotum veniunt omnes clerici, præſertim ſacris initiati, ut Diaconi, Subdiaconi, &c.

℞. Doctrinam illam veram eſſe, dum de clericorum abſolutione & punitione agitur, ut videre eſt apud Sylveſtrum & alios: Secus ubi agitur de neceſſarijs ad ſacramentum, tunc enim verba ſecundùm propriam & uſitatam ſignificationem ſunt accipienda.

QVÆSTIO VIII.

Si contrahere volentes dicant Ordinarium vel parochum ſubſtituiſſe aliquem alium Sacerdotem, qui illorum matrimonio interſit: An poſſit vel etiam teneatur Sacerdos ille credere, & matrimonio aſſiſtere?

Quæ-

(a) *Verb. Sacerdos num.* 1.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

COmmuniter dicunt Doctores parochos debere credere ſubditis dicentibus ſe confeſſos fuiſſe Sacerdoti habenti legitimam facultatem ipſos abſolvendi, & ita debere illis Evchariſtiam miniſtrare, ſimiliter & religioſos, ſi aliqui dicant ſe habere facultatem à ſuo parocho recipiendæ Evchariſtiæ & Extremæ Unctionis Sacramenta, & ratio videtur: Quia hic tantùm agitur de ſalute animæ iſta aſſerentium: *Nemo autem præſumitur ſalutis ſuæ immemor.* Horum occaſione quæritur, an ſimiliter in Sacramento matrimonij credi debeat contrahere volentibus, ſi aſſerant ſe habere facultatem contrahendi coram aliquo alio Sacerdote.

Reſponſio.

ALius Sacerdos regulariter non tenetur credere dicentibus ſe habere licentiam, ut illorum matrimonio in-

interſit : Ita [*a*] Abbas, [*b*] Bonifacius & alij Canoniſtæ, quia licet in foro pœnitentiali, ad quod pertinet Confeſſio, Evchariſtia, Extrema Unctio, credatur dicent ſe habere licentiam illa percipiendi, in foro tamen externo & ſpectantibus ad illud non creditur: matrimonium autem pertinet ad forum externum, & externam Eccleſiæ gubernationem, & ratio peculiaris videtur eſſe, quia minus præſumenda eſt deceptio in Pœnitentia & Evchariſtia, ad quæ Sacramenta tantùm acceditur pro remedio animæ, & ut ſaluti ſpirituali conſulatur, quàm in matrimonio, in quo ordinariè commoda temporalia, maximè tempore peſtis quæruntur.

Dices: [*Regulariter*] quia ſi contrahere volentes ſint perſonæ graves & fide dignæ, poterit imò tenebitur eis quicumque Sacerdos fidem adhibere, & matrimonio illorum intereſſe,

&

(a) *Clem.* 1. *de privil. num.* 5. (b) *ibid. num.* 5.

& ſuadetur à ſimili; quia quamvis (a) communiter dicatur, non eſſe credendum excommunicato dicenti ſe eſſe abſolutum, niſi id legitimè oſtendat tamen (b) Doctores noſtri dicunt credendum eſſe excommunicato hoc aſſerenti, ſi perſona ſit fide digna.

Dices: Quid ſi poſtmodum matrimonio contracto aliquis opponat & dicat, Sacerdotem qui interfuit, caruiſſe licentia, cui incumbit probatio?

℟. Si oppoſitio fiat à tertio illi incumbet probatio: ſi verò à proprio parocho, transfertur onus probandi in ipſos contrahentes & externum Sacerdotem.

QUÆ-

(a) *Cap. ſicut, de ſen. excom. & D. Thom quodl. 1. art. 2.* (b) *Palud. in 4. diſt. 18. q. 6. art. 2. Sylveſt. verb. excom. 5. §. 26. v. 17.* (c) *Maſc. de probationib. concl. 3.*

QVÆSTIO IX.

Utrum Paſtores teneantur omnibus peſte infectis contrahere volentibus præſentiam ſuam exhibere?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

DIximus, qui tenentur aſſiſtere matrimonijs peſte infectorum: Sequitur ordine, ut dicamus, quorum matrimonijs paſtores aut eorum ſubſtituti teneantur aſſiſtere, an omnium, an aliquorum tantùm. Non enim deſunt, quæ ex hac parte videntur ſubindè paſtorem ab hujuſmodi aſſiſtentia, tempore peſtis excuſare.

Reſponſio.

TEnentur omnibus præſentiam adhibere per ſe vel ſubſtitutum, niſi contrahere volentes impedimentum aliquod habeant, quod paſtorem excuſet. Probatur ijs rationibus, quibus oſtendimus reliqua Sacramenta miniſtrari debere omnibus illa ritè & legitimè petentibus, pro omnibus enim

æqu-

æqualiter à Chriſto ſunt inſtituta, & fideles ad illa jus habent, quo ſine legitima cauſa privari non poſſunt. Neque obſtat, quòd paſtoris non ſit miniſtrare hoc Sacramentum, quod ſufficit præſentiam illius uſque adeo neceſſariam eſſe, ut ſine illa matrimonium celebrari non poſſit. Addimus, [*niſi contrahere volentes habeant impedimentum*] quia ſi paſtor ſciat impedimentum ſubeſſe, puta ordinis, voti religionis, conſanguinitatis, vel alterius, quod matrimonium non ſolùm impedit, ſed etiam annullat, excuſatur, imò verò præſentiam adhibendo, injuriam infert Sacramento, ut patet.

Dices: Quid ſi ſubſit impedimentum, quod vocant temporis clauſi, puta adventus vel quadrageſimæ, quibus Eccleſia vetat matrimonium contrahere, excuſatúrne paſtor ab aſſiſtentia matrimonio exhibenda pro illo ſaltem tempore?

℞. Si periculum eſt in mora, nec poſſit adiri commodè ſuperior, quia

timetur, ne peſte infectus moriatur, & è ſalute illius eſt, matrimonium cum concubina quam amat, contrahi, non excuſabitur, imò verò tenebitur ſuam præſentiam exhibere, quo ſaluti ſui ſubditi in ea ſpirituali neceſſitate conſtituti, conſulat, ut ex ſuperioribus facilè colligi poteſt.

QUÆSTIO X.

An paſtor teneatur exhibere præſentiam ſuam peſte infectis amentibus, & furioſis contrahere volentibus?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CONſenſum ad matrimonium requiſitum liberum eſſe oportere, hoc eſt, à ratione deliberata profectum, in confeſſo eſt apud Doctores. Aliàs enim non induceret obligationem, quæ eſt effectus quidam deliberatæ rationis ipſorum contrahentium: Hujus occaſione quæritur an peſte infectis contrahere volentibus ſi in amen-

mentiam vel furorem inciderint, paſtor teneatur adeſſe, & ſuam præſentiam illis exhibere.

Reſponſio.

DIſtinguendum eſt, vel enim mente captus & furioſus continuò talis eſt, vel habet lucida intervalla, quibus de rebus & ſtatu deliberare & diſponere ſolet: Si primum non tenetur, imò nec poteſt adeſſe ſine injuria Sacramenti, cùm conſenſum liberũ præſupponat tanquam fundamentum, ut jam diximus. Si ſecundum poteſt & tenetur tempore dilucidorum ejuſmodi intervallorum adeſſe, alioquin injuriam faciet ipſis contrahere volentibus negando illis Sacramentum, præſertim quando illis ad ſalutem neceſſarium eſt, ut frequenter in articulo mortis uſuvenit.

Dices: Quid ſi amens & furioſus tempore ſanæ mentis habuerunt voluntatem contrahendi matrimonium, eámque tempore amentiæ exequi velint, poterítne, vel etiam debebit

bit paſtor hujuſmodi contrahere volentibus ſuam præſentiam exhibere, & videtur quod ſic, quia baptiſmus eo caſu collatus validus eſſet propter voluntatem præcedentem: Confirmatur, quia in illis non deficit deliberatio requiſita ad peccatum mortale, & homicidium in amentia commiſſum, ſi tempore quo ſui compotes erant præviſum & præmolitum fuit, culpa eſt lethalis, ergo

Reſp. Nihilominus non ſufficere eam voluntatem: nec eſſe ſimile de baptiſmo: Nam in matrimonio ipſi contrahentes ſunt miniſtri, ut ante obiter diximus, & actus miniſtrorum neceſſariò debent eſſe humani: ſicut ſi aliquis ſui compos audiviſſet confeſſionem & factus inſanus abſolveret, nulla eſſet abſolutio, & ſimiliter ſi tunc baptizaret, quamvis antea id in animo habuiſſet, irritus & nullus eſſet baptiſmus: Neque obſtat, mala præviſa extra amentiam imputari ad culpam, tempore amentiæ perpetrentur,

(*a*)*quia bonum ex integra cauſa, malum autem ex ſingulis defectibus ſpectatur.* Quocirca matrimonium cùm bonum quoddam ſit, exigit plenam libertatem; at peccatum cùm malum ſit, ſatis eſt in ſua cauſa eſſe volitum.

QUÆSTIO XI.

An etiam illis, qui ſecundò contrahere volunt, eo quòd primum matrimonium fuerit invalidum ob occultum impedimentum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis; Concubinarius nuper contraxit matrimonium coram parocho & teſtibus cum ſua concubina, cujus ſororem antea cognoverat, modo peſte correptus, ut ſuæ ſaluti conſulat, obtinet ſecretò diſpenſationem, vultque iterum matrimonium contrahere. Quæritur, an paſtor teneatur iteratæ matrimoni celebrationi ſuam præſentiam exhibere?

Re-

(a) *Dionyſ. c. 4. de divin. Nomin.*

Reſponſio.

NOn tenetur exhibere, ſed ſufficit ut contrahentes inter ſe ipſos renovent conſenſus, hactenus coram parocho & teſtibus præſtitos, quia cauſa finalis Concilij Tridentini ſtatuentis, ut matrimonium coram parocho & teſtibus celebretur, ea fuit, ut vitentur gravia peccata ex clandeſtinis nuptijs conſurgentia, maximè eorum qui clam cum una contrahunt, eaq́; relicta aliud publicum matrimonium ineunt: Cui malo non poterat Eccleſia mederi, cùm ipſi de priori matrimonio minimè conſtaret; Sed hæc ratio non ſe extendit ad hunc caſum, cù m prius matrimonium invalidum, in foro Eccleſiæ validum & publicum fuerit, & ſi aliud matrimonium inire vellent, impedirentur ab Eccleſia, credente matrimonium illud publicum validum fuiſſe: Ergo decretum Concilij Tridentini hunc caſum non compre-

prehendit. Confirmatur, (*a*) *quia ex proœmio colligitur animus & intentio Legiſlatorum, & intellectus legis limitatur.* Sed illud Concilij Tridentini decretum loquitur in proœmio de clandeſtinis matrimonijs, quæ ſemper Eccleſia prohibuit deteſtatáque eſt, matrimonium autem ſemel publicè contractum, licèt invalidè propter occultum impedimentum, & poſtmodum clam ablato impedimento celebratum nunquam fuit clandeſtinum, nec ab Eccleſia prohibitum, ad illud enim præceſſit publicitas, ut ſic loquar, quam Eccleſia requirit, ut docet Catharinus (*b*) contra Cajetanum: ergò nec matrimonium de quo agimus, reputat clandeſtinum, & conſequenter illud permittit, nec irritat.

Dices. Concilium Tridentinum exigit pro forma præſentiam parochi & teſtium, ergò ea requiritur, quando iterum celebratur matrimonium, cum tunc

(a) *Puterus lib.* 3. *pract. q.* 1. *n.* 90. & 91. (b) *Lib.* 5. *contra Cajet.*

tunc verè contrahitur: Et confirmatur, quia ſolemnitas illa parochi & teſtium adhibita eſt ad legitimandum conſenſum prioris matrimonij tunc expreſſum, non autem poſtea exprimendum: Sed prior conſenſus cùm nullus fuerit, non conſtituit matrimonium, ſed poſterior qui validus eſt: Ergo cùm in poſteriori deſideretur ſolemnitas neceſſaria, non erit matrimonium.

Reſp. Negando prius matrimonium fuiſſe omninò nullum, fuit enim validum quoad præſumptionem Eccleſiæ ignorantis impedimentum, in cujus facie contractum eſt, & ita judicandum non eſt de illo, ac ſi omninò contractum non fuiſſet, quoad repetendam parochi & teſtium ſolennitatem, ſed tantùm quoad neceſſitatem renovandi conſenſus.

QVÆSTIO XII.

An etiam illis, inter quos Paſtor ſcit per confeſſionem eſſe impedimentum annullans?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

GRaviſſima eſt diſputatio apud Doctores, an liceat parocho uti ſcientiâ, quam habet ex confeſſionibus ad externam gubernationem, hoc eſt, ut faciat vel omittat aliqua, quæ alias non eſſet facturus, vel omiſſurus: alijs dicentibus id licere, quando fieri poteſt abſque periculo detectionis ipſius confeſſionis: alijs contra negantibus, ſed debere parochum ſe habere in ſuis externis actionibus, ac ſi nihil penitus in confeſſione ſciret aut audiviſſet: Occaſione illius quæritur, an ſi paſtor ſciat per confeſſionem inter contrahere volentes eſſe impedimentum dirimens, teneatur ſuam præſentiam matrimonio adhibere.

Re-

Reſponſio.

TEnetur exhibere : quia omnes Doctores in hoc conveniunt: paſtorem non poſſe juvari ex confeſſionis ſcientia ad actus ſuos externos dirigendos, quando confeſſio redderetur odioſa, & homines ab ipſa retraherentur, quod procul dubio eveniret, ſi homines ſcirent ſe ob peccatum in confeſſione auditũ poſſe repelli à matrimonio ineundo, aut alio aliquo ſacramento percipiendo, puta, quia Concubinarius volens concubinam ducere, confeſſus fuit ſe illius ſororem ante cognoviſſe, &c.

Dices. Quid ſi concubinarius occultè petat, paſtorem adeſſe matrimonio cum ſolis duobus teſtibus, tenebitur nihilominus paſtor ſuam præſentiam illi exhibere : an verò monere illum impedimenti , quod ex incœſtu præfato natum eſt, & matrimonium nullum reddit?

Reſp. Teneri præſentiam ſuam exhibere, poſſe interim illum monere in

confeſſione, ſi velit confiteri, vel illum ad confeſſionem faciendam allicere, ſi id cum bona ejus gratia fieri poſſit. Et ſi enim occultè monere illum, qui tibi confeſſus fuit, non ſit propriè ſigillum confeſſionis frangere, offenditur tamen, quando extra confeſſionem ſermo habetur de auditis in illa, cum ipſomet pœnitente niſi cum illius gratia & licentia fiat.

QUÆSTIO XIII.

An etiam illis, inter quos Paſtor ſcit aliunde extra confeſſionem eſſe impedimentum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CAſus eſt talis, factæ fuerunt denunciationes futuri matrimonij inter N. & N. concubinos peſte infectos; nullum impedimentum oppoſitum fuit, ſcit tamen paſtor aliunde impedimentum dirimens ſubeſſe: Quæritur, an teneatur hujuſmodi matrimonio ſuam præſentiam exhibere.

Re-

Reſponſio.

NOn tenetur, (*a*) quinimò debet etiamſi nullus impedimentum oppoſuerit, ipſemet impedimentum opponere coram Ordinario, ſicut quilibet alius teneretur, imò magis, cùm ipſi incumbat ex officio impedimenta ſalutis ſpiritualis ovium ſuarum removere, & ejus teſtimonio ſufficienter & plenè impedimentum probetur.

Dices 1. Petenti publicè matrimonium, cujus occultum crimen etiam mortale paſtor novit, non poteſt negare ſuam præſentiam, licèt ille lethaliter delinquat ſic petendo Sacramentum: ergò ſimiliter non poterit paſtor negare ſuam præſentiam illi, qui habet occultum impedimentum dirimens, cùm tantùm agatur de vitando peccato lethali, quod admittit ſic petendo & contrahendo.

℞. Neg. conſeq. Eſt enim longè diſparratio de alijs peccatis occultis, quæ non

(a) *Majol. lib. 3. de irregul. c. 25. n. 13. §. affinitas.*

non impediunt receptionem matrimonij, quia Eccleſia non habet jus in foro exteriori ad impediendum ob illa matrimonium, cùm non judicet de occultis, ſed ſolius correctionis fraternæ lege, tenetur occultè petenti negare: quando autem ſunt impedimenta, jure ipſo matrimonium dirimentia, habet jus in utróq; foro impediendi, ſi unius teſtimonio probari poſſit, ut hic ponitur: poteſt enim parochi teſtimonio probari impedimentum: Nec perdit illo laborans jus ſuum, jure enim impeditur contrahere, nec parochus negando publicè infamat, quia tenetur priùs ſecretò monere, & ſi monitus nolit deſiſtere, ſibi imputet.

Dices 2. Laborans occulto impedimento, ut irregularitate, ſi publicè ordines petat à proprio Epiſcopo, quando tenetur eos conferre, non poteſt repelli (*a*) jure Canonico: ergò ſimiliter nequit proprius parochus negare matrimonium publicè petenti ob impedimentum occultum. ℞.

(a) *C. ex tenor. de temp. ordin.*

Reſp. Argument. concludere, ordinarium, qui Judex eſt non poſſe publicè denegare matrimonium ob impedimentum ſibi ſoli notum, quia cùm Judex ſit, nequit eſſe teſtis, undè impedimentum nullo modo probari poteſt. Secus autem de parocho, qui cùm non ſit judex, poteſt de impedimento teſtimonium perhibere.

QUÆSTIO XIV.

An etiam Vagabundis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

VEtat Concil. Trident. ne paſtores matrimonijs vagantium interſint, niſi priùs diligentem inquiſitionem fecerint num canonicum ſubſit impedimentum, & inprimis an priore uxore relictâ, aliam & fortè plures illa vivente in diverſis locis duxerint. Hujus occaſione quæritur, ſi vagabundi concubinarij in parochia peſte corripiantur, an tenebitur parochus illorum matrimonijs intereſſe, & ſolem-

nitates à Concilio pro hujuſmodi hominibus præſcriptas, obſervare?

Reſponſio.

TEnebitur intereſſe, & ſi tempus permittat dictas ſolemnitates obſervare. Prior pars probatur, quia is tenetur vagabundorum matrimonijs intereſſe, qui tenetur alia Sacramenta miniſtrare, ut Pœnitentiæ, Evchariſtiæ, Ertremæ Unctionis, præſertim cùm credantur eſſe ad ſalutem neceſſaria. Altera probatur, quia ita præcipit Concilium Tridentinum, eſtque res graviſſima & maximè neceſſaria.

Addo (*ſi tempus permittat*) quia ſi alter concubinariorum peſte infectus putetur jam moriturus, & aſſerit ſe matrimonium ſalutis ſuæ ſpiritualis causâ contrahere velle, poterit parochus factâ per ſe diligentiâ, quantum tempus patitur, illos matrimonio conconjungere, quia in hujuſmodi caſu, ſufficit adhibere ſubſtantialia: diligens autem inquiſitio & licentia Ordinarii,

dinarij, non ſunt de ſubſtantia matrimonij.

Dices. Valetnè ergò matrimonium vagorum ſic contractum extra neceſſitatem, non præmiſſa dicta diligentia, nec Ordinarij licentia petitâ.

Reſp. Valet, quia ad matrimonij eſſentiam tantùm deſideratur præſentia parochi & duorum teſtium: ſiquidem ad eundem finem exigitur hæc diligentia pro vagabundis, ad quem in eodem Concil. Tridentino petuntur denunciationes pro indigenis: ſed his omiſſis valet matrimonium, ut patet ex ipſo Concilio; ergò & omiſſa illa diligentia.

Deinde Concilium non prohibet abſolutè matrimonium abſq; dicta licentia, ſed præcipit parochis, ut diligentiam præmittant, licentiámque petant: Ergò ejus omiſſio culpa erit, gravi quidem pœnâ digna: ſuſpenditur enim parochus ob illam ab officio ſuo ad triennium, non tamen vitiabit matrimonium.

QUÆSTIO XV.

An etiam illis, qui ad contagionem vitandam ex parochia, in qua eſt promulgatum decretum Concilij Tridentini, matrimonia clandeſtina irritans, fugerunt in externam parochiam, in qua illud non eſt promulgatum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

MAtrimonia clandeſtina valida ſunt in ijs locis, in quibus Decretum Concilij Tridentini illa annullans non eſt promulgatum, ut patet ex ipſo (*a*) Concilio: Imò valida ſunt, ſi illud quidem promulgatum fuit, ſed non receptum, vel practicatum, & lapſi ſunt decem anni, ſecundùm communem (*b*) Theologorum. Quinimò valida ſunt etiam in illis oppidis & parochijs, ubi hactenus promulgatum fuit: ſed modò expulſis paſtoribus Catholicis,

(a) *Seſſ.* 24 *de matr. c.* 1. *in fin.* (b) *c.* 1. *de treuga & pace.*

cis, fideles, qui adhuc in eis hærent, carent proprio parocho : Sic enim reſcripſit Illuſtriſſimus & Reverendiſſimus Cardinalis Bellarminus, Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Octavio, Epiſcopo Tricaricenſi his in partibus, Nuncio Apoſtolico, año milleſimo ſexcenteſimo, die trigeſimo: Dec. *De matrimonijs contractis, ubi nulli jam ſunt proprij paſtores, jam olim actum fuit cum S. D. N. & cum congregatione Concilij Tridentini, ac ſententia cōmunis fuit illa, eſſe rata, nec ad ea pertinere Decretum Concilij, cùm in ejuſmodi locis obſervari nō poſſit. Non video ergò, cur ea matrimonia non debeant tolerari, cùm ſatis conſtet, Conc. Decretū, quod jubet matrimonium fieri coram parocho, non ſe extendere ad ea, ubi nulli ſunt parochi.* Horum occaſione quæritur, quid ſi aliqui peſte infecti ex parochia, in qua eſt promulgatum illud decretum irritans, fugiant in parochiam, in qua non eſt promulgatum vel receptum, & velint ibi ex cauſis antedictis matrimonium con-

contrahere, tenebitur illis paſtor ſuam præſentiam exhibere?

Reſponſio.

NOn tenebitur: Quia, quicquid aliqui dicant, probabilius putamus, peregrinos à domicilio abſentes, non teneri legibus ſui domicilij, ſi contrariæ vigeant in loco ubi reperiuntur.

Deindè ut detur illos obligari legibus domicilij, tamen quoad ſolemnitatem adhibendam in contractibus ſolæ leges loci, in quo contractus celebratur, inſpiciuntur: Locus autem, ubi hoc matrimonium initur, non petit eam parochi & teſtium ſolemnitatem ad matrimonij valorem, cùm ibi decretum Concilij Tridentini non obliget, ut ſtatim diximus: Ergò, &c.

Dices. Decretum aññullans ſemel publicatum in aliqua parochia, afficit parochos quocunque migrent, quia advenientes ex locis, ubi Concilium obligat, jam contraxerunt obligationem ſervandi id decretum: Ergò quocunque eant ſaltem per modum tranſitus tenentur illud ſervare. Et

Et confirmatur. Quia Concilium irritat clandeſtina matrimonia, redditque ipſas perſonas inhabiles ad ſic contrahendum, ſed inhabilitas perſonam afficiens, cùm ſit quid perſonale, comitatur perſonam quocunque euntem: Ergò ſemel propter legitimam Concilij publicationem redditus inhabilis ad clam contrahendum nullibi terrarum poterit ita contrahere.

℟. Advenas contraxiſſe obligationem ſervandi id Concilij decretum, quamdiu ſunt in ijs partibus, in quibus obligat, ſecus dum ad alia loca perveniunt ubi obligat. Ad confirmationem dico, quando inhabilitas eſt conſtituta abſolutè, & ſimpliciter ſequi perſonam quocunque euntem, ſecus quando conſtituta eſt per modum legis: Sicut enim lex illa non obligat in illis locis, ita inhabilitas & annullatio actus non obligat ibi, nec ſequitur perſonam, niſi dum eſt in locis, in quibus ea lex vim obligandi habet.

QUÆ-

QUÆSTIO XVI.

An etiam illis, qui econtra fugerunt ex parochia, in qua non eſt promulgatum dictum Concil. Trident. decretum, in parochiam in qua eſt promulgatum.

Quæstionis Explicatio.

Viiceverſa accidere poteſt, ut ad vitandam contagionem quidam fugiant ex parochia, in qua non eſt promulgatum, in parochiam in qua eſt promulgatum dictum decretum Concilij: Occaſione hujus naſcitur quæſtio, an parochus loci, in quem fugerunt, teneatur illis ſuam præſentiam exhibere.

Reſponſio.

TEnetur: Quia ut ſuperiore quæſtione diximus, quoad ſolemnitatem adhibendam in contractibus oportet ſervare leges loci in quo contractus fiunt. Cùm ergò locus, ubi celebratur matrimonium, exigat ſolemnita-

tatem Concilij Tridentini, debebit intereſſe parochus cum teſtibus.

Dices primò: Peregrini & forenſes non aſtringuntur legibus & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpicij recipiuntur; præſertim quando illæ non obligant in ſuo domicilio, quia qui (*a*) tranſit aut brevi tempore divertit ad locum, non dicitur moraliter in eo eſſe: Ergò non tenentur leges illius loci obſervare; cùm ſolos in eo exiſtentes obliget.

℞. Regulam illam pati exceptionem, quoad contractuum ſolemnitatem: nam quicunque forenſes & peregrini tenentur ſervare ſoleñitates in contractibus requiſitas à legibus & conſuetudinibus oppidi, in quo contrahunt: ratione enim [*b*] contractus quilibet forum ſortitur in loco contractus.

Dices ſecundò: Fideles in quorum pa-

(a) *Palud. in* 4. *diſt.* 19. *q.* 4. *art.* 3. *n.* 24. *Ant.* 2. *p. tit.* 6. *c.* 2. §. 2. (b) *ſ. fin. de foro compet.*

parochijs promulgatum eſt hoc decretum, obligatione illius ligantur apud infideles, ſi ibi captivi teneantur, etiamſi hoc decretum non ſit ibi promulgatum, & probatur, quia aliâ, nullus ibi Eccleſiæ legibus teneretur, cùm non ſint ibi publicatæ.

℟. Negando antecedens, & ad probationem dico, non eſſe ſimile de alijs Eccleſiæ legibus: Illæ enim contentæ ſunt publicatione in qualibet fidelium diœceſi, vel in Curia Romana, ut ubique obligent: hoc autem decretum ſpecialem in qualibet parochia publicationem poſtulat, ut patet ex ipſo Concilio.

QUÆSTIO XVII.

An etiam illi, qui virginem defloraruni, data fide de matrimonio, ſi antea votum de ſuſcipiendo ordine ſacro ſeu caſtitate ſervanda emiſerunt?

QUÆ-

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt, votum Ordinis Sacri non obſtante fide data virgini vires obligandi habere; dubitatur modò, an hujuſmodi votum habentes, ſi peſte corripiantur, priùs voto ſatisfacere teneantur; an verò puellam defloratam ducere: & conſequenter obligetur paſtor, huiuſmodi matrimonijs intereſſe?

Reſponſio.

PRobabilius videtur, priùs teneri puellam defloratam ducere, & conſequenter paſtorem teneri, illorum matrimonijs intereſſe, quia votúm non obligat rebus mutatis, ut tradunt omnes in materia de voto: hic autem notabiliſſima eſt mutatio, cùm vinculum fortiſſimum ſupervenerit, & graviſſimum proximi damnum, ſi votum impleatur. Deindè vinculum juſtitiæ fortius eſt, quàm charitatis: ſed ob charitatis vinculum ſuperveniens, tenetur quis religionis votum præcedens ſuſpendere, puta ratione indigentiæ paren-

rentum, ſecundùm communem: Ergò à fortiori propter vinculum juſtitiæ, quale hic reperitur.

Dices. Si deflorator in hoc caſu tenetur defloratam ducere, hoc eſſet vel ratione promiſſionis, vel ratione damni virgiui illati: ſed non tenetur ratione promiſſionis, quia nulla fuit tanquam rei illicitæ contra votum: neque ratione damni, quia violans virginem nuptijs non promiſſis, non tenetur eam ducere, ſed poteſt aliter ſatisfacere.

℞. Defloratorem teneri ducere ratione utriúſque ſimul: nec eſt perindè, nullam interceſſiſſe promiſſionem, & interceſſiſſe illicitam, quia quando nulla adfuit promiſſio, deflorata nullum habet jus ad matrimonium; (a) *quoniam ſcienti & conſentienti non fit injuria*: quandò autem promiſſio adfuit, licèt invalida, propter cauſam ipſi defloratæ occultam, tunc ipſa ratione deceptionis & damni ſibi à defloratore illati, habet jus petendi, & conſequente ju

(a) *Nau. cap.* 17. *num.* 16.

juſta cauſa oritur ad priorem obligationem.

QUÆSTIO XVIII.

An etiam illis, qui fidem alicui virgini de matrimonio dederunt, & poſtmodum ſimilem dederunt alteri virgini copula conſequuta?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PRoponuntur hoc loco tacitè duæ quæſtiones.

Prima, an ſemper teneatur paſtor uni vel alteri matrimonio intereſſe, ita ut nullus exoriri poſſit, quo neutri teneatur, hoc eſt, neq; matrimonio, quod vult inire cum prima virgine, cui ſimplicem matrimonij fidem dedit, neque alteri, quod vult inire cum virgine, quam defloravit, fide etiam de matrimonio contrahendo data.

Secunda, caſu quo teneatur alteri intereſſe, utri magis teneatur intereſſe, proindè, hoc eſt, cum virgine ſimplicem fidem habente, an poſteriori, hoc eſt, cum deflorata, habente quoque fidem de matrimonio. *Re-*

Reſponſio.

AD primam quæſtionem dicimus poſſe dari caſum, quo neutri matrimonio teneatur paſtor intereſſe, ut ſi ſponſalia poſteriora & copula fuerint cum conſanguinea in primo gradu prioris ſponſæ, nunc enim cum priori non poterit contrahi ratione affinitatis cum conſanguinea conſurgentis; non etiam cum poſteriori, ratione publicæ honeſtatis, quæ ex prioribus ſponſalibus validis orta eſt.

Ad ſecundam dicimus, ordinariè teneri intereſſe matrimonio priori: ratio eſt clara, quia injuria illa poſteriori, non aufert jus ſuum priori.

Dicimus (*ordinarie*) quia quando virgo deflorata grande damnum pateretur, magnámque honoris jacturam, prior verò leviter læderetur, teneretur intereſſe poſteriori: Nam prior teneretur modicum illud damnum ſuſtinere, ad vitandum damnum proximo graviſſimum.

Di-

Dices: Superiùs dictum eſt, paſtorem debere intereſſe matrimonio virginis defloratæ, non obſtante ſacri ordinis ſeu caſtitatis voto antea emiſſo: ergò ſimiliter tenebitur intereſſe matrimonio poſteriori virginis defloratæ, non obſtante priori fide datâ alteri virgini.

Reſp. Non eſſe ſimile in voto, quia Deus (*a*) non ita exactè promiſſionem ſibi factam impleri petit: ſicut homines: non enim cum damno & injuria tertij impleri vult, homines autem propter injuriam alteri illatam jure ſuo privari nolunt.

QUÆSTIO XIX.

An etiam illis, ex quorum matrimonio Paſtor timet probabiliter magnum ſcandalum?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

FRequenter ex concubinariorum matrimonijs magna naſcuntur inter-

(a) *Sotus in* 4. *diſt*. 27. *q*. 2. *art*. 4. *dub*. 3.

ter parentes diſſidia, diſſolvitur parentum pietas, & cognatorum amicitia, vel propter familiarum diſparitatem, vel diſſonantiam morum, vel propter concubinæ prodigalitatem, infamiam, & ſimilia. Horum occaſione quæritur, quid ſi tale quid futurum, parochus probabiliter timeat, tenebiturne hujuſmodi matrimonijs præſentiam ſuam exhibere?

Reſponſio.

NOn tenebitur: quia virtus juſtitiæ obligare nequit ad actum, qui ſine peccato impleri non poteſt, ſed cooperari & adeſſe hujusmodi contrahentibus cum magno illo ſcandalo, eſt apertè lethalis culpa, cùm notabiliter charitas proximi lædatur, ut patet. Huic aſſertioni favent (*a*) Canoniſtæ, cùm dicunt, judicem debere interdicere matrimonium, quando vehementer timetur ſcandalum ex matrimonij contractu inter contrahen-

(a) *Ad c. cum tua, de ſpon. ibi de fama vel ſcandalo. Panorm. c. requiſivit de ſponſalibus.*

hentium conſanguineos: quod verum (*a*) eſt, etiamſi ſecuta ſit virginis defloratio propter rationem dictam: imò (*b*) etiamſi nulla ſit inter contrahentes diſparitas.

Dices. Quid ſi prudentes viri ſperent primo impetu ſopito amicorum animos pacandos, tenebiturnè paſtor officio fungi & præſentiam ſuam exhibere?

Reſp. Tenebitur, non enim qualecúnque ſcandalum ſufficit, ſæpè enim variæ minæ jactantur, terroréſq; opponuntur, & diſcordiarum pericula intentantur, quæ tamen experientia teſte, ubi primus ille impetus deferbuit, & matrimonium celebratur, in nihilum recidunt, faciléque animi conciliantur & ſedatur omnis tempeſtas.

(a) *Navarrus c* 16. *n.* 18. (b) *Lud. Lopes* 1. *p. inſtruct. c.* 72.

QUÆSTIO XX.

Qui eſt optimus & maximè probandus modus celebrandi hoc Sacramentum tempore peſtis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

ABſolvimus duas partes hujus capitis; reſtat tertia & poſtrema, qua quæritur de modis, quibus tempore peſtis miniſtrari, vel non miniſtrari poteſt & debet matrimonij Sacramentum. Quocirca quæritur conſueta methodo, quis ſit cenſendus optimus modus tunc celebrandi hoc Sacramentum?

Reſponſio.

ILle eſt, in quo eſſentialia certa adhibentur, puta perſonæ, nullum habentes legitimum impedimentum dirimens & præſentia paſtoris vel alterius ſacerdotis ab eo vel ordinario deputati: denique reliqui accidentarij ritus & cæremoniæ, puta, denuntiationes, una vel plures, benedictio ſacerdotis, & quædam aliæ, prout ratio temporis & periculi ſive ſacerdotis & teſtium, ſive ipſo-

rum

rum contrahentium poſtulabit. Hæc ſufficienter probantur per ea, quæ in ſimilibus quæſtionibus ante diximus.

Dices: debebitnè ſaltem una denunciatio fieri?

Reſp. Paſtorem debere advertere circumſtantias temporis, loci & periculi, in quo verſantur, præſertim ipſi contrahere volentes, vel ſaltem alter ipſorum: Itáque pro ratione iſtorum, vel plures, vel unam, vel nullam faciet, dummodo pro qualitate caſus & dictarum circumſtantiarum adhibet diligentiam quam poteſt, ad deprehendendum, ſi quod ſubſit impedimentum.

Dices 2. Peternè ante omnia paſtor ab Epiſcopo ſeu ejus vicario rubrum ſigillum (ut vocant) hoc eſt, remedium bannorum, ſive denunciationum, de quibus jam diximus.

Reſp. Petet, ſi ut diximus ratio temporis & reliquæ circumſtantiæ id permittant, puta, quia contrahere volens, non eſt in tanto vitæ periculo, & probabiliter videtur, ad aliquot dies ſupervi-

ęturus, ſed quia hoc genus morbi fallax eſt, & plurimos contra opinionem eripit ex hac vita, poterit in hoc caſu teſtis ſine remiſſione bannorum ad matrimonium celebrandum procedere, maximè ſi ſciat, nullum ſubeſſe canonicum impedimentum.

Dices. Quid ſi tempus ſit clauſum, h. e. quòd ſi ab Eccleſia ſit vetitum, eò tempore matrimonia celebrari?

Reſp. Quod aliàs ſæpè, *neceſſitatem carere lege*, præſertim cùm Eccleſia non vetet Sacramentum matrimonij, ſed quaſdam illius ſolennitates, ut traductionem ſponſæ, & aliàs eiuſce generis, quæ in matrimonijs tempore peſtis celebrandis non reperiuntur. *Muſica enim in luctu*, ut loquitur (*a*) (Sapiens) *importuna narratio.*

QVÆSTIO XXI.

Quid ſit cenſendum, de modo miniſtrandi illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per procuratorem?

Quæ-

(a) *Ecclef.* 22.

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum [*a*] eſt matrimonium contractum per procuratorem valuiſſe ante Concilium Tridentinum, quatuor conditionibus poſitis, 1. ut procurator habeat ſpeciale mandatum ad matrimonium contrahendum. 2. ut ſit mandatum ad contrahendum cum certa perſona. 3. ut procurator per ſe ipſum exequatur. 4. & ult. ut tempore, quo procurator contrahit non ſit revocata poteſtas: Hodie (*b*) quidam dubitant, an etiam poſt Concil. Trident. valeat, ſi in præſentia parochi & teſtium procurator contrahat: Occaſione hujus quæritur, quid ſi paſtor timore contagionis non audeat accedere contrahere volentes, quia illorum alter eſt peſte infectus, nec lecto ſe movere poteſt, velit autem illos per procuratorem contrahere, poteritnè

(a) *C. fin. de procurat. in 6. & l. ſufficit, ff. de ſponſa.* (b) *Barth. de Ledeſ. dub.* 18. *de matr.*

ritnè hic modus celebrandi matrimonium hoc tempore probari & tolerari.

Reſponſio.

POterit etiam poſt Concil. Trident. quia in eo omnia eſſentialia ad matrimonium ſalvantur, puta, conſenſus mutuus partium contrahere volentium aliquo ſigno expreſſus, & præſentia parochi & teſtium coram procuratore, cætera enim accidentalia ſunt, quæ propter periculum contagionis omitti poſſunt. Neque obſtat, quod paſtor non exhibet ſuam præſentiam contrahenti, ſed ejus procuratori, quia hoc ſufficit etiam poſt Concil. Trident. ut patet ex praxi totius Eccleſiæ, noſtro enim tempore à Concil. Trident. promulgato, vidimus publicè plura matrimonia per procuratores celebrari, eſſet autem error intolerabilis in Eccleſia matrimonia irrita tolerare: Deinde finis Concilij irritantis clandeſtina eſt, ut notum ſit Eccleſiæ matrimonium, probarique poſſit, ne aliud

(a) *Seſſ. 24. c. 1. in proœm.*

aliud publicè, aliud verò occultè celebrentur; Sed cum celebratur per procuratorem coram parocho & teſtibus, ſatisfit huic fini, jam enim conſtat Eccleſiæ, & probari poteſt, ſicut quilibet alius contractus geſtus per procuratorem ſufficienter probatur, ita ut contrahens cogatur in foro exteriori illi ſtare.

Dices: Concilium exigit, ut parochus & teſtes intelligant contrahentium conſenſum, ut ejus teſtes eſſe poſſint: at illum intelligere nequeunt, cùm ſolùm procurator adeſt.

℞. Exigi præſentiam realem per ſe vel procuratorem, & verè parochum & teſtes intelligere conſenſum abſentiū medio procuratore ad id ſpecialiter deſtinato, cùm omninò abſentis perſonam agat.

Dices 2. Concilium Tridentin. pro forma petit, ut parochus præſens ſit conſenſui contrahentium, cùm alter matrimonium iniret: quoties autem requiritur præſentia pro forma (a) in jure non im-

(a) *L. obligati. §. tutor ſtatim. ff. de auth. & conſenſu tacito.*

impletur per procuratorem. Sic quia præſentiam tutoris exigit pro forma ad Minorum contractus, non eſt ſatis tutorem per procuratorem adeſſe, & Canonici alicujus Eccleſiæ non poſſunt conſentire alienationi rerum Eccleſiæ per epiſtolam, quia jus (*a*) eorum præſentiam exigit.

Reſp. Negando, quòd cùm requiratur præſentia pro forma, non ſatis ſit per procuratorem adeſſe. Nec eſt ſimile in tutore: eligitur enim induſtria perſonæ, & confidunt leges, fore, ut ille melius pupilli rebus conſulat. Similiter eligit jus induſtriam Canonicorum, confidens ipſos benè Eccleſiæ ſuæ conſulturos, & ideò vult ut congregentur, & rationes conferant, & clariús intelligant, quid facere expediat.

Dices poſtremò: Paſtor poteſt præſentiam ſuam exhibere ábſque contagionis periculo à longè prospiciendo & audiendo mutuum conſenſum contra-

(b) *C. in Geneſ. de elect.*

trahentium, ita ut judicio peritorum nullum propemodum ſit periculum.

Reſp. Illo poſito paſtorem teneri exhibere ſuam præſentiam propter reverentiam Sacramenti, quem aliàs periculum contagionis excuſabat.

QUÆSTIO XXII.

Quid ſit de illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per epiſtolam?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

IUre (*a*) antiquo conſtat matrimonium per epiſtolam celebratum validum fuiſſe, quod etiam probant tum noſtri Dd. tum Canoniſtæ. Dubitatur verò hodie, an etiam valeat poſt promulgatum Concil. Trident. & ſpeciatim decretum matrimonia clandeſtina irritans: Hujus occaſione quæritur, quid dicendum ſit de modo miniſtrandi illorũ, qui ut vitent peri-

(a) *Ex l. mulierem ff. de rit. nuptia. l. fin. ſufficit. ff. de ſponſal.*

culum contagij, volunt, ut peſte infe-ctus, ſi contrahere velit, contrahat per ſcriptum & epiſtolam.

Reſponſio.

VIdetur poſſe tolerari: pleríque (*a*) enim putant probabiliùs valere matrimonium ſic contractum etiam poſt Concil. Tridentinum promulgatum: & ratio eorum eſt, quia omnia per Concil. Trid. requiſita in eo reperiri poſſunt, quod probatur recenſendo duos modos, quibus Matrimonium ſecundùm illos per epiſtolam contrahi poteſt. Primus (*b*) ut epiſtolam mittens, ſcribat ſe non ſolùm facere ſui corporis traditionem ſed ex tunc traditionē per alterum ſibi faciendam acceptare: tunc enim ſi epiſto-la

(a) *Enriq. lib.* 11. *de matr. c.* 2. *n.* 6. *Lud. Lopez.* 2. *p. inſtr. de matr. c.* 35. *Navar. lib.* 4. *conſil. tit. de cogna. ſpirituali, & alij per plures qui poſt Concil. ſcripſerunt.* (b) *Enriq. ſup. Zanches lib.* 2. *de S. matr. diſ.* 22.

la lecta coram parocho & teſtibus alter conſentiat, jam utriuſque traditio & acceptatio ſint coram eodem parocho & teſtibus facta, nihil autem aliud ſingulare requirit Concilium: Alter, ut recipiens epiſtolam reſcribat mittenti ſe accepiſſe litteras, in quibus vult ipſum in conjugem, & ſimiliter ſe velle, tunc enim ſi hac Epiſtola lecta coram parocho & teſtibus recipiens coram illis conſentiat, jam mutua acceptatio & traditio conſtat coram parocho & teſtibus quia illa epiſtola continet traditionem reſcribentis & acceptationē traditionis factæ à priori mittente, & prior mittens ſe tradit & acceptat coram parocho & teſtibus: Nihil autem aliud requirit Concilium Tridentinum.

Dices: Eſto, poſſit matrimonium ut eſt quidam contractus celebrari per epiſtolam vel procuratorem ut ante dictum eſt, poteritnè etiam hujuſmodi matrimonium vocari ſacramentum?

Reſp. Poterit, (*a*) quicquid aliqui contradicant, quia matrimonium ut contractus, & ut Sacramentum eſt idem numero, & tantùm differt juxta diverſos reſpectus, quia ut reſpicit vinculum contrahentium dicitur contractus, ut autem elevatur â Deo ad repræſentandam unionem Chriſti cum Eccleſia dicitur Sacramentum: Ergò utróque modo debet habere eandem materiam & eandem formam, & cauſas agentes, ac proinde ſi poteſt ut contractus celebrari per epiſtolam, poterit etiam ut Sacramentum.

Dices ſecundò: Cùm in hac re ſint contrariæ Doctorum ſententiæ, ut utraque probabilis, expedietnè ſi peſte infectus convaleſcat ſuadere, ut iterum matrimonium perſonaliter, & per ſe immediatè contrahat ad tollendos ſcrupulos.

Reſp.

(a) *Duran. in* 4. *diſt.* 28. *q.* 3. *n.* 11. *Cajet. tom.* 1. *opuſc. tract.* 12. *de in tract. mat.*

Reſp. Expediet: Neque obſtabit, quòd cætera Sacramenta repeti nequeant eadem manente materia, quia hoc eſt in matrimonio ſpeciale, ut ſæpiùs ſtante eadem materia repeti poſſit, cùm enim ſit contractus, ejúſque naturam & conditiones retineat, poteſt ea parte qua contractus eſt, cæterorum contractuum more ſæpiùs iterari.

QVÆSTIO XXIII.

Quid ſit de illorum, qui contrahunt coram parocho caſu ante illorum fores prætereunte?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

COnſtat neceſſariam eſſe præſentiam parochi ad valorem matrimonij ſicut & teſtium, eámq; non tam phyſicam, hoc eſt, corporalem, ſed & moralem & humanam, quæ ultra phyſicam addit, ut uſum rationis habeant, & utriúſq; partis conſenſum intelligant: Diſputatur verò à quibús-

búsdam, an hæc præſentia parochi & teſtium præter advertentiam intellectus requirat etiam voluntatis conſenſum, ita ut ſi præter voluntatem, vel caſu adſint contrahentibus & advertant illos contrahere, non ſit matrimonium: hujus occaſione quæritur, quid ſi paſtor nolit, vel non auſit præſentiam ſuam exhibere peſte infectis contrahere volentibus, illi verò contrahant in præſentia parochi ante fores illorum præter intentionem prætereuntis, eritnè hic modus contrahendi validus & tolerandus?

Reſponſio.

ERit validus, quia hodiè ferè omnes docent ad præſentiam humanam parochi & teſtium ſufficere advertentiam intellectus: ſiquidem ſecundùm (*a*) jura dicitur aliquid coram aliquo fieri, quamvis is invitus adſit, ſi advertat. Cùm ergò Concilium ſolùm exigat matrimonium celebrari

(a) *l. coram Tit. ff. de ver. obl.*

brari coram parocho & teſtibus, ſatisfit, ſi ipſis præſentibus quamvis invitis celebretur. Præterea ſalvatur finis illius decreti (*a*) Tridentini ex ejus præfatione collectus, cùm jam matrimonium talium conſtet Eccleſiæ, nec publicè poſſint aliud inire, quod principaliter quæſivit Concilium. Et hæc doctrina videtur certa, cùm dicantur Cardinales ad interpretationem Concilij deputati ita præſentiam de qua agitur, explicaſſe.

Dices, quando in jure aliquid fieri præcipitur coram aliquo, debet is intereſſe moraliter ſecundùm ſuum modum & officium, ut ſi ſit aliquid faciendum coram notario & teſtibus, non ſatis eſt notarium intereſſe, ut teſtem, ſed exercentem ſuum officium, ergò cùm Concilium præcipiat matrimonium fieri coram parocho & teſtibus, non petit aſſiſtentiam parochi ſolùm ut teſtis, ſed ut illius qui interſit munus ſuum obeundo, at parochi munus eſt non

(a) *Seſſ.* 24. *initio.*

non puri teſtis, ſed aſſiſtentis nomine Eccleſiæ approbando matrimonium, & præbendo ſacramento authoritatem, quæ non præſtatur ab eo qui invitus aut caſu ad aliud vocatus intereſt: Et confirmatur, quia Concilium vult ut parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, dicat: *Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti*, vel alia verba proferat juxta præceptum uniuſcuiuſque provinciæ ritum, ergò non ſufficit ad præſentiam parochi qualiſcunque advertentia, ſed requiritur etiam voluntaria.

Reſp. Concilium utrámque præſentiam poſtulare ſed diverſimodè, petit enim illius præſentiam ut teſtis qualificati, id eſt, habentis parochi dignitatem tanquam de eſſentia, & rurſus tanquam præſtantis auctoritatem nomine Eccleſiæ, ſolùm ex illius præcepto: Et conſequenter ad confirmationem dicimus, ſi propter pericu-
lum

lum contagij vel ſimilem juſtam cauſam, parochus præſens non proferat illa vel ſimilia verba, nihilominùs ad valorem matrimonij ſufficere illam præſentiam.

QUÆSTIO XXIV.

Quid ſit de illorum, qui contrahunt coram teſtibus primò occurrentibus, puta mendicis, excommunicatis, infamibus, ſervis, ancillis?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

CErtum eſt ad valorem matrimonij requiri adeſſe duos teſtes cum parocho: certum quoque eſt exigi ut teſtes uſum rationis habeant, præſentéſque ſint moraliter, ut ante diximus de parocho, ejúſque præſentia. Dubitatur verò à quibuſdam, an ſufficiant qualeſcunque teſtes, vel exigantur omni exceptione majores, hoc eſt, tales ut nullum patiantur vitium ex ijs, ob quæ jure repellantur à teſtimonio di-

dicendo: hujus occaſione quæritur, utrum tempore peſtis, cùm non poſſint facilè reperiri teſtes, quales deſiderantur, ſufficeret contrahere coram teſtibus, quibuſcunque hoc eſt, qui primò occurrerint, ſive ſint fœminæ, ſive viri: ſive ſint excommunicati, infames, & ſimiles.

Reſponſio.

HIc modus etiam tolerari poteſt, quia ſecundùm (*a*) probabiliorem opinionem ad valorem matrimonij ſufficiunt qualeſcumque teſtes rationis uſum habentes, nec eſt neceſſe ut habeant qualitates à jure requiſitas, quales requiruntur, ut in alijs negotijs habiles & legitimi teſtes reputentur: Quare ſufficient teſtes etiam infames, excommunicati, parentes, conſanguinei,

(a) *Enriq. lib.* 11. *de matr. cap.* 3. *num.* 9. *Petr. de Ledeſ. de matr. q.* 45. *art.* 5. *punct.* 3. *Emanuel Za. verb. matr. num.* 1.

nei, ſervi, familiares, pauperes & mendici. Probatur primò, quia quamvis aliàs teſtes ſint illegitimi, & inhabiles, faciunt ſufficientem fidem, nec repelluntur, quando ſunt *Inſtrumentarij*, ut loquuntur (*a*) juriſperiti, hoc eſt, appoſiti Inſtrumento ex communi contrahentium conſenſu: Sed teſtes in matrimonio communi contrahentium conſenſu ſunt appoſiti, ergò ſufficiunt quicunque, præſertim cùm in libro parochi deſcribendum ſit matrimonium cum nominibus teſtium, ut præcipitur in Concilio (*b*) Tridentino. Deinde, quia teſtes inhabiles admittuntur, quando concurrunt cum alio habili & fide digno, maximè ſi alter ex teſtibꝰ ſit parochus, cujus authoritati multum tribuit in (*c*) jure, ubi non obſtante conſuetudine antiqua civitatis Hoſti-

(a) *Socyn. de reg. jur. lit. T. reg. fin. verb. fallit. quando teſtes & alij.*
(b) *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. (c) *c. cum eſſes. de teſtam.*

ſtienſis. qua non valet teſtamentum abſque quinque teſtibus, definitur valere, ſi in præſentia parochi & duorum teſtium fiat: Ergò cùm matrimonio neceſſariò debeat intereſſe parochus aut alius ſacerdos de ejus licentia, ejus authoritas ſupplebit vitium, quod alij duo teſtes patiuntur, & proindè valebit matrimonium qualeſcunque ſint teſtes. Confirmatur, quia cùm jus vult ultra parochum adeſſe duos alios teſtes legitimos, id exprimit ut (*a*) ibidem (*coram presbytero, & tribus aut duabus alij perſonis*) ergò cùm Concilium Tridentinum tantùm exprimat coram parocho & duobus vel tribus alijs teſtibus, ſignum eſt, nullam qualitatem in teſtibus exigere præter eam, quæ jure naturæ eſt neceſſaria, ut teſtimonium perhibere poſſint, nempè ut rationis uſum habeant. Tandem eſt optima hujus rei congruentia: Sicut enim in alijs ſacramentis in-

(a) *C. cum eſſes. de teſtam.*

inſtituit Dominus materias in re communi & facili, ut baptiſmum in aqua, ex quo facile inveniretur. Ita Concilium Tridentinum intendens ſtatuere quædam clara facilia & communia præcepta exigit teſtes cujuſcumque conditionis ad matrimonij valorem & probationem: Si enim, omni exceptione majores peteret, plerumque difficile invenirentur, innumeríſque litibus circa matrimonij valorem locus daretur.

Dices: Aliquanto fit, ut ipſe parochus etiam ſit ſuſpectus, ac proindè illius authoritas vitium teſtium minimè ſuppleat.

Reſp. Poſſe ita accidere, verùm lex non poteſt reſpicere omnes particulares caſus, ſed frequentiores, ut patet.

QUÆ-

QUÆSTIO XXV.

Quid de illorum, qui cùm non poſſint ſimul habere parochum & teſtes, modo contrahunt coram parocho & poſtea coram teſtibus?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

COncilium requirens parochum, & duos teſtes ad celebrandum matrimonij contractum loquitur copulativè: Sic enim habet: *Qui aliter quàm præſente parocho vel alio ſacerdote de ipſius parochi ſeu ordinarij licentia, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt, &c.* videtur ergò exigere, ut ſimul tempore parochus & teſtes interſint matrimonio: hujus occaſione quæritur, quid ſi tempore graſſantis peſtis ſimul haberi non poſſint, ſed hodie paratus eſt parochus, coram quo contrahentes mutuum conſenſum explicant, & cras occurrunt duo teſtes, coram quibus ſimiliter faciunt, quid dicendum de hoc modo contrahendi?

Re-

(a) *Seſſ. 24. cap. 1.*

Reſponſio.

NOn videtur poſſe tolerari, quia (ut ſtatim diximus) ſatis certum eſt, Concil. Trident. copulativè exigere præſentiam parochi & teſtium, & aliter contractum matrimonium irritare. Confirmatur, quia (a) præſentia parochi & teſtium deſideratur, ut plenè conſtare poſſit Eccleſiæ de matrimonio: At non plenè conſtat, quando non ſunt ſimul eodem tempore parochus & teſtes, cùm aliàs ſint teſtes ſeculares.

Dices: Si teſtes ſint præſentes, qui conſenſum contrahentium intelligunt, & parochus ſit præſens, & ex propoſito non vult intelligere, ſed oculos claudit & aures: nihilominus validum contrahit matrimonium, juxta allegatam à quibuſdam Cardinalium declarationem: parochus autem præſens, & non intelligens perinde eſt ac ſi abſens eſſet, ſi effectum teſtificandi at-

(a) *Veracius appendice ad ſpeculum dub. 6. concl, 4.*

tendamus, ergò poterit matrimonium contrahi in præſentia duorum teſtium abſente parocho, maximè ſi poſtmodum parochus conſenſus matrimonialis certior fiat, aut contrahentes audiat ſecum conſenſum ratificantes.

Reſp. Negando majorem propoſitionem, nec eſt veriſimile ſic Cardinales declaraſſe, cùm certum ſit non valere matrimonium, ſi parochus non attendat ad conſenſum, & non intelligat illum, etiamſi hoc affectatè & data opera faciat, quia tunc revera non eſt dicendus præſens, nec poteſt teſtificari de matrimonio ad quod requiritur præſentia: Aliud dicendum eſſet, ſi præſens, affectatè & data opera ſingat ſe non intelligere, cùm tamen revera intelligat, tunc enim revera præſens eſſet, & matrimonium ſubſiſteret: & hoc putandum eſt voluiſſe Illuſtriſs. Cardinales, ſi quid forte de hac difficultate declararint.

Quæ-

QUÆSTIO XXVI.

Quid ſit de illorum, qui in extremo articulo mortis exiſtentes, contrahunt coram teſtibus in abſentia parochi?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

PLurima diximus permitti in caſu peſtis, & articulo mortis, quæ legibus vetantur, eo *quòd neceſſitas careat lege*: (a) ſufficeréque eo caſu, ut lex divina & naturalis ſerventur: Idcircò quæritur, an & in articulo mortis hic modus contrahendi matrimonium tolerari poſſit, quo illud celebratur coram ſolis teſtibus, ſi non poſſit haberi parochus.

Reſponſio.

NOn poteſt tolerari, quia certum eſt matrimonium ſine parocho contractum in quacûnque neceſſitate eſſe irritum & nullum. Probatur, quia ubi in diſpoſitione dicitur, aliter fieri

 non

(a) *De conſecr. diſt.* 1.

non poſſe, vel ponitur decretum irritans, inducitur forma, ut tradunt Canoniſtæ: Sed in Concilio Tridentino dicitur matrimonium aliter fieri non poſſe, quàm præſente parocho; & aliter contractum reddi nullum, ergò inducitur forma, & proinde nullo eventu abſque ea ſolemnitate initum erit validum, res enim ſine ſua forma ſubſiſtere non poteſt: confirmatur, quia ibi redduntur omninò inhabiles: ubi ponderanda eſt dictio, *omninò*, quæ ſignificat in omni eventu, ſine ulla exceptione, ſive remedio ac diſpenſatione: ac ponderandum (*reddere inhabiles*) nam inhabilitatem materiæ Sacramenti nullus neceſſitatis caſus poteſt ſupplere.

Dices: Leges divinæ recipiunt interpretationem ex bono & æquo & epikeia, ut quæ pro tuenda charitate introductæ ſunt, ipſi charitati non adverſentur, ſicut apud Joannem habetur, neminem abſque baptiſmo ſalvari poſſe, & tamen deficiente copia mini-

ſtri

ſtri vel aquæ, ſatis eſſet baptiſmi votum: Ergò à fortiori leges humanæ recipiunt eandem epikeiam: Sed ſi in hoc caſu matrimonium abſque parocho initum eſſet nullum, adverſaretur charitati, quia proles legitimanda per matrimonium illud illegitima maneret, & concubinorum morti proximorum erga ſuas concubinas valdè affectorum ſalus ſpiritualis periclitaretur: Ergò decretum Concilij Tridentini obligans coram parocho contrahere ex æquitate & epikeia cenſendum eſt in hoc eventu minimè aſtringere. Confirmatur, quia quoties caſus evenit ijs veſtitus circumſtantijs, quibus non ita expreſsè deciſus eſt, attendendum eſt, quid in eo Legislator conſultus reſponderet, idque ſequendum: Videtur autem quòd Pontifex de hac extrema neceſſitate conſultus reſponderet, poſſe in ea abſque parocho & teſtibus contrahi, &c.

Reſp. Breviter ad argumentum & confirmationem illius legem merè

præceptivam & inducentem ſolemnitatem contractus extrinſecam, recipere aliquando interpretationem & epikeiam. Secus ubi eſt ſolennitas ſubſtantialis, & materiæ inhabilitas. Nec hoc adverſari charitati; valdè enim bono communi expediebat legem eo rigore editam, nec in hoc caſu Pontificem aliter reſponſurum, ut ante obiter diximus.

QUÆSTIO XXVII.

Quibus potiſſimum modis peccari ſolet in adminiſtratione Sacramenti matrimonij?

QUÆSTIONIS EXPLICATIO.

TEtigimus paſſim hoc capite multa peccata, quæ committi ſolent in celebratione matrimonij tempore peſtis, tum à parochis, tum ab ipſis contrahentibus, tum ab utriſque, quæ hoc loco lucis gratia ob oculos legentium veluti in tabula ponuntur.

Re-

Reſponſio.

PEccat primò paſtor, qui non vult exhibere præſentiam ſuam matrimonijs ſuorum ſubditorum, præſertim concubinariorum, quorum ſalus periclitatur, niſi cum ſuis concubinis matrimonium contraxerint.

2. Et qui cùm abſit non ſubſtituit alium ſacerdotem, qui matrimonijs interſit.

3. Et negligente paſtore Epiſcopus, qui de hujuſmodi ſacerdote non providet.

4. Etiamſi non habeat niſi ſacerdotes excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, irregulares.

5. Et Epiſcopus, qui non ſubſtituit parochum necdum ſacerdotem, ſi alium habere non poteſt.

6. Et parochus non Sacerdos, qui non vult aſſiſtere, nec alium ſacerdotem, qui interſit, ſubſtituere.

7. Et parochi, qui ſubſtituunt Diaconos, Subdiaconos, & alios inferiores Clericos.

8. Peccat quoq; ſimplex ſacerdos, qui facilè credit contrahere volentibus, aſſerentibus ſe habere facultatẽ ab Ordinario, ut coram illo matrimoniũ contrahant, niſi ſint perſonæ fide dignæ.

9. Et parochi, qui pro ſuo arbitrio quorundam matrimonijs interſunt, & non aliorum.

10. Et qui non vult intereſſe matrimonijs amentium peſte infectorum tempore lucidi intervalli, quo ſolent de ſtatu & rebus ſuis diſponere.

11. Et qui non vult intereſſe matrimonijs illorum, inter quos ſcit tantùm per confeſſionem eſſe canonicum impedimentum.

12. Et contra, qui intereſt matrimonijs illorum, quos ſcit extra confeſſionem habere canonicum impedimentum.

13. Et qui non vult intereſſe matrimonio vagabundi peſte infecti.

14. Et qui non vult intereſſe matrimonijs illorum, qui de parochia in qua non eſt promulgatum decretum Conc.

Tri-

Trident. matrimonia clandeſtina irritans, fugerunt in parochiam, in qua eſt promulgatum.

15. Et qui non volunt intereſſe matrimonio illorũ, qui virginem deflorarunt, datâ fide de matrimonio contrahendo, eò quòd antea votum ordinis ſacri emiſerant, ſi virgo magnum aliquod inde paſſura eſt damnum.

16. Et qui nolunt intereſſe matrimonio illius, qui fidem virgini dedit, eò quòd poſt aliam virginem deflorârit, niſi hæc poſterior majus damnum pati deberet, quàm prior.

17. Et qui nolunt intereſſe illorum, quorum parentes ſine juſtis cauſis reſiſtunt, & ſcandala & tempeſtates excitant, ſi prudentes viri judicent animos parentum ſtatim placandos, vel non eſſe rationabiliter invitos.

18. Et qui volunt peſte infectos contrahere per procuratorem vel epiſtolam, cùm poſſit abſque contagionis periculo illorum matrimonijs ſuam

præſentiam exhibere, quamvis ſi ſic contrahunt, verè contrahant.

19. Et contrahentes, qui contrahunt hodie coram parocho, & cras coram teſtibus, cùm ſciant vel ſcire debeant, illos ſimul eſſe adhibendos.

20. Et illi, qui contrahunt coram ſolis teſtibus, cùm ſciant neceſſariam parochi vel ejus vices gerentis præſenſentiam.

Dices: Quale peccatum eſt, nolle intereſſe matrimonio concubinarij peſte infecti?

Reſp. Mortale, quod vel ad homicidium, ſeu animicidiũ, vel ad furtum reducitur. Ad homicidium, ſi contrahens petit matrimonio jungi, ut ſuccurrat infirmitati ſuæ, per quam non poteſt inordinatum amorẽ erga ſuam concubinam deponere. Ad furtum, ſi ideò nubere vult, ut honorem, quem virgini abſtulit, reſtituat, vel proles illegitimas faciat legitimas.

INDEX QUÆSTIONUM TRACTATUS.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramenti tempore Peſtis.

QUÆSTIO PRIMA. CAPITIS PRIMI.

I. *Utrum ſint miniſtranda Sacramenta tempore peſtis?* pag. 1

II. *Quinam teneantur Sacramenta miniſtrare tempore peſtis?* 19

III. *An teneantur paſtores Sacramenta miniſtrare cum periculo vitæ?* 24

IV. *Si paſtor metu contagionis non auſit Sacramenta miniſtrare, an licebit illi loco cedere, ac Sacerdotem, qui vices ſuppleat ſubſtituere?* 29

V. *An liceat illi, ſi neminem reperire poſſit, qui vices ſupplere velit, ad bimeſtre ſaltem ex licentia Epiſcopi curam paſtoralem deſerere.* 33

VI. *An paſtor poſſit illo tempore curæ paſtorali renunciare.* 36

VII. *Si Magiſtratus timet ne paſtor moriatur peſte, ne poſſit de alio provideri, an ſaltem illo caſu paſtor ab adminiſt. Sacramen. excuſetur.* 39

VIII. *Si populus ſit exiguus, ut ruri accidit, & poteſt facilè cum paſtore ad locum ſalubriorem migrare, an teneatur illo caſu populus paſtorem ſequi, an contra paſtor apud populum manere.* 46

IX. *An teneantur paſtores ædes peſte infectorum ingredi ad miniſtranda illis Sacramenta.* 51

X. *Si bis vel ter paſtor acceſſit ædes peſte infecti, & toties ad ſacramenta ſuſcipienda imparatum invenit, an ſit deinceps ab adminiſtratione Sacramenti excuſatus, an teneatur ſæpius ingredi.* p. 55

XI.

XI. *Si paſtor in umbone Eccleſiæ præmonuerit ſubditos, ut antequam peſte corriperētur, ſacramenta peterent, illi autem neglexerunt, aut etiam contemſerunt, an teneatur nihilominus illos poſtmodum peſte infectos accedere, & ſacramenta miniſtrare.* 59

XII. *Si paſtor dicat ſacrum & vocetur ad ægrum jam moriturum, an teneatur ſacro relicto ſacramenta miniſtrare, aut pro illo tempore à miniſtrat. excuſetur.* 63

XIII. *Quid remedij ſi paſtor fugiat & latitet.* 66

XIV. *Paſtoribus & alijs Prælatis, ſive juſtè ſive injuſtè abſentibus vel peſte infectis, aut etiam mortuis, vel ſervire nolentibus: an alij teneantur ſacramenta miniſtrare.* 69

XV. *Si ſimplices ſacerdotes, tum religioſi tum ſæculares, nolint ſacramenta miniſtrare, an poſſit Epiſcopus illos cogere.* 72

XVI. *Si Epiſcopus velit cogere ſacerdotes ſæculares, illi autem inter alias excuſa-*

cuſationes prætexerunt, ſe parentes habere, qui præcipiunt, ut cum eis à loco contagioſo recedant, an parere debeant Epiſcopo vel parentibus. 76
XVII. Si Epiſcopus velit cogere Religioſos, illi autẽ allegent ſe exẽptos eſſe, nec Prælatos permittere, ut Reipublicæ illo tempore ſerviant, ne infecti cæteros religioſos inficiant, an teneantur obedire Epiſcopo vel ſuis Prælatis. 78
XVIII. Deficientibus ſacerdotibus indigenis, vel Epiſcopo parere nolentibus, vel ex cauſa quacunq; ſe excuſantibus, an liceat ſacerdotẽ aliundè vocatum pecunia conducere, qui peſte infectis ſacramenta miniſtret. 81
XIX. An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbè vivere. 88
XX. An liceat etiam ebrioſum conducere. 90
XXI. An poſſit etiam ſemiebrium. 92
XXII. An etiam Concubinarium. 94
XXIII. An etiam ab Eccleſia præciſum. 97
XXIV. An etiam hæreticum. 99

XXV. *Quis teneatur ſacramenta miniſtrare ſummo Pontifici, Primati, Patriarchæ, Cardinali, Epiſcopis & inferioribus Prælatis exemptis, ut generalibus ordinum, Decanis Abbatibus, Provincialibus, Guardianis, Prioribus peſte infectis.* 102

XXVI. *Quis domeſticis Summi Pontificis, Primatum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum inferiorum Prælatorum exemptorum.* 107

XXVII. *Quis Prælatis non exemptis.* 110

XXVIII. *Quis Canonicis Regularibus, & paſtoribus ruralibus.* 112

XXIX. *Quis teneatur ſacramenta miniſtrare Imperatori vel Auguſtæ, vel Regibus & eorum aulicis peſte infectis.* 114

XXX. *Quis Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus & alijs locorum Dominis, ſeu eorum Ballivis & Seneſcallis, eorúmq; domeſticis.* 115

XXXI. *Quis viatoribus peregrinis, merca-*

ca-

cuſationes prætexerunt, ſe parentes habere, qui præcipiunt, ut cum eis à loco contagioſo recedant, an parere debeant Epiſcopo vel parentibus. 76

XVII. *Si Epiſcopus velit cogere Religioſos, illi antē allegent ſe exēptos eſſe, nec Prælatos permittere, ut Reipublicæ illo tempore ſerviant, ne infecti cæteros religioſos inficiant, an teneantur obedire Epiſcopo vel ſuis Prælatis.* 78

XVIII. *Deficientibus ſacerdotibus indigenis, vel Epiſcopo parere nolentibus, vel ex cauſa quacunq; ſe excuſantibus, an liceat ſacerdotē aliundè vocatum pecunia conducere, qui peſte infectis ſacramenta miniſtret.* 81

XIX. *An liceat ſacerdotem conducere, quem ſcimus improbè vivere.* 88

XX. *An liceat etiam ebrioſum conducere.* 90

XXI. *An poſſit etiam ſemiebrium.* 92

XXII. *An etiam Concubinarium.* 94

XXIII. *An etiam ab Eccleſia præciſum.* 97

XXIV. *An etiam hæreticum.* 99

XXV.

XXV. *Quis teneatur ſacramenta miniſtrare ſummo Pontifici, Primati, Patriarchæ, Cardinali, Epiſcopis & inferioribus Prælatis exemptis, ut generalibus ordinum, Decanis Abbatibus, Provincialibus, Guardianis, Prioribus peſte infectis.* 102

XXVI. *Quis domeſticis Summi Pontificis, Primatum, Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliorum inferiorum Prælatorum exemptorum.* 107

XXVII. *Quis Prælatis non exemptis.* 110

XXVIII. *Quis Canonicis Regularibus, & paſtoribus ruralibus.* 112

XXIX. *Quis teneatur ſacramenta miniſtrare Imperatori vel Auguſtæ, vel Regibus & eorum aulicis peſte infectis.* 114

XXX. *Quis Principibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus & alijs locorum Dominis, ſeu eorum Ballivis & Seneſcallis, eorúmq; domeſticis.* 115

XXXI. *Quis viatoribus peregrinis, mercatoribus*

catoribus ad nūdinas proficiſcentibus, ſi per itenera peſte corripiantur. 117
XXXII. *Quis Vagabundis.* 119
XXXIII. *Quis illis, qui in duabus parochijs ex æquo habitant, in una æſtivalem, in altera hyemalem domum habentes.* 120
XXXIV. *Quis ſcholaribus diverſarum nationum in univerſitate aliqua commorantibus.* 121
XXXV. *Utrum teneantur paſtores vel alij quicumq; ſacerdotes ſacramenta miniſtrare omnibus peſte infectis.* 124
XXXVI. *An teneantur etiam famulis & ancillis.* 128
XXXVII. *An etiam in amentiam & furorem actis.* 131
XXXVIII. *An etiam non petentibus.* 134
XXXIX. *An etiam interdictis.* 137
XL. *An etiam excommunicatis.* 139
XLI. *Pluribus ſacramenta ſimul petentibus, quibus paſtor prius miniſtrare teneatur.* 142
XLII. *Pluribus paſtorem vocantibus, uno ad baptizandum, altero ad confeſſio-*

ſionem excipiendam, alio ad communicandum, altero ad inungendum, alio ad matrimonium contrahendum, cui prius teneatur. 151
XLIII. *Quis modus miniſtrandi ſacramenta tempore peſtis ſit optimus & maximè probandus.* 155.
XLIV. *Quid cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui incertam materiam vel formam adhibent, cùm poſſint certam.* 161
XLV. *Quid de illorum, qui non ſimul tempore, ſed prius materiam & poſtea formam vel contra adhibent in miniſtratione ſacramentorum.* 164
XLVI. *Quid de illorum, qui dividunt ſacramenta, puta, uno adhibent materiam altero formam* 167
XLVII. *Quid de illorum, qui nullis in miniſtratione ſacramentorum ceremonijs utuntur.* 169
XLVIII. *Quid contra de illorum, qui omnibus uti volunt.* 173
XLIX. *An tentent Deum, qui peſte laborantibus ſacramenta miniſtrant,* cum

cum omnibus cæremonijs, precibus & ſolemnitatibus. 175

L. *An tentent illi, qui non ſolùm omnes cæremonias apud peſte infectos recitant, ſed etiam antidota & res præſervativas, quas facilè habere poſſunt, negligunt.* 178

LI. *Quid cenſendum de modo miniſtrorum illorum, qui novos ritus in adminiſtratione ſacramentorum adhibent.* 181

LII. *Quid de illorum, qui utuntur ritibus & cæremonijs alterius diœceſis.* 182

LIII. *Quid de illorum, qui ſine ſigno crucis ſacramenta miniſtrant.* 185

LIV. *Quibus modis, ut frequentius peccari contingit circa adminiſtrationẽ ſacramentorum tempore peſtis.* 187

CAPITIS SECUNDI.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Baptiſmi tempore peſtis.

QUÆ-

QUÆSTIO I.

UTrum teneantur paſtores miniſtrare ſacramentum Baptiſmi tempore peſtis. 195
II *An ſimiliter teneantur obſtetrices* 201
III. *Abſentibus ſive juſtè ſive in juſtè, vel etiam mortuis vel peſte infectis paſtore & obſtetrice, an teneantur alij hujuſmodi pueros baptizare.* 204
IV. *An etiam teneantur pater & mater.* 210
V. *His omnibus puerum baptizare negligentibus, an liceat hæreticum publicè, & nominatim excomunicatū pro miniſtratione baptiſmi advocare* 212
VI. *An liceat & illum, qui non niſi pro notabili pecuniæ ſumma vult baptiſmum miniſtrare.* 216
VII. *Utrum paſtores teneantur omnibus peſte infectis baptiſmū miniſtrare.* 219
VIII. *An etiam non petentibus.* 220
IX. *An etiam illis, de quorum vita dubitatur.* 223
X. *An etiam illis, qui vel in toto vel in parte retinentur in matris utero.* 225

XI.

XI. *Etiam illis, quorum ſexum ignorant.* 229
XII. *An & illis, quorum mors accelerandа putatur.* 232
XIII. *Pluribus eodem tempore baptimum petentibus quem primo loco tenebuntur paſtores baptizare.* 236
XIV. *Quis ſit optimus & maximè probandus modus baptizandi infantem peſte infectum.* 239
XV. *Quid cenſendum de modo baptizandi illorum, qui longius à fonte baptiſmatis exiſtentes, vel aqua naturali carentes baptizant in jure carnium, in lixivio, in cerevisia, in luto, in aquis balneorum, in aqua in quam reſolvuntur nives & glacies, in aquis frigidis vel calidis ſalſis.* 246
XVI. *Quid de illorum, qui in ſimili caſu baptizant ſalivæ conſperſione.* 248
XVII. *Quid de illorum, qui vel ex ignorantia veræ formæ baptiſmi vel nimio timore contagij præcipitanter baptizant in nomine Dei, vel Chriſti, vel SS. Trinitatis.* 250

XVIII.

XVIII. *Quid de illorum, qui morituram jam infantem baptizant trina aſperſione dicendo:* Ego te baptizo in nomine Patris, *faciendo unam adſperſionem*, & Filij, *faciendo ſecundam*, & Spiritus S. *faciendo tertiam.* 255

XIX. *Quid de illorum, qui à longe poſiti, puta in oſtio domus vel feneſtra, infantem in lecto vel brachijs maternis conſtitutum aſpergunt aqua cum recitatione debitæ formæ.* 258

XX. *Quid de illorum, qui puerum per alium jubent aſpergi aqua, ipſi verò longius conſtituti ſacramentalia verba pronunciant.* 261

XXI. *Quid de illorum, qui ſimul non adhibent materiam, & formam, ſed prius unam, & poſtea alteram.* 266

XXII. *Quid de illorum, qui baptizant in aqua non conſecrata.* 271

XXIII. *Quid de illorum, qui baptizant ſine ſigno crucis.* 275

XXIV. *Quid de illorum, qui non tantùm Cathechiſmum & Exorciſmum, ſed etiam unctionem chryſmatis omittunt.* 277

XXIV. *Quibus modis, ut frequentius peccari contingit circa baptiſmum infantium tempore peſtis.* 283

CAPITIS TERTIJ.

De Neceſſitate & Modo miniſtrandi Sacramentum Pœnitentiæ tempore Peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum paſtores teneantur miniſtrare Sacramentum Pœnitentiæ tempore peſtis etiam cum periculo vitæ. 288

II. *An poſſit paſtores aliquo caſu excuſari à miniſtratione hujus Sacramenti.* 292

III. *Paſtoribus peſte infectis vel mortuis, vel juſtè vel injuſtè abſentibus, an teneantur & alii ſacerdotes hoc ſacramentum miniſtrare.* 294

IV. *An peſte infectus ſi à parocho & aliis ſimplicibus ſacerdotibus deſeratur, nec ſuæ contritioni & conſcientiæ ſatis fidat poſſit ſacerdoti aliundè vocato numera-*

merare pecuniæ ſummam pro miniſtratione hujus ſacramenti. 298

V. *An etiam poſſit conducere ſacerdotem nominatim præciſum, hæreticum, degradatum, ſuſpenſum, interdictum, vel etiam ipſo jure ob manifeſtam clerici percuſſionem excommunicatum.* 301

VI. *An etiam non approbatum ab Epiſcopo.* 304

VII. *An etiam Diaconum, Subdiaconum, tandem & Laicum.* 307

VIII. *Si Laicus ſe ſacerdotem mentiatur, & operas ſuas locet magiſtratui pro miniſtratione hujus ſacramenti an valeat ejus miniſterium, & ſi non, quam pœnam incurrat.* 313

IX. *Utrum paſtores teneantur omnibus peſte infectis hoc ſacramentum impendere.* 316

X. *An etiam illis qui præ vi morbi confiteri non poſſunt, ſed tantùm tundunt pectus, vel ſimilia ſigna pœnitentiæ præſeferunt.* 318

XI. *An etiam illis, qui nullam mentionem*

nem confeſſionis ſacerdoti facienda fecerunt. 323
XII. *An & illis qui huiuſmodi ſigna pœnitentiæ dederunt in abſentia paſtoris.* 327
XIII. *An etiam illis quos paulo ante paſtor audierat in confeſſione & non abſolverat, ſi poſtea ſuperveniens invenit adhuc vivos, ſed amiſiſſe ſenſum.* 330
XIV. *An pueris* 12. 11. 10. 9. 8. *vel* 7. *annorum.* 332
XV. *An etiam illis qui præ vi morbi in amentiam, phreneſim & furorem acti ſunt.* 337
XVI. *An etivm illis, qui ſcrupulis anguntur, & ſæpius confiteri volunt.* 340
XVII. *An etiam illis, qui paucis ante diebus veluti octo vel paucioribus ante conceptam peſtem confeſſi fuerunt.* 342
XVIII. *An etiam illis qui aliquoties à blaſphemijs abſoluti, quas præ vi morbi evomuerunt, iterum in illas reincidunt.* 3344
XIX. *An etiam illis quos ante unam aut alteram horam vidit potu obrutos.* 347

XX. *An etiam ſuis concubinis.* 351

XXI. *An etiam illis qui ceperunt alteri ſacerdoti confiteri ſi interim Confeſſarius peſte infectus mortuus fuerit.* 353

XXII. *An etiam illis, qui volunt confeſſionem generalem facere.* 354

XXIII. *Quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc ſacram. tempore peſtis?* 357

XXIV. *Quid cenſendum ſit de modo miniſtrandi illorum, qui in caſu peſtis abſolvunt pœnitentem his verbis: abſolvat te Chriſtus, vel, DEus te abſolvat, vel, abſolvaris à peccatis tuis, vel, remitto tibi peccata, vel ſacramentum abſolutionis tibi impendo?* 359

XXV. *Quid ſit de illorum, qui rogant ægrum an habeat peccata mortalia, & intellecto quod nullum deſignat, non abſolvunt ſed abeunt?* 363

XXVI. *Quid ſit de illorum, qui propter ægri in loquendo tarditatem ipſi celeriter de peccatis quæ vero ſimiliter illum commiſiſſe exiſtimant, interro-*

gant, & ſtatim annuentem ægrum abſolvunt & abeunt? 365

XXVII. Quid ſit de illorum, qui habentes plures peſte infectos eodem tempore vicinis tuguriolis exceptos, ad ſingulos accurrunt, auditóque unius peccato uno, illum ſtatim abſolvunt, & ad alium atque alium tranſeunt eos ſimiliter audientes & abſolventes? 369

XXVIII. Quid ſit de illorum, qui plures peſte infectos in eodem cubiculo vel lecto jacentes ſimul audiunt & abſolvunt? 371

XXIX. Quid ſit de illorum, qui volunt ægros ad ſe adduci ut illos ex feneſtra audiant & abſolvant? 373

XXX. Quid ſit de illorum, qui volunt peſte infectum ſibi confiteri in abſentia? 375

XXXI. Quid ſit de illorum, qui volunt ſibi confiteri per literas? 381

XXXII. Quid ſit de illorum, qui abſolvunt per interpoſitam perſonam cui ſacerdos committit ut ſuo loco & nomine verba abſolutionis proferat in præſentia pœnitentis? 386

XXXIII. *Quibus præſertim modis peccari ſoleat circa adminiſtrat. ſacram. pœnit. tempore peſtis?* 389

CAPITIS QUARTI.

De neceſſitate & modo miniſtrandi ſacramentum Eucharistiæ tempore peſtis.

QUÆSTIO I.

Utrum teneantur paſtores miniſtrare ſacramentum Eucharistiæ tempore peſtis. 397

II. *An etiam cum periculo vitæ.* 402

III. *Abſente ſive juſtè ſive iniuſtè paſtore an poſſit æger advocare ſacerdotem religioſum, qui illi hoc ſacramentum miniſtret.* 404

IV. *An poſſit advocare nominatim excommunicatum, ſuſpenſum, irregularem, realiter degradatum, hæreticum.* 408

V. *An etiam Diaconum.* 410

VI. *An tandem clericum inferioris ordinis vel etiam laicum.* 415

VII. *Utrum paſtores teneantur omnibus pe-*

peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrare. 418

VIII. *An etiam in amentiam & furorem actis.* 419

IX. *An etiam pueris, & qua ætate.* 423

X. *An etiam illis, qui paucis diebus ante conceptum morbum communicarunt.* 431

XI. *An etiam illis, qui viaticum ſumpſerunt, ſed paulò poſt in peccatum mortale lapſi ſunt.* 435

XII. *An etiam de peccato mortali ſuſpectis.* 438

XIII. *An etiam illis, quos ſcit paſtor per ſolam confeſſionem in peccato mortali verſari.* 441

XIV. *An etiam publicis uſurarijs, concubinarijs, meretricibus in publico proſtibulo commorantibus.* 445

XV. *An etiam ijs, qui frequentem nauſeam & vomitum patiuntur, vel qui continuò ſingultiunt vel ſternutant & tuſſiunt, vel qui vix reſpirare poſſunt, vel quorum lingua ita intumuit, ut vix illam movere queant, vel ita cruore-*

re eſt madida, ut continuò expuere cogantur, vel ita præ calore & ſiti aruit, ut nihil præter liquidum deglutire poſſint. 449

XVI. An etiam de peſte ſuſpectis. 455

XVII. An etiam ſibi ipſi peſte infectis. 458

XVIII. Quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc ſacramentum tempore peſtis. 461

XIX. Quid cenſendum ſit de modo conſecrandi, & miniſtrandi illorum, qui non habentes hoſtiam ſeu formam panis conſuetam ad conſecrandum, conſecrant in pane azymo, vel ex hordeo, vel ex avena, vel ex ſiligine, vel ex ſpelta confecto, ut illam ægro miniſtrent? 465

XX. Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantùm ſpeciem panis? 471

XXI. Quid ſit de illorum, qui conſecrant tantùm ſpeciem vini? 477

XXII. Quid ſit de illorum qui conſecrant in miſſa utrámque ſpeciem, ſed miniſtrant ægro ſpeciem vini? 481

XXIII. *Quid de illorum, qui ut miniſtrent peſte infectis, conſecrant utramque ſpeciem ſed alteram in pane fermentato?* 485

XXIV. *Quid de illorum, qui celebrant non jejuni, ut ægro ſacramentum miniſtrare poſſint?* 489

XXV. *Quid ſit de illorum, qui à longe poſiti conſecrant formulam panis quam æger manibus tenet?* 496

XXVI. *Quid ſit de illorum, qui ſine veſtibus ſacris, hoc eſt, ſuperpelliceo & ſtola miniſtrant?* 498

XXVII. *Quid ſit de illorum, qui vocati eodem tempore ad plures ægrotos, nec habentes niſi unam hoſtiam, illam particulatim dividunt, & ſingulis etiam exiguam particulam diſpenſant?* 501

XXVIII. *Quid ſit de illorum, qui non habentes niſi unam hoſtiam quam conſecrant, ſumunt unam partem in ſacrificio, & alteram reſervant ægro pro viatico?* 505

XXIX. *Quid ſit de illorum, qui non habentes hoſtiam conſecratam porrigunt non conſecram?* 507

XXX. *Quid ſit de illorum, qui ſacram. hoc proponunt ægris ex menſa ad hoc compoſita ſumendum?* 511

XXXI. *Quid ſit de illorum, qui proponunt ægris ex ſcutellis ſumendum.* 515

XXXII. *Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum uſuali & communi pani involutum.* 517

XXXIII. *Quid ſit de illorum, qui oblongiori forcipe vel aurea vel argentea, vel ſimili Eucharistiam tenent & ſic ægro porrigunt.* 520

XXXIV. *Quid de illorum, qui ſpatulæ oblongiori Eucharistiam inſigunt, & ſic in os peste infecti immittunt.* 524

XXXV. *Quid de illorum, qui digitis chirotheca vel ſimili aliqua re tectis hoc ſacramentum miniſtrant.* 526

XXXVI. *Quid ſit de illorum, qui dant ſanis Eucharistiam aſſervandam, ut ſi peste corripiantur illam ſumant.* 528

XXXVII. *Quibus modis potiſſimùm peccari ſolet in adminiſtratione ſacramenti Euchariſtiæ tempore peſtis.* 532

CAPITIS QUINTI.

De neceſſitate & modo miniſtrandi ſacramentum Extremæ unctionis tempore peſtis.

QUÆSTIO I.

UTrum teneantur paſtores miniſtrare ſacramentum Extremæ unctionis tempore peſtis. 537

II. *An etiam cum periculo vitæ.* 541

III. *An teneantur etiam miniſtrare tempore interdicti.* 546

IV. *An etiam teneantur ſacrificium miſſæ cœptum deſerere, ut peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrent.* 548

V. *An abſente vel mortuo paſtore teneantur & alij ſacerdotes miniſtrare hoc ſacramentum.* 552

VI. *An etiam Religioſi teneantur hoc ſacramentum miniſtrare.* 554

VII. *An teneantur & ipſi Epiſcopi.* 555

VIII. *An abſente Epiſcopo & reliquis ſacerdotibus liceat peſte infecto advocare aliundè ſacerdotem aliquem excommunicatum vel ſuſpenſum.* 557

IX. *An liceat tandem advocare Diaconum, Subdiaconum Clericum, vel etiam laicum, ſi ſacerdos haberi non poteſt.* 560

X. *Vtrum teneantur omnibus peſte infectis hoc ſacramentum miniſtrare.* 566

XI. *An etiam illis, de quibus dubitatur, an ſint peſte infecti.* 565

XI. *An etiam illis, qui peſte infectis ſerviunt.* 563

XIII. *An etiam illis, qui recenter peſtem conceperunt.* 570

XIV. *An etiam illis, qui exiſtimantur mortui.* 578

XV. *An etiam illis, qui volunt ſibi miniſtrare in Eccleſia, in ſylva, in publica platea.* 575

XVI. *An è contra illis, qui volunt ſibi miniſtrari in lecto, cum ijs ſint viribus, ut poſſint domo infecta egredi, & ad ſalubriorem locum migrare.* 578

VII. *An etiam pueris, qui capaces ſunt ſacramenti Pœnitentiæ.* 580

VIII. An etiam adultis, qui ſacramentum Eucharistiæ necdum receperunt. 584
IX. An etiam in amentiam & furorem actis. 587
XX. An etiam non petentibus. 590
XXI. An etiam illis, quorum omnia corporis membra peſtifero ſudore madent, vel quorum anhelitus præter ſolitum immodicè fœtet. 592
XXII. Quis ſit optimus & maximè probandus modus miniſtrandi hoc ſacramentum tempore peſtis. 595
XXIII. Quid ſit cenſendum de modo miniſtrandi illorum, qui inungunt peſte infectos oleo roſaceo aut ex alijs floribus vel herbis expreſſo. 597
XXIV. Quid ſit de illorum, qui miniſtrant in oleo olivarum non benedicto. 599
XXV. Quid ſit de illorum, qui inungunt oleo olivarum, cui admixtus eſt alius liquor. 602
XXVI. Quid ſit de illorum, qui non habentes oleum infirmorum ungunt peſte infectos chryſmate. 605

XXVII.

XXVII. Quid ſit de illorum, qui miniſtrant pervertendo ordinem unctionum. 608

XXVIII. Quid ſit de illorum, qui omittunt unctionem pedum & renum. 610

XXIX. Quid ſit de illorum, qui ungunt tantùm unum oculum, unam aurem, & ſic de reliquis ſenſuum organis. 612

XXX. Quid ſit de illoum, qui ungunt tantùm organum magis ad unctionem expoſitum hoc pacto formam recitando: per iſtam ſanctam unctionem & ſuam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum, auditum, guſtum, tactum & greſſum. 614

XXXI. *Quid ſit de illorum, qui unico breviſſimo motu attingunt quinque organa ſenſuum, liniendo unum oculum, unam aurem, unam manum, nares & os, & ſuper hanc totam unctionem unicam breviſſimam formam proferendo, videlicet per has ſacras unctiones remittat tibi Deus quicquid per viſum, audi-*

auditum, odoratum, guſtum vel tactum peccaſti. 621
XXXII. *Quid ſit de illorum, qui ad vitandam contagionem inungunt ſine oratione, dicendo tantùm hæc duo verba ungo te & ſtatim abſcedunt.* 624
XXXIII. *Quid ſit de illorum, quo loco unctionis diſtillant guttam olei in corpus peſte infecti* 626
XXXIV. *Quid ſit de illorum, qui non manu immediatè, ſed ſpatula oblongiore ad vitandum contagionis periculum peſte infectum inungunt.* 628
XXXV. *Quid ſit de illorum, qui miniſtrant hoc ſacramentum ſine clerico ſubſerviente.* 631
XXXVI. *Quibus modis frequentius peccari ſolet in adminiſtratione Extremæ unctionis tempore peſtis.* 633

CAPITIS SEXTI ET VLTIMI.

De Neceſſitate & Modo Miniſtrandi Sacramentum Matrimonij tempore peſtis.

Quæ-

QUÆSTIO I.

UTrum paſtores teneantur præſentiam ſuam exhibere celebrationi matrimonij tempore peſtis. 639

II. Abſentibus ſive juſtè ſive injuſtè paſtoribus, quis teneatur providere de ſacerdote, qui celebrationi matrimoniorum interſit. 647

III. An paſtor non habens quem ſubſtituat præter ſacerdotem excommunicatum poſſit illum, ut matrimonij celebrationi interſit ſubſtituere. 650

IV. An poſſit quoque ſubſtituere non approbatum ab Epiſcopo, ſuſpenſum, interdictum, irregularem. 652

V. An Ordinarius deficientibus parocho & alijs ſacerdotibus, poſſit ſubſtituere parochum necdum ſacerdotem. 655

VI. An parochus non ſacerdos poſſit ſubſtituere ſacerdotem. 659

VII. An Ordinarius vel parochus poſſint ſubſtituere Diaconum, Subdiaconum, vel alterum Clericrm. 663

VIII. *Si contrahere volentes dicant, Ordinarium vel parochum ſubſtituiſſe aliquem Sacerdotem, qui illorum matrimonio interſit: An poſſit vel etiam teneatur Sacerdos ille credere, & matrimonio aſſiſtere.* 665

IX. *Utrum Paſtores teneantur omnibus peſte infectis contrahere volentibus præſentiam ſuam exhibere.* 669

X. *An paſtor teneatur exhibere præſentiã ſuam peſte infectis amentibus, & furioſis contrahere volentibus.* 671

XI. *An etiam illis, qui ſecundò contrahere volunt, eo quòd primum matrimonium fuerit invalidum ob occultum impedimentum.* 674

XII. *An etiam illis, inter quos Paſtor ſcit per confeſſionem eſſe impedimentum annullans.* 678

XIII. *An etiam illis, inter quos Paſtor ſcit aliunde extra confeſſionem eſſe impedimentum.* 680

XIV. *An etiam Vagabundis.* 683

XV. *An etiam illis, qui ad contagionem vitandam ex parochia, in qua eſt promul-*

mulgatum decretum Concilij Tridentini, matrimonia clandeſtina irritans, fugerunt in externam parochiam, in qua illud non eſt promulgatum. 686

XVI. *An etiam illis, qui econtra fugerunt ex parochia, in qua non eſt promulgatum dictum Concil. Trident. decretum, in parochiam in qua eſt promulgatum.* 690

XVII. *An etiam illis, qui virginem deflorarunt, data fide de matrimonio, ſi antea votum de ſuſcipiendo ordine ſacro ſeu caſtitate ſervanda emiſerunt.* 692

XVIII. *An etiam illis, qui fidem alicui virgini de matrimonio dederunt, & poſtmodum ſimilem dederunt alteri virgini copula conſequuta.* 695

XIX. *An etiam illis, ex quorum matrimonio Paſtor timet probabiliter magnum ſcandalum.* 697

XX. *Quis eſt optimus & maximè probandus modus celebrandi hoc Sacramentum tempore peſtis.* 700

XXI.

XXI. *Quid cenſendum, de modo miniſtrandi illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per procuratorẽ.* 702

XXII. *Quid ſit de illorum, qui volunt peſte infectum contrahere per epiſtolam.* 707

XXIII, *Quid ſit de illorum, qui contrahunt coram parocho caſu ante illorum fores prætereunte.* 711

XXIV. *Quid ſit de illorum, qui contrahunt coram teſtibus primò occurrentibus, puta mendicis, excommunicatis, infamibus, ſervis, ancillis.* 715

XXV. *Quid de illorum, qui cùm poſſint ſimul habere parochum & teſtes, modo contrahunt coram parocho & poſtea coram teſtibus.* 720

XXI. *Quid ſit de illorum, qui in extremo articulo mortis exiſtentes, contrahunt coram teſtibus in abſentia parochi.* 723

XXVII. *Quibus potiſſimum modis peccari ſolet in adminiſtratione Sacramenti matrimonij.*

APEN-

APPENDIX.

Antiphona

Ad B. V. contra Peſtem,

STella Cæli extirpavit, quæ lactavit Dominum,

Mortis peſtem, quam plantavit primus parens hominum:

Ipſa Stella nunc dignetur ſidera compeſcere,

Quorum bella plebem cædunt, diræ mortis ulcere.

O pijſſima Stella maris, in peſte ſuccurre nobis,

Audi nos, Virgo MARIA; nam te Filius, nihil negans, honorat:

Salva nos JESU, pro quibus Virgo Mater exorat.

℣. Ora pro nobis ſancta Dei Genitrix.

℟. Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti.

Oremus.

DEus Miſericordiæ, Deus Pietatis, Deus Indulgentiæ, qui miſericors es ſuper afflictionem populi tui; Dic Angelo percutienti: Contine manum tuam; ob amorem illius Stellæ glorioſæ, cujus ubera pretioſa contra venenum noſtrorum delictorum tam dulciter ſuxiſti: Præſta auxilium gratiæ tuæ, ut ab omni Peſte & Improviſa morte liberemur, & à totius perditionis incurſu miſericorditer ſalvemur: Per te JESU Chriſte Rex Gloriæ, qui vivis & regnas in ſæcula ſæculorum, Amen.

ORATIO

Ad S. Sebaſtianum Martyrem.

O Beate Sebaſtiane, magna eſt fides tua, intercede pro nobis ad Dominum JESUM Chriſtum, ut à morte Epydimiæ, & ab omni infirmitate animæ & corporis nos liberare & defendere tua interceſſione digneris.

℣. Ora

℣. Ora pro nobis S. Sebaſtiane.
℟. Ut mereamur peſtem epydimiæ illæſi pertranſire.

Oremus.

OMnipotens ſempiterne Deus, qui meritis beati Sebaſtiani martyris peſtem epydimiæ hominibus maliferam revocaſti: præſta ſupplicibus tuis, ut qui pro ſimili peſte revocanda & ceſſanda ſub tua confidentia ad ipſum refugerint: ipſius meritis & interceſſionibus à dicto morbo, & ab omnibus nocumentis venenoſis, univerſisque periculis animæ & corporis, & à ſubitanea & improviſa morte & ab omnibus inimicis, viſibilibus & inviſibilibus, ſingulis diebus, noctibus, horis & momentis protinus liberentur. Per Chriſtum Dominum, &c.

Ad S. Rochum Confeſſorem.

AVe Roche ſanctiſſime, nobili natus ſanguine, crucis ſignaris ſchemate, ſiniſtro tuo latere; Roche profectus peregrè, curas tactos peſtis feræ,

feræ, ægros ſanas mirificè, tangendo ſalutiferè. Vale Roche, angelicæ vocis citatus flamine, obtiuuiſti Deificè, à cunctis peſtem pellere.

℣. Ora pro nobis S. Roche.

℟. Ut mereamur præſervari à peſte Epydimiæ.

Oremus.

DEUS qui es glorioſus in gloria Sanctorum & cunctis ad eorum patrocinia confugientibus ſuæ petitionis ſalutarem præſtas effectum: concede plebi tuæ, ut intercedente beato Rocho Confeſſore tuo, qui in ejus celebritate ſe devotè exhibet, à languore Epydimiæ, quam in ſuo corpore pro tui nominis gloria paſſus eſt, ſit libera, & tibi ſemper devota permaneat. Per Chriſtum Dominum noſtrum, Amen.

Ad majorem DEI gloriam.

Digitized by Google